

PREVENTIVNÍ HODNOCENÍ ÚZEMÍ DOKESKA Z HLEDISKA KRAJINNÉHO RÁZU

PODLE §12 ZÁKONA 114/1992 Sb. O OCHRANĚ PŘÍRODY A KRAJINY

Objednatel: **AOPK ČR**
Zpracovatel: **Atelier V, Na Cihlářce 26, Praha 5**
IČO 60875577

Listopad 2007

Autoři posouzení: **doc. Ing. arch. Ivan Vorel, CSc., ČKA, IFLA**
Ing. arch. Jana Vorlová
Ing. arch. Mgr. Jiří Kupka, Ph.D., Ing-Paed IGIP
Ing. Kateřina Hronovská

Obsah

1	Úvod	4
1.1	Zadání, cíl úkolu	5
1.1.1	Zadání úkolu a vymezení hodnoceného území	5
1.1.2	Cíle úkolu	6
1.1.2.1	Identifikace rysů, znaků a hodnot krajinného rázu a jejich ochrana	6
1.1.2.2	Identifikace stop osídlení, regulace výstavby a průmět do nástrojů územního plánování	6
1.1.2.3	Evropská úmluva o krajině	6
1.1.2.4	Metodické přínosy	6
1.2	Obecná charakteristika a specifické rysy hodnoceného území	7
1.2.1	Obecná charakteristika	7
1.2.2	Specifické rysy území	7
1.2.2.1	Terénní reliéf	7
1.2.2.2	Lesnatost a enklávy kulturní krajiny	8
1.2.2.3	Osídlení a struktura sídel	8
1.3	Teoretická východiska a metoda hodnocení	9
1.3.1	Krajinný ráz a jeho hodnocení	9
1.3.1.1	Krajinný ráz	9
1.3.1.2	Metodický postup a definice pojmů jako cesta k objektivizaci	10
1.3.1.3	Znaky krajinného rázu	11
1.3.2	Krajinný ráz a identita kulturní krajiny	12
1.3.3	Pojmy použité v hodnocení	13
1.4	Prameny a mapové podklady	14
2	Identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu	15
2.1	Přírodní charakteristika a její znaky	16
2.1.1	Obecné znaky	16
2.1.1.1	Biogeografické zařazení	16
2.1.1.2	Geomorfologie	16
2.1.1.3	Geologie a pedologie	20
2.1.1.4	Hydrologie	21
2.1.1.5	Klíma	21
2.1.1.6	Biota	22
2.1.2	Přírodní hodnoty chráněné dle zák. 114/1992 Sb.	23
2.1.2.1	Zvláště chráněná území podle třetí části (§§ 14 - 45) zák. 114/1992 Sb.	23
2.1.2.2	NATURA 2000 podle čtvrté části (§§ 45a – 45i) zákona 114/1992 Sb.	25
2.1.2.3	Obecná ochrana přírody dle druhé části (§§ 4 – 13) zák. 114/1992 Sb.	26
2.2	Kulturní a historická charakteristika a její znaky	28
2.2.1	Vývoj krajiny	28
2.2.2	Historická sídla v oblasti a památková péče	31
2.2.3	Současná struktura osídlení a využití krajiny	44
2.2.4	Kulturní dominanty	45
2.3	Prostorové vztahy, estetické hodnoty, harmonické měřítko a vztahy	46
2.3.1	Úvod	46
2.3.2	Pojmy analýzy krajinné scény	46
2.3.2.1	Krajinná scéna	46
2.3.2.2	Estetická hodnota krajiny	47
2.3.2.3	Prvky a struktury krajinné scény	47
2.3.3	Znaky prostorové skladby	47

2.3.4	Pozitivní rysy krajiny Dokeska z hlediska estetické atraktivnosti, harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině (pozitivní klasifikace)	47
2.3.5	Rušivé rysy a prvky Dokeska z hlediska estetické atraktivnosti harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině (negativní klasifikace)	48
3	Prostorová a charakterová diferenciacie krajiny a klasifikace významu znaků v jednotlivých celcích	49
3.1	Zásady diferenciacie vymezeného území Dokeska z hlediska prostorové struktury a charakterové odlišnosti	50
3.1.1	Principy prostorové a charakterové diferenciacie odvozené z dominantních znaků krajinného rázu	50
3.1.1.1	Dominantní znaky krajinného rázu	50
3.1.1.2	Principy prostorové a charakterové diferenciacie	50
3.1.2	Členění území Dokeska z hlediska krajinného rázu	50
3.1.3	Prostorová a charakterová diferenciacie, dominantní znaky krajinné scény a jejich klasifikace na úrovni krajinných celků	52
3.1.3.1	Diferenciacie v rámci Základního krajinného celku ZKC A – Dokesko	52
4	Návrh odstupňované ochrany krajinného rázu	58
4.1	Principy ochrany	59
4.1.1	Postup při definování odstupňované ochrany vzhledem ke specifickým rysům krajiny Dokeska	59
4.1.1.1	Prostorová a charakterová diferenciacie krajiny a delimitace pásem odstupňované ochrany pro VOSK	59
4.1.1.2	První úroveň ochranných podmínek	59
4.1.1.3	Druhá úroveň ochranných podmínek	59
4.1.1.4	Třetí úroveň ochranných podmínek	59
4.1.2	Východiska	59
4.2	Úrovně ochrany	60
4.2.1	První úroveň ochrany – ochranné podmínky pro krajinné celky	60
4.2.2	Druhá úroveň ochrany – odstupňovaná ochrana krajinného rázu ve vizuálně otevřených segmentech krajiny (VOSK)	61
4.2.3	Třetí úroveň ochrany – ochranné podmínky pro výstavbu v sídlech	62
5	Ochranné podmínky pro výstavbu v sídlech	63
5.1	Břehyně	64
5.1.1	Vyhodnocení sídla	64
5.1.2	Charakteristika sídla	64
5.1.3	Rozvojové možnosti a regulativy	64
5.2	Strážov	69
5.2.1	Vyhodnocení sídla	69
5.2.2	Charakteristika sídla	69
5.2.3	Rozvojové možnosti a regulativy	69
5.3	Heřmaničky	71
5.3.1	Vyhodnocení sídla	71
5.3.2	Charakteristika sídla	71
5.3.3	Rozvojové možnosti a regulativy	71
5.4	Veselí	75
5.4.1	Vyhodnocení sídla	75
5.4.2	Charakteristika sídla	75
5.4.3	Rozvojové možnosti a regulativy	75
5.5	Brenský mlýn	79
5.5.1	Vyhodnocení sídla	79
5.5.2	Charakteristika sídla	79
5.5.3	Rozvojové možnosti a regulativy	79
5.6	Karasy	81
5.6.1	Vyhodnocení sídla	81
5.6.2	Charakteristika sídla	81
5.6.3	Rozvojové možnosti a regulativy	81
6	Výkresové přílohy	

1

ÚVOD

1.1 Zadání, cíl úkolu

1.1.1 Zadání úkolu a vymezení hodnoceného území

Předmětem této studie je zpracování preventivního hodnocení krajinného rázu (též „hodnocení území z hlediska krajinného rázu“) oblasti Dokeska – území předpokládaného pro rozšíření Chráněné krajinné oblasti Kokořínsko.

Preventivní hodnocení je zpracováno jako **krajinářsko-analytický dokument s návrhovou částí** věnovanou **odstupňované ochraně krajinného rázu** na vymezeném území. Výsledky hodnocení budou především určeny pro činnost Správy CHKO Kokořínsko při ochraně krajinného rázu a Agentury ochrany přírody a krajiny ČR v odborné a metodické činnosti věnované chráněným krajinným oblastem. Stejný význam pro příslušné orgány ochrany přírody by měla tato studie v případě, že by se nejednalo o ZCHÚ.

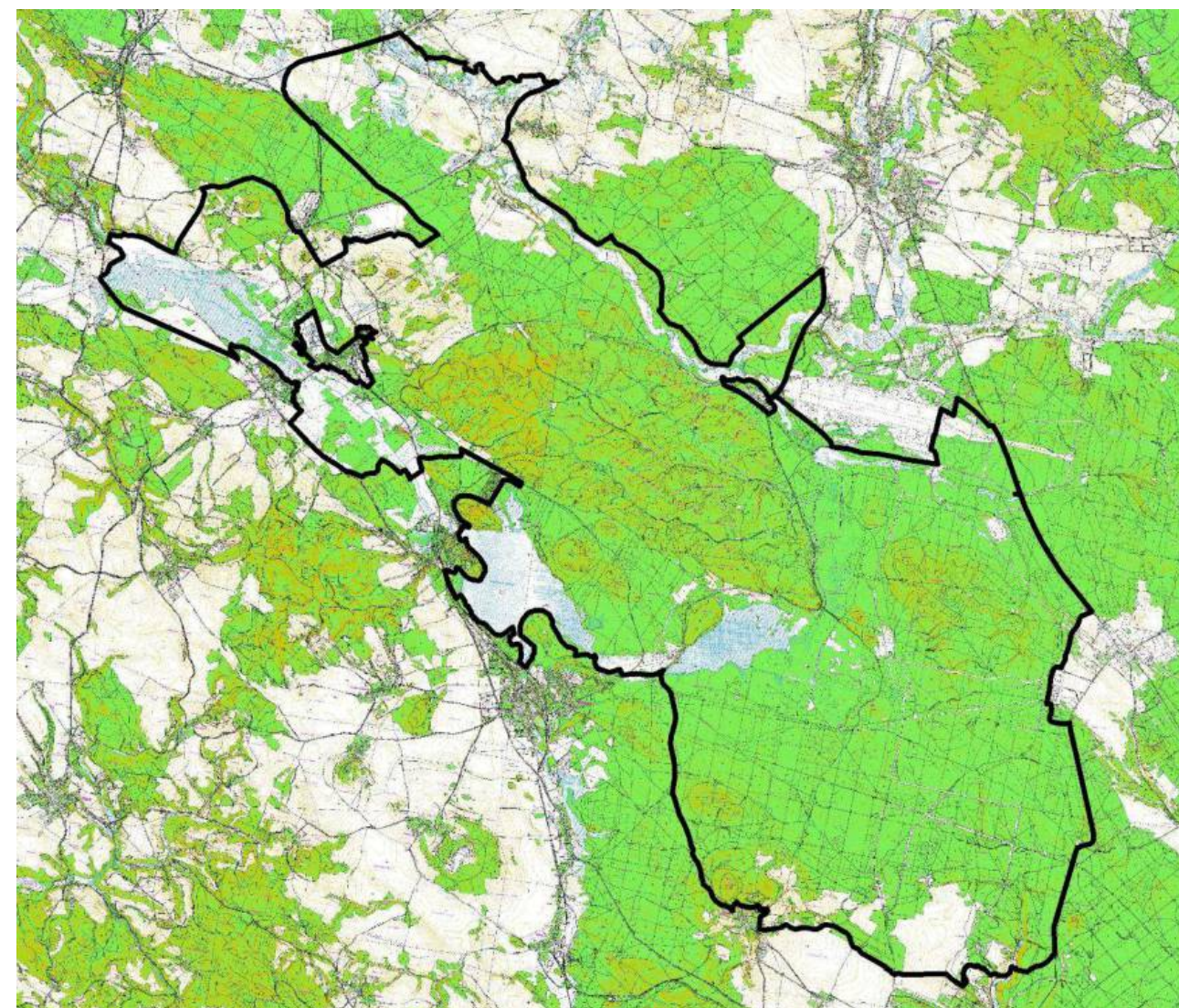
Hodnocení však zároveň představuje materiál, kterým je možno přenést poznatky a zájmy ochrany přírody a krajiny do nástrojů územního plánování. Dle zadání AOPK ČR, společného pro hodnocení krajinného rázu ve velkoplošných ZCHÚ, je hodnocení věnováno hlavním aspektům charakteru a rázu krajiny - **přírodním podmínkám, stopám kulturně-historického vývoje, vizuálním (percepčním) hlediskům, vyhodnocení prostorových vztahů a vyhodnocení sídelní struktury** území z hlediska urbanistické struktury, cenné architektury, obrazu sídla v krajině a jeho rozvojových možností. Jedním z hlavních výstupů materiálu je **návrh ochrany krajinného rázu včetně stanovení ochranných podmínek**. Zpracování rozborů několika sídel ležících uvnitř území Dokeska a vyhodnocení jejich kvalit včetně stanovení omezujících podmínek pro výstavbu je velmi důležitou částí zadání, protože jejich území představují ve vymezeném území Dokeska, s převahou lesních porostů, nečetné enklávy potenciální možné zástavby.

Analýza krajinného rázu území Dokeska s podmínkami jeho ochrany směřovanými do vizuálně otevřených krajinných prostorů mimo lesní porosty – to jsou klíčové výstupy materiálu, které je možno pro preventivní hodnocení považovat za standardní.

Hranice hodnoceného území jsou vymezeny tak, že zahrnují v západní části krajinářsky cenná území Novozámeckého rybníka a Kraví hory (377,7 m n.m.), v severozápadní části pak krajinu okraje Českolipské kotliny kolem podivuhodné krajinné osy meandrujícího toku Ploučnice, s přílehlými svahy stoupajícími k okraji Provodínské pahorkatiny. Střední část je tvořená dominantními výšinami Provodínské vrchoviny a skalní krajinou Hradčanské pahorkatiny. Východní část Jestřebské kotliny s vodními plochami Máchova jezera a Břežyňského rybníka odděluje lesnatou část Bezdězské pahorkatiny spadající na východě do Skalské tabule. Sídla, která leží při hranicích takto vymezeného území, jsou hranicemi z hodnoceného území vyčleněna a nejsou proto do hodnocení zahrnuta. Z hodnoceného území jsou vyňata rekreační střediska Doksy a Staré Splavy a obec Provodín .

Obr. 1: Pohled přes Břežyňský rybník na dominantu Bezdězu (603,5 m n.m.), Slatinných vrchů (429,5 m. n.m) a Mlýnského vrchu (389,0 m n.m.)(Foto: Atelier V)

Obr. 2: Hranice vymezeného území Dokeska – bez měřítka (podklad AOPK ČR)

1.1.2 Cíle úkolu

1.1.2.1 Identifikace rysů, znaků a hodnot krajinného rázu a jejich ochrana

Správa CHKO ve své činnosti často rozhoduje podle § 12 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Z roviny exaktních a jasně definovaných hodnot přírodovědných se dostává do rovin neměřitelných, těžko uchopitelných a zdůvodnitelných hodnot krajinného obrazu a estetického působení. V takové rovině se pohybuje hodnocení krajinného rázu, které pracuje s pojmy přírodních a estetických hodnot, harmonickým měřítkem a vztahy, s pojmem kulturní dominanty. Zkušenosti z jiných CHKO ukazují výhody vyhodnocení celého území CHKO z hlediska krajinného rázu metodou, která zužuje prostor subjektivního přístupu a použitím kritérií uplatňovaných i na jiných CHKO dosahuje srovnatelného přístupu k identifikaci a oceňování hodnot krajinného rázu.

Postup hodnocení směřuje v závislosti na odlišnosti rázu krajiny, na specifických vlastnostech krajinného obrazu, na jedinečnosti a neopakovatelnosti určitých scénérií, které spoluvytvářejí identitu krajiny, k rozčlenění území CHKO na tzv. „krajinné celky“ (KC) – oblasti krajinného rázu a tzv. „krajinné prostory“ (KP) – místa krajinného rázu.

Hodnocení dospěje k charakteristice krajinného rázu, která bude abstrahovat významné rysy přírodní charakteristiky území, vývoje jeho kultivace a osídlení. Určitým významným rysům - **skupinám znaků a hodnot - budou přiřazeny regulativy nutné pro ochranu konkrétních hodnot krajinného rázu** ve smyslu § 12 zákona č. 114/1992 Sb. Tento **soubor údajů bude důležitou pomůckou orgánu ochrany přírody při posuzování očekávaného vlivu navrhovaných stavebních záměrů na krajinný ráz.**

1.1.2.2 Identifikace stop osídlení, regulace výstavby a průmět do nástrojů územního plánování

Preventivní hodnocení se zabývá pohledem na vesnické osídlení podle významu sídel v obrazu krajiny a podle přítomnosti hodnot urbanistické struktury a lidové architektury. Jsou navrženy regulativy výstavby, které jsou konfrontovány s existujícími územními plány obcí. Navržené **regulativy** rámcovým způsobem **usměrní charakter a rozsah rozvoje obce.**

Preventivní hodnocení je využitelné v pořizování ÚPP a ÚPD. Aspekty krajinného rázu budou uplatňovány v **územně analytických podkladech obcí** – podkladech pro rozbor udržitelného rozvoje území, kde v příloze č. 1 k vyhlášce č. 500/2006 Sb. jsou jako sledované jevy uvedeny „*oblast krajinného rázu a její charakteristika, místo krajinného rázu a jeho charakteristika*“ a další položky, které s charakterem krajiny souvisejí.

Tyto podklady budou využity při tvorbě územních a regulačních plánů. Dle přílohy č. 5 k vyhlášce č. 500/2006 Sb., odst. (1) f) obsahuje **územní plán „koncepti uspořádání krajiny, včetně vymezení ploch a stanovení podmínek pro změny v jejich využití.** Dle přílohy č. 11 k této vyhlášce obsahuje **regulační plán „podmínky pro ochranu hodnot charakteru území“.** Zákon č. 186/2006 Sb. - změnový zákon – řeší posuzování krajinného rázu tak, že otázky ochrany krajinného rázu spolu s dalšími požadavky na ochranu krajiny budou vyřešeny v průběhu zpracování a projednání územního nebo regulačního plánu, v jehož funkčních a prostorových regulativech se objeví i požadavky ochrany krajinného rázu (typy, výšky objektů, koeficienty využití území atd.).

V současné době platné územní plány takové prostorové regulativy nemají (a doposud je ani mít nesměly), a proto se tato úprava nemůže vztahovat na územní řízení záměrů, které jsou v souladu s těmito platnými plány, a vliv na krajinný ráz je nutno posuzovat. V případě platných regulačních plánů tato úprava však musí platit. I nadále tak budou orgány ochrany přírody využívat dvou základních typů materiálů zabývajících se ochranou krajinného rázu.

Hodnocení území z hlediska krajinného rázu (preventivní hodnocení) se bude využívat **při tvorbě územně analytických podkladů**, event. při tvorbě **územní studie.**

1.1.2.3 Evropská úmluva o krajině

Rázovitost krajiny s výrazně se projevujícími stopami kulturního a historického vývoje může být významná z hlediska identity kulturní krajiny, z hlediska obecného kulturního vývoje a duchovního významu míst v krajině. **Vymezení charakterově specifických oblastí a míst krajinného rázu koresponduje s požadavky Evropské úmluvy o krajině** z roku 2000, která byla Českou republikou ratifikována v roce 2004. Tato úmluva počítá s ochranou krajiny uplatňovanou na veškerém území. Uvádí se v ní, že: „*ochrana krajiny znamená činnosti směřující k zachování a udržení význačných nebo charakteristických rysů krajiny, odůvodněné její dědičnou hodnotou, vyplývající z její přírodní konfigurace a/nebo z lidské činnosti*“ a dále „*týká se jak krajin, které mohou být považovány za pozoruhodné, tak krajin běžných a narušených*“.

Závazky vyplývající z Evropské úmluvy o krajině se promítají jak do zájmů památkové péče, tak i ochrany přírody a krajiny a musí být koordinovány nástroji územního plánování.

1.1.2.4 Metodické přínosy

Naposledním cílem úkolu je vyjasnění teoretických východisek odpovídajících specifikám území Dokeska a pojmové a metodické upřesnění postupu hodnocení ve spojení uplatnění vlastní metody autorů, metodiky SCHKO a metodiky AOPK ČR.

Obr. 3: Břehyňský rybník. NPR Břehyně-Pecopala (Foto: Atelier V)

1.2 Obecná charakteristika a specifické rysy hodnoceného území

1.2.1 Obecná charakteristika

Území Dokeska o ploše cca 120 km² zahrnuje rekreačně neobyčejně atraktivní krajinu v povodí Břehyňského a Robečského potoka, v povodí Ploučnice a v navazujících územích Hradčanské pahorkatiny a Bezdězské vrchoviny. Díky neobyčejné rozmanitosti typů krajiny se zde vyskytuje několik maloplošných ZCHÚ – NPR Novozámecký rybník, NPR Břehyně-Pecopala, NPP Swamp, PR Hradčanské rybníky, PR Sluneční dvůr, PR Velký Malý Bezděz, PP Provodínské kameny, PP Konvalinkový vrch. Tři ZCHÚ v kategorii „národní“ na tak malém území svědčí o jedinečnosti přírodních hodnot. Důležité je též, že přírodní hodnoty území se výrazně projevují v krajině scéně a spoluvytvářejí jedinečnost krajinného rázu – rázovitost krajiny.

V krajině Dokeska se projevuje její vývoj, který byl velmi specifický díky dvěma protichůdným aspektům. Je to obecná situace Českolipska s opuštěnými a zaniklými vesnicemi na jedné straně a soustředění letní rekreace do tradičních rekreačních lokalit Doksy a Staré Splavy na straně druhé.

Tato situace vyvolává tlaky na rekreační výstavbu v část přivrácené k Doksům a k silnici I/38. Špičková návštěvnost v letní sezóně je zdrojem pohybu návštěvníků v krajině. Rekreační aktivity přesahují hranice obcí Doksy a Staré Splavy a expandují do krajiny zejména na severním břehu Máchova jezera. Problematickým bodem krajiny je obec Provodín s bizarním sílem u železniční stanice, které vytváří podivnou dominantu rázovité krajiny.

Krajina Dokeska se vyznačuje velmi různorodou skladbou krajinných typů, které umožňují v území vymezit velmi pregnančně charakterově odlišné krajinné celky a krajinné prostory.

Obr. 4, 5 a 6: Přírodní a kulturní hodnoty krajinného rázu hrají velkou roli v rekreační atraktivnosti krajiny Máchova jezera (Foto: Atelier V, <http://www.turistik.cz>)

1.2.2 Specifické rysy území

1.2.2.1 Terénní reliéf

V některých typech krajiny se terénní reliéf výrazně podílí na scénické působivosti a často i bizarnosti krajinné scény. Tak je tomu právě v krajině Dokeska, kde neobyčejná členitost, výraznost přírodních podmínek a nápadnost terénních dominant společně s velkým podílem lesních porostů dává krajině neobyčejnou scénickou bohatost a působivost.

Z hlediska prostorového uspořádání a rozdílnosti georeliéfu tvoří specifický obraz výběžek Provodínské pahorkatiny, ukončený na východě neobyčejnými a pro tento krajinný segment signifikantními tvary Provodínských kamenů. K východu navazuje Hradčanská pahorkatina rozřezaná dramatickými roklemi a na severu ohraničená bizarními tvary Hradčanských stěn. Tento pahorkatinný masiv s výškami od 320 m n.m. po cca 450 m n.m. vystupuje oproti Jestřebské kotlině na jihozápadě (Máchovo jezero 266,2 m n.m.) a oproti meandrující Ploučnici na severu (265,8 m n.m. Ploučnice u Hradčan).

Východní část Dokeska je vyplněna lesnatou Bezdězskou vrchovinou s poměrně velkými výškovými rozdíly mezi terénními dominantami Velkého Bezdězu (603,5 m n.m.) a Velké Bukové (474,1 m n.m.) a mezilehlými polohami (např. Zlatý vrch, 323,5 m n.m.).

Obr. 7: Terénní reliéf je velmi dobře srozumitelný na mapě druhého vojenského mapování (zvýrazněný stínováním). (<http://oldmaps.geolab.cz>)

1.2.2.2 Lesnatost a enklávy kulturní krajiny

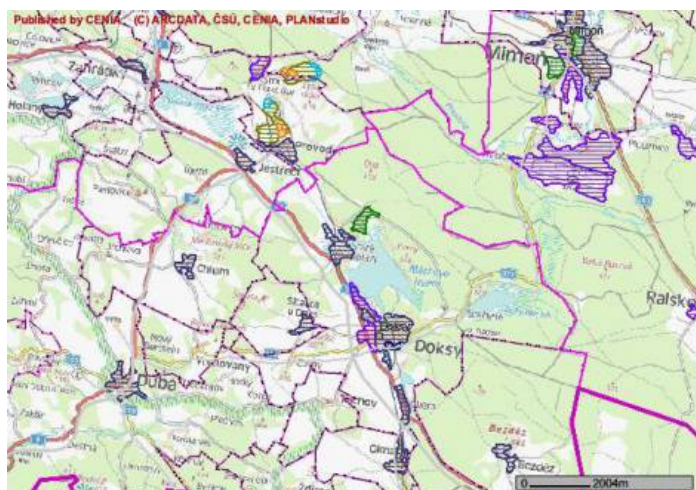
Většinu plochy vymezeného území Dokeska tvoří lesní porosty a vodní plochy. Sídla zaujímají pouze velmi malou plochu, což je způsobeno tím, že hranice byly vedeny cíleně tak, aby byla rekreačně atraktivní sídla z vymezeného území vyňata. Schéma umělých povrchů, které zobrazuje urbanizované a industrializované plochy ukazuje naprosté minimum takových povrchů v hodnoceném území. Rozptýlená zástavba osad Heřmaničky a Veselí rozložených podél toku Ploučnice nehraje v těchto schématech žádnou roli.

V bohaté struktuře krajiny tvoří segmenty bezlesí drobné celky kulturní krajiny s někdejší i současným zemědělským využitím. Jedná též o enklávu zaniklého sídla Strážov, dnes částečně pohlcovaného lesem, resp. náletovými porosty.

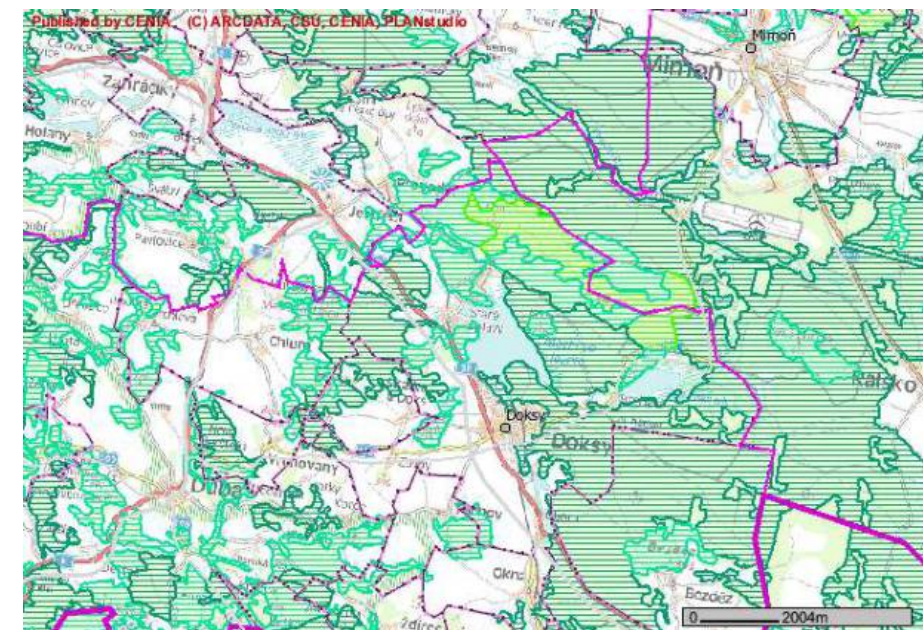

Obr. 8: Zaniklá osada Strážov (<http://www.mapy.cz>)

Enklávy bezlesí, rozložené ve vazbách sníženiny, umožňují výhledy na dominanty krajiny. Odtud (a z terénních dominant) je možno vnímat celková panoramata krajiny, která jsou – stejně jako detailní příroda blízké scenérie – pro tuto krajiny určující.

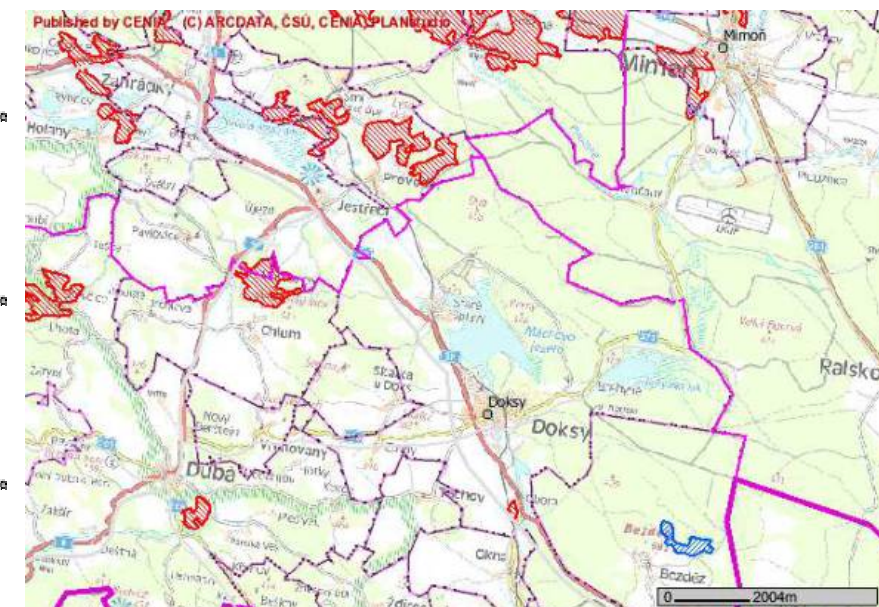

Obr. 9: Umělé povrchy. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Obr. 10: Lesní plochy a jejich změny (www.geoportal.cenia.cz)

Zemědělské plochy reprezentované ornou půdou byly v území soustředěny v prostoru Provodína, ve svažitéch polohách v okolí Provodínských kamenů a ve svazích severně od Novozámeckého rybníka. Schéma úbytku však ukazuje, že tyto dřívější zemědělské prostory obcí ztratily svůj význam.

Obr. 11: Schéma ukazuje úbytky orné půdy mezi roky 1990 a 2000. (<http://geoportal.cenia.cz>)

1.2.2.3 Osídlení a struktura sídel

Typickým znakem vymezeného území je výrazný rozdíl mezi rekreačně frekventovanými obcemi podél silnice I/38, jakými jsou Doksy, Staré Splavy a Jestřebí a drobnými obcemi, resp. zbytky zemědělských obcí a soliterními usedlostmi v krajině. Výjimkou je Provodín, který leží uprostřed území, mimo frekventovanou dopravní trasu, ale na železniční trati.

Velký podíl ubytovacích zařízení a zařízení rekreační infrastruktury silně setřel původní ráz rekreačních středisek. Vznikl však nový ráz sídel v krajině, daný především kvalitami krajinného rámce – lesními porosty a především vodními plochami. I když je tedy kvalita architektury jednotlivých objektů pouze ojediněle vyšší, vzniká charakter letovisek.

Vesnická zástavba na Dokesku je z hlediska lidové architektury průměrná a vyskytuje se zde poměrně sporadicky. Z původní lidové architektury zde převažují rozměrné zděné statky, pocházející typově z Litoměřicka, přenesené až z Poohří, Slánska a Lounska a patrový roubený dům Kokořínska a Českolipska.

Struktura sídel je oproti dřívějšímu stavu neúplná a dosti přeměněná. Přesto je v drobných zemědělských obcích uvnitř území Dokeska nutno hovořit o dochovaném měřítku a dochovaných formách zástavby, které bude třeba respektovat neboť spoluvytvářejí krajinou scénu a to zejména její rysy harmonie vztahu zástavby a krajinného rámce.

Obr. 12 a 13: Porovnání rekreační výstavby v Doksech a klasicistního mlýna v Břehyni ukazuje svéráznost obou příkladů zapojení staveb do přírodního prostředí. (Foto: Atelier V)

Obr. 14 a 15: Doksy a Jestřebí jsou většími a rekreačně frekventovanějšími obcemi na okraji vymezeného území Dokeska (Foto: Atelier V)

1.3 Teoretická východiska a metoda hodnocení

1.3.1 Krajinný ráz a jeho hodnocení

1.3.1.1 Krajinný ráz

Ochrana krajinného rázu (dále jen „**KR**“) je zakotvena v **§12 zákona č. 114/1992 Sb.** o ochraně přírody a krajiny (dále jen „**zákon**“).

(1) *Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činnostmi snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, estetických hodnot, kulturních dominant krajiny, harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině.*

(2) *K umístování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. Podrobnosti ochrany krajinného rázu může stanovit ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.*

(3) *K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.*

(4) *Krajinný ráz se neposuzuje v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je územním plánem nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu dohodnuté s orgánem ochrany přírody 9a)*

Každá krajina má svůj ráz ve smyslu §12 zákona. Každou krajinu je možno popsat pomocí přírodní, kulturní a historické charakteristiky. KR je však v různých oblastech a lokalitách (místech KR) různě výrazný, různě čitelný. V určitých situacích jsou znaky jednotlivých charakteristik KR dobře zřetelné a spoluvytvářejí jedinečnost a nezaměnitelnost krajinné scény – vizuálně vnímaného obrazu krajiny. V jiných typech krajiny jsou znaky KR nezřetelné, ty výraznější nejsou příliš četné a celkově vzniká krajina, která zdánlivě není ničím specifická ani zajímavá.

Pojetí krajinného rázu je podle zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny dosti široké, protože zahrnuje nejenom vizuální aspekty krajinné scény projevující se navenek estetickou atraktivností, ale také ochranu přírodních a kulturně-historických hodnot spoluvytvářejících specifický ráz krajiny. Vzniká tak velmi komplexní nástroj ochrany rázu, charakteru a kulturní identity krajiny, přičemž tento způsob ochrany není multiplikací jiných způsobů ochrany (např. ochrana dle části třetí a čtvrté zákona č. 114/1992 Sb. nebo dle památkového zákona č. 20/1987 Sb.), protože ochrana krajinného rázu se nezabývá podstatou ochrany dle jiných zákonů, ale tuto **ochranu vnímá na základě znaků rázu a identity krajiny**.

Ráz krajiny může být změněn tím, že dojde k fyzické degradaci nebo likvidaci přírodní nebo kulturní hodnoty (znak bude odstraněn, změněn nebo bude dojmově snížen jeho účinek ve vizuálně vnímané krajinné scéně).

Takto široké pojetí ochrany krajinného rázu umožňuje na jedné straně se opírat o přítomnost nepochybnitelných znaků a hodnot, jako např. přítomnost přírodních hodnot potvrzených jejich zahrnutím mezi ZCHÚ nebo součástí ÚSES, přítomnost kulturních a historických hodnot potvrzených jejich zahrnutím mezi

kulturní památky nebo památkové zóny či rezervace, na druhé straně zdánlivě nechává otevřený prostor pro užití různé míry přísnosti při posuzování vizuálních projevů různých druhů zásahů do krajiny. Proměny krajiny v poslední době tak přinášejí značné **rozdíly v chápání hodnot a v chápání významnosti či nevýznamnosti změn krajinného rázu**. To je způsobeno **změnami v hodnotových orientacích a přenášením vzorců tržního (resp. spotřebního) chování a uvažování i na hodnoty, které nejsou předmětem spotřeby a jsou neobnovitelné**.

Pokud chceme nějaké hodnoty v krajině chránit, musíme v první řadě říci, které jsou to hodnoty, jež spoluvytvářejí typický, někdy neopakovatelný či dokonce jedinečný ráz krajiny. Tyto hodnoty neboli rysy krajinného rázu můžeme identifikovat a popsat odborně a budeme se přitom opírat o dikci zákona .

Jsou to především přírodní procesy, které vedly utváření krajiny do podoby přírodního prostředí, které bylo posléze prostorem pro vývoj osídlení na našem území. **Morfologie terénu, a síť vodotečí vytvořily základní podmínky utváření krajinné scény. Jsou to podmínky relativně neměnné, které jsou určující pro morfologii krajinných prostorů, pro měřítko krajiny a prostorové, vizuálně vnímatelné vztahy.** Vegetační kryt, fauna a flora, dotvořily přírodní rámeček vyvíjejícího se osídlení a hospodářské činnosti.

V dnešním obrazu krajiny, v rozložení a umístění sídel, ve stopách prehistorického osídlení, ve struktuře zemědělské půdy, lesních porostů a vodohospodářských soustav můžeme vidět doklad postupné kultivace krajiny. Historické dokumenty dokazují, že se obraz krajiny podstatně proměňoval. Ubývání lesních porostů rozšiřováním orné půdy, těžbou dřeva pro sklárny, hutě a doly muselo vzhled krajiny radikálně měnit. Budování rybníčních soustav bylo bezesporu obrovským pozměňujícím zásahem do krajiny (Třeboňsko, Novohradsko, Hlubočko). Významná místa krajiny a významné stavby byly v baroku propojovány osami alejí a osami vizuálních vazeb. Vznikly krajinářské úpravy přinášející do krajiny zřetelné estetické hodnoty a skryté symbolické významy. Druhá polovina 19. století přinesla do krajiny romantické prvky, drobnější měřítko, překvapivé scenerie a průhledy přírodně-krajinářských úprav.

Zbytky hradišť a dalších archeologických lokalit ve významných krajinných polohách, umělé linie hrází, odvodňovacích struh a vodních kanálů, aleje, bažantnice, lovecké obory, zámecké parky, partie romanticky upravené krajiny, siluety měst a městeček, hrady a zámky, vesnice, mlýny a samoty – to jsou doklady kulturně-historického vývoje, zasazené ve specifickém rámci přírodních podmínek naší republiky. Vesnické osídlení, rozvíjející se na historicky vzniklé struktuře a nevybočující z tradičních měřítek a forem, dotvořilo harmonický obraz venkovské krajiny.

Je možno shrnout, že krajina v sobě nese hodnoty přírodní, kulturní, historické, estetické, významové a symbolické. Řada z těchto hodnot je dnes a v minulosti také byla chráněna státní ochranou přírody a státní památkovou péčí. V obraze krajiny jsou tak ochráněny významné architektonické objekty jako kulturní památky, segmenty historické krajiny jako krajinné památkové zóny, cenná území přírodních hodnot jako velkoplošná a maloplošná zvláště chráněná území atd. Jsou to však pouze nejcennější prvky krajiny a dílčí území. Kulturní krajina jako celek s místy více či méně soustředujícími přírodní, estetické a kulturně-historické hodnoty však vyžaduje rovněž systematickou péči a ochranu.

Málokdo ze stavebníků si uvědomuje, že **navrhovanou stavbou vstupuje do prostředí, které se po staletí vyvíjelo, kde se utvářel vztah lidí a přírodního prostředí**. Lidé si své okolí přizpůsobovali pro svoji potřebu, pro svoji obživu nebo ho nechávali jeho přirozenému vývoji, pokud to považovali za užitečné. Ten, kdo do takového prostředí se svým stavebním záměrem vstupuje, by měl vzít v úvahu i možnost, že **kvalita jeho stavby, její zvláštnost, by měla vycházet z charakteru prostředí, z určitých zvláštních a specifických rysů krajiny**.

V knize „*Tomorrow's Architectural Heritage*“ (Fladmark, Mulvagh, Evans – Edinburgh, 1996) s předmluvou prince Charlese jsou zdůrazněny některé zásady. Tyto a ještě další zásady uvedené v této knize velmi přesně

korespondují s pojmem krajinného rázu a se zásadami jeho ochrany, jak jsou uvedeny v § 12 zákona č. 114/1992 Sb.

- Alternativou nové výstavby by měla být také možnost rekonstrukce a rehabilitace použitelných existujících staveb.
- Nové stavby by měly být budovány ve vazbě na stávající zástavbu a nikoli v izolované poloze.
- Je třeba se s novou výstavbou vyhýbat pohledově exponovaným vyvýšeným polohám krajiny.
- Nové stavby by měly zapadat do měřítka krajiny a měly by respektovat tradiční formy a charakter staveb a osídlení.
- Měla by být provedena analýza krajiny, která by identifikovala rysy, propůjčující lokalitě její ráz a smysl.

Je třeba připomenout, že **pozitivní hodnoty tkví také v tzv. „volné“ krajině**, v krajině bez souvislého zastavění, s harmonickým zapojením drobných sídel nebo samot do přírodního prostředí. Volná, nezastavěná krajina je hodnotou, důležitou pro současnost i budoucnost a proto musíme na záměry výstavby v polohách zcela odtržených od existující zástavby, v polohách, které nemají důvod v obhospodařování krajiny, pohlížet velmi přísně.

Význam hodnot je v krajině relativní. To, co je v krajinné scéně území s výrazným rázem a četnými estetickými hodnotami běžné, kde bychom byli ochotni např. stavební zásah tolerovat, může být v jiném typu krajinné scény významnou hodnotou, jejímž narušením by došlo k podstatné změně a ke snížení hodnoty krajinného rázu. Je to logické, protože zřetelnost krajinného rázu, **estetická hodnota vnímané krajinné scény, je v územích s přítomností mnoha pozitivních hodnot stabilnější, než v územích, kde jsou takové hodnoty přítomny jenom ojedinele**.

1.3.1.2 Metodický postup a definice pojmů jako cesta k objektivizaci

Postup hodnocení je založen na tzv. **charakterové a prostorové diferenciaci krajiny** a proto spočívá v **rozdělení hodnoceného území na prostorově ohraničené a charakterově definovatelné části, které obecně představuje rozdělení celkového problému na problémy dílčí**.

V tomto smyslu jsou v území nalezeny dvě (měřítkově odlišné) úrovně částí krajiny. Jsou to v krajinné celky, které odpovídají pojmu zákona „**oblasti krajinného rázu**“ a které reprezentují určitý charakter utváření krajiny z hlediska geomorfologie a vegetačního krytu, z hlediska charakteru a forem osídlení a hospodářského využití. Může se jevit jako účelné tuto úroveň členit na tzv. **základní krajinné celky (ZKC) a krajinné celky (KC)**.

V rámci jednotlivých krajinných celků je možno najít prostorově ohraničené menší části krajiny s výrazným a specifickým krajinným rázem. Jsou to tzv. „**krajinné prostory**“ (KP), které odpovídají pojmu zákona „místo krajinného rázu“, resp. představují skupiny takových míst. Krajinný prostor je buď vizuálně vnímatelným a zřetelně vymezeným prostorem v krajině nebo částí území (třeba i méně přehlednou), která má výrazně stejnorodý charakter.

Ve specifických typech krajiny, kde je třeba se zaměřit na určitý specifický problém ochrany krajinného rázu, je možno do tohoto členění vnést ještě **další členění na úrovni míst krajinného rázu, které odpovídá danému problému**. Mohou to být esteticky nejhodnotnější segmenty hodnocené krajiny („**esteticky atraktivní segmenty krajiny**“ – EaSK), segmenty zcela reprezentativní pro hodnocené území („**charakteristické krajinné prostory** – ChaKC), v situaci, kde těžiště ochrany krajinného rázu spočívá v souladu historicky vzniklé zástavby a dramatického krajinného rámce, byly též vymezeny „**krajinné prostory se zástavbou**“ (KPsZ), v hodnocení lesnaté krajiny Dokeska jsou vymezeny „**vizuálně otevřené segmenty krajiny** (VOSK).

Po diferenciaci hodnoceného území na celky a prostory, eventuelně na další charakterové a prostorové jednotky, a po identifikaci a klasifikaci znaků krajinného rázu je posledním krokem postupu **delimitace hranic pásem odstupňované ochrany** krajinného rázu, která jsou vymezena podle soustředění a cennosti identifikovaných znaků krajinného rázu. Vzniknou tak pásma s nejvyšším, vysokým a zvýšeným stupněm ochrany krajinného rázu. Pro jednotlivá pásma se stanoví **obecná ochranná opatření** a pro jednotlivé krajinné prostory pak **specifická ochranná opatření**. Popsaný postup je možno vyjádřit v následujících bodech:

- A Diferenciace hodnoceného území na krajinné celky (na úrovni oblasti KR)
- B Vymezení krajinných prostorů (na úrovni míst KR)
- C Identifikace a klasifikace znaků KR
- D Delimitace pásem odstupňované ochrany (dle přítomnosti a soustředěnosti nejceněnějších a pro krajinný ráz nejdůležitějších znaků)
- E Stanovení ochranných opatření (regulativů) z hlediska ochrany KR

1.3.1.3 Znak krajinného rázu

Charakter krajiny je fenoménem, který se vyznačuje dvěma důležitými vlastnostmi. Je to **proměnlivost a neopakovatelnost**. Neobyčejná rozmanitost přírodních a kulturních podmínek vytváří různorodé obrazy krajiny (pojmem „obraz“ vyjadřujeme vnější projev vnitřní struktury). Příkladem je např. krajina členitých pahorkatin, rybníčních pánví, údolí velkých řek nebo krajina s převažujícím pokryvem lesů, s intenzivním zemědělstvím v nížinách nebo s rozsáhlými plochami sadů, krajina více či méně urbanizovaných (dokonce urbánních či suburbánních) nebo industrializovaných (event. postindustriálních) území. **Důvody proměnlivosti charakteru krajiny tkví v přítomnosti a nepřítomnosti určitých znaků, v jejich vizuálním projevu, výraznosti a jedinečnosti, v jejich kombinaci a prostorových vztazích.**

Jsou to tedy tzv. „**znaky krajinného rázu**“, které odlišují od sebe různé oblasti a místa v krajině a které zároveň mohou být různým segmentům krajiny společné. Tyto znaky jsou převážně vizuálně vnímatelné v krajinné scéně. Jsou to **rysy georeliéfu**, přítomnost určitých specifických **vodních prvků**, které určují charakter dílčích scénérií a projevují se i v celkových panoramatech krajiny. Je to také **charakter porostů** odpovídající přírodním podmínkám toho či onoho místa nebo oblasti. Stejný význam jako přírodní prvky mají pro vizuální scénu též **prvky kulturní** (civilizační). Jedná se o **způsoby hospodářského využívání krajiny, o formy osídlení** (včetně polohy sídel v krajině), **o strukturu sídel a architektonický výraz jednotlivých staveb** (forma, hmota, půdorys, materiály, barvy, architektonické detaily). Kulturní prvky a jejich vazby spoluvytvářejí krajinnou scénu a podobně jako přírodní prvky dotvářejí prostorovou skladbu, výraznost a nezaměnitelnost scénérií. Navíc velmi výrazně spoluvytvářejí harmonii či disharmonii měřítko krajiny a také se výrazně projevují v harmonii či disharmonii vztahů v krajině.

Těmito vlastnostmi jsou spouřčovány také **další důležité vizuální aspekty** krajinné scény – **prostorové členění krajiny, morfologie jednotlivých prostorů a uspořádání** (konfigurace) **jednotlivých prvků**. Tak vznikají důležité znaky krajinného rázu, jakými je uzavřenost či otevřenost scény, způsob vymezení prostoru, návaznost jednotlivých prostorů, uspořádání a tvar horizontů, uspořádání dominant a podobně.

Některé znaky rázu krajiny náležejí jak mezi znaky přírodní charakteristiky, tak i mezi znaky kulturní a historické charakteristiky. Za znaky přírodní charakteristiky musíme brát přítomnost a vizuální projev (někdy se však přítomnost určitého přírodního prvku nemusí vizuálně projevat) přírodních prvků. Může se přitom jednat nikoliv o přirozeně vzniklé a vyvíjející se ekosystémy, nýbrž o uměle vzniklé a udržované prvky. V tomto smyslu je znakem přírodní charakteristiky alej cenných dubů, starobylá lovecká obora nebo skladba orné půdy a

ovocných sadů. Tyto prvky budou současně znaky kulturní a historické charakteristiky – alej jako součást komponovaného areálu, obora a skladba zemědělské půdy a sadů jako významný doklad struktury feudálního hospodářského celku.

V krajinných scénách různých segmentů krajiny často nalézáme společné znaky. Hovoříme o krajinách podobného charakteru a máme na mysli především **vizuální projev různých prvků, jevů a rysů krajiny - vizuální scénu. V přítomnosti společných základních znaků přírodní, kulturní nebo historické charakteristiky tkví podstata určitých typů krajinného rázu**. Rozmanitost krajiny je však neobyčejná. K tomu přispívá neopakovatelnost situací, diverzita, výraznost a jedinečnost jednotlivých znaků krajinného rázu, prostorové uspořádání – konfigurace hmotných prvků krajinné scény a proměnlivost měřítko.

Ráz krajiny je výrazně ovlivněn charakterem přírodních složek a jejich vizuálním projevem v krajinné scéně. **Přírodní hodnota krajinného rázu je tvořena hodnotou přírodovědnou a hodnotou vizuální** (správněji senzuální). Zatímco **přírodovědná hodnota** je dána součtem měr vzácnosti (ojedinělosti), dochovalosti a ohroženosti daného přírodního či kulturně-přírodního prvku, složky nebo celého ekosystému, **vizuální či senzuální hodnota** prvku nebo složky spočívá v podílu na utváření celkového působení krajiny na smysly člověka a velikosti ovlivněného území (Culek, 2006). Podle Culka můžeme přírodní podmínky tvořící charakter krajiny rozdělit na 5 složek a to na složku topografickou (georeliéf), petrologicko-pedologickou, hydrologickou, atmosférickou a biotickou. Přírodovědná hodnota se nemusí výrazněji projevit v krajinné scéně a ovlivní krajinný ráz pouze omezeně. Přesto je ve smyslu § 12 zákona míra zásahu do přírodních (tedy i přírodovědných) hodnot jedním z kritérií ochrany krajinného rázu. Je to proto, že krajinný ráz je sice především kategorií vizuální, ale **význam místa a cennost jednotlivých znaků se na výraznosti a zvláštnosti krajinného rázu podílí**.

Často se při hodnocení krajinného rázu objevuje otázka, zdali lze hodnoty, které jsou chráněny podle jiných částí zákona č. 114/1992 Sb., než je § 12, považovat za přírodní hodnoty ve smyslu tohoto paragrafu. Přírodní hodnoty krajiny, spočívající např. v přítomnosti cenných biotopů a přirozených ekosystémů mohou být do určité míry viditelné a spoluvytvářejí scénu a dílčí scénérie. Tyto přírodní hodnoty jsou již velmi často chráněny existující legislativou jako významné krajinné prvky, součástí ÚSES, zvláště chráněná území, památné stromy a plochy soustavy NATURA 2000. Přítomnost lokalit chráněných podle zákona č. 114/1992 Sb. lze při identifikaci znaků krajinného rázu považovat za **indikátory přítomnosti přírodních hodnot**. Samotnou skutečnost, že se např. jedná o maloplošné ZCHÚ nelze tedy považovat za hodnotu krajinného rázu. Tou je **cennost vlastní lokality a její vizuální projev, tvořící spolu znak přírodní charakteristiky**. Zásah navrhované stavby do ZCHÚ je však tzv. kritériem ochrany krajinného rázu dle §12 zákona.

Krajina v sobě skrývá **stopy kulturního a historického vývoje**. Jsou to stopy hovořící o kulturním vývoji, o vývoji filosofie a umění, o hospodářském vývoji, o technických schopnostech a vyspělosti, o citovém vztahu ke krajině a k její kráse. Tyto stopy dokládají odlišnosti a specifické rysy vývoje krajiny v závislosti na přírodních podmínkách krajiny, na kulturních tradicích i na významných impulsích vývoje krajiny, jakými byly politické události nebo vliv významných osobností. Všechny tyto skutečnosti jsou významné pro ráz krajiny, neboť **rázovitost a charakter krajiny, vyjádřené především působivostí vizuální scény, se skrývá též ve vlastnostech nehmotných, v kulturních a historických hodnotách a v symbolických významech**.

Venkovské osídlení, rozvíjející se na historicky vzniklé struktury a nevybočující z tradičních měřítek a forem, dotvořilo harmonický obraz venkovské krajiny. Právě urbanistická struktura venkovských sídel – drobných městeček a vesnic ve vazbě na zemědělskou půdu a architektonický výraz (hmoty, měřítko, formy a tvary střech, materiály a barevnost) výrazným způsobem dotvářejí rázovitost krajiny a její regionální charakter. Mezi nejvýznamnější ze znaků kulturní a historické charakteristiky, které jsou zároveň tzv. zákonnými kritérii ochrany krajinného rázu, patří kulturní dominanty. **Kulturní dominanty** je prvek s kulturním, historickým či symbolickým významem, který se výrazně uplatňuje v krajinné scéně – jeho vizuální význam je v krajině

dominantní (převládající svým významem). Nejčastějšími příklady jsou **dominantní objekty** hradů, zřícenin, zámků a poutních kostelů. Kulturní dominanta však může mít podobu **významného místa** bez výrazné stavby (místo prehistorické svatyně nebo hradiště, místo historické události) a její význam v krajině je podpořen dominantní polohou v krajině. Vizualní scéna může být však také ovládána **výrazným rysem** krajiny, který je tvořen civilizačními prvky. Je to např. doposud viditelný způsob členění původní plužiny, geometrizace krajiny pravidelným rastrem ovocných sadů nebo geometrie komponovaných krajinných úprav. Jedná se o **dominantní rysy** vizualní scény, které představují kulturní dominantu.

Mnohé ze znaků kulturní a historické charakteristiky krajinného rázu jsou takovými hodnotami, které jsou chráněny památkovou péčí. Skutečnost, že některý prvek krajiny je kulturní památkou, že určitý segment krajiny je krajinnou památkovou zónou nebo že některé venkovské sídlo je památkovou rezervací nebo zónou, představuje z hlediska krajinného rázu **indikátor přítomnosti kulturních a historických hodnot** (tkvicích v cennosti a významu nebo ve vizuálním projevu), které mohou významně spoluvytvářet rázovitost krajiny. Nelze proto a priori považovat pozornost věnovanou určitým významným stopám kulturního a historického vývoje ze strany státní památkové péče a státní ochrany přírody za konfliktní překryv. K tomu většinou dojde nikoliv v případě ochrany krajinného rázu (tam jsou si zájmy ochrany přírody a památkové péče většinou blízké), ale pokud je ochranou přírody a krajiny chráněn např. určitý prvek historické krajinné úpravy (park, alej) jako VKP, památný strom, součást ÚSES, součást plochy NATURA 2000 nebo v rámci ZCHÚ.

V krajině scéně se ve větší či menší míře projevuje tradiční architektonický výraz lidových staveb – statků, dvorců, usedlostí, chalup, mlýnů, stodol, špýcharů, kováren a dalších typů staveb. Architektonický výraz se mění ve specifických regionech, ovlivněných kulturními vlivy v rámci České republiky i v rámci Evropy. Regionální typy lidové architektury se postupně ovlivňovaly a překrývaly, množství historických staveb zaniklo nebo byl přestavbami setřen jejich výraz. Přesto je obraz krajiny ovlivněn v určitých situacích velmi specifickým výrazem **regionálních typů lidové architektury** (např. oblast západoevropského hrázděného domu v severozápadních Čechách, typ českého a moravského roubeného domu, oblast roubeného domu slezského pohraničí, typ alpského domu v Pošumaví, typ jihočeského zděného domu, domu Plzeňska a středních Čech, typ hornorakouského uzavřeného dvorce).

Rysy krajiny jsou tvořeny skupinami znaků jednotlivých charakteristik a estetické atraktivnosti (est. hodnot):

- **PŘÍRODNÍ CHARAKTERISTIKA**
 - **reléf terénu a síť vodotečí** vytvářející základní členění krajiny, základní prostorový rámeček, vymezení prostorů a základní rysy konfigurace, prostorových a měřítkových vztahů
 - **aktuální stav vegetace**, která dotváří obraz krajiny a její prostorové členění, spoluvytváří přírodní nebo přírodě blízký výraz krajinné scény a obraz hospodářského využití krajiny, svědčí o způsobech kultivace a proměn krajiny v současnosti i v historii
- **KULTURNÍ A HISTORICKÁ CHARAKTERISTIKA**
 - **struktura osídlení a cestní síť** svědčící o vývoji postupného osidlování a hospodářského využití krajiny a spoluvytvářející obraz kulturní krajiny
 - **vesnická sídla a lidová architektura** – nezaměnitelné znaky obrazu kulturní krajiny
 - **kulturní dominanty**, které jsou často markantními body krajiny
 - **dominantní rysy krajinné struktury**
- **ESTETICKÁ ATRAKTIVNOST (ESTETICKÉ HODNOTY) KRAJINNÉ SCÉNY**
 - **vymezení prostorů, konfigurace prvků, význam dominant** - základní aspekty uspořádání vizualní scény, vytvářející předpoklady pro vznik estetických hodnot
 - **rozlišitelnost a nezaměnitelnost scenerií** - významné aspekty jedinečnosti a svébytnosti charakteru krajiny

- **harmonie prostorových vztahů, harmonie měřítka** – významné rysy krajinné scény, které spoluvytvářejí estetické hodnoty krajiny
- **přírodní charakter scenerií** – významná estetická hodnota

1.3.2 Krajinový ráz a identita kulturní krajiny

S pojmem kulturní a historické charakteristiky krajinného rázu souvisí i pojem **identity krajiny**. Definice krajinného rázu uvedená v § 12 zákona č. 121/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny ukazuje, že ráz krajiny je chápán na jedné straně vizuálně, jako charakter prostorové scény určitého místa či oblasti, na druhé straně jako význam místa, daný přítomností význačných jevů přírodní, kulturní a historické charakteristiky.

Ráz krajiny se v historii měnil zejména v závislosti na potřebách hospodářského využití krajiny zemědělstvím, těžbou dřeva a rozvíjející se výrobou, na technických možnostech využití krajiny. Svůj význam však měl i způsob myšlení, filosofie, výtvarné citění, umělecké styly, odpovídající té které době. Krajina, jejíž současný obraz a stopy historické kultivace jsou dokladem kulturní historie národa, je chápána jako **kulturní krajina**, ve které je řešena problematika přírodních složek a procesů neoddelitelně od problematiky složek a procesů civilizačních.

Obr. 16: Vrchol Velkého a Malého Bezdězu ovládá zcela typickou siluetou velký okruh krajiny, pro kterou představuje významný znak kulturní identity a scénické jedinečnosti. (<http://www.turistik.cz>)

V rázu krajiny, který je dán přírodní, kulturní a historickou charakteristikou, existují určité rysy, které jsou pro charakter jednotlivých oblastí a míst krajinného rázu signifikantní, které spoluvytvářejí svébytnou podobu, jedinečnost, odlišnost jednotlivých krajinných segmentů, ať už jsou to celky nebo prostory, oblasti nebo místa krajiny. Tyto rysy vyjadřují tzv. „**identitu**“ kulturní krajiny. **Identita je vlastností vyjádřenou, podobně jako u krajinného rázu, vizuálně vnímanými vlastnostmi – prostorovými vztahy a estetickými hodnotami**

krajinné scény a významem místa potvrzeným přítomností stop historického vývoje. Identitu kulturní krajiny je možno chápat jako specifickou vlastnost krajinného rázu, danou specifickými charakteristikami, které patří k dalším charakteristikám krajinného rázu.

Oproti samotnému pojmu krajinného rázu, ve kterém převládá vizuální aspekt a estetické hodnoty, nabývá v pojmu identita na důležitosti kulturní význam a odlišnost určitého místa nebo oblasti, výrazná rozlišitelnost obrazu krajiny a přítomnost výrazných a rázovitých stop kulturního a historického vývoje krajiny. Na základě těchto vlastností krajiny je možno nalézt **typické znaky identity pro určité regiony**, které jsou závislé na přírodních podmínkách (znaky přírodní charakteristiky), např. na morfologii terénu, na podílu lesních porostů (Šumavské pláně) nebo mozaikovitosti vegetačního krytu (Sedlčansko), na přítomnosti rašelinišť (Českovelenicko), skalních výchozů nebo balvanů (Česká Kanada). Rovněž způsoby hospodářského využití krajiny mohou být významné pro vznik identity krajiny – zemědělská krajina Polabí, rybníční krajina Třeboňsko. Pro kulturní dimenzi identity je velmi důležitá stavební činnost v krajině. Jsou to nejenom dominantní stavby, které mohou ovlivnit široký okruh krajiny a dát mu specifický znak (Radyně, Bezděz, Ještěd), ale také typická struktura osídlení, vzájemná poloha a vzdálenost vesnic a struktura jednotlivých venkovských sídel (struktura větších vzájemně zřetelně oddělených obcí s kompaktními půdorysy – např. střední Čechy, struktura vzájemně navazujících obcí s rozptýlenou zástavbou – např. Jablonecko, struktura vzájemně navazujících obcí s pásovou zástavbou potočních vsí v Severních Čechách).

1.3.3 Pojmy použité v hodnocení

Jedná se o pojmy uvedené v §12 zákona a o pojmy související, které jsou převzaty z Metodického postupu (Vorel a kol. 2004).

krajina - část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (§3 zákona)

krajinný ráz - je dán přírodní, kulturní a historickou charakteristikou určitého místa nebo oblasti (§12 zákona), resp. vnímatelnými znaky a hodnotami těchto charakteristik

oblast krajinného rázu - je krajinný celek s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou odrážející se v souboru jejích typických znaků, který se výrazně liší od jiného celku ve všech charakteristikách či v některé z nich a který zahrnuje více míst krajinného rázu. Je vymezena hranicí, kterou mohou být přírodní nebo umělé prvky nebo jiné rozhraní měnících se charakteristik

místo krajinného rázu - část krajiny homogenní z hlediska přírodních, kulturních a historických charakteristik a výskytu estetických a přírodních hodnot, které odlišují místo krajinného rázu od jiných míst krajinného rázu. Je nejmenším hodnoceným prostorem. Jedná se zpravidla o vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojený z většiny pozorovacích stanovišť nebo o území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti

estetická hodnota krajiny - je projevem přírodních a kulturních hodnot, harmonického měřítka a vztahů v krajině a je výsledkem trvale udržitelného vývoje krajiny. Předpokladem vzniku estetické hodnoty jsou subjektivní vlastnosti pozorovatele, objektivní okolnosti pozorování a objektivní vlastnosti krajiny (skladba a formy prostorů, konfigurace prvků, struktura složek)

přírodní hodnota - je dána kvalitativními parametry zastoupených ekosystémů ve vztahu k jejich trvalé udržitelnosti, vysokou četností jednotlivých typů ekosystémů, členitou morfologií krajiny, harmonickým charakterem interakcí mezi ekosystémy, výraznými přírodními dominantami krajiny

významný krajinný prvek - dle ustanovení §3, odst. 1, písm.b) zákona

zvláště chráněné území - dle ustanovení §3, odst. 1, písm. f) zákona

kulturní dominanta krajiny - je krajinný prvek či složka v krajině nebo dochované stopy kultivace krajiny, jejichž význam je nesporný z historického hlediska, architektury či jiného oboru lidské činnosti a které ve svém projevu převládajícím způsobem ovlivňují souhrn charakteristik daného místa či oblasti

harmonické měřítko krajiny - vyjadřuje takové členění krajiny, které odpovídá harmonickému vztahu činností člověka a přírodního prostředí a způsobům trvale udržitelného využívání dané krajiny. Z hlediska fyzických vlastností krajiny se jedná o soulad měřítka celku a měřítka a jednotlivých prvků

harmonické vztahy v krajině - vyjadřují soulad činností člověka a přírodního prostředí (absence rušivých jevů), trvalou udržitelnost užívání krajiny, harmonický soulad jednotlivých prvků a prostorů krajinné scény

charakteristika krajinného rázu - uspořádání krajinných složek, prvků a jevů nebo jejich souborů, které se podílejí na vzniku rázu krajiny. Jedná se o charakteristiky přírodní, kulturní a historické. Vnímáme ji jako soubor typických znaků.

historická charakteristika krajinného rázu - je specifickou součástí kulturní charakteristiky a spočívá v souvislostech kulturních a přírodních charakteristik oblasti či místa. Historická charakteristika je klíčová pro pochopení logiky vztahů mezi přírodními vlastnostmi krajiny, jejím využíváním a vzhledem a jejich trvalé (dlouhodobé) udržitelnosti.

kulturní charakteristika krajinného rázu - je dána způsobem využívání přírodních zdrojů člověkem a stopami, které v krajině zanechal

přírodní charakteristika krajinného rázu - zahrnuje vlastnosti krajiny určené jak trvalými přírodními podmínkami, kterými jsou především geologické, geomorfologické, klimatické a biogeografické poměry, tak aktuálním stavem ekosystémů

činnost snižující estetickou a přírodní hodnotu krajinného rázu oblasti či místa - taková činnost, která natolik naruší specifické znaky a hodnoty oblasti či místa, že změní význam a obsah jednotlivých charakteristik

znak určité charakteristiky krajinného rázu – jev, kterým se v krajinné scéně vizuálně projevují prvky a systémy krajinné struktury stejně jako její vlastnosti a kvality

rys krajinného rázu – soubor znaků vyjadřující určitou specifickou vlastnost segmentu krajiny

atribut krajinného rázu – charakteristický znak vyjadřující přírodní, kulturní nebo historické kvality segmentu krajiny

základní krajinný celek (ZKC) – oblast krajinného rázu, jejímž hlavním atributem je biogeografická nebo geomorfologická charakteristika

krajinný celek (KC) – oblast krajinného rázu s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou odrážející se v souboru jejích typických znaků, který se výrazně liší od jiného celku ve všech charakteristikách či v některé z nich

krajinný prostor (KP) - charakterově homogenní místo nebo několik míst krajinného rázu se stejnými charakteristikami přírodními, kulturními a historickými, vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojitý z většiny pozorovacích stanovišť nebo o území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti

vizuálně otevřený segment krajiny (VOSK) – specificky vymezený krajinný prostor v souvislých lesních porostech, který představuje segment bezlesí nebo segment zemědělské krajiny s prvky osídlení

1.4 Prameny a mapové podklady

Terénní průzkum v lokalitě byl prováděn v srpnu až v říjnu 2007.

Podklady poskytnuté AOPK ČR

Hodnocení CHKO Český Les (Atelier V, 2007)

- CULEK, Martin (ed.) a kol., *Biogeografické členění České republiky*. Praha : Enigma, 1996.
- DEMEK, Jaromír (ed.), *Hory a nížiny. Zeměpisný lexikon České socialistické republiky*. Praha : Academia, 1987.
- DURDÍK, Tomáš, *České hrady*. Praha : Albatros, 1984.
- MACKOVČIN, P., SEDLÁČEK, M. a KUNCOVÁ, J. (eds.), *Liberecko*. In: MACKOVČIN, P. a SEDLÁČEK, M. (eds.), *Chráněná území ČR, svazek III*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 331 pp.
- VOREL, I. (ed.), *Krajinný ráz a východiska jeho hodnocení*. (sborník) Praha : 2006.
- *Vyšší geomorfologické jednotky České republiky. Major Geomorphological Units of the Czech Republic*. Praha : Český úřad zeměměřický a katastrální, 1996.
- Böhmisches Leipa (<http://www.bohmischleipa.cz>)
- Centrum pro regionální rozvoj ČR (<http://www.crr.cz>)
- Doksy (<http://www.doksy.com>)
- Doksy a Staré Splavy (<http://www.doksy.de>)
- Ekovychova Libereckého kraje (<http://www.ekovychovalk.cz>)
- Maloplošná chráněná území Libereckého kraje (<http://www.ekovychovalk.cz/cs/zajimavosti/maloplosna-chranena-uzemi-libereckeho-kraje.html>)
- Mapový portál Laboratoře geoinformatiky UJEP (<http://oldmaps.geolab.cz>)
- Mapový server CENIA (<http://geoportal.cenia.cz>)
- Mapový server FSv ČVUT (<http://mapserver.fsv.cvut.cz>)
- Mapová aplikace ÚSOP (<http://drusop.nature.cz>)
- Města, obce, osady a samoty zaniklé nebo částečně zaniklé po roce 1945 (<http://www.zanikleobce.cz>)
- Město Zákupy (<http://www.zakupy.cz>)
- Centrum pro regionální rozvoj ČR (<http://www.crr.cz>)
- Obec Ralsko (<http://www.obecralsko>)
- Obec Zahradky (<http://www.zahradkycl.cz>)
- Obecní úřad Jestřebí (<http://www.jestrebi.eu>)
- Oficiální webové stránky soustavy Natura 2000 v České republice (<http://www.natura2000.cz>)
- Oficiální stránky obce Provodín (<http://www.obecni-urad.net/source/index.php?ID=236>)
- Ottova encyklopedie obecných vědomostí ©; obsahuje Ottův slovník naučný (1888-1909) a Ottův slovník naučný nové doby (1930-1943). (<http://encyklopedie.seznam.cz>)
- Průvodce po Česku (<http://www.pruvodce.com>)
- Ralsko (<http://ralsko.wz.cz>)
- Ústřední seznam ochrany přírody, AOPK ČR (<http://drusop.nature.cz>)
- Vodácký průvodce (<http://www.raft.cz>)

2

IDENTIFIKACE A KLASIFIKACE ZNAKŮ KRAJINNÉHO RÁZU

2.1 Přírodní charakteristika a její znaky

Charakteristiky krajinného rázu utváří jejich znaky, které můžeme v krajině nalézt a popsat. Přírodní charakteristika krajinného rázu je utvářena přírodními složkami a prvky krajiny (relief, vegetace, geomorfologie, vodstvo...).

Přírodní hodnoty krajinného rázu jsou pak tvořeny souborem znaků přírodní povahy, které společně vytváří přírodní charakteristiku krajinného rázu oblasti či místa, mírou jejich přítomnosti, kvalitou a vnímatelným projevem. Kvalitativní výše přírodní hodnoty závisí nejen na míře přítomnosti znaků přírodní charakteristiky v krajině, ale především na jejich poměru vůči ostatním. Znaky přírodní povahy neovlivněné nebo jen málo ovlivněné člověkem jsou vnímány vesměs kladně. Přírodní hodnota může být u některých prvků krajiny vnímána jako součást kulturní a historické hodnoty krajinného rázu (např. aleje, parky...). Někteří odborníci přírodní hodnotu spojují pouze s přírodními a přírodě blízkými dochovanými segmenty krajiny.

2.1.1 Obecné znaky

Obecné znaky přírodní charakteristiky budou popisovány v širším území, nejen pouze ve (formálně) vymezených hranicích řešené oblasti. Toto širší území můžeme nazvat **oblastí krajinného rázu**, což je území s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou, tedy s podobným souborem typických znaků. Od jiné oblasti se liší ve všech charakteristikách či v některé z nich. Zahrnuje více míst krajinného rázu a je vymezeno hranicí, kterou může být rozhraní měnících se charakteristik. Pro vymezení oblasti krajinného rázu můžeme s výhodou použít biogeografické členění České republiky (CULEK [ed.], 1995).

2.1.1.1 Biogeografické zařazení

Cílem biogeografického členění krajiny je vystihnout souvislé, z určitého hlediska relativně homogenní celky, lišící se do různé míry složením bioty. Toto členění tedy vystihuje jedinečné, neopakovatelné vlastnosti území, tj. typické znaky krajinného rázu v daném regionu (oblasti krajinného rázu). Podle biogeografického členění České republiky (CULEK [ed.], 1995) je posuzovaná lokalita zařazena takto:

biogeografická provincie: středoevropských listnatých lesů
 biogeografická podprovincie: hercynská (1)
 biogeografický region: **Ralský bioregion (1.34)**

Bioregion leží ve střední části severních Čech, zabírá severní polovinu geomorfologického celku Ralská pahorkatina a západní okraj Jičínské pahorkatiny a má plochu 1081 km².

Ralský bioregion je tvořen málo rozčleněnou pískovcovou tabulí s podmáčenými sníženinami a neovulkanickými kužely. Bioregion je mimořádně významný, azonálního charakteru s řadou reliktních a exklávních prvků rozmanitého charakteru. Mezi všemi bioregiony pískovců má nejpestřejší biotu, podmíněnou zastoupením různých kvalit pískovců a střídáním suchých a mokřadních stanovišť a stanovišť na neovulkanitech. Biota náleží 4. bukovému vegetačnímu stupni, částečně jeho dubojehličnaté variantě. Potenciální vegetaci tvoří borové doubravy, rašeliniště a olšiny, na neovulkanitech květnaté bučiny. Méně typická část bioregionu má pokryv sraší nebo tvoří přechod do okolních bioregionů a vegetačně je charakterizována dubohabrovými háji.

V bioregionu dnes převažují rozsáhlé kulturní bory, které jsou blízké přirozeným, charakteristická jsou rašeliniště, vlhké louky a několik velkých rybníků.

Flóra i vegetace Ralského bioregionu má výrazný reliktní charakter, na území České republiky jeden z nejnápadnějších příkladů tohoto druhu. Prolínání acidofilních a kalcifilních typů pískovců, stanovišť vlhkých a suchých, četné a různorodé ostrůvky efuzí s mnoha typy primárního bezlesí odlišují tento bioregion od všech okolních. Bioregion je bohatě zalesněný, lesy pokrývají více než polovinu plochy, i když z části mají druhotnou skladbu dřevin (kulturní bory). Na odlesněných místech jsou pole, louky a také rybníky.

Posuzovaná lokalita leží v typické části bioregionu. Na jihu probíhá neostrá hranice vůči Kokořínskému bioregionu (1.33), která má především biotický charakter.

Obr. 17: Ralský bioregion v biogeografickém členění ČR.

2.1.1.2 Geomorfologie

Charakter georeliefu je v území nejnápadnější, a proto pro krajinný ráz ze všech přírodních podmínek nejdůležitější. Podílí se na utváření rázu krajiny na regionální, okrskové i místní úrovni. Z geomorfologického hlediska je posuzovaná lokalita poměrně pestrá, zasahující několik geomorfologických okrsků. Má ráz ploché deprese v povodí Ploučnice. Pískovcové plošiny jsou ojediněle členěné výrazně modelovanými údolními, často kaňonovitého charakteru. Místy se vytvořila spleť suchých roklí s okrajovými skalními městy (Hradčanské stěny). Mezi pískovcovými strukturními plošinami je několik pánví. Čediče zde tvoří různé vysoké kužele a kupy, někdy v podobě výrazných skalních útvarů (Lysá skála, Ralsko). Význačné jsou rovněž široké údolní nivy (meandrující Ploučnice), kde původní močály a mělké nádrže byly změněny na rybníky jezerního typu (Máchovo jezero, Holanské rybníky). Je zde velké množství skalních útvarů.

Oblast je zařazena do těchto geomorfologických okrsků:

- Česká vysočina (provincie)
 - VI Česká tabule (soustava, subprovincie)
 - VIA Severočeská tabule (podsoustava, oblast)
 - VIA-1 Ralská pahorkatina (celek)
 - VIA-1A Dokeská pahorkatina (podcelek)
 - VIA-1A-c Jestřebská kotlina (okrsek)
 - VIA-1A-d Provodínská pahorkatina (okrsek)
 - VIA-1A-e Hradčanská pahorkatina (okrsek)
 - VIA-1A-f Bezdězká vrchovina (okrsek)
 - VIA-1B Zákupská pahorkatina (podcelek)
 - (VIA-1B-a) Cvikovská pahorkatina (okrsek)
 - (VIA-1B-b) Českolipská kotlina (okrsek)
 - (VIA-1B-e) Kotelská vrchovina (okrsek)
 - VIB Středočeská tabule (podsoustava, oblast)
 - VIB-2 Jizerská tabule (celek)
 - VIB-2A Středojizerská tabule (podcelek)
 - VIB-2A-b Skalská tabule (okrsek)

Obr. 18: Geomorfologické členění české republiky. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Česká tabule (VI). Tabule v severních a východních Čechách je tvořena křídovými horninami, které ve středních částech jsou uloženy horizontálně až subhorizontálně a na okrajích zdviženy (kuesty). V kvádrových pískovcích se vyskytují skalní města s četnými tvary zvětrávání a odnosu pískovců (izolované sály, skalní mísy, voštiny apod.). Vedle strukturálních povrchů vázaných na odolnější vrstvy se vyskytují i zarovnané povrchy. Nad plochý povrch se zvedají neovulkanické tvary. Osu České tabule tvoří údolí Labe. Údolí přítoků mají neckovitý tvar. Česká tabule se dělí na Severočeskou, Středočeskou a Východočeskou tabuli.

Severočeská tabule (VIA). Tabule tvořená křídovými usazeninami je severní částí České tabule. Plochý povrch je zčásti tvořen strukturálními plošinami a zčásti zarovnanými povrchy, okraje jsou zvednuty a je na nich vytvořena soustava kuest. V méně odolných horninách (jílovcích a slínovcích) jsou kotliny a kryopedimenty, v odolných kvádrových pískovcích vznikla skalní města s četnými tvary zvětrávání a odnosu pískovců. Do plochého povrchu jsou zařezána údolí vodních toků, která místy mají kaňonovitý tvar. Na svazích se vyskytuje řada sesuvů. Výraznými tvary jsou vulkanické suky.

Středočeská tabule (VIB). Tabule složená převážně ze subhorizontálně uložených slínovcových, méně pískovcových hornin české křídové pánve je střední a jižní částí České tabule. Představuje sedimentární strukturální stupňovinu, v okrajových částech neotektonicky porušenou, s rozsáhlými strukturálně denudačními plošinami, kryopedimenty, erozně denudačními kotlinami s převládajícím fluvialním a eolickým akumulacním reliéfem. Vývoj povrchových tvarů určil tok Labe, vyznačující se spolu s dolními toky přítoků četnými změnami ve směrech řečišť během čtvrtohor.

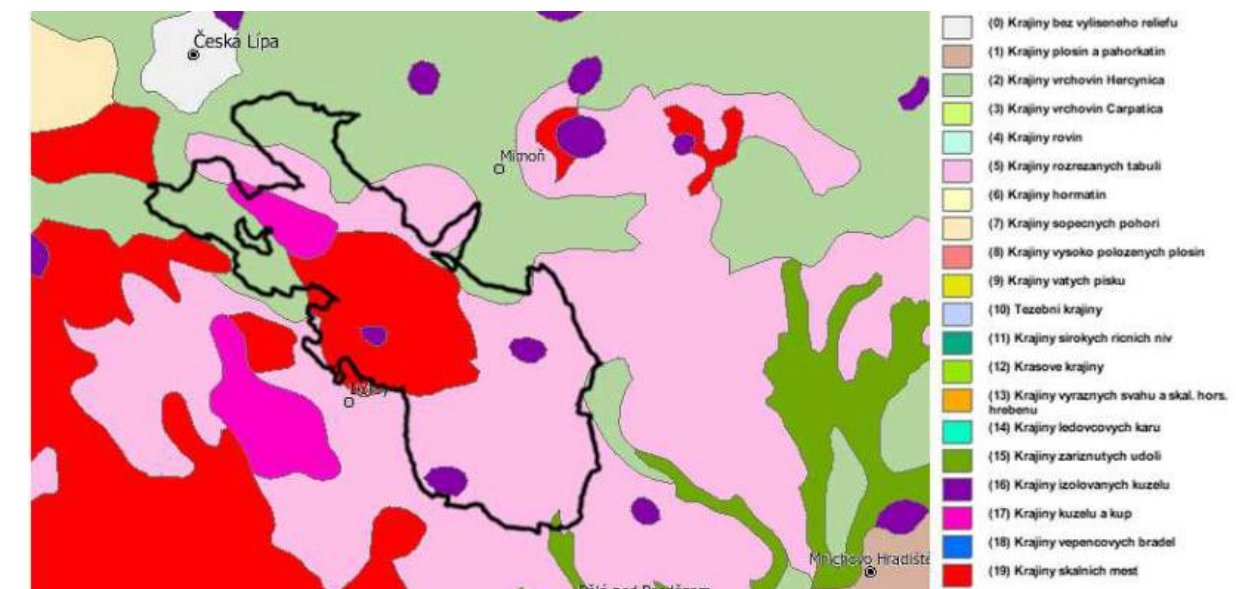
Ralská pahorkatina (VIA-1). Členitá pahorkatina se nachází na západě Severočeské tabule. Je vytvořena na svrchnokřídových kvádrových kaolinických, místy jílovitých a vápnitých křemenných pískovcích, v menší míře na slínovcích, písčitéch slínovcích a jílovcích s četnými drobnými tělesy třetihorních sopečných hornin (žíly, výplně sopouchů, lakolity). Vznikl zde strukturálně denudační reliéf sedimentárních stupňovin, mělkých kotlin s říčními terasami a rašeliništi, rozsáhlých zarovnaných povrchů typu kryopedimentů, v kvádrových pískovcích místy kaňonovitá a soutěskovitá údolí a četné tvary zvětrávání a odnosu horniny. Charakteristické

jsou početné vrchy na neovulkanitech, vypreparovaných čedičových, znělcových a trachytových horninách, které vytvářejí krajinné dominanty. Do povodí horního toku Panenského potoka pronikl přes Jítravské sedlo v době halštrovského zalednění pevninský ledovec. Území odvodňuje převážně Ploučnice a menší pravostranné přítoky Labe (Pšovka, Liběchovka, Obrtka, Úštěcký potok).

Jizerská tabule (VIB-2). Tabule s rázem členitě pahorkatiny tvoří střední a severozápadní část Středočeské tabule. Je složená ze svrchnokřídových pískovců, písčitéch slínovců a slínovců. Zaujímá erozně denudační reliéf v povodí Jizery, Košateckého potoka, dolní Pšovky a Vlkavy, s rozsáhlými výškově konstantními strukturálně denudačními plošinami, rozčleněnými na většině území výraznými údolními zářezy zpravidla bez stálých vodních toků, místy s mělkými sníženinami. V jižních okrajových částech se uplatňuje akumulacní reliéf říčních teras.

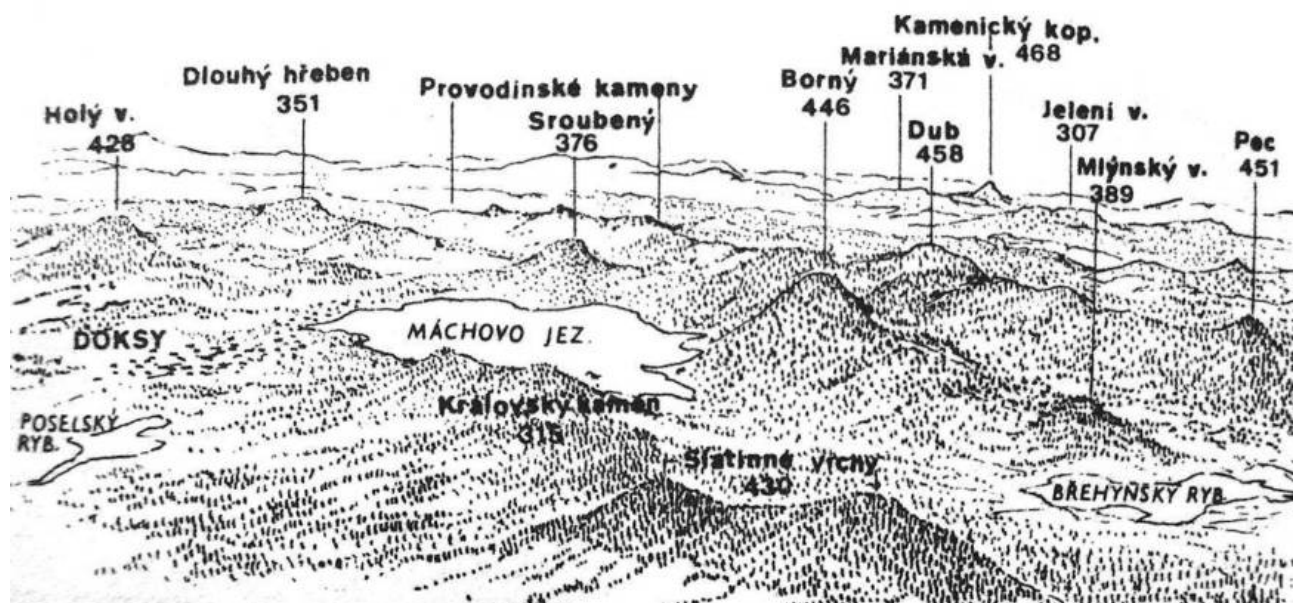
Dokeská pahorkatina (VIA-1A). Členitá pahorkatina tvoří jižní a jihozápadní část Ralské pahorkatiny. Je tvořená svrchnokřídovými pískovci, písčitémi slínovci, slínovci a vápnitými jílovcí a třetihorními vulkanity. Vyhraněný strukturálně denudační reliéf, místy neotektonicky porušený, je charakterizován sedimentárními strukturálními stupňovinami, strukturálními a tektonickými kotlinami, kaňonovitými údolními, neovulkanickými sukami a četnými tvary zvětrávání a odnosu pískovců.

Zákupská pahorkatina (VIA-1B). Členitá pahorkatina tvoří severní a severovýchodní část Ralské pahorkatiny. Je tvořená svrchnokřídovými kvádrovými pískovci, méně slínovci a vápnitými jílovcí, třetihorními vulkanity a pokryvy čtvrtohorních sedimentů. Pestrý strukturálně denudační reliéf v povodí horní a střední Ploučnice, s vlivy neotektoniky v okrajových částech, je charakterizován rozsáhlými strukturálně denudačními plošinami a zarovnanými povrchy (pedimenty), širokými údolními svahových, méně subsekventních vodních toků s říčními terasami. Místy vznikly tvary zvětrávání a odnosu pískovců. Geomorfologickými dominantami jsou četné rozsáhlé neovulkanické suky s kryogenními tvary. Vývoj reliéfu určil vstup kontinentálního ledovce v mindelu na území jednotky.

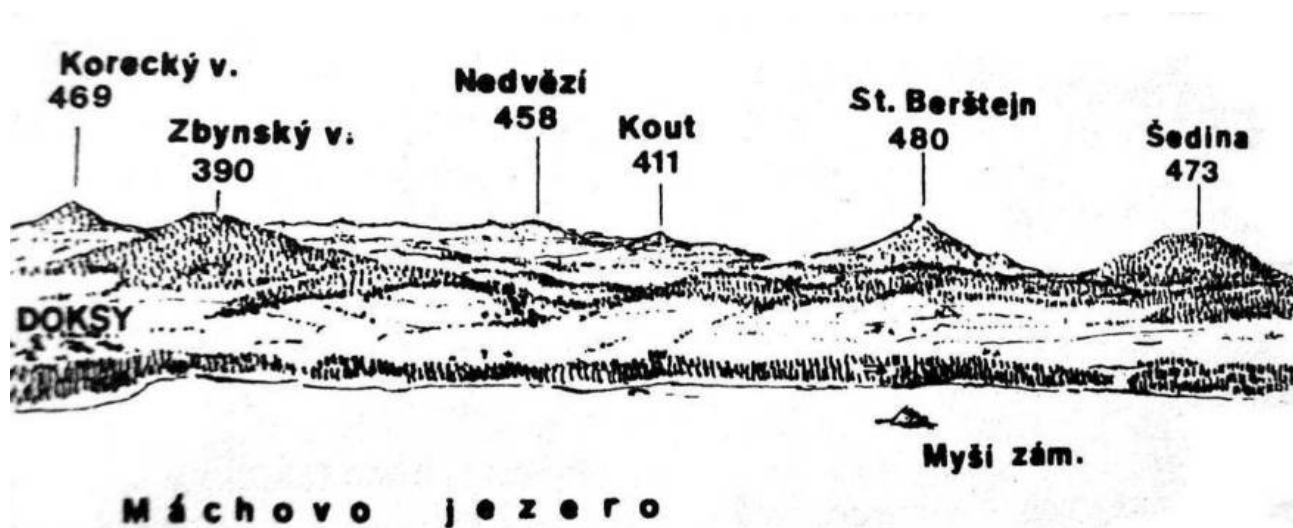
Obr. 19: Typologie krajiny podle reliéfu. V posuzovaném území se vyskytuje několik typů krajiny, krajiny skalních měst, krajiny rozřezaných tabulí, krajiny izolovaných kuzelů, krajiny kuzelů a kup a krajiny vrchovin hercynika. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Středočeská tabule (VIB-2A). Členitá pahorkatina převážně na pravém břehu Jizery tvoří střední a severní část Jizerské tabule. Na převážně středoturonských vápnitých a slínitých pískovcích vznikl homogenní erozně denudační reliéf rozsáhlých strukturálně denudačních plošin rozbrázděných řídkou sítí hlubokých neckovitých až kaňonovitých údolí převládajícího sudetského směru. Výškově jednotný plošinový povrch je z velké části zakrytý sprašemi.

Obr. 20: Pohled na posuzované území z Bezdězu. Pohled z této významné dominanty (604 m) ukazuje Jestřebskou kotlinu charakteristickou hladinami rybníků (Holanské rybníky, Novozámecký rybník, zde zobrazené Máchovo jezero, Břežský rybník, Poselský rybník) s městem Doksy (Staré Splavy, Břežně). Na severovýchodě se zdvihá Provodínská pahorkatina s kulisou Provodínských kamenů (Máchův kraj, s. 127)

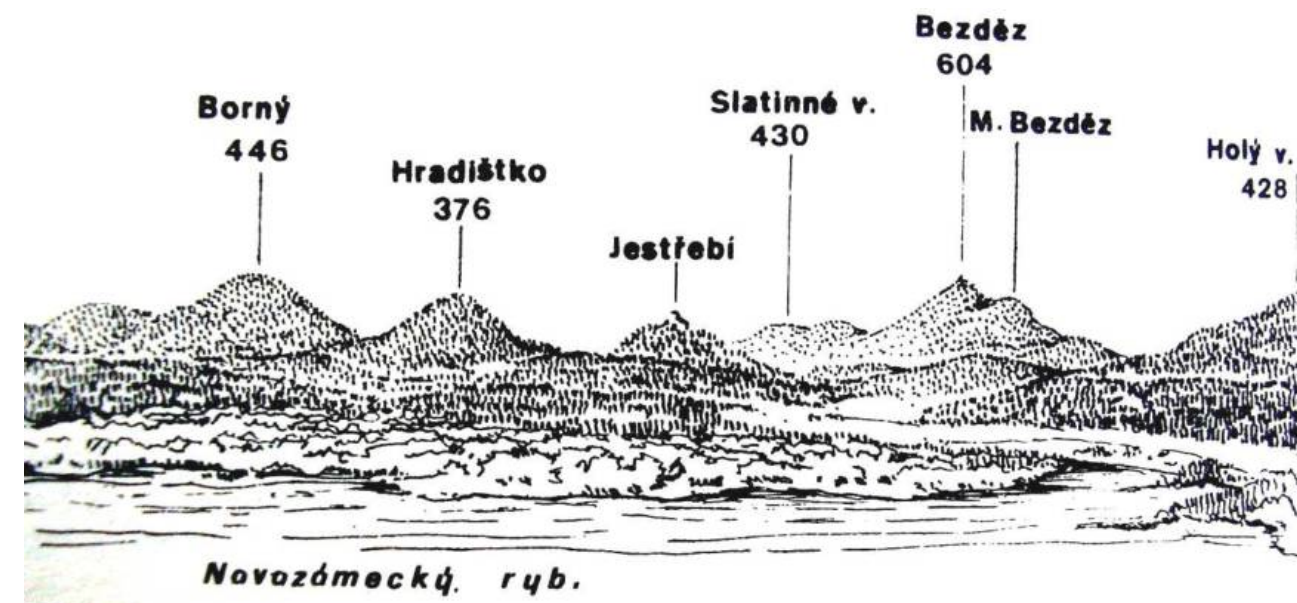
Charakteristika geomorfologických okrsků, které tvoří posuzovanou lokalitu nebo do ní zasahují. Střední část posuzované lokality tvoří zalesněná a bohatě členitá Hradčanská pahorkatina (VIA-1A-e). Na ni na západě navazuje jihovýchodní část Provodínské pahorkatiny (VIA-1A-d). Tyto z velké části zalesněné pahorkatiny jsou na severu a jihu lemovány kotlinami tvořenými údolím Ploučnice a Robečského potoka, což jsou geomorfologické okrsky Jestřebská kotlina (VIA-1A-c) a Českolipská kotlina (VIA-1B-b). Jihovýchodní část lokality tvoří Bezdězká vrchovina (VIA-1A-f), na kterou navazuje Skalská tabule (VIB-2A-b), která je součástí jiné geomorfologické podsoustavy, Středočeské tabule (VIB).

Obr. 21: Pohled z Borného na jihozápad. Pohled na jihozápad od řešeného území, z Borného (446 m), vrcholu v posuzovaném území, přes Máchovo jezero a Doksy. (Máchův kraj, s. 129)

Hradčanská pahorkatina (VIA-1A-e). Členitá pahorkatina složená ze středoturonských kaolinických kvádrových pískovců s vápnitými vložkami (vápence) leží při severním okraji Dokeské pahorkatiny. Vytváří výraznou klínovitou kru omezenou silně rozčleněnými strukturálními svahy. Původně celistvá vysoko položená

plošina je rozbrázděna hustou sítí kaňonovitých údolí bez stálých vodních toků, s pískovcovými stěnami a skalami. Nad úzké zbytky strukturálně denudačních plošin se zvedají ojedinělé neovulkanické suky. V okrajových částech, zejména při údolí Ploučnice, vznikla malá skalní města. Nejvyšším bodem pahorkatiny je Dub (458 m), nejvýznamnějším Pec (451 m). Území náleží do 2. až 4. vegetačního stupně. Je zalesněné borovými porosty s ojedinělou bučinou.

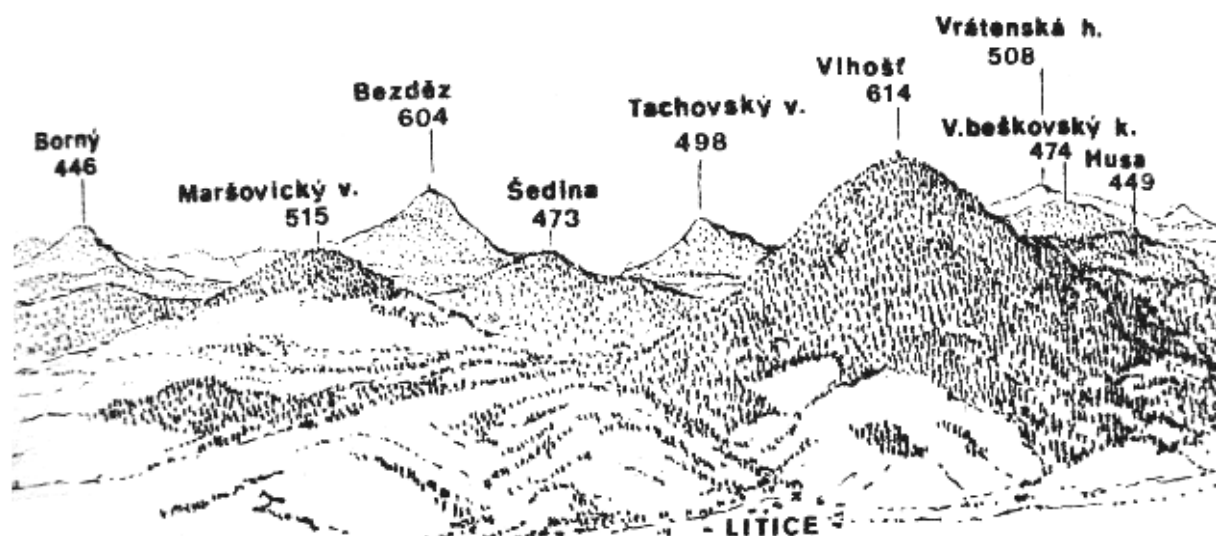
Obr. 22: Pohled ze Zahrádek na východ. Pohled Jestřebskou kotlinou ukazuje posuzované území, Novozámecký rybník, dominantu dvojevrcholů Bezdězu (604 m) s hradem Bezdězem a Malého Bezdězu (577 m) v Bezdězké vrchovině a další výrazné vrchy. (Máchův kraj, s. 204)

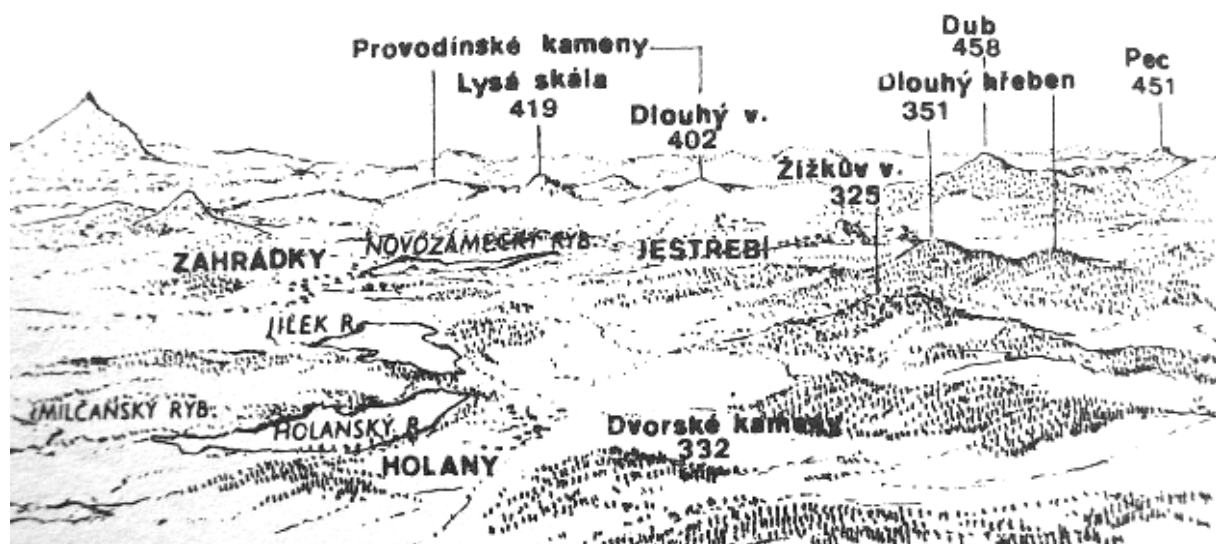
Obr. 23: Pohled ze Starého Berštejna na východ. Pohled na posuzované území od jihozápadu ukazuje výraznou dominantu Bezdězu (604 m) v Bezdězké vrchovině. (Máchův kraj, s. 188)

Provodínská pahorkatina (VIA-1A-d). Členitá pahorkatina složená ze středoturonských kaolinických kvádrových pískovců, místy s proniky třetihorních vulkanitů, leží při severním okraji Dokeské pahorkatiny. Pahorkatina vytváří práh mezi Jestřebskou kotlinou a Českolipskou kotlinou. Je charakteristická strukturálně denudačním reliéfem nízkých plošin (kryopedimentů), četnými pískovcovými hřbítky, tvrdoši a svědeckými

skalkami a neovulkanickými suký (Provodínské kameny). Pahorkatínu přetíná kaňon Robečského potoka s vývěry pramenů. Nejvyšším bodem pahorkatiny je Lysá hora (419 m), nejvýznamnějšími body Dlouhý vrch (402 m), Justament (292 m), Kraví hora (378 m), Puchavec (340 m) a Skleněný vrch (356 m). Území náleží do 2. až 4. vegetačního stupně. Je středně zalesněné borovými porosty.

Obr. 24: Pohled z Ronova (553 m) na jihovýchod. Pohled na posuzované území ze západu. (Máchův kraj, s. 183)

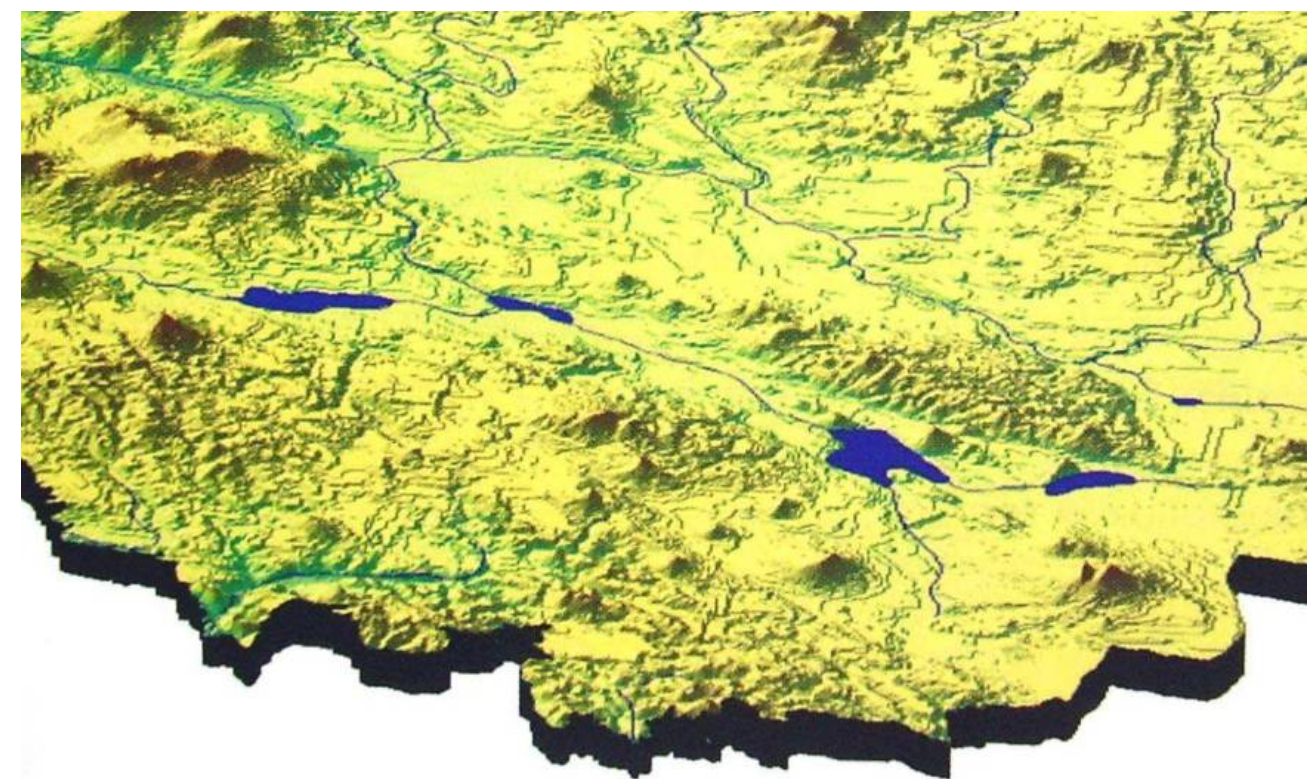
Obr. 25: Pohled z Ronova (553 m) na východ. Pohled na posuzované území ze západu, Jistřebickou kotlinou, přes Holanské rybníky a Novozámecký rybník, na Provodínskou pahorkatínu. (Máchův kraj, s. 184)

Jistřebická kotlina (VIA-1A-c). Úzká tektonická a strukturně denudační sníženina v povodí Robečského potoka leží v severní část Dokeské pahorkatiny. Je budována středoturonskými pískovci, méně písčitymi slínovci a svrchnoturonskými a koniackými slínovci a na západě vápnitými jílovcy. Kotlina je uzavřená většinou přímočarými strukturními svahy, s plochým dnem charakterizovaným širokými rašelinnými nivami a rozsáhlými kryopedimenty, obklopujícími výrazné neovulkanické suký vypreparovaných žil a lakolitů a drobnější pískovcové hřbítky a svědecké pahorky. Nejvyšším bodem je Tachovský vrch (498 m), nejvýznamnějšími body Borný (446 m), Dubová hora (321 m), Haviříský vrch (309 m), Holubí skála (291 m), Malý Borný (372 m), Mlýnský vrch (389 m), Skalecký vrch (382 m), Šroubený (376 m), Šibeniční vrch (307 m) a Zbynský vrch (390 m). Území náleží do 2. až 3. vegetačního stupně. Část kotliny je zalesněná borovými porosty s příměsí smrku a buku, ostatní území je zalesněné nepatrně až málo, jsou zde četné rybníky (Břehyňský, Máchovo jezero,

Novozámecký, Holanský, Jílek, Kravský, Nohavice). U obce Provodín jsou rozsáhlé lomy na sklářské a slévárenské písky. Na Dokesku probíhala v minulosti těžba železných rud.

Českolipská kotlina (VIA-1B-b). Mělká strukturně denudační sníženina při středním toku Ploučnice leží na jihu a jihozápadě Zákupské pahorkatiny. Je tvořena převážně svrchnoturonskými až koniackými slínovci a vápnitými jílovcy, méně pískovci, s pokryvy kvartérních sedimentů. Je charakterizována plochým povrchem říčních a glacifluviálních teras, údolních niv, strukturně denudačních plošin, kryopedimentů a ojedinělých neovulkanických suků. Nejvyšším bodem je Špičák (459 m), významnými body Hůrka (327 m), Mlýnský vrch (321 m), Rasová hůrka (292 m), Žizníkovský vrch (302 m). Území náleží do 2. až 3. vegetačního stupně. Střední část je zalesněná, ostatní území je zalesněné nepatrně až málo borovými a smrkovými porosty s příměsí dubu, jsou zde rybníky (Hradčanské rybníky).

Bezdězká vrchovina (VIA-1A-f). Ploše vrchovinový povrch Bezdězké vrchoviny mezi jizersko-ploučnickým rozvodím a východním okrajem Jistřebické kotliny, jejíž severní část náleží k posuzované lokalitě, tvoří severovýchodní část Dokeské pahorkatiny. Na převážně středoturonských kaolinických, méně vápnitých pískovcích s třetihorními čedičovými a znělcovými vulkanity vznikl destruktivní reliéf se stupňovitě uspořádanými strukturně denudačními plošinami (kryopedimenty), nízkými pískovcovými skalními městy, svědeckými skalkami a hřbítky, výraznými kuželovými a kupovitými vulkanickými suký (vypreparovanými výplněmi sopouchů, žil a lakolitů) s tvary zvětvování a odnosu hornin. Místy se vytvořily pokryvy a nízké přesypy navátých písků. Nejvyšším bodem je Bezděz (604 m), významnějšími body Královská kámen (315 m), Malá Buková (431 m), Malý Bezděz (578 m), Slatinné vrchy (430 m), Velká Buková (474 m) a Víšek (308 m). Území náleží do 2. až 3. vegetačního stupně. Je zalesněné borovými porosty s příměsí buku a smrku.

Obr. 26: Model terénu posuzované oblasti. (CHÚ ČR III, Liberecko)

Skalská tabule (VIB-2A-b). Členitá pahorkatina tvoří jižní část Středojizerské tabule. Je složená ze středoturonských vápnitých a slinitých, méně kaolinických pískovců, na nichž vznikl erozně denudační reliéf rozsáhlých strukturně denudačních plošin pliocenního až staropleistocenního stáří, často se sprašovými pokryvy. Povrch je rozčleněn kaňonovitými, neckovitými a V-údlími svahového a tektonického založení

většinou bez stálých vodních toků a sledujícími směr severozápad - jihovýchod. Území se plynule sklání směrem k jihovýchodu, k údolnímu zářezu Jizery. V údolí Skalského potoka jsou četné prameny. Významnými body jsou Bezvěl (341 m) a Radouč (252 m). Území náleží do 2. až 4. vegetačního stupně. Je nepatrně až středně zalesněné borovými, místy dubovými porosty.

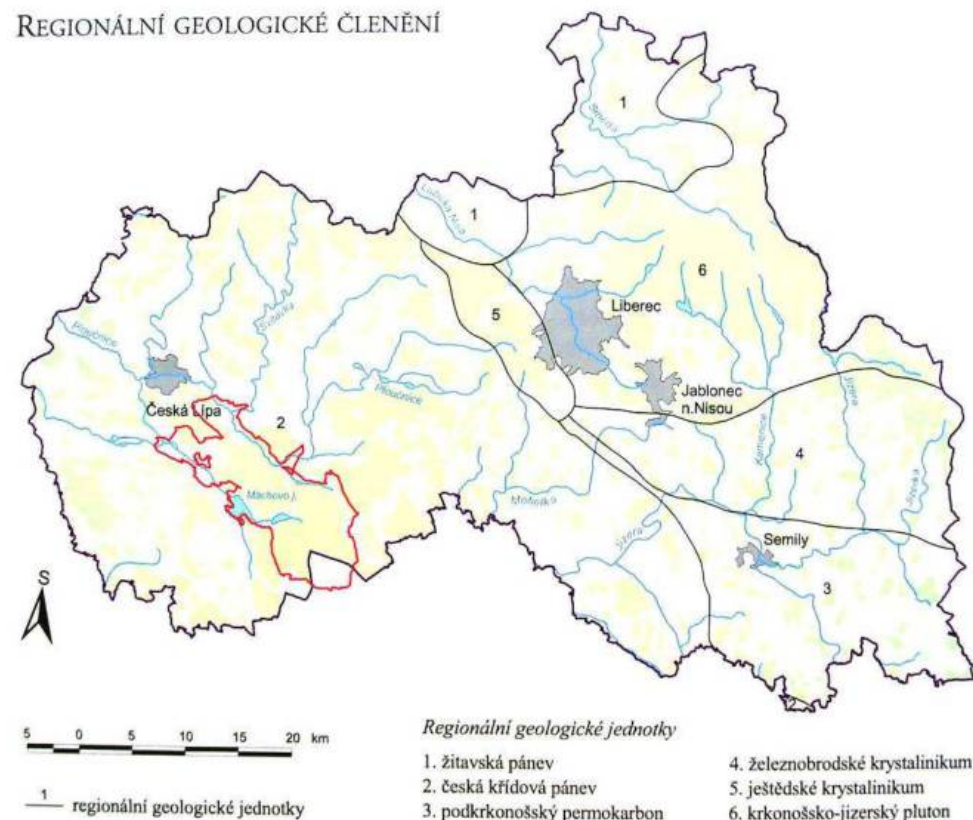
Geomorfologické utváření oblasti je pro krajinný ráz zásadní. Křídové horniny jsou zde proraženy četnými tělesy třetihorních vyvěřelin, jež vystoupily po četných zlomech. Významnou tektonickou linií je středohorský zlom (jižní okrajový zlom ohárského zlomu) severně od posuzované oblasti. Vulkanity dnes vytvářejí charakteristické vrchy tvaru kuželů nebo protažených hřbetů, vypreparované zvětváním a odnosem z okolních méně odolných usazených hornin. Dnes tvoří nad zarovnaným povrchem výrazné krajinné dominanty (Ralsko 696 m, Vlhůš 614 m, Velký Bezděz 603 m).

2.1.1.3 Geologie a pedologie

Celkový ráz území ovlivňuje rozhodujícím způsobem jeho geologická stavba. Geologický podklad - substrát - působí především svým chemismem. Značný význam mají ovšem i jeho fyzikální vlastnosti, které určují ráz zvětvání, ovlivňují utváření reliéfu i přípravu a přísun materiálu pro tvorbu půd. Všechny tyto děje pak působí zpětně na vlastní substrát, což platí i pro organismy žijící na jeho povrchu.

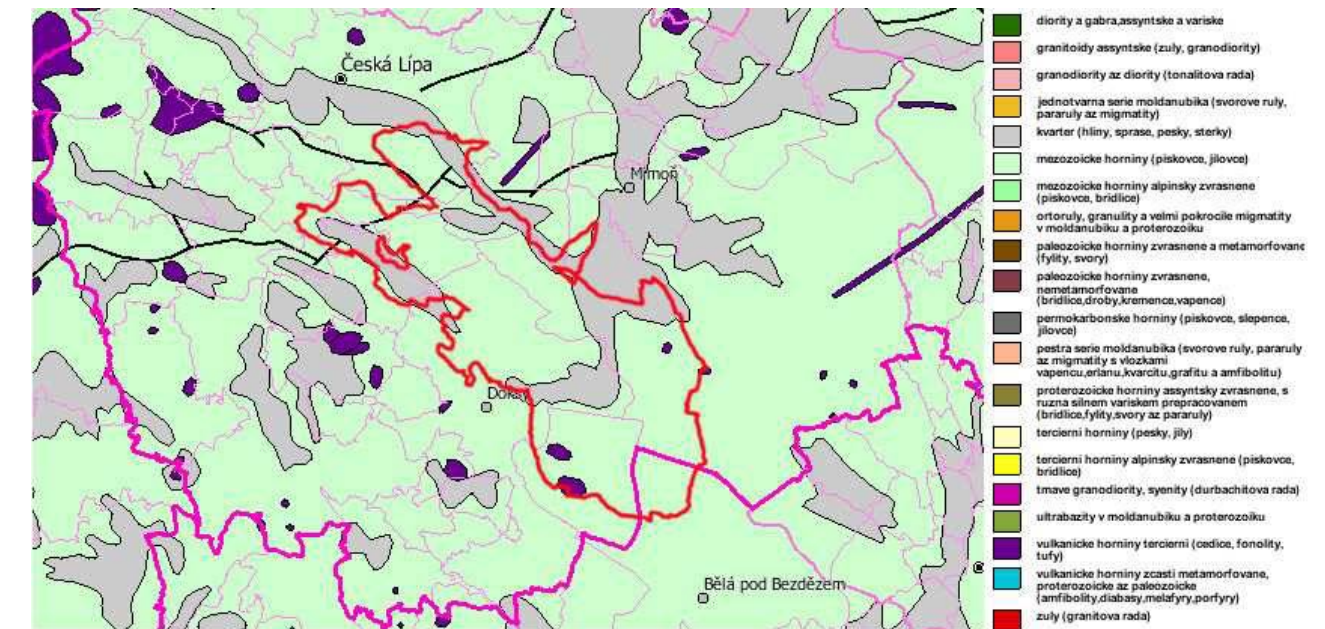
Zatímco georeliéf ovlivňuje krajinný ráz na úrovni oblastní, okrskové i místní, výskyt hornin se projevuje v krajinném rázu převážně na místní úrovni, méně na okrskové a jen ojediněle na oblastní. Petrologicko-pedologické podmínky se v krajinném rázu projevují barvou, charakterem zvětralin, rozdílným georeliéfem a zprostředkovaně i rozdílným využitím.

REGIONÁLNÍ GEOLOGICKÉ ČLENĚNÍ

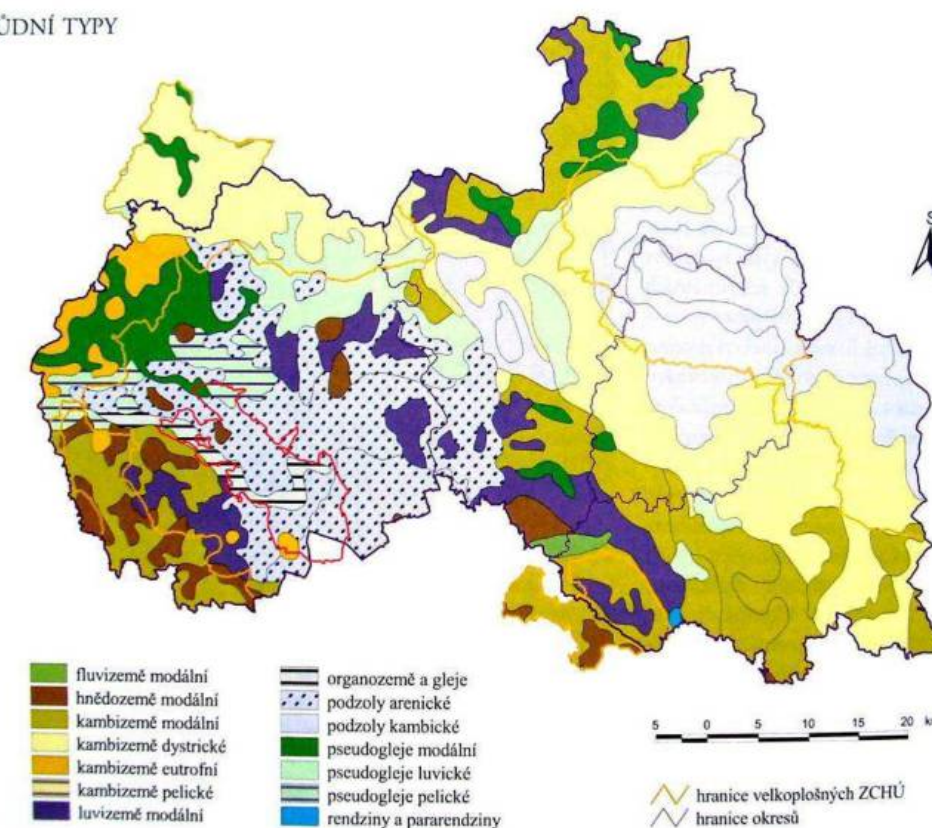
Obr. 27: Regionální geologické členění Libereckého kraje. Posuzovaná oblast (označena červeně) náleží do regionální geologické jednotky 2 – česká křídová pánev. (CHÚ ČR III, Liberecko)

Celý Ralský bioregion (1.34) budují horniny křídové, především pískovce, na jihovýchodě vápnité, jinak křídové. Na Českolipsku a při severním okraji vystupují i svrchnoturonské až koniacké slíny a jíly, jakož i kvádřové a rozpadavé pískovce. Jizerské vápnité pískovce mohutně vystupují v údolí Mohelky a odtud do okolí Bělé a směrem k Jizeři. Četné jsou terciární čedičové vyvěřeliny v podobě výplní přívodních kanálů a také několik kilometrů dlouhých žil (Čertovy zdi).

Obr. 28: Geologická skladba území. V posuzované lokalitě jsou zobrazeny ve vyvýšených polohách mezozoické horniny (pískovce, jílovce), ve sníženinách kvaterní horniny (hlíny, spraše, písky, štěrky). (<http://geoportal.cenia.cz>)

PŮDNÍ TYPY

Obr. 29: Půdní typy v Libereckém kraji. V posuzované oblasti (vyznačena červeně) se vyskytují hlavně arenické podzoly, v nivě Robečského potoka organozemě a gleje, dále eutrofní kambizemě a modální hnědozemě. (CHÚ ČR III, Liberecko)

Z pokryvů mají význam spráše vystupující v menších plochách na Mimoňsku a Českolipsku. Pod velkými čedičovými tělesy se nakupily kamenité sutě, místy i v podobě otevřených drolin (Ralsko). Zamokřené pánve vyplňují místy rašeliny (Břehyně, okolí Novozámeckého rybníka, jižně od České Lípy). Nivy mají písčité charakter a jsou vázány na větší toky.

Na chudých písčitéch podkladech vystupují humuso-železité arenické podzoly na největší ploše v českých zemích. Arenické podzoly v asociacích se silně kyselou varietou arenické kambizemě na svahovinách nevápnitých pískovců se vyskytují hlavně jižně od Doks a Mimoně. Na těžších hlínách a křídových zvětralínách v kotlině v okolí České Lípy se vyskytují velké plochy primárních pseudoglejů, v severní třetině bioregionu převažují pseudoglejové luvizemě, v povodí Mohelky kyselá arenická kambizemě s ostrovy luvizemních hnědozemí. Na plošinách jsou i vápnité pískovce hluboce odvápněné, nesoucí chudé půdy s tendencí k podzolizaci. Eutrofní kambizemě až trofické rankery se vyvinuly na čedičových kuzelech a podobně jako pararendziny na výchozech vápnitých pískovců mají jen malý rozsah. Na dnech podmáčených snížením pokrývají značné plochy organozemě typu slatin i rašelin.

2.1.1.4 Hydrologie

Vodní prvky představují cévní soustavu krajiny, a proto jsou v krajinném rázu tak významné. I zcela malý vodní tok mění výrazně krajinný ráz.

Hlavním tokem v oblasti je řeka Ploučnice. V jižní části Dokeska je to Robečský potok. V oblasti se nachází i několik větších rybníků (Novozámecký, Hradčanské rybníky - Černý, Vavrouškov, Strážovský, Držník; Holanské rybníky, Břehyňský rybník), z nichž nejvýznamnější je Máchovo jezero.

Ploučnice (povodí 1194 km², délka 106 km). Řeka pramení pod Ještědem a ústí do Labe v Děčíně. Odvodňuje severní část Čech vymezenou Ralskou pahorkatinou, Českým středohořím a Lužickými horami. Jako hlavní pramen Ploučnice je označována vyvěračka u Osečné, pramen Horní Ploučnice se nachází pod vrcholem Ještědu. Nedaleko od pramene mezi obcemi Janův Důl a Osečná se odděluje náhon Hamerská strouha sloužící k napájení Hamerského rybníka. Dále protéká osadami Břevniště, Útěchovice a Hamr na Jezeře. U Stráži pod Ralskem protéká Horeckým rybníkem a nad Novinami p. R. turisticky navštěvovanou průrvou.

Ve Stráži protéká Horeckým rybníkem a dále plyne rovně mezi loukami územím, které je poznamenáno dnes doznívající těžbou uranu. Nad Novinami pod Ralskem se zařezává do hluboké pískovcové soutěsky, která končí stometrovým tunelem. Tento úsek se nazývá Průrva Ploučnice. Úsek Mimoně je částečně regulované koryto s břehovými porosty a několika menšími stupni. **Dále až do České Lípy, tj. v posuzované oblasti, úzké, člověkem nedotčené, koryto meandruje loukami v neobydlené krajině. Do neustále meandrujícího toku zprava přitéká Svitávka a Dobranovský potok.**

Za Českou Lípou přijímá zleva Robečský potok, protéká osadami Stružnice, Jezvé, Horní Police, Žandov, Malý a Starý Šachov, Oldřichov a Františkov nad Ploučnicí, nad kterým se tyčí zřícenina hradu Ostrý. V Benešově nad Ploučnicí se zprava vlévá Bystrá, dále protéká osadami Jedlka a Soutěsky a v Děčíně se vlévá do Labe.

Robečský potok (povodí 286 km², délka 25 km). Potok je největším levostranným přítokem Ploučnice. Pramennou oblast má pod Bílým kamenem u Ralska. Jako bahňitý potůček protéká Břehyňským rybníkem, Máchovým jezerem a Novozámeckým rybníkem. Z něho vytéká rekonstruovanou středověkou propustí do hlubokého kaňonu tesaného v pískovcové skále zvaného Novozámecká průrva (14 m hluboká, 7 m široká a 175 m dlouhá). Tam se údolí svírá a tok vtéká mezi pískovcové skály zvané Peklo. Romantické údolí je plné sklepů vytesaných do skály a přírodních tábořišť pod převisy. Poslední dva kilometry teče potok mezi loukami,

jeho proud se zrychluje, ale tok je místy zarostlý křovím v celé šířce. K jeho povodí patří i **Bobří potok**, protékající soustavou Holanských rybníků a ústící do Novozámeckého rybníka.

Rybníky. Území má výhodné podmínky pro zakládání rybníků, které začalo již ve 13. století. Vznikly zde rozsáhlé rybníční oblasti, na kterých se podílejí čtyři soustavy, Dokeská, Holanská, Hradčanská a Hamerská. Nejznámějším rybníkem je Máchovo jezero. Zvláště Dokeská a Holanská soustava vytvářejí charakteristický ráz krajiny od Stvolínek po Doksy.

Máchovo jezero. Jezero též zvané Velký Dokeský rybník je největší rybník ve Libereckém kraji a osmý největší v České republice. Je to třetí největší český rybník, který leží jinde než v Jihočeském kraji. Rozkládá se v nadmořské výšce 266 m, má rozlohu 284 ha. Dosahuje hloubky 12 m. Uprostřed jezera jsou dva ostrůvky, Myší zámek a Kachní ostrov, oba nepřístupné. Na jihovýchodním břehu leží město Doksy a na severozápadním břehu obec Staré Splavy, která je správní součástí města Doksy. Do Máchova jezera se vlévá Břehyňský potok vytékající z rybníka Břehyně. Z Máchova jezera vytéká Robečský (Mlýnský, Starosplavský) potok s nejnižší nadmořskou výškou v území (asi 260 m n. m.).

Obr. 30 a 31: Máchovo jezero. Pohled na jezero od západu (od Starých Splavů) (Foto: Atelier V)

Rybník byl založen v roce 1366 Karlem IV. v rašelinné pánvi na Robečském potoku. Menší rybník byl v těchto místech založen snad již v roce 1272.

Ve 30. letech 20. století usiloval turistický spolek v Doksech o spojení turisticky zajímavých míst se jménem Karla Hynka Máchy. Tato aktivita však narážela na spor Čechů a Němců. Spor vyvrcholil kolem přejmenování Velkého rybníka na Máchovo jezero. Úřední název jezera se stal kolem roku 1928 předmětem národnostního sporu o pohraničí. V roce 1936 Návoslovná komise při geografickém komitétu Národní rady badatelské odmítla oficiálně uznat změnu názvu Velkého rybníka. V tomtéž roce Klub českých turistů odhalil pomník básníkovi Karlu Hynku Máchovi na tzv. Jarmilině skále nad jezerem u Starých Splavů. Stalo se tak u příležitosti stého výročí básnickovy smrti a prvního vydání Máje.

Šíření fašistických myšlenek a rozmach henleinovského hnutí v pohraničí úplně zastavil boj o přejmenování Velkého rybníka a Máchův pomník byl z Jarmiliny skály odstraněn. Po druhé světové válce Češi již běžně užívají názvu Máchovo jezero. V turistickém průvodci z roku 1956 je Velký rybník nazýván pouze Máchovým jezerem a v roce 1961 vychází turistický průvodce s názvem Máchův kraj. Dnes již nikdo nenazve Máchovo jezero jinak.

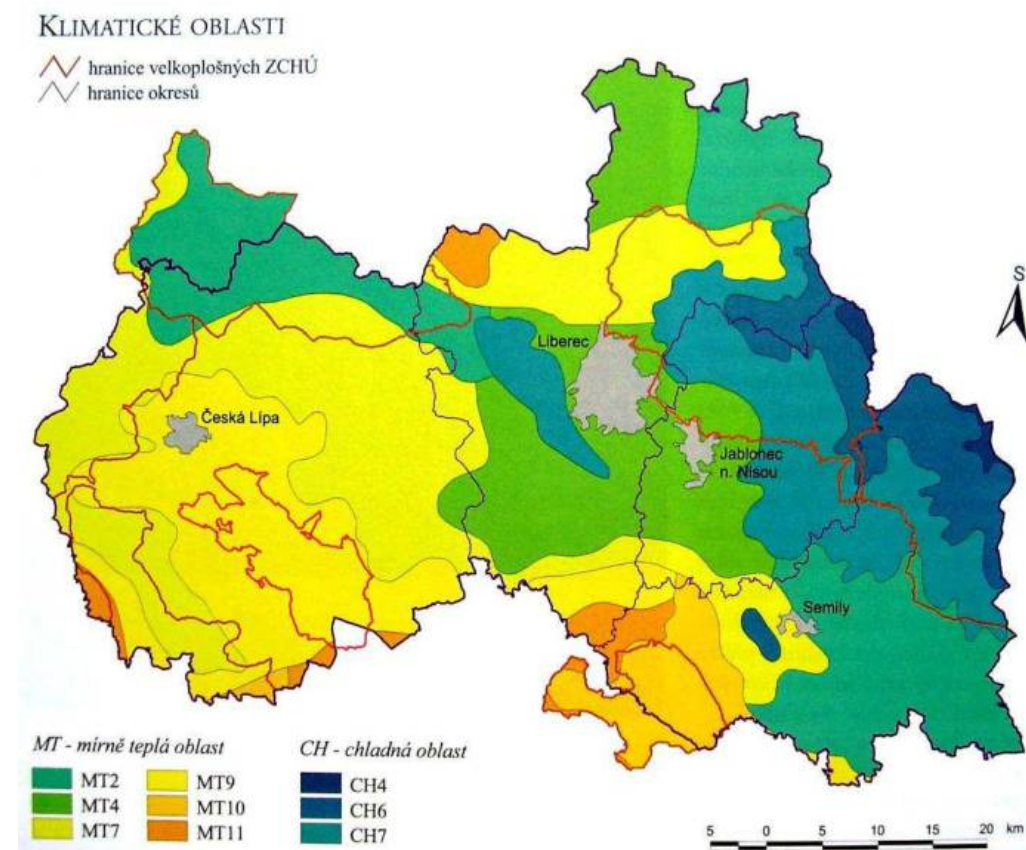
2.1.1.5 Klima

Atmosférické prvky patří neodmyslitelně k rázu každé krajiny, přestože často bývají podceňovány, snad pro malou možnost jejich ovlivnění.

V roce 1971 bylo E. Quittem zpracováno klimatickogeografické členění Československa (Klimatické oblasti Československa, 1971), ve kterém vymezil na našem území 3 základní klimatické oblasti – teplou, mírně teplou a chladnou. Na základě chodu a intenzity 14 klimatických charakteristik pak vymezil v každé oblasti několik podoblastí. Teplá oblast se dělí na 5 podoblastí (T1 - T5), kdy T5 je nejteplejší a také nejsušší a T1 je nejchladnější a nejvlhčí. Mírně teplá podoblast se dělí na 11 podoblastí (MT1 - MT11), kdy MT11 je opět nejteplejší a nejsušší a MT1 je nejchladnější a nejvlhčí. Chladná oblast je dělena na 7 jednotek (CH1 - CH7), z nichž CH1 je opět nejstudenější a CH7 nejteplejší.

Podle Quitta je klima bioregionu značně homogenní. Převažuje klimatická oblast MT9, vyšší území na severu bioregionu náleží do oblasti MT7, nejvyšší polohy na východě do klimatické oblasti MT4. Posuzovaná oblast náleží mírně teplé oblasti MT9.

Podnebí je tedy mírně teplé a dostatečně zásobené srážkami, které výrazněji narůstají u severovýchodního okraje bioregionu (Česká Lípa 7,7°C, 677 mm; Zákupy 7,4°C, 657 mm; Doksy 588 mm; Mimoň 628 mm; Bezděz 638 mm). Nejsušší ráz má sníženina táhnoucí se od Bělé pod Bezdězem přes oblast Doks a Holan na jižní úpatí Středohoří, kde se vyskytují exklávní enklávy (Lysá skála, údolí Bělé). Doksy jsou vůbec nejsušším místem Libereckého kraje (588 mm). V pánevních polohách se projevuje mírná teplotní inverze, některé čedičové vrchy vykazují výrazný vrcholový fenomén.

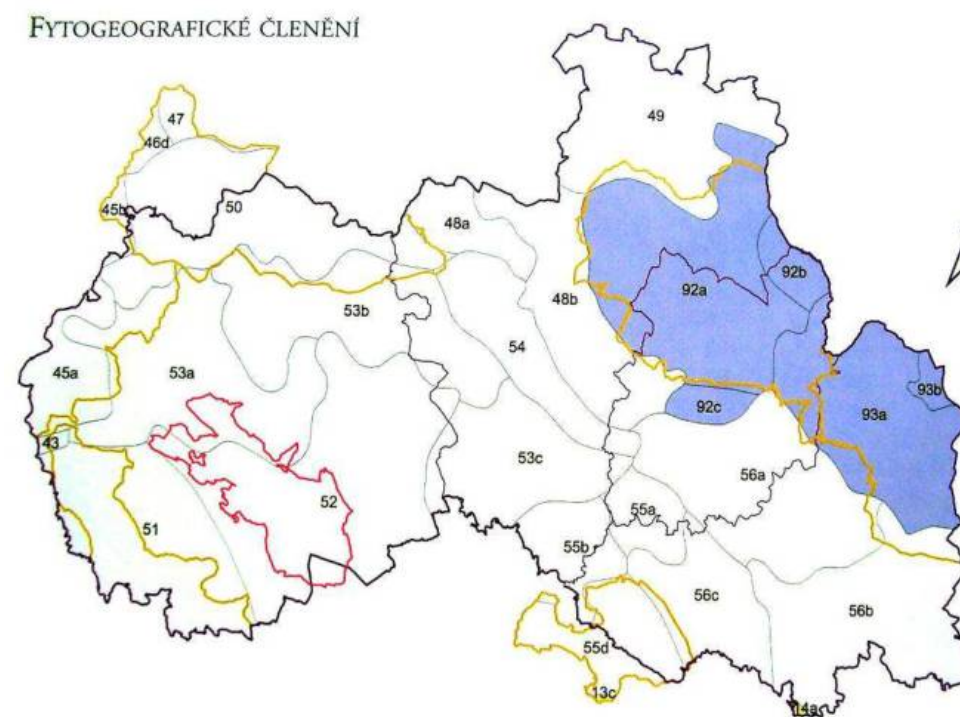
Obr. 32: Klimatické oblasti v Libereckém kraji. Posuzovaná oblast (vymezena červeně) náleží do mírně teplé oblasti MT9. (CHÚ ČR III, Liberecko)

Dokesko je nejteplejší a nejsušší oblastí Českolipska. Velké rozpětí klimatických údajů je dáno členitostí reliéfu. Pro oblast Hradčanské plošiny jsou častým jevem teplotní inverze na dnech tzv. důlav, kde dochází k hromadění studeného vzduchu. Velká plocha vodní hladiny způsobuje rovněž lokální zvýšení vzdušné vlhkosti a časté mlhy, čímž klima nabývá oceánického rázu a je potlačen vliv extrémních teplot. Naproti tomu se na jižně exponovaných svazích především vulkanických výchozů udržuje teplejší klima, na němž je vázána extrazonální vegetace.

2.1.1.6 Biota

Také biotické podmínky dotvářejí krajinný ráz území. Vegetační kryt dokresluje svéráz dané krajiny. Vždyť podíl lesů, jejich druhové a prostorové uspořádání, jsou spolu s utvářením reliéfu nejvýznamnějšími estetickými atributy formujícími krajinný ráz. Vliv fauny na krajinný ráz je naopak spíše jen omezený, zprostředkovaný přes ovlivněnou vegetaci.

Biota bioregionu leží ve fytogeografické oblasti mezofytikum (*Mesophyticum*), fytogeografického obvodu Českomoravské mezofytikum (*Mesophyticum Massivi Bohemici*), ve fytogeografickém okrese 52. Ralsko-bezdězská tabule a fytogeografickém okrese 53. Podještědí. Vegetační stupně (SKALICKÝ, 1988) jsou suprakolinní až submontánní.

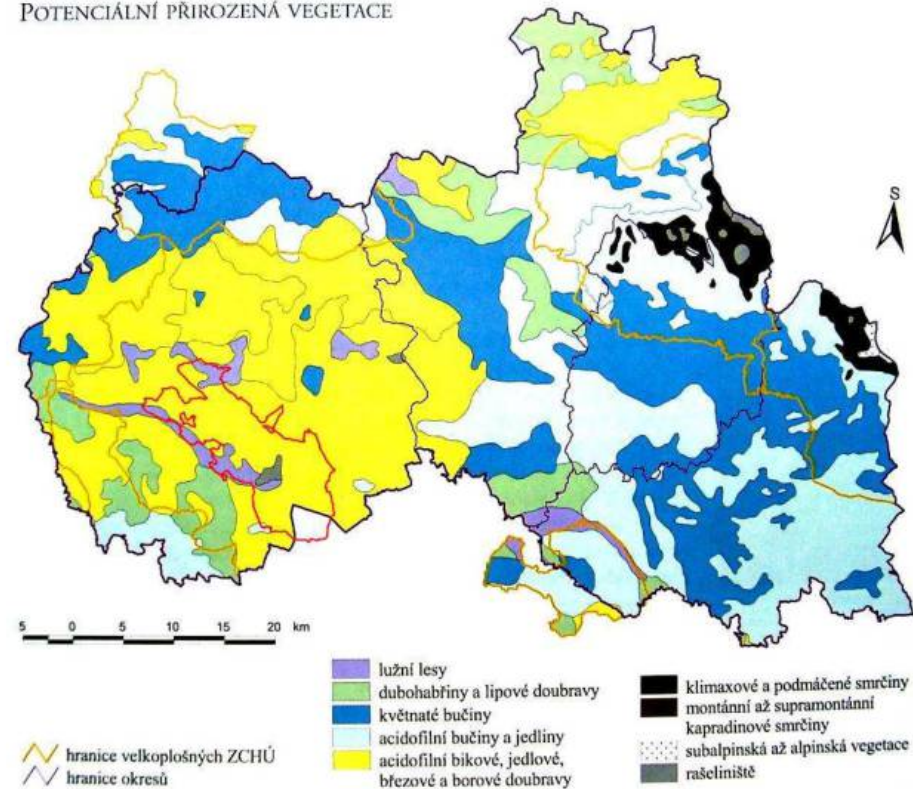
Obr. 33: Fytogeografické členění Libereckého kraje. Posuzovaná oblast (vymezena červeně) náleží do mezofytika (světle šedá), do fytogeografického okresu 52 – Ralsko-bezdězská tabule a fytogeografického podokresu 53a – Českolipská kotlina. (CHÚ ČR III, Liberecko)

Potenciální přirozená vegetace je značně rozmanitá. Největší část plochy pokrývají smíšené acidofilní doubravy s borovicí. V chladnějších polohách jsou acidofilní bučiny nebo na bazických substrátech (vápnité pískovce nebo vulkanity) květnaté bučiny. Na sutích jsou přítomny lesy svazu *Tilio-Acerion*. Na hranách skal se nacházejí reliktní bory, na kyselých skalách acidofilní, na vápnitých květnaté. Okrajově, v povodí Mohelky a snad i Ploučnice, se zde vyskytují ještě dubohabřiny, v povodí Bělé i fragmenty mochnových doubrav. Podél vodních toků jsou přítomny luhy. Na podmáčených místech se vyskytují bažinné olšiny, přecházející místy až do podmáčených smrčín. Na humolitech jsou zastoupeny rašelinné bory a tajgové březiny. Primární nelesní vegetace je častá a rovněž velmi pestrá. Bezlesí je přítomno jednak na skalách a sutích, jednak na rašeliništích. Přirozená náhradní vegetace vlhkých a rašelinných luk a slatin je rovněž rozmanitá.

Flóra bioregionu je velmi bohatá, se zastoupením rozmanitých fytochorotypů. Mezi nimi je neobvyklé množství exklávních prvků a dva neoendemy, což signalizuje značnou reliktnost květeny. Převažují mezofilní hercynské druhy, avšak typická květena dubohabrových hájů je přítomna spíše okrajově.

V bioregionu se vyskytuje běžná, především lesní fauna, se západními vlivy. Na čedičových kupách v jižní části regionu jsou vyhraněné fragmenty teplomilné fauny. Na odlesněných místech bývalého vojenského prostoru přežívají druhy jinde potlačené. Obohacujícím prvkem jsou četné rybníky s význačnou ptačí faunou. Říčky vlivem malého spádu náleží často až do parmového pásma, menší toky do pstruhového pásma.

POTENCIÁLNÍ PŘIROZENÁ VEGETACE

Obr. 34: Mapa potenciální přirozené vegetace Libereckého kraje.
Posuzovaná oblast (vyznačena červeně) náleží k acidofilním bikovým, jedlovým, březovým a borovým doubravám, niva Robečského potoka s rybníky a Ploučnice do oblasti lužních lesů a rašelinišť. (CHÚ ČR III, Liberecko)

2.1.2 Přírodní hodnoty chráněné dle zák. 114/1992 Sb.

V §12 se hovoří o zvláště chráněných územích a významných krajinných prvcích. V posuzování krajinného rázu je tedy nutné se vyjádřit k přítomnosti ZCHÚ a VKP. Třetí odstavce §12 je pak věnován přírodnímu parku jako institutu chránícímu krajinný ráz s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami. O evropsky významných lokalitách a ptačích oblastech síť Natura 2000 se výslovně nehovoří, zřejmě proto, že byl tento typ ochrany zařazen do zákona později, ale je vhodné se i v posuzování krajinného rázu k přítomnosti těchto lokalit vyjádřit, zvláště s ohledem na to, že bývají často chráněny formou ZCHÚ. O ÚSES se zde nehovoří, ale můžeme předpokládat, že biocentra a biokoridory bývají nositeli hodnot přírodní charakteristiky.

2.1.2.1 Zvláště chráněná území podle třetí části (§§ 14 - 45) zák. 114/1992 Sb.

Zvláště chráněná území v ČR definuje zákon č. 114/1992 Sb. Zvláštní územní ochranou se rozumí – narozdíl od obecné ochrany území uvedené v první a druhé části zákona – přísnější režim ochrany, vztahený na konkrétní území s přesným plošným vymezením. Mezi velkoplošná ZCHÚ náleží národní parky a chráněné krajinné oblasti, mezi maloplošná ZCHÚ pak národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky.

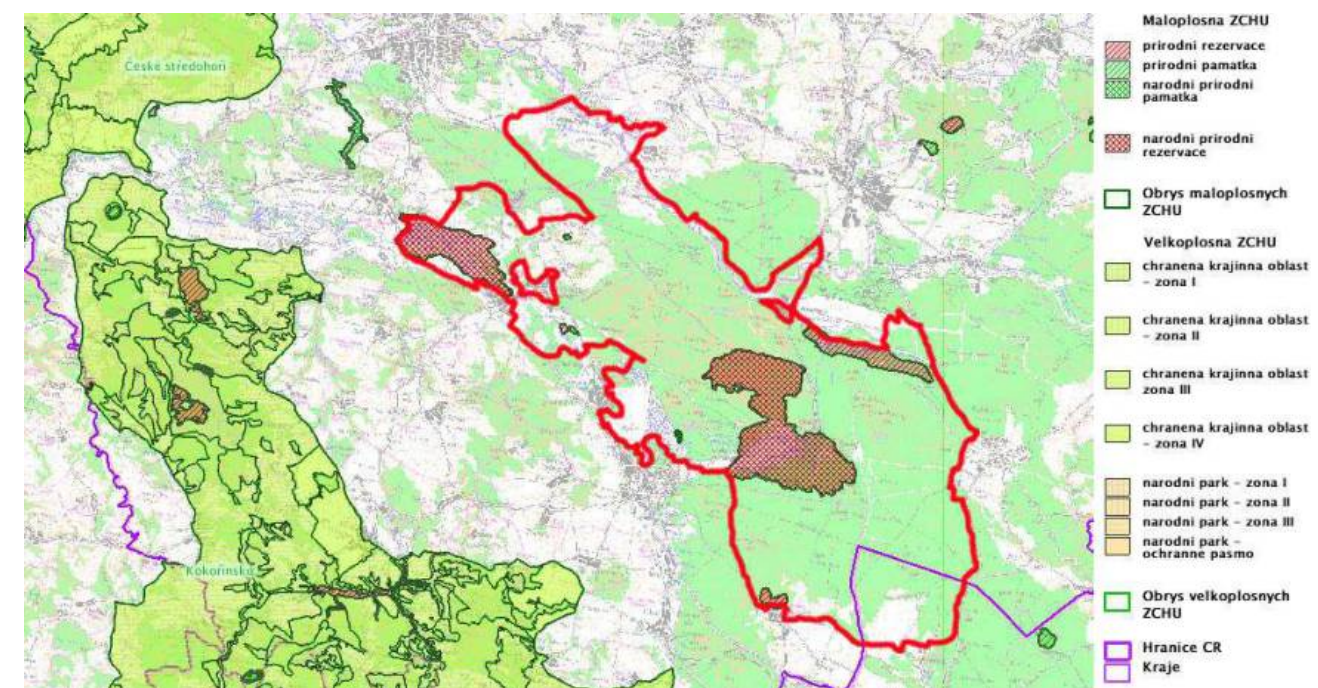
Národní přírodní rezervace Novozámecký rybník (kód 279; 348 ha, Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 31. prosince 1933, čj. 143.547-V, o ochraně přírodních památek; Vyhláška MŽP ČR ze dne 11. června 1992, kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny).

Jedná se o rybník s rozsáhlými rákosinami a s velkým bohatstvím avifauny. Rybník u obce Zahrádky byl založen v době Karla IV. a v současné době patří spolu s přilehlými mokřadními ekosystémy z ornitologického hlediska k nejzajímavějším územím v České republice.

Na území rezervace bylo pozorováno 220 druhů ptáků, z nichž mnohé patří mezi ohrožené druhy, mezi nimi jde například o orla mořského (*Haliaeetus albicilla*), z hnízdících druhů pak bukače velkého (*Botaurus stellaris*), jeřába popelavého (*Grus grus*), moudivláčka lužního (*Remiz pendulinus*) či sýkočici vousatou (*Panurus biarmicus*). Další chráněné druhy živočichů se řadí mezi obojživelníky, např. blatnice skvrnitá (*Pelobates fuscus*) a ropucha krátkonohá (*Bufo calamita*), či savce např. vydra říční (*Lutra lutra*) a veverka obecná (*Sciurus vulgaris*). Při entomologickém průzkumu bylo zaznamenáno 800 druhů brouků, z nichž mnohé patří mezi regionální unikáty.

Rovněž vegetace rezervace je velmi pestrá. Lesní porosty do rezervace zasahují jen okrajově, jsou tvořeny podmáčenými olšinami a křovítky vrbami, na sušších místech se vyskytují borové porosty s dubem letním (*Quercus robur*), břizou bělokorou (*Betula pendula*) a osikou (*Populus tremula*). Nelesní vegetace zahrnuje zejména vodní společenstva s převažujícím stulíkem žlutým (*Nuphar lutea*) a leknínem bělostným (*Nymphaea candida*), společenstva rákosin, ostřicových luk a slatinných a rašelinných luk. Je zde uváděno více než 50 druhů vzácných a ohrožených rostlin, např. ostřice dvoudomá (*Carex dioica*), kaprad' hřebenitá (*Dryopteris cristata*), prstnatec pleťový (*Dactylorhiza incarnata*) či vrba plazivá (*Salix repens*).

Od roku 1991 je Novozámecký rybník spolu s Břežňanským rybníkem zapsán do seznamu mezinárodně významných mokřadů **Ramsarské úmluvy**.

Obr. 35: Zvláště chráněná území v posuzované lokalitě. Na území se nachází několik maloplošných ZCHÚ: NPR Novozámecký rybník, PP Provodinské kameny, PR Slunečný dvůr, PP Konvalinkový vrch, NPR Břežňaně-Pecopala, PR Hradčanské rybníky, NPP Swamp, PR Velký a Malý Bezděz. (ÚSOP, <http://drusop.nature.cz>)

Národní přírodní rezervace Břežňaně-Pecopala (kód 2431; 903.5 ha, Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 31. prosince 1933, čj. 143.547-V, o ochraně přírodních památek; Výnos MK ČSR ze dne 21. 12. 1987 čj. 17094/87-VI/2 o vyhlášení ochrany některých státních přírodních rezervací a chráněných nalezišť; Vyhláška MŽP ČR ze dne 11. června 1992, kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny).

Jedná se o rybník s rašeliníšti, významná mokřadní společenstva a původní bučiny ve skalním městě. Tato rezervace je jedním z nejvýznamnějších chráněných území na Českolipsku. Spojuje v sobě pestrou škálu biotopů typických pro Dokeskou pahorkatinu, od vodní plochy, rákosin a přilehlých mokřadů Břehyňského rybníka po písčivcové skalní město Pecopala porostlé kyselými i květnatými bučinami a bory.

Biologicky pestré území je bohaté na vzácné a chráněné druhy rostlin a živočichů, jedná se o významné hnízdiště ptáků. Mezi nejvzácnější ptáčí obyvatele mokřadní části patří bukač velký (*Botaurus stellaris*), jeřáb popelavý (*Grus grus*) a orel mořský (*Haliaeetus albicilla*). V bučinách na Peci byl zaznamenán výskyt holuba doupňáka (*Columba oenas*) a lejska malého (*Ficedula parva*). Bohatá je fauna obojživelníků a plazů, např. mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*), skokan štíhlý (*Rana dalmatina*) či zmije obecná (*Vipera berus*). V okolí Břehyňského rybníka byla pozorována i vydra říční (*Lutra lutra*). Z pestré flóry území stojí za zmínku společenstva vodních rostlin s leknínem bílým (*Nymphaea alba*), ohrožená rašeliníštní společenstva či mokřadní louky a rašelinné bory. V chráněném území bylo v posledních letech zjištěno přibližně 60 ohrožených druhů rostlin, např. leknín bělostný (*Nymphaea candida*), prstnatec pleťový (*Dactylorhiza incarnata*), rojovník bahenní (*Ledum palustre*), hrotnosemenka bílá (*Rhynchospora alba*) či vrba plazivá (*Salix repens*).

Břehyňský rybník byl v roce 1991 zapsán do seznamu významných mokřadů Ramsarské úmluvy, v roce 1994 byla rezervace zahrnuta do systému biogenerických rezervací Rady Evropy. V roce 2002 zde byla navržena oblast ochrany ptactva evropské soustavy NATURA 2000.

Národní přírodní památka Swamp (kód 556; 1,4 ha, Výnos MK ČR 17.976/72, Vyhláška MŽP ČR ze dne 11. června 1992, kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny).

Jedná se o slatinu s četnými rybníčky a tůňemi a významné naleziště algologické. Unikátní rašeliníště v zátoce na jihovýchodním břehu Máchova jezera vzniklo na písčitých náplavech v důsledku zvýšení hladiny podzemní vody při založení této vodní nádrže. Výjimečnost lokality potvrdily algologické průzkumy v posledních letech – z lokality je uváděn výskyt více než 170 druhů řas, byly popsány desítky nových druhů. Příkladem může být nový druh obrněnky *Dicranochaete bohémica* či zlativka *Mallomonas ouradion*. Z vyšších rostlin se na lokalitě vyskytuje kriticky ohrožená hrotnosemenka bílá (*Rhynchospora alba*), rosnatka okrouhlolistá (*Drosera rotundifolia*), klikva bahenní (*Oxycoccus palustris*) a leknín bělostný (*Nymphaea candida*). Zajímavé je též společenstvo ptáků zastoupené bukačem velkým (*Botaurus stellaris*), motákem pochopem (*Circus aeruginosus*), bekasinou otavní (*Gallinago gallinago*) či ledňáčkem říčním (*Alcedo atthis*).

Přírodní rezervace Hradčanské rybníky (kód 119; 144 ha, Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 31. prosince 1933, čj. 143.547-V, o ochraně přírodních památek; Výnos ministerstva kultury ČR ze dne 21. 12. 1987 čj. 17094/87-VI/2 o vyhlášení ochrany některých státních přírodních rezervací a chráněných nalezišť; Vyhláška MŽP ČR ze dne 11. června 1992, kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny).

Jedná se o soustavu lesních rybníků (Černý, Vavrouškův, Strážovský, Držník propojených Hradčanským potokem) s rašeliníšti a mokřady. Předmětem ochrany jsou význačná vodní a rašeliníštní společenstva, lokalita je významným hnízdištěm ptactva. V rezervaci bylo nalezeno okolo 200 druhů vyšších rostlin, mezi kriticky ohrožené patří tráva odemka vodní (*Catabrosa aquatica*) a prstnatec plamatý (*Dactylorhiza maculata*). Z dalších chráněných druhů se vyskytují dáblik bahenní (*Calla palustris*), rojovník bahenní (*Ledum palustre*), rosnatka okrouhlolistá (*Drosera rotundifolia*), kyhanka sivolistá (*Andromeda polifolia*) či rdest alpský (*Potamogeton alpinus*).

V chráněném území hnízdí mnoho zajímavých druhů ptactva, mimo jiné čáp černý (*Ciconia nigra*), lelek lesní (*Caprimulgus europaeus*) a skřivan lesní (*Lullula arborea*). Při entomologickém průzkumu bylo zjištěno 698 druhů motýlů. Přírodní rezervace leží v bývalém vojenském výcvikovém prostoru Ralsko, hráze rybníků jsou poškozeny pohybem vojenské techniky. Významným problémem současné doby je zanášení rybníků bahněmi.

Přírodní rezervace Slunečný dvůr (kód 401; 3,6 ha, Výnos MK ČR ze dne 29. 11. 1988, čj. 14.200/88-SÚOP o prohlášení některých území v ČR za chráněná; Vyhláška MŽP ČR ze dne 11. června 1992, kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny; Nařízení Libereckého kraje č. 1/2005 ze dne 1. února 2005 o zřízení přírodní rezervace „Slunečný dvůr“ a jejího ochranného pásma; Vyhláška MŽP ČR ze dne 13. 4. 2007, kterou se mění vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů).

Přírodní rezervaci tvoří slatinná louka a olšina v nivě Mlýnského (Robečského) potoka, známá jako historicky nejstarší naleziště kriticky ohrožené rostliny popelivky sibiřské (*Ligularia sibirica*) na území ČR. Kromě tohoto v Evropě nejpřísněji chráněného druhu tu roste vrba plazivá (*Salix repens*), osatec sibiřský (*Iris sibirica*), dáblik bahenní (*Calla palustris*) nebo prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*).

Pozoruhodný boreokontinentální charakter lokality dokládá kromě již zmíněné popelivky též svízel severní (*Galium boreale*). Lokalita hostí řadu vzácných druhů ptáků – bramborníčka hnědého (*Saxicola rubetra*), lindušku luční (*Anthus pratensis*), tuhýka šedého (*Lanius excubitor*), bekasinu otavní (*Gallinago gallinago*) nebo dnes evropsky zvláště sledovaného chřástala polního (*Crex crex*). Z drobnějších savců byla zjištěna myšice temnopásá (*Apodemus agrarius*) a myška drobná (*Micromys minutus*). Nežádoucí proces vysoušení rezervace, způsobený výrazným zahloubením koryta Mlýnského potoka v polovině 20. století, byl v roce 2003 částečně eliminován vybudováním dvou vzdouvacích prahů na přilehlé části toku.

Přírodní rezervace Velký a Malý Bezděz (kód 235, 29 ha, Vyhláška ministerstva školství, věd a umění ze dne 3. listopadu 1949 č. j. 94.411/49-IV/1 o zřízení přírodní rezervace „Malý Bezděz“; Výnos MK ČR ze dne 29. 11. 1988, čj. 14.200/88-SÚOP o prohlášení některých území v ČR za chráněná; Vyhláška MŽP ČR ze dne 11. června 1992, kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny; Vyhláška OkÚ Česká Lípa o zřízení přírodní rezervace Velký a Malý Bezděz; Vyhláška MŽP ČR ze dne 13. 4. 2007, kterou se mění vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů).

Známa a zdaleka viditelná silueta Velkého a Malého Bezdězu (603 a 578 m n. m.) je tvořena dvěma nesouměrnými znělcovými kupami s význačnými vrcholovými glaciálně-reliktními nelesními společenstvy a s porosty přirozeného smíšeného a listnatého lesa na svahových sutích. K nejvýznamnějším druhům vrcholových skal patří hvozdík sivý (*Dianthus gratianopolitanus*), česnek tuhý (*Allium strictum*), kavyl Ivanův (*Stipa joannis*), strdivka sedmihradská (*Melica transsilvanica*) či třtina pestrá (*Calamagrostis varia*). V bučině roste medovník meduňkolistý (*Melittis melissophyllum*) a lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*). Z ptáků byl v rezervaci opakovaně pozorován sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*), ostříž lesní (*Falco subbuteo*) nebo dudek chocholatý (*Upupa epops*). K vzácnostem zdejší entomofauny patří tesařík alpský (*Rosalia alpina*) a tesařík jilmový (*Necydalis ulmi*), reliktní charakter lokality dokládá též fauna měkkýšů. V severním svahu Velkého Bezdězu je zachována pseudokrasová paledová jeskyně.

Přírodní památka Provodínské kameny (kód 341; 2,3 ha, Výnos Ministerstva školství a kultury 17.504/55-A/6; Výnos MK ČR ze dne 29. 11. 1988, čj. 14.200/88-SÚOP o prohlášení některých území v ČR za chráněná; Nařízení Libereckého kraje č. 2/2006 ze dne 31. 1. 2006 o zřízení Přírodní památky Provodínské kameny a jejího ochranného pásma).

Přírodní památku tvoří erozí vypreparovaná čedičová skála a výrazná krajinná dominanta (419 m n. m.), známá též pod jmény Lysá skála nebo Spící panna. Čedičová hornina podmiňuje výskyt teplomilné květeny jak nelesní, soustředěné na nezazeměném temeni, tak lesní při úpatí útvaru. Společenstva skalních stepí reprezentuje např. keř skalník celokrajný (*Cotoneaster integerrimus*), kostřava sivá (*Festuca pallens*), pelyněk ladní (*Artemisia campestris*), netřesk výběžkatý (*Jovibarba sobolifera*) a několik druhů rozchodníků (*Sedum* spp.). Skalní štěrbiny osídluje kapradiny sleziníky (*Asplenium*) a osladič obecný (*Polypodium vulgare*). Dubohabrový háj při úpatí je místem bohatého výskytu lilie zlatohlavé (*Lilium martagon*) a dalších hájových druhů, např. zvonku broskvolistého (*Campanula persicifolia*), jaterníku podléšky (*Hepatica nobilis*), prvosenky

jarní (*Primula veris*). Z ptáků, kteří tu byli zaznamenáni, lze uvést motáka pilicha (*Circus cyaneus*) nebo krkavce velkého (*Corvus corax*), z plazů ještěrku obecnou (*Lacerta agilis*). Z bezobratlých se vyskytují vzácné teplomilné druhy měkkýšů, kobylek a brouků (*Cymindis angularis*, *Masoreus wetterhallii* aj.). Podmáčené louky v blízkém okolí jsou lokalitou vzácné mokřadní vegetace.

Přírodní památka Konvalinkový vrch (kód 183, 3,5 ha, Výnos Ministerstva kultury č. 54.407/54-IX z 20.8.1954; Výnos ministerstva kultury ČSR ze dne 29. 11. 1988 čj. 14.200/88-SÚOP o prohlášení některých území v ČSR za chráněná; Nařízení Libereckého kraje č. 2/2005 ze dne 1. února 2005 o zřízení přírodní památky „Konvalinkový vrch“ a jejího ochranného pásma).

Chráněno je protáhlé pískovcové návrší, pokryté z větší části chudým borem, v jehož podrostu přežívá populace rojovníku bahenního (*Ledum palustre*). Výskyt rojovníku na tomto netypickém stanovišti je zřejmě podmíněn schopností pískovce vázat dostatečné množství vody, již je hornina puklinovým systémem sycena jednak průnikem z okolních mokřadů, jednak srážkou činností. Slatinné louky pod Konvalinkovým vrchem jsou mimořádně cenným nalezištěm chráněných a dnes v regionu mizejících druhů rostlin včetně zdejších endemitů tučnice české (*Pinguicula bohemica*) a prstnatce českého (*Dactylorhiza bohemica*). Z ostatních chráněných rostlin lze jmenovat popelivku sibiřskou (*Ligularia sibirica*), hlízovec Loeselův (*Liparis loeselii*), upolín nejvyšší (*Trollius altissimus*), krušík bahenní (*Epipactis palustris*), toliji bahenní (*Parnassia palustris*) či rosnatku okrouhlostou (*Drosera rotundifolia*).

2.1.2.2 NATURA 2000 podle čtvrté části (§§ 45a – 45i) zákona 114/1992 Sb.

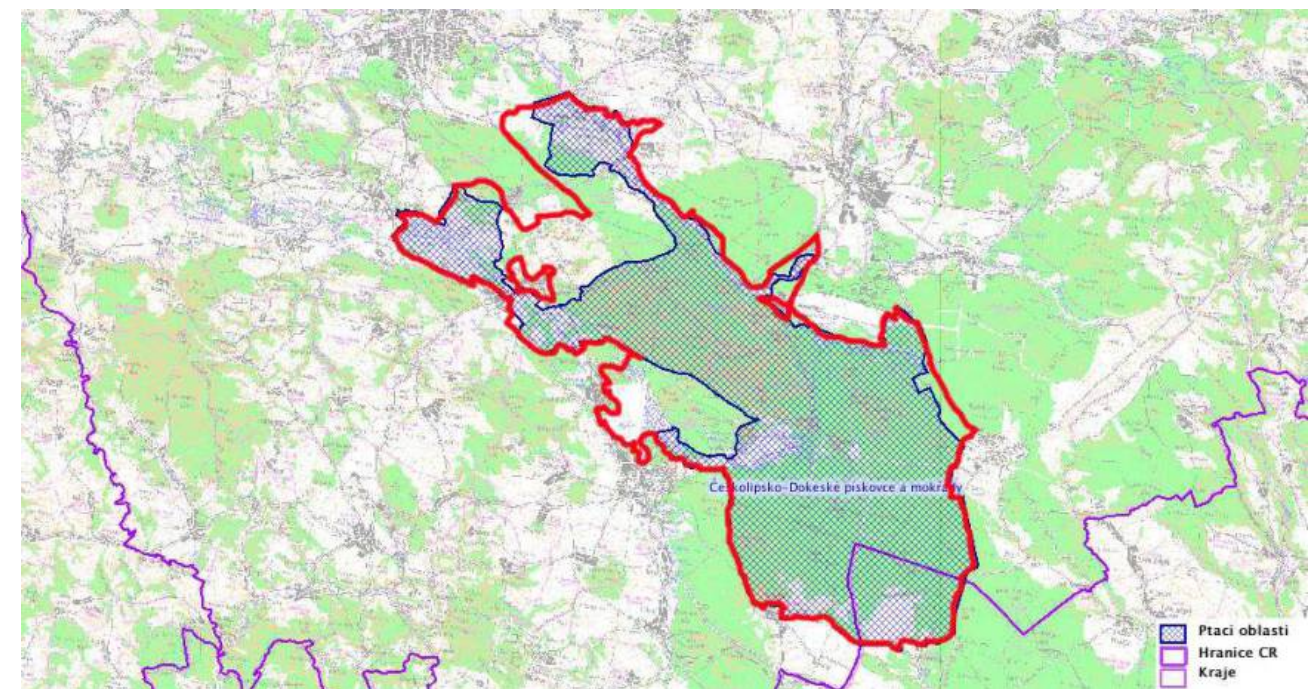
Natura 2000 je soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropské unie. Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast (endemické). Vytvoření soustavy Natura 2000 ukládají dva nejdůležitější právní předpisy EU na ochranu přírody: směrnice 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků („směrnice o ptácích“) a směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin („směrnice o stanovištích“). Směrnice ve svých přílohách vyjmenovávají, pro které druhy rostlin, živočichů a typy přírodních stanovišť mají být lokality soustavy Natura 2000 vymezeny. Požadavky obou směrnic byly začleněny do zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny ve znění zákona č. 218/2004 Sb.

Podle směrnice o ptácích jsou vyhlášovány ptačí oblasti - PO (*Special Protection Areas – SPA*) a podle směrnice o stanovištích evropsky významné lokality – EVL (*Sites of Community Importance - SCI*). Společně tvoří tyto dva typy lokalit soustavu Natura 2000.

Lokality soustavy Natura 2000 nemají být pouze rezervacemi s přísnou ochranou, kde je vyloučeno hospodaření či dokonce jakýkoliv lidský zásah. Často jsou to naopak území, kde se díky tradičnímu a citlivému hospodaření dochovala cenná společenstva nebo vzácný rostlinný či živočišný druh. Takový způsob hospodaření se stává důležitým nástrojem ochrany. V lokalitách soustavy Natura 2000 jsou tedy zakázány jen takové činnosti, které mají negativní vliv na výskyt předmětů ochrany. Proto také veškeré plány a projekty, které nějakým způsobem mohou významně ovlivnit evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti, podléhají samostatnému posuzování vlivů projektů z hlediska zachování předmětů ochrany.

PO Českolipsko-Dokeské pískovce a mokřady (kód lokality CZ051007, plocha 9409 ha, 252 - 602 m n. m., nařízení vlády 598/2004 Sb.). Území se nachází v severních Čechách, leží v Ralské pahorkatině mezi obcemi Jestřebí, Doksy, Bezděz, Ralsko a Provodín. Na délku zaujímá 20 km a v nejširším bodě má 8 km. Navržená ptačí oblast představuje kombinaci mokřadních stanovišť, borových lesů na písčích a bezlesí bývalého vojenského cvičkového prostoru. Nejcenějšími mokřadními lokalitami jsou Novozámecký rybník a Břežský rybník, spolu s Hradčanskými rybníky, Heřmanickým rybníkem a s Jestřebskými slatinami.

Českolipsko hostí jeden ze čtyř kvalifikujících se druhů přílohy I - jeřába popelavého (*Grus grus*). Je první oblastí v České republice, kde se jeřábi před více než dvaceti lety usadili. Druhým cílovým druhem je slavík modráček střevoevropský (*Luscinia svecica cyanecula*), jehož klíčovou lokalitou jsou rozlehlé rákosiny Novozámeckého rybníka. Jak ukázal podrobný průzkum v letech 2001 a 2002, Českolipsko obývá jedna z největších populací lelka lesního (*Caprimulgus europaeus*) v České republice. Lelky lze zastihnout na pasekách a otevřených plochách mladších výsadeb v borových lesích na písčích, v rozvolněných rašelinných borech a ve zrušeném vojenském cvičkovém prostoru. Klíčovou lokalitou je Vrchbělá, bývalá vojenská střelnice a tankodrom, kde hnízdí 40-55 párů lelků. Jde o bezlesí v různém stádiu sukcese, většinou bez podmáčení, s holými písčitymi plochami, travinnými společenstvy, vřesovišti a náletovými porosty břízy a borovice. Při okrajích, lemovaných vzrostlým borovým lesem, rostou staré exempláře borovice lesní. Významnou lokalitou je také bývalé vojenské letiště u Hradčan, kde se vyskytují jak sušší stanoviště s porosty vřesu a rozptýlenými břízami, tak stanoviště podmáčená s vegetací tvořenou ostřicemi, břízami a olšemi. V tomto území a přilehlých rašelinných borech u Hradčanských rybníků hnízdí 6-10 párů lelků. Ptačí oblast je rovněž navržena pro skřivana lesního (*Lullula arborea*), pro něhož jsou zdejší borové lesy na písčitém podkladu a vřesoviště ideálním prostředím. Klíčovými lokalitami pro něho jsou rovněž Vrchbělá a Hradčanské letiště. Ornitologické průzkumy v navržené ptačí oblasti, zejména na Novozámeckém rybníku, mají více než stoletou tradici a množství zpráv umožňuje sledovat vývoj zdejší avifauny od konce 19. století do současnosti. V území hnízdí dalších 17 druhů přílohy I, například sýkořice vousatá (*Panurus biarmicus*) – 35 párů v roce 2002, moták pochop (*Circus aeruginosus*) - 13-17 párů a také dva až tři páry orla mořského (*Haliaeetus albicilla*) střídají při hnízdění několik lokalit v lesích v blízkosti rybníků a řeky Ploučnice.

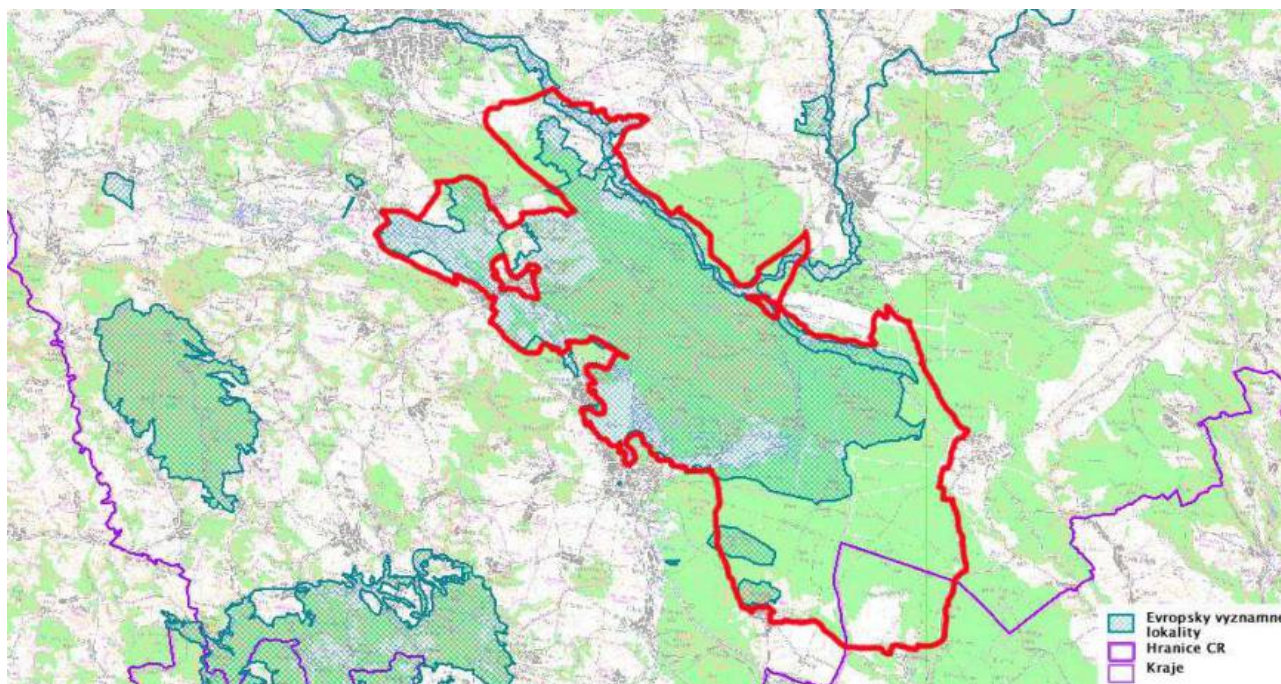

Obr. 36: Ptačí oblasti. V posuzovaném území (vyznačeno červeně) je vymezena PO Českolipsko-Dokeské pískovce a mokřady. (ÚSOP, <http://drusop.nature.cz>)

EVL Jestřebsko-Dokesko (kód lokality CZ 0514042, 6950 ha, 252 – 470 m n.m., nařízení vlády 132/2005 Sb.). Jedná se o rozsáhlé území s dominantami Novozámeckého a Břežského rybníku, Máchova jezera a Hradčanských stěn v jižní části ohraničené (od západu na východu) obcemi Zahrádky, Jestřebí, Staré Splavy, Doksy a zasahující nejdále na východ k vrcholu Velké Bukové (474 m n. m.). Severní hranice (směrem opačným) tvoří Hradčanské rybníky a niva Ploučnice až k Brenskému mlýnu (ta k území jen přiléhá, ale náleží do EVL Horní Ploučnice) a zahrnut je i Heřmanický rybník.

Charakteristickými geomorfologickými prvky Jestřebsko-Dokeska jsou ploché pánve s četnými rybníky a rašeliništi, kvádrové pískovce rozčleněné do bizarních skalních útvarů a kaňonovitých soutěsek a dále

neovulkanické vrchy, které jsou výraznými krajinnými dominantami. Krajinný reliéf utvářený těmito prvky je v České republice ojedinělý. Díky velké různorodosti biotopů a jejich zachovalosti se zde vyskytuje i pestrá flóra a fauna. V území se nalézá několik výrazných krajinných dominant.

Obr. 37: Evropsky významné lokality. V posuzovaném území (vyznačeno červeně) jsou vyznačeny EVL Jestřebsko-Dokesko, EVL Horní Ploučnice, EVL Slatinné vrchy a EVL Velký a Malý Bezděz. (ÚSOP, <http://drusop.nature.cz>)

EVL Horní Ploučnice (kód lokality CZ 0513506, 837 ha, 243 - 365 m n. m., nařízení vlády 132/2005 Sb.). Území EVL leží východně od České Lípy. Je zde významný porost extenzivně obhospodařovaných luk a významná lesostepní společenstva. Horní Ploučnice je velmi významnou lokalitou pro rozmnožování lososa obecného a vývoj jeho juvenilních stádií.

Na území se rozkládají Hradčanské rybníky, soustava čtyř rybníků (Černý, Vavrouškův, Strážovský zarostlý stromy, Držník – spojen odvodňovacími stokami s rašeliništěm Pustý rybník) propojených Hradčanským potokem 1,3 km východně od obce Hradčany.

V blízkosti jsou neobhospodařované louky, rašelinné bory, smrčiny a olšiny, rákosiny a ostřicová a přechodová rašeliništní vegetace. Udáváno odsud je několik zvláště chráněných a ohrožených druhů rostlin. V lesích jsou zaznamenána hnízdiště čápa černého (*Ciconia nigra*), skřivana lesního (*Lullula arborea*), lelka lesního (*Caprimulgus europaeus*), pozorováni byli bělořit šedý (*Oenanthe oenanthe*), krutihlav obecný (*Jynx torquilla*) a strakapoud malý (*Dendrocopus minor*). V lokalitě se nachází 698 druhů motýlů.

Důležitou lokalitou je Konvalinkový vrch, asi 30 m vysoký skalní hřbet protažený ve směru severozápad-jihovýchod, porostlý borovými lesy. Na severní straně je zajímavý výskyt druhu *Ledum palustre* na pískovcové skále a v borovém lese.

EVL Slatinné vrchy (kód lokality CZ 0513255, 138 ha, 295 - 420 m n. m.). Slatinné vrchy (430 m n. m., nařízení vlády 132/2005 Sb.) se nacházejí cca 4 km severovýchodně od Doks a cca 2 km severně od Velkého a Malého Bezdězu. Jedná se o rozsáhlý nesouměrný kupovitý suk tvaru plochého krátkého hřbetu s třemi vrcholovými hřbítky. Na svazích pískovcového podstavce jsou výrazné skalní stěny. Na sopečných horninách rostou bukové porosty, na pískovcích borovice.

Vzácně zachovalá lokalita spodního stupně bučin je charakteristická pro typ čedičových vulkanitů Ralsko-bezdězské tabule. Biota má stupňovitý charakter vegetace (bory, smíšený les, bučiny), který je typický pro dokeskou oblast. Vrcholová část je porostlá bukovým lesem, porosty dosahují značného stáří s flórou charakteristickou pro tento typ biotopu. EVL je jednou z mála lokalit tesaříka alpského (*Rosalia alpina*) v ČR.

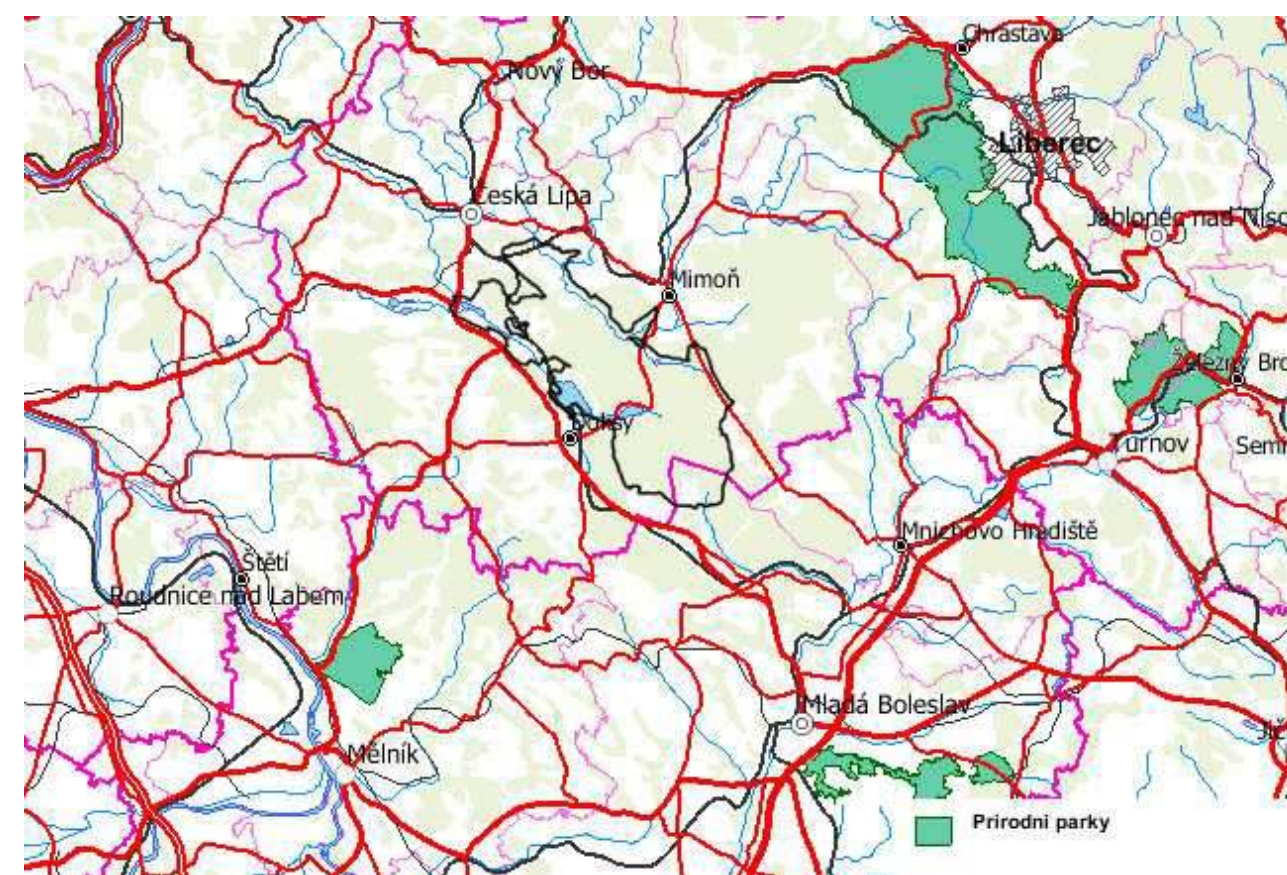
EVL Velký a Malý Bezděz. (kód lokality CZ0514143, 73 ha, 400 - 602 m n. m, nařízení vlády 132/2005 Sb.). Velký a Malý Bezděz tvoří výraznou krajinnou dominantu nad obcí Bezděz, cca 8 km východně od Doks. Jedná se o dva mohutné vypreparované neovulkanické suky o výšce 603 m n. m. (Velký Bezděz) a 578 m n. m. (Malý Bezděz) oddělené nižším sedlem s význačnou přirozenou nelesní vegetací a se smíšeným listnatým lesem na sutích. Vrcholy jsou budovány dvěma třetihorními znělcovými tělesy, přičemž těleso Velkého Bezdězu je výrazně protaženo severovýchodním směrem. Znělec má deskovitou a sloupcovitou odlučnost.

V bukových doubravách a dubových bučinách se nachází zajímavá květena, jsou však především biotopem, ve kterém žije a rozmnožuje se vzácný tesařík alpský (*Rosalia alpina*).

2.1.2.3 Obecná ochrana přírody dle druhé části (§§ 4 – 13) zák. 114/1992 Sb.

Obecná ochrana přírody se v tomto případě týká zejména významných krajinných prvků, územních systémů ekologické stability a přírodních parků podle § 12.

Přírodní parky. V lokalitě ani v její blízkosti se nevyskytují žádné přírodní parky podle § 12 zákona.

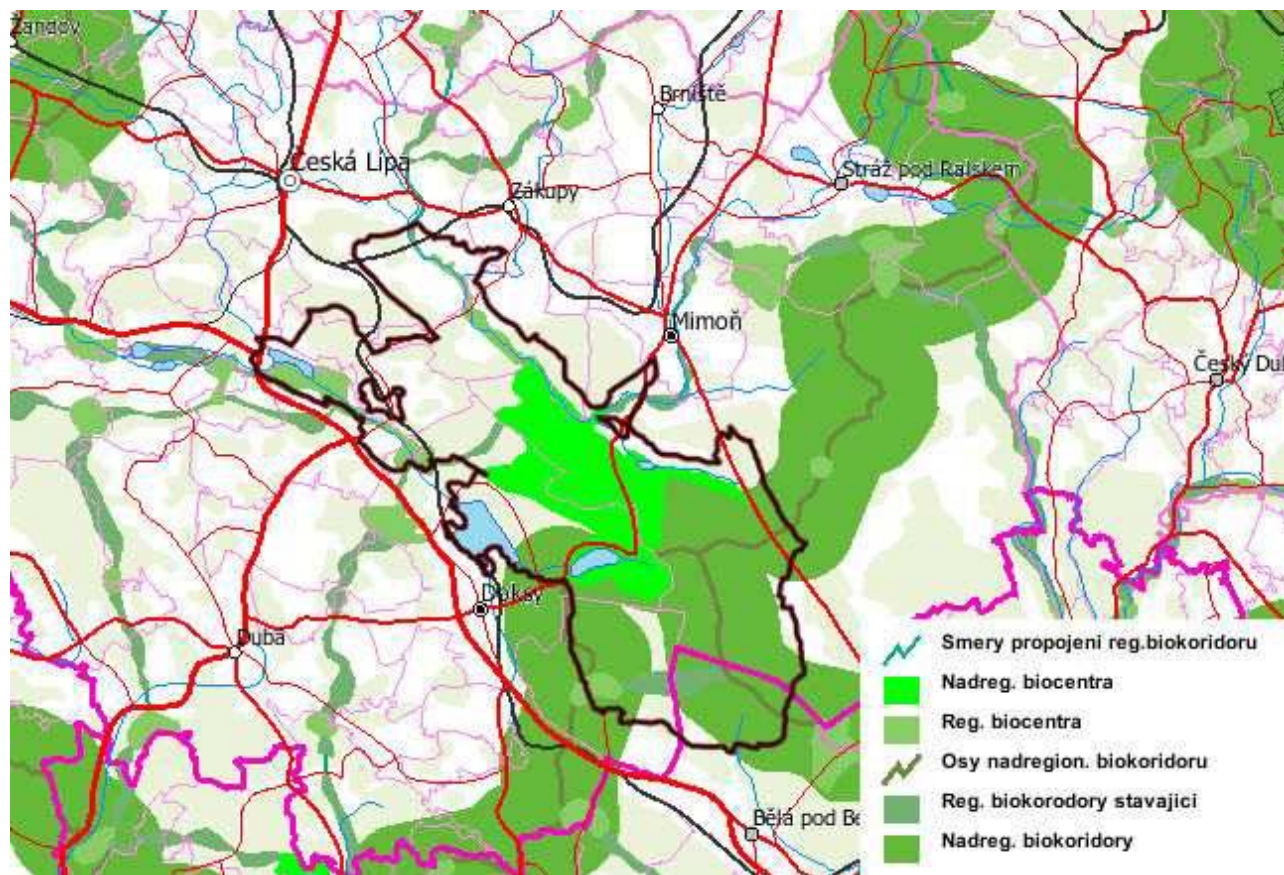
Obr. 38: Přírodní parky. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Územní systém ekologické stability (ÚSES). Územní systém ekologické stability je podle §3 písmene a) zákona vzájemně propojený soubor přirozených i pozmeněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Hlavním smyslem ÚSES je posílit ekologickou stabilitu krajiny zachováním nebo obnovením stabilních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb.

V území se nachází řada skladebných prvků vyšších systémů ekologické stability. Je zde vymezeno nadregionální biocentrum a osy nadregionálních biokoridorů s ochrannými zónami (nadregionální ÚSES tvoří

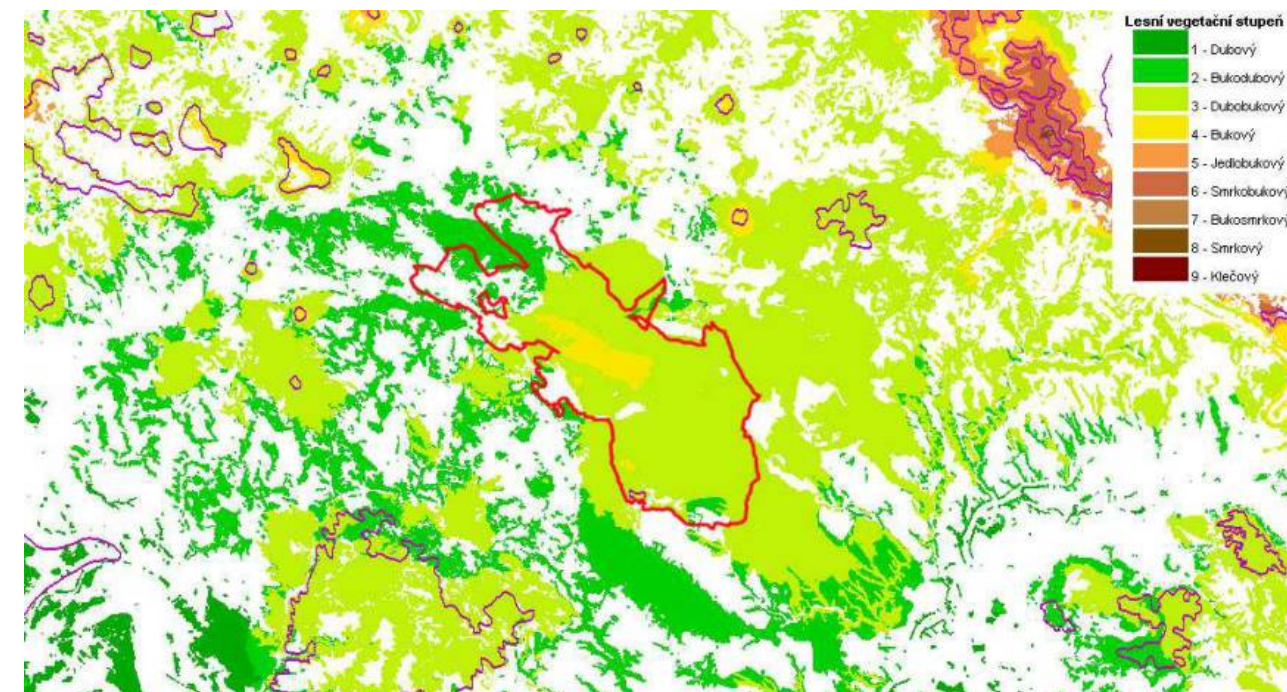
ekologicky významné krajinné celky a oblasti s minimální plochou alespoň 1000 ha, jejich síť by měla zajistit podmínky existence charakteristických společenstev s úplnou druhovou rozmanitostí bioty v rámci určitého biogeografického regionu) i regionální biocentra a regionální biokoridory (regionální ÚSES tvoří ekologicky významné krajinné celky s minimální plochou podle typů společenstev od 10 do 50 ha. Jejich síť musí reprezentovat rozmanitost typů biochor v rámci určitého biogeografického regionu).

Lokální ÚSES (menší ekologicky významné krajinné celky do 5-10 ha. Jejich síť reprezentuje rozmanitost skupin typů geobiocénů v rámci určité biochory) nejsou v tomto materiálu uvažovány.

Obr. 39: Vyšší územní systém ekologické stability. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Významné krajinné prvky. Podle §3b zákona jsou významnými krajinnými prvky lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy. Dále jsou jimi jiné části krajiny, které zaregistruje podle §6 orgán ochrany přírody. V území se vyskytuje množství významných krajinných prvků ze zákona (lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy).

Obr. 40: Oblastní plány rozvoje lesa. Lesy patří mezi významné krajinné prvky ze zákona. (ÚSOP, <http://drusop.nature.cz>)

Pro přírodní charakteristiku krajinného rázu řešeného území je zásadní geomorfologické utváření oblastí. Křídové horniny jsou zde proraženy četnými tělesy třetihorních vyvřelin, jež vystoupily po četných zlomech (skalnaté útvary). Vulkanity dnes vytvářejí charakteristické vrchy tvaru kuželů nebo protažených hřbetů, vypreparované zvětráváním a odnosem z okolních méně odolných usazených hornin. Dnes tvoří nad zarovnaným povrchem výrazné krajinné dominanty (Ralsko 696 m, Vlhošť 614 m, Velký Bezděz 603 m). Takto modelovaný terén je doplněn hydrologickou sítí, která vytváří cévní soustavu krajiny. Hlavním tokem v severní části oblasti je bohatě meandrující řeka Ploučnice, v jižní je to pak Robečský potok. Krajinu doplňují významné plochy několika větších rybníků (Novozámecký, Hradčanské rybníky - Černý, Vavrouškův, Strážovský, Držník; Holanské rybníky, Břehyňský rybník), z nichž nejvýznamnější a největší je Máchovo jezero. Většinu řešeného území pokrývají lesy, zejména jehličnaté, v okrajových částech doplněné loukami.

Přírodní hodnota těchto segmentů krajiny je dokumentována tím, že je v území vymezeno několik zvláště chráněných území (NPR Novozámecký rybník, PP Provodínské kameny, PR Slunečný dvůr, .PP Konvalinkový vrch, NPR Břehyně-Pecopala, PR Hradčanské rybníky, NPP Swamp, PR Velký a Malý Bezděz) a ploch zařazených do sítě Natura 2000 jako ptačí oblasti (PO Českolipsko-Dokeské pískovce a mokřady) nebo evropsky významné lokality (EVL Jestřebsko-Dokesko, EVL, Horní Ploučnice, EVL Slatinné vrchy a EVL Velký a Malý Bezděz). Ekologickou stabilitu rozsáhlých ploch dokládá fakt jejich zařazení do vyšších systémů ekologické stability.

V území jsou přítomna všechna zákonná kritéria přírodní charakteristiky krajinného rázu, tj. přírodní hodnoty, zvláště chráněná území a významné krajinné prvky.

2.2 Kulturní a historická charakteristika a její znaky

Kulturní a historická charakteristika krajinného rázu je dána způsobem využívání krajiny. Projevu se vnímatelnými znaky, stopami kultivace a osidlování krajiny a způsobem využívání přírodních zdrojů. Kulturní charakteristika s sebou přináší historické souvislosti a proto nelze jednu od druhé oddělit.

2.2.1 Vývoj krajiny

Posuzované území nepatří k nejstarším sídelním oblastem v Čechách, přesto však se zde objevují i nálezy dokládající přítomnost člověka v prehistorickém období.

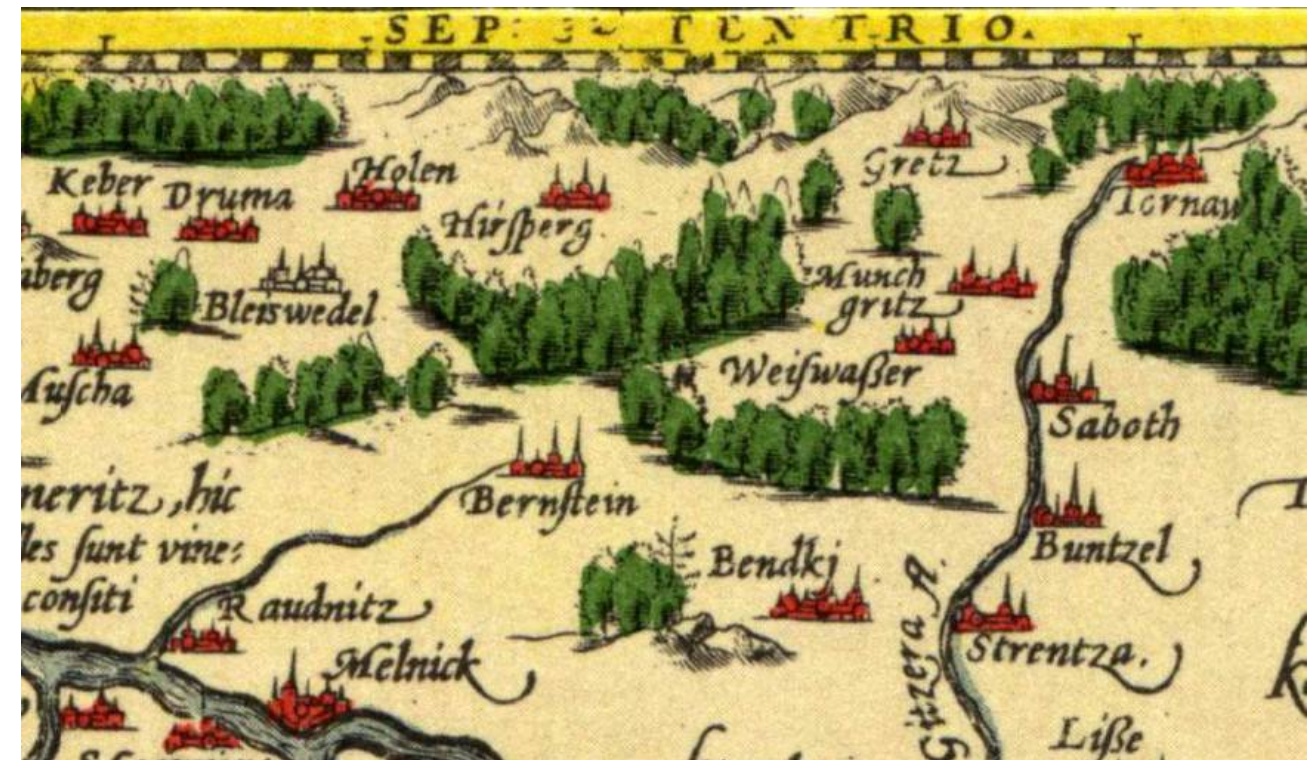

Obr. 41: Klaudyánova mapa Čech z roku 1518. Mapa, jejímž autorem byl Mikuláš Klaudyán, je orientována k jihu, nemá číselné ani grafické měřítko, ani zeměpisnou síť. Důležité cesty jsou na zachovaném výtisku ručně okolorované a řadí tuto mapu také mezi první mapy cestovní (tečkami jsou označeny vzdálenosti v milích). Klaudyánova mapa, zhotovená v roce 1518 v Norimberku, je první mapou zemského celku ve střední Evropě a sloužila po celá desetiletí jako podklad pro zpracování četných dalších map. Zobrazení sídel hovoří o jejich tehdejší významu (odlišena města královská a poddanská) i o jejich náboženské orientaci (města katolická a kališnická). V mapě je zobrazeno poddanské katolické město Česká Lípa (Lippey), poddanské kališnické město Český Dub (Dub), poddanské kališnické město Bělá pod Bezdězem (Biela) a poddanské kališnické město Ústěk (Außt). Dále se zde objevuje Jestřebí (Gestrzebi), Nový Bernštejn (Berßtayn), Hradiště (Hradek), hrad Ronov (Ronow), Ralsko (Ralßko), Kuřivody (Kurzyvody), Bezděz (Bezdezy), Stráž pod Ralskem (Wartenberg) či Děvín (Diewin). Je zajímavé, že jsou zde zobrazena i dnes nevýznamná sídla, zatímco v současnosti velká města či městečka zobrazena nejsou. Východně od posuzované lokality teče řeka Jizera (Gizera rzeka). Přes Českou Lípou a Ústěk vede zemská cesta s označenými milníky. Území mezi Jestřebím, Ralskem a Kuřivody, tj. posuzované území, pokrývá výrazný lesní masiv. (<http://mapserver.fsv.cvut.cz>)

Území náleželo panovníkům patřícímu pomezímu hvozdu, jenž obepínal jako přirozená hradba celé české knížectví. Pouze místní jména dokládají, že nešlo o končiny liduprázdné. Jednou z předkolonizačních osad byla i ves Bezděz, nazvaná po jakémsi Bezdědovi, jehož jméno uchovávají i nedaleké Bezdědice.

Do 17. století převládalo na Dokesku české obyvatelstvo. Tricetiletá válka však s sebou přinesla nejen hmotné strádání, ale vedla i k vylidňování celých oblastí. Novými dosídlenci byli převážně Němci, tím se začal kraj poněmčovat.

Pobělohorská rekatolizace vyhnala spoustu protestantských Čechů ze země. V okolních lesích si v pískovcových skalách pronásledovaní protestanti budovali své svatyně. Dodnes zbytky těchto tzv. Pustých (Psích) kostelů (německy *Hundskirche*) nalezneme hlavně v Hradčanských stěnách.

Obr. 42: Crigingerova mapa Čech z roku 1568. Část posuzovaného území je zobrazena i na druhé mapě Čech z roku 1568 od Johanna Crigingera. Posuzovaná oblast se nachází na samém horním konci mapy, takže její severní část zobrazena není. Ze sídel se zde objevují Doksy (Hirßberg), Holany (Holan), Bělá pod Bezdězem (Weißwasser), Mnichovo Hradiště (Munchgritz), Blíževdly (Bleiswedel). V oblasti mezi Doksy a Bělou je zobrazen lesní masiv, severně od Doks zvládnutá krajina Hradčanské pahorkatiny. Východně od oblasti teče řeka Jizera (Gizera fl.) Tato mapa se stala součástí atlasů Gerharda de Jode (1584) a Mercatora (1585). (<http://mapserver.fsv.cvut.cz>)

Ke značnému zbídačení a vylidnění oblasti přispěly i prusko-rakouské války 18. století. Obyvatelé nacházeli před drancujícími vojsky úkryt opět v okolních lesích, jak o tom svědčí tzv. Braniborská jeskyně. Na skalním převisu je vytesán nápis informující o úkrytu lidu prostého i panského s datem 21. 12. 1741. V krátké době zemřelo na následky války a následného hladomoru pouze na Dokesku 1200 lidí.

Války v 18. století byly příčinou hospodářských potíží a vedly ke zvýšenému útisku poddaných. Roku 1775 vypuklo v severních a východních Čechách selské povstání, které postihlo i zdejší kraj.

O tento kraj projevila zájem doba romantických poutníků (zřícenina hradu Bezdězu, Starého Berštejna, Jestřebí). Oblast byla pojmenována „Máchoým krajem“ podle romantického básníka Karla Hynka Máchy, který si zamiloval krajinu s hlubokými lesy, výraznými vrcholy a zejména zříceninami hradů natolik, že ji využil jako inspiraci pro svá stěžejní díla (Máj, Cikáni).

V průběhu druhé světové války se stala oblast součástí Říše. Konec války s sebou přinesl odsun většiny obyvatelstva. Kraj byl z velké části vylidněn (VVP Ralsko), v jiných místech se jen pozvolna obnovoval život. Řada sídel již nedosáhla svého předválečného významu.

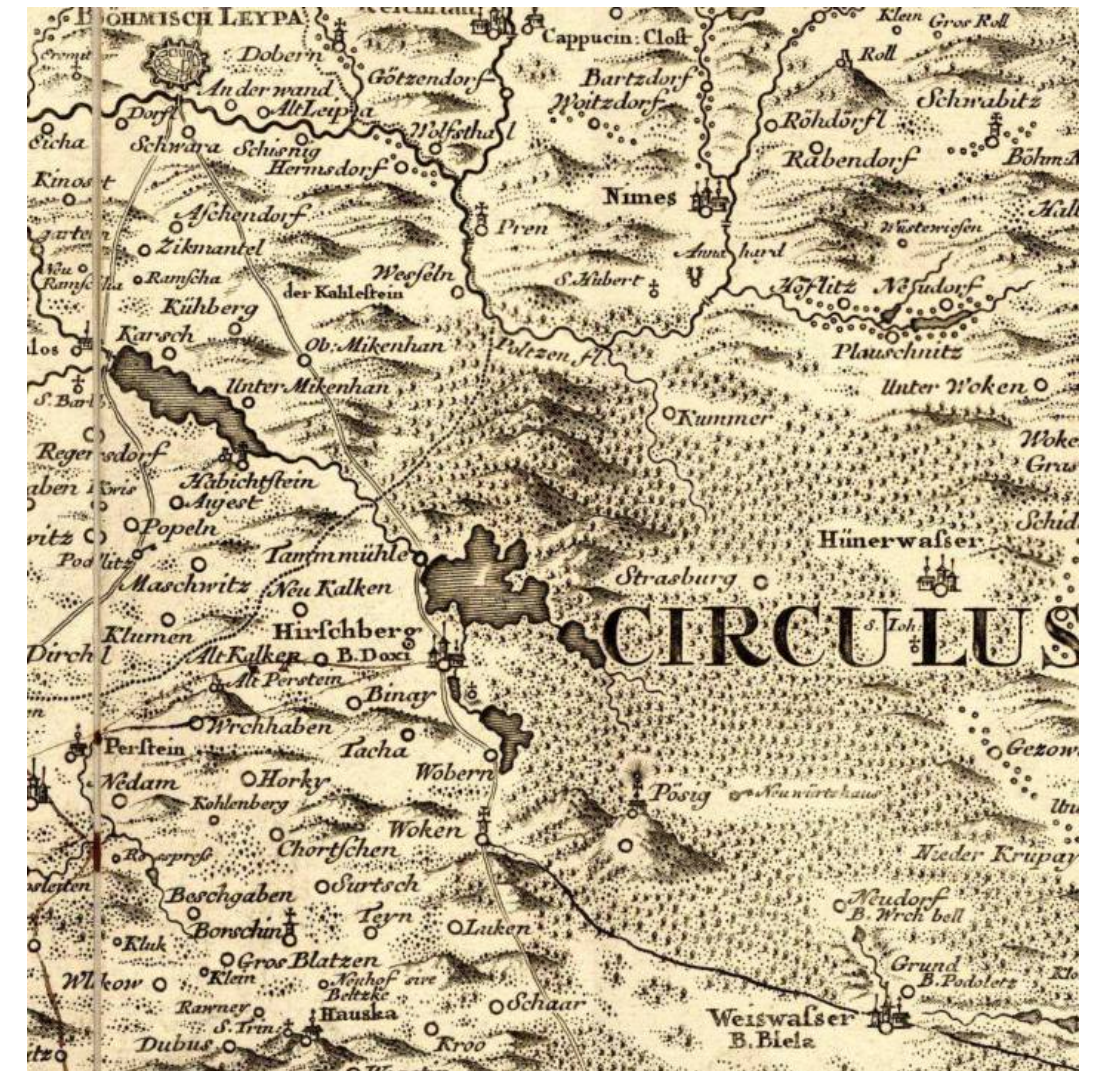
Díky těmto okolnostem zůstal kraj dodnes poměrně velmi málo osídlen, s velkými zalesněnými plochami a přírodními lokalitami.

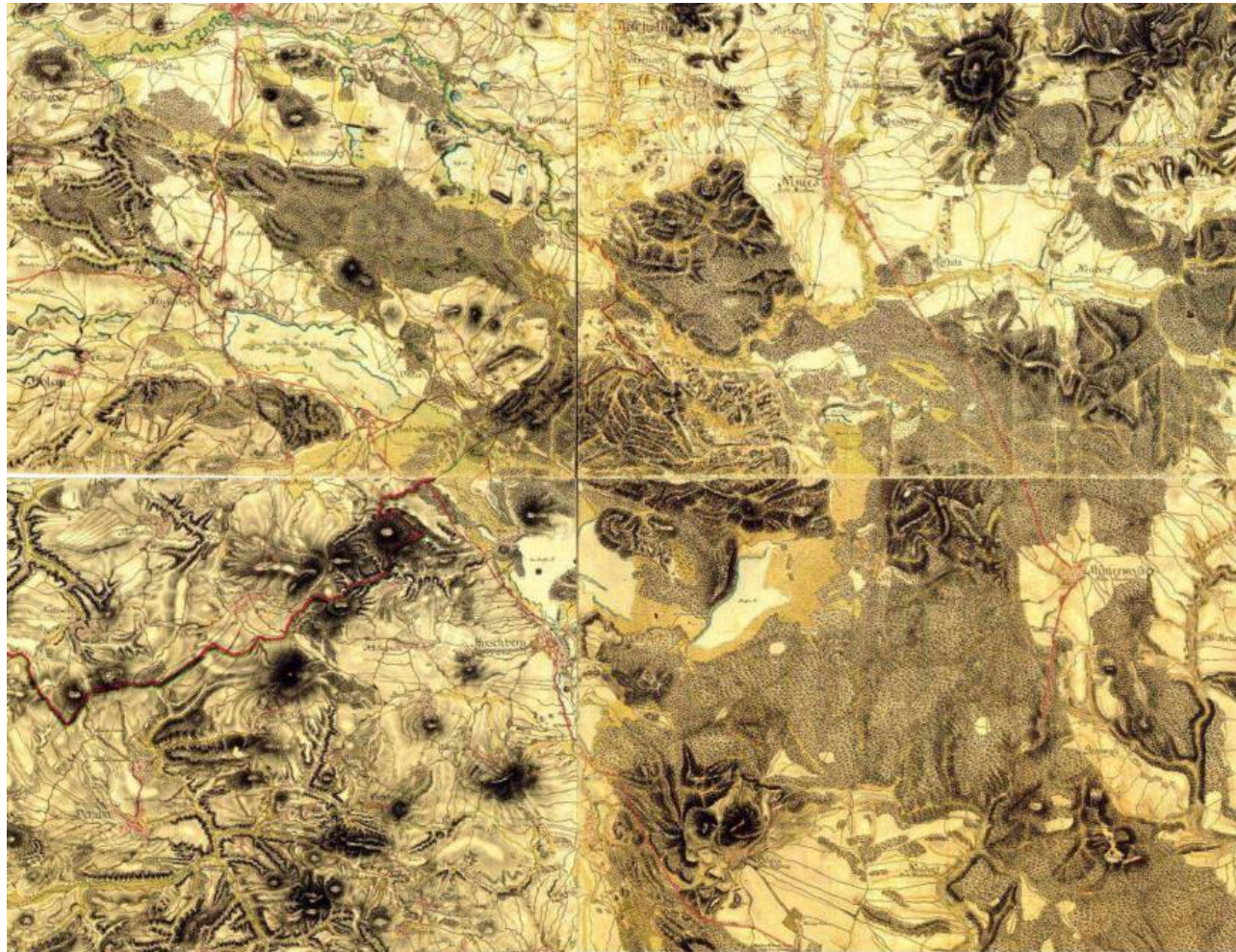
Obr. 43: Aretinova mapa Čech z roku 1619. Tuto mapu vydal v roce 1619 Pavel Aretin z Ehrenfeldu. O posuzované oblasti je zde již více informací než v předchozích starších mapách. Mapa vznikla na základě prací zemských měřičů. Místopis je poměrně podrobný, je zde schématicky zakresleno členění českého státu (hranice krajů a hranice zemské). Severně meandruje Ploučnice, východně Jizera a jižně Labe. V oblasti Doks (Hirſchberg, Doxa) je zakreslena kopcovitá zalesněná krajina. Ze sídel se zde kromě toho objevují Česká Lípa (Lippa), Dubá, Nový Bernštejn (N. Berſtein), Blíževdly (Blejcwedli), Bezděz (Bezgezy), Bělá pod Bezdězem (Biela), Kuřivody (Kurziwody), Ralsko (Ralſko), Mimoň (Mimone), Jestřebí (Geſtrabj), Zákupy (Zakopi) a další. Na této mapě, která je poměrně podrobná, je posuzovaná oblast zakreslena prakticky bez sídel, zvlněná, částečně zalesněná. Tento stav z velké části odpovídá dnešní situaci. (<http://mapserver.fsv.cvut.cz>)

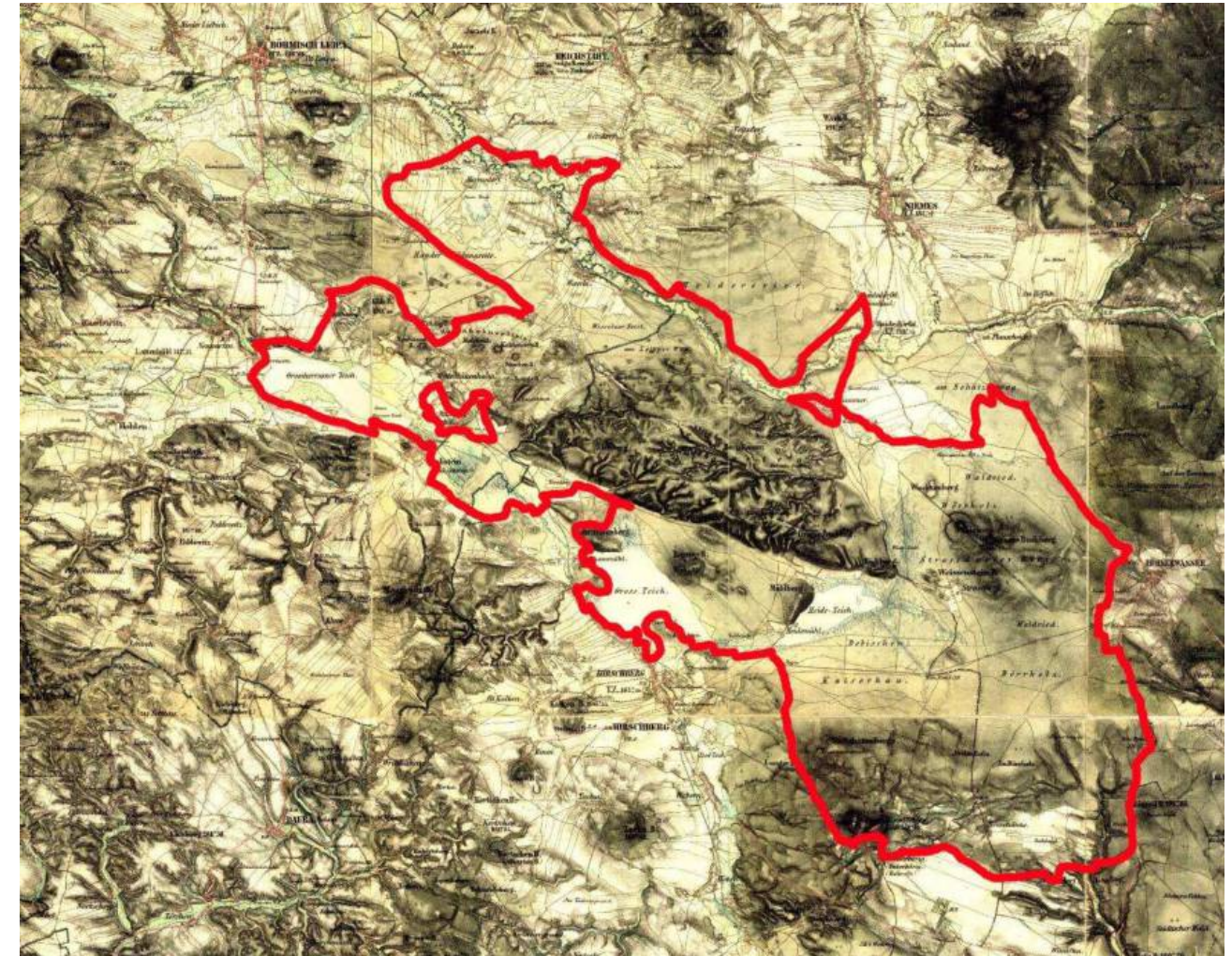
Obr. 44: Vogtova mapa Čech z roku 1712. Mapu (Historický a geografický popis Království českého) vydal v roce 1712 Mauritius Vogt. Mapa je důležitá nejen svou přesností, ale zejména popsanou hustou silniční sítí („první česká silniční mapa“). Významnou silnici je v té době cesta z České Lípy (B. Leipa) přes Nový Zámek (N. Schloß), Holany (Hollany) a Nový Bernštejn (Neu Bernſtein). Posuzovaná lokalita je prakticky neosídlená, obklopená sídly jako Doksy (Hirſchberg), Staré Splavy (Thonmühl), Houska (Haußka), Bělá pod Bezdězem (Biela), Březovice (Zolldorff), Kuřivody (Huner Waßser als Kurzi Woda) a Mimoň (Nimsch). Terén je zakreslen kopečkovou metodou, nejvýraznější je Bezděz (Schloß Beßch als Alt Beßen). Severně od Doks je zakreslen velký lesní masiv. Poměrně podrobně jsou zobrazeny i vodní toky (Ploučnice, Robečský potok, Bělá, Jizera) a rybníky (Holanské rybníky, Dokeské rybníky s Máchovým jezerem). (<http://mapserver.fsv.cvut.cz>)

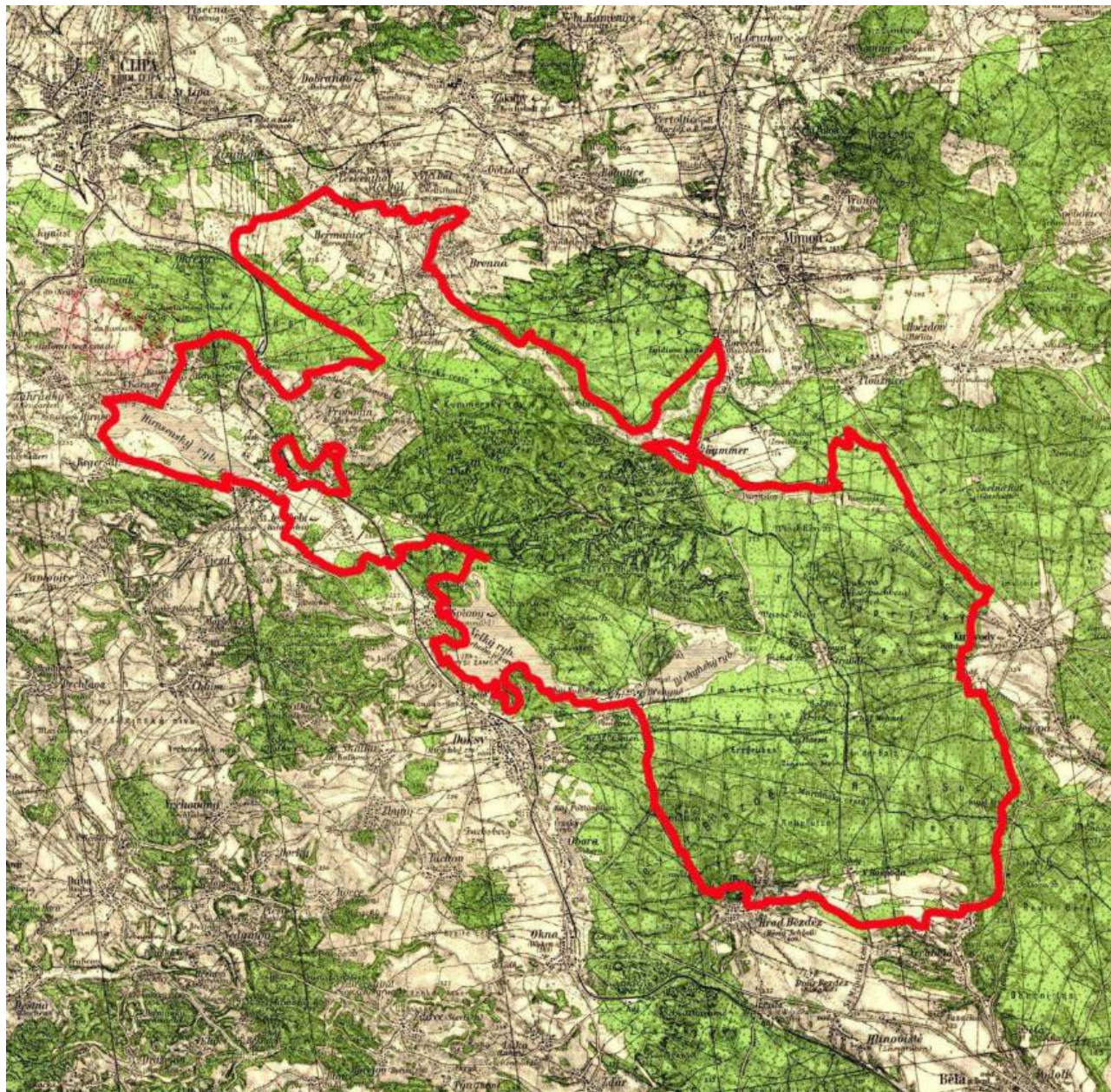
Obr. 45: Müllerova mapa Čech z roku 1720. Tato mapa završuje období, ve kterém byl autorem poměrně podrobné mapy jednotlivec. Byl jím inženýr v císařských službách Jan Kryštof Müller. Nejprve to byla v roce 1712 čtyřdílná mapa Moravy „Tabula generalis Marchionatus Moraviae in sex circulos divisae“ v měřítku 1 : 180 000 a po ní následovala v roce 1720 tato dvacetipětídílná mapa Čech „Mappa geographica Regni Bohemiae“ v měřítku přibližně 1 : 132 000. Obě mapy byly po řadu let předlohou pro tvorbu dalších mapových děl u nás i v zahraničí (např. poštovní mapa Jana Glockspurgera) a byly také podkladem pro první vojenské mapování v českých zemích. V té době se jednalo o daleko nejpodrobnější mapování v Čechách. Územím prochází zemská silnice z České Lípy (Böhmisches Leypa) přes Staré Splavy (Tammühle), Doksy (Hirſchberg B. Doxi), Oboru (Woborn) a Okna (Woken) dále na jih. Z České Lípy vede ještě další zemská silnice přímo na jih přes Popelov (Popeln). Krajina je poměrně zvlněná, nejvýznamnějším vrchem je Bezděz (Pösig) a masiv Hradčanské pahorkatiny severně od Doks. U Bezdězu je značka milostného obrazu či sochy. Jedná se o sochu Panny Marie Montserratské, která sem byla umístěna v roce 1666 a proměnila hradní kapli ve významné poutní místo. Krajina mezi meandrující Ploučnicí a Bělou pod Bezdězem (Weißwasser B. Biela) je poměrně neosídlená, prakticky celá zalesněná. Je zde poměrně podrobně popsána hydrologická síť. Severně od území je meandrující Ploučnice (Poltzen Fl.) se svými přítoky, Jižně od Hradčanské pahorkatiny je tok Robečského a Okenského potoka, na kterém jsou zbudovány rybníky (Máchovo jezero, Břežňanský rybník, Novozámecký rybník, Poselský a Mariánský rybník). Přes Bělou pod Bezdězem teče potok Bělá. (Mappa geographica regni Bohemiae in duodecim circulos divisae cum comitatu Glacensi et districtu Egerano adjunctis... © Historický ústav AV ČR; Laboratoř geoinformatiky UJEP, <http://www.geolab.cz>)

Obr. 46: První vojenského mapování, tzv. josefské. Mapování se uskutečnilo v letech 1764-1768 a 1780-1783 (rektifikace) v měřítku 1 : 28.800. Polohopisným podkladem byly v Čechách a na Moravě zvětšené Müllerovy mapy, ve Slezsku Wielandova mapa. Mapy nevznikaly na geodetických základech, neexistovala síť pevných bodů, polohopis a terénní reliéf se zakreslovaly hrubým odhadem. Hlavní štáb stanovil pro nové mapování vojensky a orientačně důležitý obsah (komunikace, vodstvo a jiné terénní překážky, místa přechodů, budovy, porosty). Mapování prováděli důstojníci vojenské topografické služby projíždějící krajinu na koni. Současně s kresbou map vznikala vojenský popis území obsahující informace, které v mapě nebyly - šířka a hloubka vodních toků, stav silnic a cest, zásobovací možnosti obcí. Velká pozornost byla věnována komunikacím (rozlišeny podle sjízdnosti), řekám, potokům i umělým strouhám, využití půdy (orná půda, louky, pastviny atd.) i různým typům budov – kostely, mlýny. Díky barevnému rozlišení jednotlivých složek (mapy byly ručně kolorovány) je lze snadno identifikovat. Nadmořské výšky se neurčovaly a pro znázornění terénu a jeho podrobností se zvolilo stínování a šrafování většinou zkříženými šrafami (kreslířskými), bez geometrických hodnot. Mapa je jedinečná svou podrobností ale i tím, že poskytuje nesmírně cenné informace o vývoji krajiny v druhé polovině 18. století, před nástupem průmyslové revoluce. Mapa také dává díky své podrobnosti mnoho informací o urbanistické struktuře jednotlivých sídel a je důležitým podkladem pro poznání podoby obcí na konci 18. století. Na mapě je velice názorně zobrazen terén. Velmi výrazný je masív Hradčanské pahorkatiny severně od Máchova jezera, Velkého a Malého Bezdězu, Holého vrchu a řada osamělých vrcholů. Plochy lesů stejně jako struktura osídlení v podstatě odpovídá dnešnímu stavu. Velká část posuzovaného území je v této době jen velmi řídko osídlena a hustě zalesněna. © 1st Military Survey, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna; © Geoinformatics Laboratory, University of J. E. Purkyne; © Ministry of Environment of Czech Republic; Laboratoř geoinformatiky UJEP, <http://www.geolab.cz>)

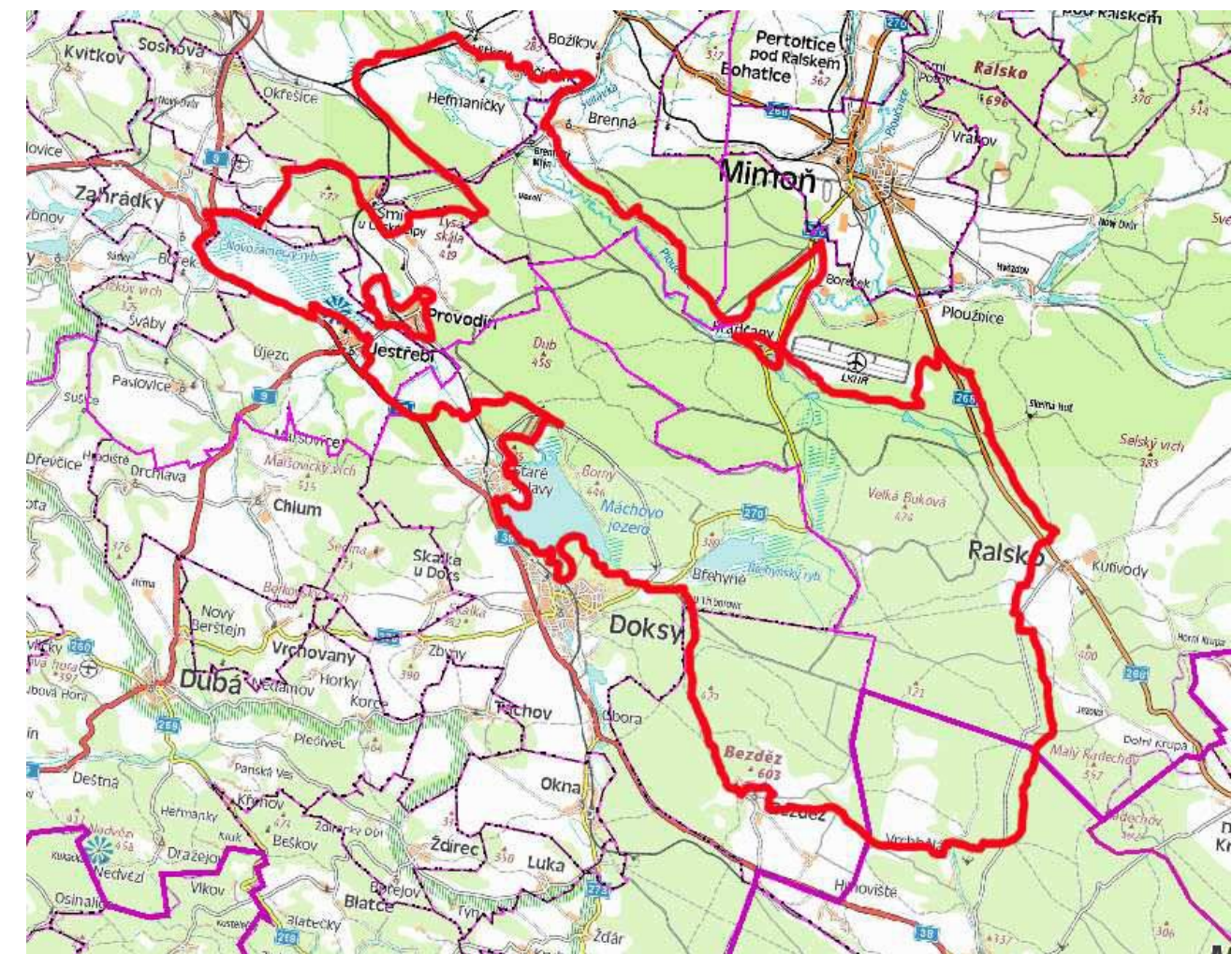
Obr. 47: Druhé vojenské mapování, tzv. Františkovo. Druhé vojenské mapování proběhlo na území celé tehdejší monarchie v období 1807-1869. Rozhodnutí císaře Františka II. o provedení nového mapování bylo ovlivněno především vojenskými důvody, vyvolanými napoleonskými válkami, kdy se projevovaly nedostatky mapových podkladů prvního vojenského mapování vyhotovených se značnými nepřesnostmi, hrubou zeměpisnou orientací a s výraznými deformacemi. Měřítko zůstalo stejné jako u prvního vojenského mapování, tedy 1:28.800. Narodil od josefského mapování však mapování Františkovo předcházelo budování souvislé trigonometrické sítě, která sloužila nejen vojenskému mapování, ale také mapování katastrálnímu započatému v roce 1816, které bylo později použito jako podklad pro mapování vojenské. V místech, kde předcházelo katastrální mapování, byl polohopisným podkladem zjednodušený zmenšený polohopis map Stabílního katastru. Výšky významných objektů byly určovány trigonometricky (pro znázornění reliéfu se používaly sklonové šrafy). Na pravém okraji barevně vyhotovených sekcí byl připojen seznam obcí a osad, počet domů a stájí i údaje o tom, kolik tam lze umístit mužů a koní. Mapy druhého vojenského mapování jsou zajímavým a užitečným zdrojem údajů pro poznání vývoje krajiny. Obsah mapy je v podstatě totožný s prvním vojenským mapováním (přidány pouze výšky trigonometrických bodů). V mapě, kde je červeně vyznačeno řešené území, se oblast Dokeska velmi podobá dnešnímu stavu. Je zde velmi názorně popsán terén. Mezi sníženinami Ploučnice a Robečského potoka se vypíná zalesněný masív Hradčanské pahorkatiny a několik dominantních vrchů, tolik typických pro tuto krajinu, Velký a Malý Bezděz, Šroubený, Borný, Velká a Malá Buková. Dobře čitelná je zde i hydrologická síť, cestní síť i hranice katastrálních území. ©2nd Military Survey, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna; ©Geoinformatics Laboratory, University of J. E. Purkyne; ©Ministry of Environment of Czech Republic; Laboratoř geoinformatiky UJEP, <http://www.geolab.cz>)

Obr. 48: Třetí vojenské mapování (františko-josefské) z let 1877-1880. Podkladem tohoto mapování se opět staly katastrální mapy. Oproti Františkovu mapování je vylepšeno znázornění výškopisu, nejen šrafi, ale také vrstevnicemi a kótami (kombinace Lehmannových šraf a vrstevnic po 20 m). Výsledkem mapování byly kolorované tzv. topografické sekce, z nichž později vznikaly tyto černobílé speciální mapy v měřítku 1:75.000, reambulované a hojně používané až do roku 1956. Tato reambulovaná mapa ukazuje stav území v období první československé republiky, před odsunem německého obyvatelstva (české i německé názvy). Zobrazuje strukturu zdejší krajiny, plochy lesů a nivních porostů, síť hlavních a vedlejších cest i řadu místních názvů. Posuzovaná oblast (zakreslená červeně) se včetně ploch lesů a struktur sidel velmi blíží dnešnímu stavu. V území bývalého vojenského újezdu se nedochovaly menší samoty, hájovny a řada obcí a osad byla značně redukována. Ostatní obce a osady se naopak díky rekreačnímu využívání země rozrostly. (Laboratoř geoinformatiky UJEP, <http://www.geolab.cz>)

2.2.2 Historická sídla v oblasti a památková péče

Posuzované území náleží k územím obcí Doksy, Bezděz, Bělá pod Bezdězem, Ralsko, Česká Lípa, Provodín, Zákupy, Jestřebí a Zahrádky s jejich osadami. V posuzovaném území je osídlení minimální, většina ploch je zalesněná. Tyto obce a jejich osady se nacházejí zejména na okraji nebo mimo řešeného území. Vizuální a kulturně-historické vazby se však nemohou omezovat pouze na přítomnost v ryze formálně vymezeném území, ale pro širší dosah v krajině je nutné tato sídla alespoň zmínit, neboť do území zasahují nebo jsou na jeho hranicích.

Obr. 49: Hranice územních jednotek. Posuzované území náleží k územím těchto obcí: Doksy, Bezděz, Bělá pod Bezdězem, Ralsko, Česká Lípa, Provodín, Zákupy, Jestřebí a Zahrádky (<http://geportal.cenia.cz>)

Doksy

Velkou část plochy posuzovaného území zabírá severní část správního území města Doksy. Město Doksy obsahuje šest katastrálních území a osm místních částí, Doksy (Hirschberg), Břehyně (Heidemühl), Kruh (Kroh), Obora (Woborn), Staré Splavy (Thammühl), Vojetín (Wojetin), Zbiny (Binaí) a Žďár (Zdiar).

Na hranici vymezeného území leží místní části Doksy a Staré Splavy, místní část Břehyně (samostatný katastr) leží přímo uvnitř řešeného území (bude posuzováno zvlášť).

Doksy. (*Hirschberg; Hirschberg am See, Dokzy, Dokzí, Doxa*). První písemná zmínka o městě Doksy je z roku 1293 a to v listině krále Václava II. Významným počinem pro budoucí rozvoj Doks bylo založení Velkého rybníka (dnešní Máchovo jezero) císařem Karlem IV. v roce 1367. Kromě Velkého rybníka získaly Doksy od císaře významná městská privilegia. S císařem Karlem IV. je spojen i nedaleký skalní útvar zvaný Králův stolec. Zde prý císař po lovu v hlubokých bezděžských hvozdech odpočíval a zálibně hledíval na své vodní dílo.

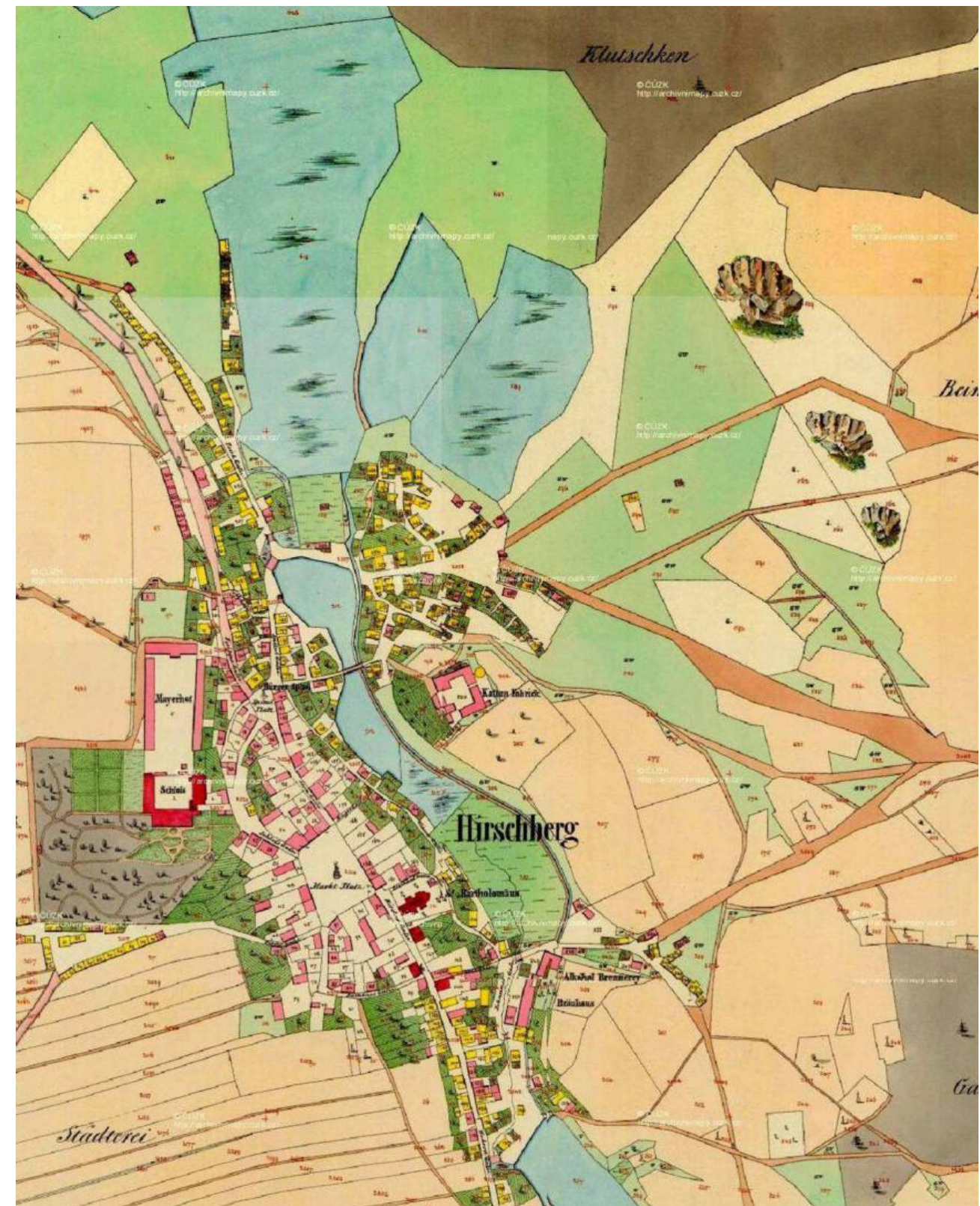
Značného významu dosáhly Doksy ve druhé polovině 16. století, kdy se staly centrem tzv. dokského panství, které vzniklo rozdělením bezděžského panství v roce 1553. Jeho majitel Jan z Vartemberka nechal koncem 16. století vystavět právě v Doksech panský dvůr a zámek. Janovi z Vartemberka se podařilo rozdělené panství zase spojit a v roce 1588 od císaře Rudolfa II. za 22 tisíc kop grošů odkoupit. Královské, byť od časů Václava IV. zastavované zboží, se stalo majetkem Jana z Vartemberka a Doksy se staly poddanským městečkem. Baroko podstatně změnilo architektonickou tvář městečka. V jihovýchodním cípu náměstí byl postaven kostel sv. Bartoloměje, v centru náměstí mariánský sloup a severně pod náměstím tzv. Hospitálek, dnes Muzeum Karla Hynka Máchy, nejstarší dochovaná budova v Doksech.

Obr. 50: Dokesko na topografické mapě ČR. (<http://geoportal.cenia.cz>)

V průběhu prusko-rakouské války došlo v 18. století ke značnému zblácknutí a vylidnění Doks. Co nezničili války a následný hladomor, dokonal požár v roce 1750. Tyto katastrofy poškodily Doksy natolik, že jim císař Josef II. nepotvrdil jejich městská privilegia.

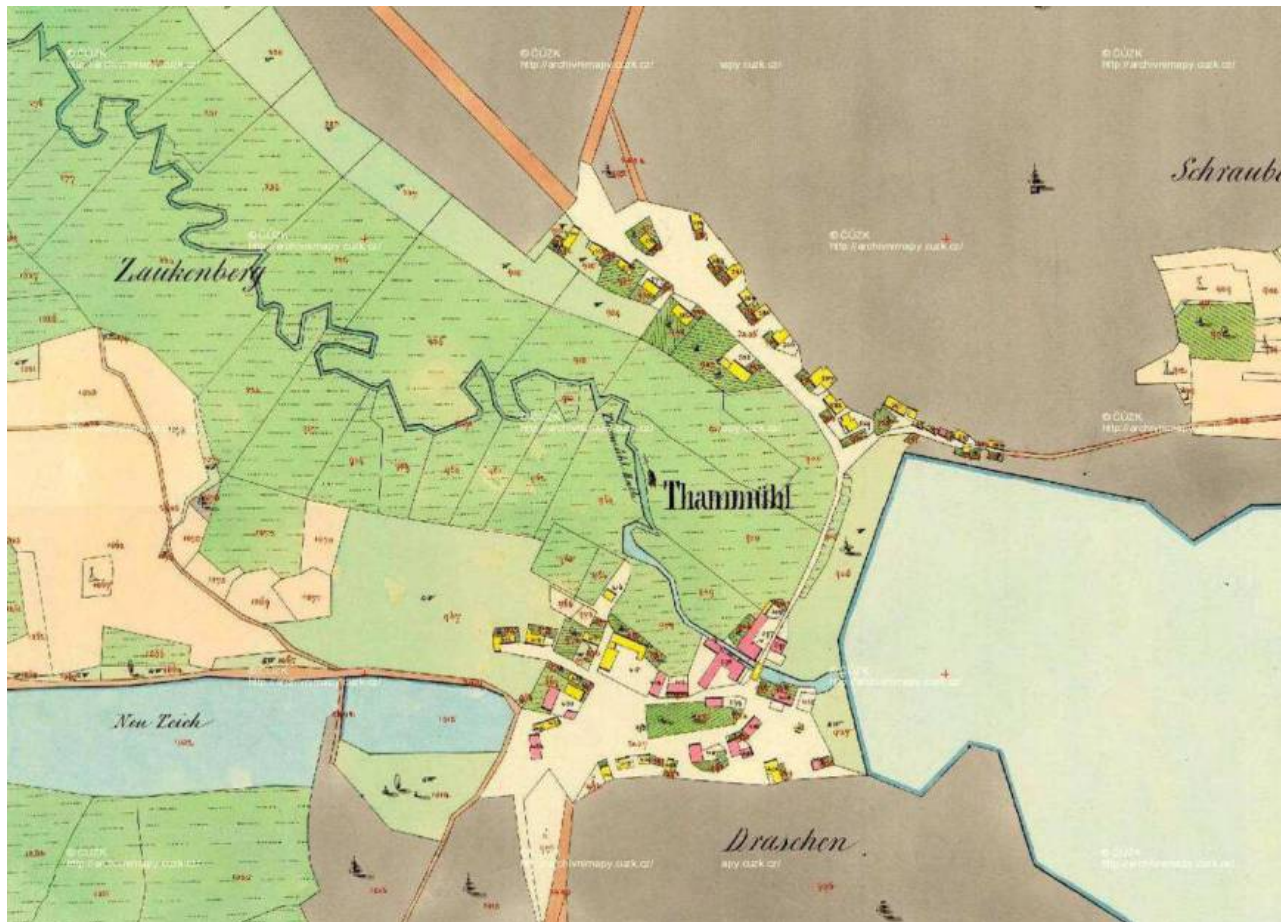
V prvním desetiletí 19. století nastala v českých zemích konjunktura textilního průmyslu, čehož využil František Wünsche, syn místního mlynáře, a v roce 1813 postavil na Továrním vrchu v Doksech kartounku. Pro své dělníky nechal v blízkosti továrny vybudovat celou čtvrť přízemních dřevěných domků, tzv. Malou stranu (dnes Horní a Josefská ulice). Ve 30. letech 19. století měly Doksy díky továrně a pracovním místům okolo dvou tisíc obyvatel.

Obr. 51: Doksy na mapě Stabliňho katastru. (*Hirschberg /Doxa/ - mapováno 1843*) Stabliň katastr pořízený pro naše území během druhé čtvrtiny 19. století patří k nejdůležitějším pramenům poznání historické vesnické a městské zástavby. Mapování bylo provedeno promyšleným a jednotným způsobem v měřítku 1 : 2880, které umožňuje relativně přesné zachycení jednotlivých objektů. Mapa zachycuje sídla a krajinu ve velice důležitém období před nástupem průmyslových proměn. Stavby na mapách jsou barevně rozlišené, karmínově proložené jsou veřejné budovy (kostely, zámky, radnice). (<http://archivnimapy.cuzk.cz>; ÚAZK Praha)

Po přechodné průmyslové konjunktuře se Doksy ve druhé polovině 19. století vrátily zpět k zemědělství. Vyhledávaným se stal dokský chmel. Dobrou tradici si nadále udrželo rybníkářství a chov dobytka. Rozvíjel se obchod se dřevem a zpracování dřeva. V roce 1878 byla za tím účelem postavena na severním konci Doks u železnice parní pila. V této době Doksy změnil svůj vzhled po urbanistické stránce. Po zkušenosti z požáru v roce 1842, kdy shořely všechny dřevěné domy na náměstí a v přilehlých ulicích, byly nově stavěné budovy již kamenné. V roce 1852 byla v západní části náměstí postavena radnice. Na severovýchodním konci náměstí v roce 1845 vyrostla nová jednopatrová budova školy.

V 80. letech 19. století začali lékaři doporučovat zemědělské Doksy, ležící v malebné zalesněné krajině u Velkého rybníka, jako místo příjemného odpočinku, zdravého vzduchu a léčivého bahna. Doksy se pomalu proměnily v rekreační a lázeňské letovisko.

Obr. 52: Staré Splavy (Thammühl) na mapě Stablního katastru. (mapováno 1843)(<http://archivnimapy.cuzk.cz>; ÚAZK Praha)

Po roce 1900 se do povědomí lidí svou luxusní vilovou zástavbou dostávají i Staré Splavy, obec ležící na severním břehu Velkého rybníka. Lázeňské a rekreační proslulosti Doksy a Staré Splavy dosáhly až po první světové válce. V průvodcích z dvacátých a třicátých let se o Doksech píše jako o Severočeských jezerních lázních nebo jako o Severočeské riviéře. V roce 1921 žilo v Doksech 2228 obyvatel, z toho 215 Čechů a 1971 Němců. Byla zde hospodářská pokračovací škola, spořitelna, několik hotelů a pensionátů, lihovar, továrna na knoflíky, čeřidla na smrkovou smůlu, pletárna, chmelnice, dřevařský průmysl a pískovcové lomy.

Od roku 1928 je zřízena na jižním břehu Velkého rybníka velká pláž, vodní hladinu začínají brázdit první motorové lodě. Městské lázně, založené v roce 1906, nabízejí hostům různé druhy zdravotních koupelí. Rozmáhá se výstavba hotelů a penzionů. Pro své krásné okolí soustřeďují Doksy každý rok tisíce hostů a turistů. V roce 1930 zde bylo 8357 lázeňských hostů.

Po druhé světové válce Doksy ztratily svou lázeňskou proslulost a městské lázně byly v padesátých letech zrušeny úplně. Doksům zůstal pouze statut rekreačního města. Další výstavba v Doksech se ve velké části podívala rozmáhajícímu se cestovnímu ruchu. V roce 1963 bylo postaveno kino Máj s kapacitou 260 míst, rozšiřovaly se pláže kolem Máchova jezera, v 60. letech přibýly na jezero další dvě motorové lodě, byl postaven rozsáhlý srubový kemp Bílý kámen atd.

Po druhé světové válce vstupuje Velký rybník do povědomí obyvatel a návštěvníků jako Máchovo jezero a od roku 1961 se oblast na sever k České Lípě a na jih ke Kokořínu nazývá Máchoвым krajem.

Staré Splavy (Thammühl). Místní část Doks je významným rekreačním střediskem na severozápadním břehu Máchova jezera. Roku 1222 zde byl postaven mlýn u náhonu. První historicky doložená zmínka o obci „Ves pod Dagsy“ je v listině Jiřího z Poděbrad z roku 1460. Za husitských válek byla obec zpusťována. V konfiskačních listinách z roku 1622 je obec označena jako „Ves pod Stawem“ nebo „Alte Wehre“ (Staré Splavy). Od roku 1850 jsou Staré Splavy součástí města Doksy a dnes zde žije asi 500 obyvatel.

Obr. 53 a 54: Staré Splavy na leteckém záběru. Středisko s množstvím rekreačních objektů je zasazené do přírodního prostředí na břehu Máchova jezera. V pozadí je typická zvlněná zalesněná krajina Dokeska. (Wikipedia, Otevřená encyklopedie, <http://www.wikipedia.org>)

Svoji proslulost získaly Staré Splavy koncem 19. století a zejména ve dvacátých letech 20. století, kdy zde pražská židovská obec zahájila rozsáhlou výstavbu rekreačních objektů. Za druhé světové války tehdy sudetská obec hrála roli německého lazaretu a útulku pro německé těhotné ženy. Po 2. světové válce se Staré Splavy staly známým centrem odborářské rekreace. V 90. letech dochází díky uvolnění západních hranic a poklesu odborářských dovolených k dočasnému snížení návštěvnosti. V současné době dochází k znovuoživení známého rekreačního centra.

Památky v obvodu města Doksy. Většina památkových objektů se nachází mimo vymezené území. Památky v místní části Břehyně jsou lokalizovány ve vymezeném prostoru.

Památky v místní části **Břehyně**:

- kaple sv. Vavřince (číslo rejstříku 35678 / 5-2883)
- venkovská usedlost čp. 280 (číslo rejstříku 45720 / 5-2885)
- vodní mlýn, z toho jen: mlýnský náhon s hrází (číslo rejstříku 23655 / 5-2884)

Památky v místní části **Doksy**:

- kostel sv. Bartoloměje a P. Marie Monseratské/Nanebevzetí P. Marie (č. r. 27861 / 5-2877)
- hřbitov, z toho jen: náhrobek Benenitzův (číslo rejstříku 20396 / 5-2878)
- socha sv. Jana Nepomuckého při čp. 28 (číslo rejstříku 31264 / 5-2881)
- sousoší Mariánské (číslo rejstříku 17374 / 5-2882)

špitál čp. 150 (číslo rejstříku 27909 / 5-2879)
zámek čp. 185 (číslo rejstříku 27862 / 5-2880)

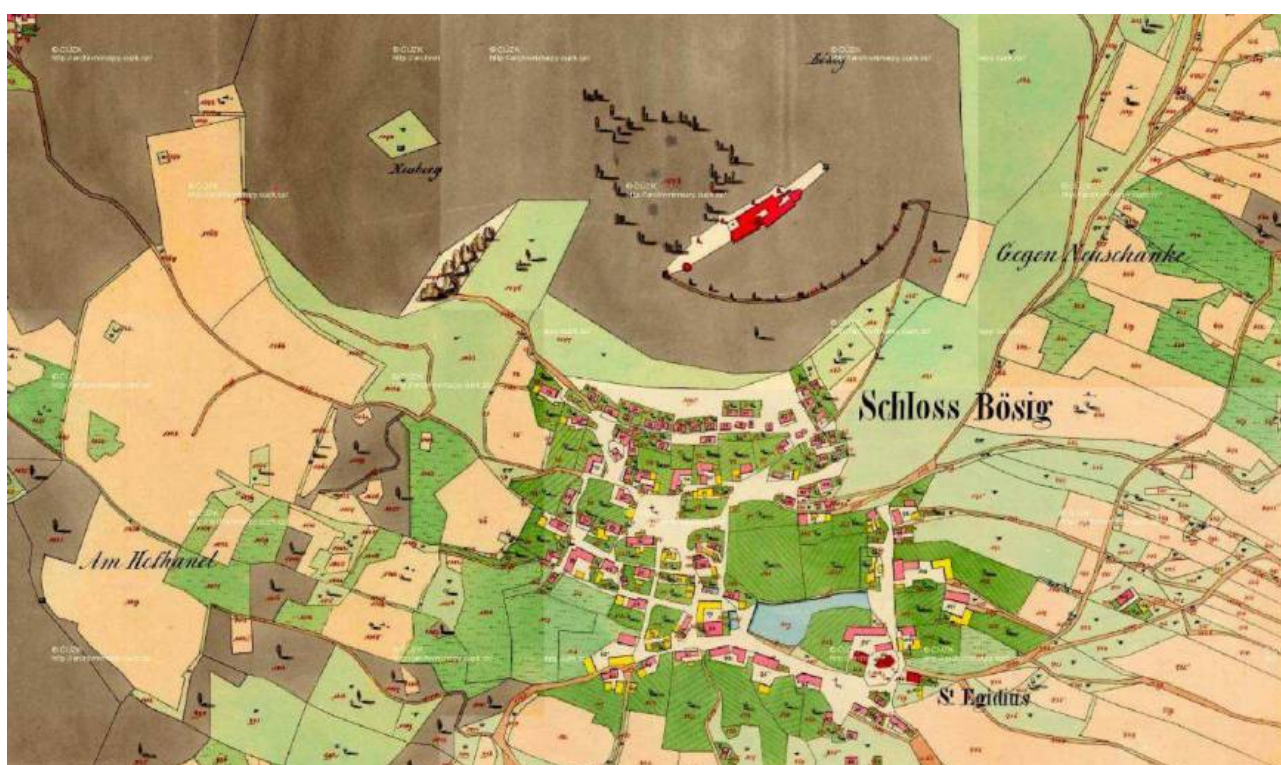
Památky v místní části Staré Splavy:

vodní mlýn čp. 37 (číslo rejstříku 20120 / 5-2886)
venkovská usedlost čp. 38 (číslo rejstříku 37599 / 5-2887)
venkovská usedlost čp. 40 (číslo rejstříku 17522 / 5-2889)
venkovská usedlost čp. 43 (číslo rejstříku 20787 / 5-2890)
venkovská usedlost čp. 44 (číslo rejstříku 22465 / 5-2891)
venkovská usedlost čp. 45 (číslo rejstříku 24568 / 5-2888)

Břehyně je tabelárně podrobněji zpracována v kapitole 5.

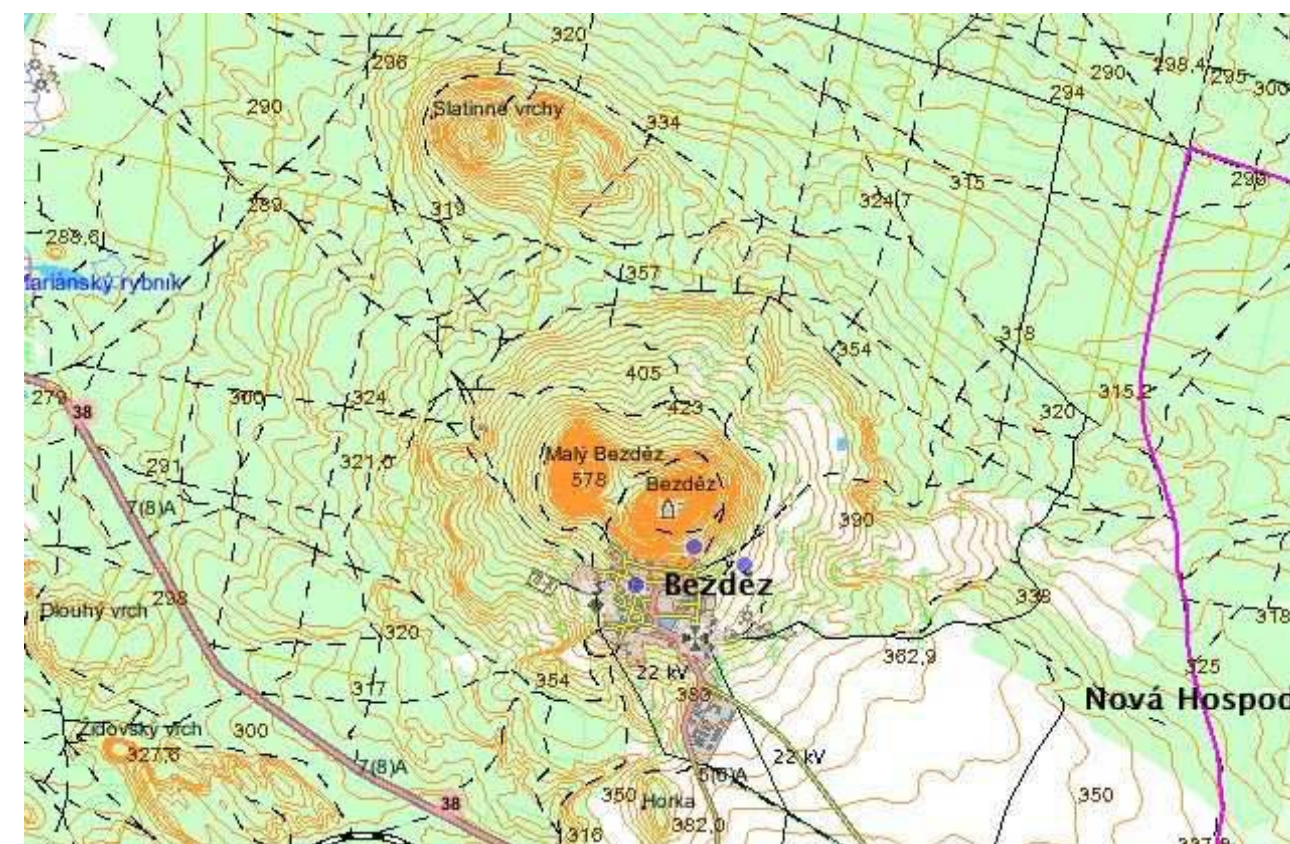
Bezděz

Součástí vymezeného území je severní část katastru obce Bezděz (Schloss Bösig). Vlastní obec Bezděz leží na samé hranicích území, největší památka katastru, hrad Bezděz, se však nachází přímo ve vymezeném území.

Obr. 55: Bezděz (Schloss Bösig) na mapě Stabliniho katastru. Obec je značně velká, s množstvím zděných objektů, s románským kostelem svatého Jiljí (St. Egidius) a se slavným hradem na vrchu severně od obce. (Schloss Bösig, mapováno 1843) (<http://archivnimapy.cuzk.cz>; ÚAZK Praha)

Bezděz. Krátce po roce 1185 postavil knížecí villicus na místě dnešní obce dvorec, z něhož se dosud zachoval kostelík (později barokně přestavěný, ale dosud s původní románskou apsidou). Dvorec dále připomínají fragmenty základového zdiva čtvercové stavby, které se nacházejí asi padesát metrů severovýchodně od kostela. V roce 1264 se zde královský villicus poprvé připomíná písemně, ale jeho funkce se již chýlila ke konci, protože zanedlouho místo něho nastoupil královský purkrabí na nově postaveném hradě Bezdězu v roce 1278.

Obr. 56: Bezděz na topografické mapě ČR. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Roku 1291 povýšil král Václav II. obec pod hradem na město. Pokus o vytvoření pravidelného čtvercového náměstí na rovině mezi starou obcí při románském kostelíku a mezitím vyrostlým podhradím při cestě na hrad lze doposud z púdorysu obce zřetelně vyčíst. Po roce 1300 však nový pán zastaveného hradu, Hynek Berka z Dubé, vyprošuje na králi svolení přenést městská práva do nově založeného Nového Bezdězu, dnešní Bělé pod Bezdězem

Tím byla případná perspektiva na rozvoj obce ztracena. Nermalou měrou se na této skutečnosti podílel i nedostatek vody v obci.

V obecním kostelíku je umístěna kopie montserratské černé madony, jejíž originál byl původně v hradní kapli, kam byly až do roku 1785 konány slavné pouti. Po zrušení benediktinského kláštera na hradě Bezdězi byla socha přemístěna do kostela v Doksech a hrad byl prodán obci za 50 zlatých jako veřejný lom. Proto je většina zemědělských usedlostí v obci zbudována z materiálu nalámaného z hradních zdí.

V roce 1898 byla obec z velké části zničena požárem. V současné době žije v obci 291 obyvatel.

Památky v obvodu obce Bezděz. Většina památkových objektů se nachází mimo vymezené území. Hrad Bezděz a křížová cesta se nachází přímo ve vymezené lokalitě. Památky v obci **Bezděz**:

- hrad Bezděz, částečná zřícenina na vrchu severně nad obcí (číslo rejstříku 11771 / 5-2821)
- kostel sv. Jiljí (číslo rejstříku 36876 / 5-2822)
- křížová cesta (číslo rejstříku 11770 / 5-2821)
- fara čp. 3 (číslo rejstříku 27717 / 5-4763)
- jiná obytná stavba (bez čp.) u školy (číslo rejstříku 54668 / 5-4764)

Bělá pod Bezdězem

Do vymezeného území zasahuje okrajová část katastru obce Bělá pod Bezdězem (*Weißwasser*). Ve vymezeném území je jen lesní porost bez výraznějších kulturně-historických hodnot. Hranice vymezeného území prochází místní částí Vrchbělá (*Neudorf*).

Obr. 57 a 58: Lokalita Vrchbělá. Původní ves Vrchbělá (*Neudorf Böh:Wrchbel*) na mapě prvního vojenského mapování z druhé poloviny 18. století a lokalita v současnosti, kdy byla součástí vojenského výcvikového prostoru Ralsko. Dnes spadá pod město Bělá pod Bezdězem. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Vrchbělá (*Neudorf*). Zmínky o této prakticky zaniklé obci pochází již z roku 1418. Zbytky osídlení zde nalezneme dodnes. V současnosti administrativně spadá pod město Bělá pod Bezdězem. V prostoru vsi se nacházela kaple sv. Augustina z roku 1815. Její zasvěcení připomínalo působení bělského augustiánského kláštera. V roce 1921 bylo v obci Vrchbělá 84 domů a 390 obyvatel. Z nich bylo 112 Čechů a 247 Němců. V místě byla automobilová stanice (bus). Fara, zdravotní obvod, četnická stanice, pošta a telegraf byly v Bělé pod Bezdězem (3,2 km). Poté se lokalita stala součástí vojenského výcvikového prostoru Ralsko. Dnes správně patří k městu Bělá pod Bezdězem.

Ralsko

Severovýchodní část posuzovaného území náleží ke správnímu území města Ralsko (*Roll*). Původně zde bývalo několik vsí, které zčásti zanikly po zřízení vojenského výcvikového prostoru Ralsko. Město Ralsko v současnosti tvoří šest místních částí – Boreček (*Haidedörfel*), Horní Krupá (*Ober Krupa*), Hradčany (*Kummer*), Kuřívody (*Hühnerwasser*), Náhlov (*Nahlau*) a Ploužnice (*Plauschnitz*). Kromě toho je v obvodu města několik osad či samot, Hvězdov (*Höflitz*), Jablonec, Pavlín Dvůr, Sklená Huť, Svěbořice a Volmanova vila.

Na samých hranicích vymezeného území se nachází osada Hradčany (je obklopena – ačkoli je z něj vyňata - řešeným prostorem). V blízkosti hranic území leží osada Kuřívody, středisko města Ralsko, a osada Boreček. Přímo v řešeném území leží zaniklá osada Strážov (*Strassdorf*).

Tato oblast byla vojenským cvičištem již za Rakousko-Uherska. Po Mnichovu v roce 1938 se celé území stalo součástí německého záboru. Zajímavostí je, že se zde za II. světové války, vzhledem k otevřenému písčitému terénu, cvičily jednotky *Africacorsu*. Nacistická armáda vybudovala v březnu 1945 u Hradčan letiště. Sovětská armáda obsadila toto území v roce 1945. Konec války a počátek míru byl v pohraničí ve znamení velkého pohybu obyvatel. Odcházeli říšští Němci a také sudetští Němci a domů se vraceli vyhnanci (nucení odejít po připojení Sudet) a přicházeli noví obyvatelé, kteří uposlechli výzvy československé vlády k osídlení pohraničí.

Rozhodnutí umístit vojenský výcvikový prostor do okolí Mimoně ovlivnila značná ekonomická zaostalost, nízká hustota osídlení a také členitost terénu, což umožňovalo nácvik rozmanitých bojových taktik. V roce 1946 rozhodla vláda o zřízení vojenského výcvikového tábora „Bezděz“. Oblast byla vyklizena. První obyvatelé z téměř 500 českých zemědělských rodin odešli v lednu 1947. Největší vylidňování se konalo v jarních měsících téhož roku. Do roku 1938 bylo na území budoucího VVP téměř 30 obcí, sídel a samot s 6 500 - 7 000 obyvateli. Většinu původního obyvatelstva tvořili Němci, kteří byli nejpозději v roce 1946 odsunuti. Úplné, nebo téměř úplné vysídlení potkalo celkem 15 obcí: Černou Novinu, Holičky, Hvězdov, Jablonec, Horní Krupou, Křidu, Kuřívody, Náhlov, Okna, Olšinu, Palohlavy, Ploužnici, Proseč, Svěbořice a Židlov. V letech 1950 - 1951 přišli na řadu ještě vesnice Hradčany, Jezová a Vrchbělá. Nové domovy zde našli zaměstnanci armády a vojenských lesů a statků, kteří vytvořili základ dnešních „starousedlíků“.

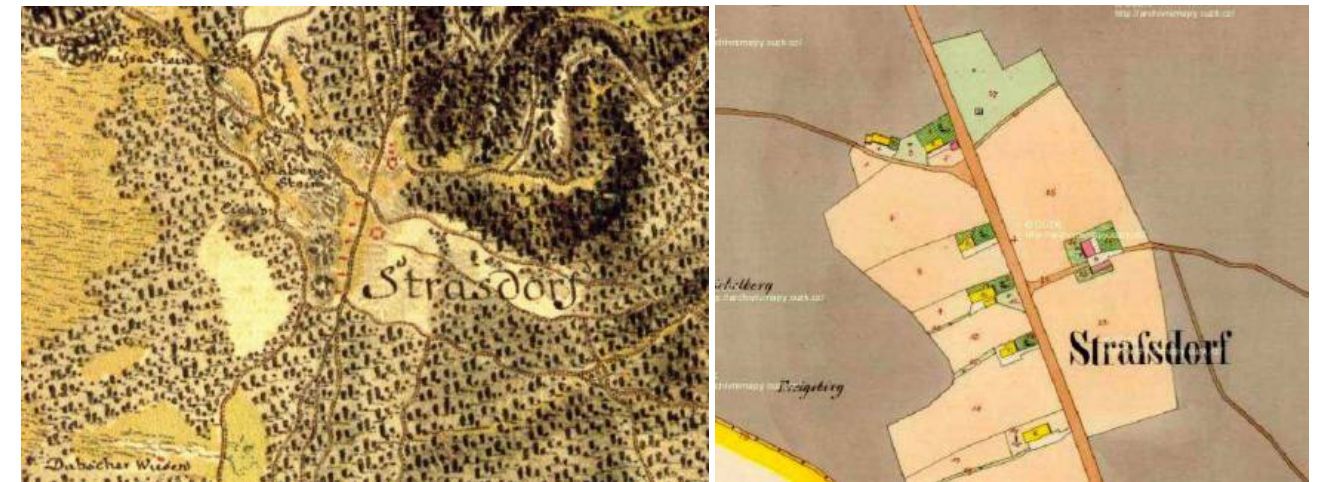
Československá armáda umístila do prostoru moderní zařízení pro výcvik mnohých druhů vojsk, letiště, tankodromy, hluboké brody, tankové a dělostřelecké střelnice. Vojáci zde měli možnost procvičit nejrozličnější útočné i obranné operace. V 50-tých letech zde prováděly výcvik jednotky bojující za samostatný Izrael.

V roce 1968, po invazi armád Varšavské smlouvy, byla do prostoru Ralsko umístěna vojska sovětské armády. Výcvik čs. armády zde probíhal ale dál.

VVP Ralsko byl až do roku 1990 prakticky zcela nepřístupný veřejnosti nejen z důvodů utajení, ale i kvůli bezpečnosti samotných návštěvníků. Po odchodu sovětských vojsk byl vojenský výcvikový prostor Ralsko v roce 1991 zrušen.

Novodobá historie obce Ralsko se začala psát 1. ledna 1992, kdy došlo ke sloučení devíti osad na území bývalého vojenského výcvikového prostoru v jeden správní celek o rozloze 171 km², po Praze druhou nejrozsáhlejší obec v České republice. V letech 1991 - 1993 nalezlo v Ralsku domov 170 Volyňských Čechů z ukrajinských vesnic Malá Zubovština a Malinovka. Další významný příliv osídlenců nastal až koncem 90. let, kdy se do prvních rekonstruovaných domů po sovětské armádě v Ploužnici a Kuřívodech začaly stěhovat rodiny prakticky ze všech koutů republiky. Od 1. prosince 2006 je Ralsko městem. Obec Ralsko nemá jednoznačné spádové středisko. V různých souvislostech jsou uváděna města Mimoň, Doksy, Stráž pod Ralskem, Zákupy. Nejvíce společných vazeb je směřováno na město Mimoň, které je pro obec Ralsko úřadem pověřeným výkonem státní správy.

V celém kraji je množství vytesaných skalních bytů a sklepů, vojenských krytů a bunkrů a řada polorozpadlých budov, kasáren a paneláků.

Obr. 59 a 60: Strážov (*Straßdorf*) na mapě prvního vojenského mapování (1764-1768 a 1780-1783 /rektifikace/) a na mapě Státního katastru (císařský otisk) z roku 1843. (<http://oldmaps.geolab.cz>, <http://archivnimapy.cuzk.cz>)

Strážov (Strassdorf). K roku 1930 patřila dnes zaniklá dřevařská osada ležící mezi Doksy a Hradčany k obci Kuřivody. Stálo zde 9 domů, ve kterých žilo 43 obyvatel, z toho 42 Němců a 1 Čech. V osadě se nacházely Valdštejnův lovcí zámeček, kde slavil v roce 1935 narozeniny Konrád Henlein, myslivny, dřevařská dráha a smolárna. V roce 1931 je zde uváděno celkem 11 domů, 38 obyvatel, zámeček a 7 mysliven. Ves mívala i vodovod. Bývala zde i skelná huť a v milířích se páliło dřevěné uhlí. Skelná huť byla dřevěná, s jednou pecí, koňskými maštaleny, pivním sklepem a krčmou. Jako bezpečně činná je uváděna k roku 1727. Huť zanikla na počátku 19. století.

Osada zanikla v souvislosti s vznikem vojenského výcvikového prostoru Ralsko. Zůstalo zachováno jen několik skalních sklípků (i dvoupatrových) a několik dalších pozůstatků odkazujících na existenci zcela zaniklé osady (studna, kaštanová alej, stromy, zaniklé cesty). V okolí vsi jsou dochovány systémy zákopů a zemljanek, na kótě 320,8 zbytky strážišťe kupecké stezky. Plocha vsi měla být základnou pro odpalování mobilních raket SCUD (dolet až ke střelnicím v Baltském moři).

Obr. 61: Situace zaniklé osady na současné ortofotomapě. (<http://www.mapy.cz>)

Strážov je tabelárně podrobněji zpracován v kapitole 5.

Kuřivody (Hühnerwasser). Kuřivody leží v centru bývalého vojenského prostoru Ralsko. Někdejší městečko bylo až do roku 1990 sídlem sovětské armády. V průběhu uplynulých desetiletí došlo k úplné plošné demolicí jeho zástavby, s výjimkou kostela, radnice, školy, několika domků v okrajových polohách a památkově mimořádně hodnotného zámku.

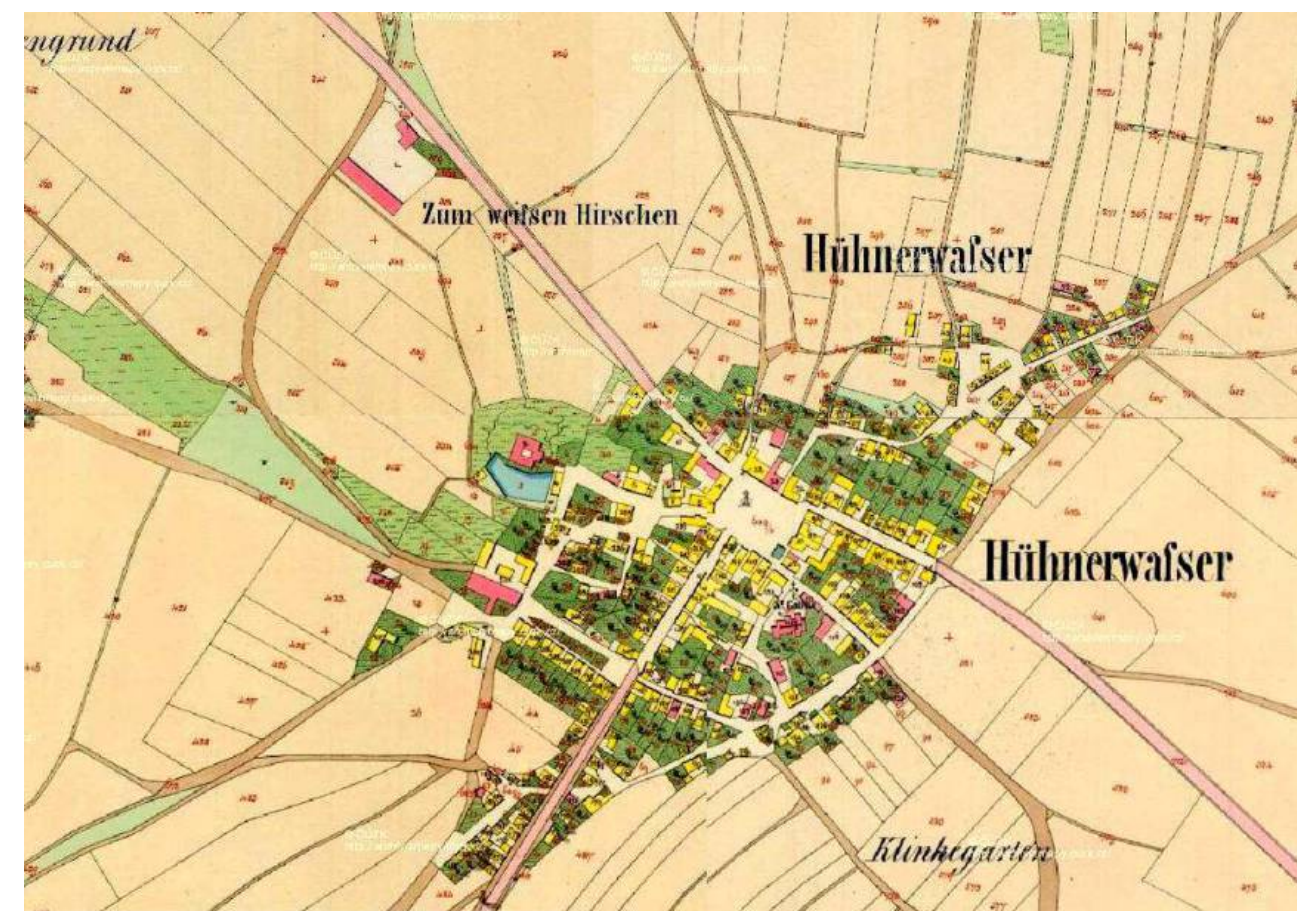

Obr. 62 a 63: Kuřivody na mapě prvního vojenského mapování (1764-1768 a 1780-1783 /rektifikace/) a na topografické mapě ČR. (<http://oldmaps.geolab.cz>, <http://geoportal.cenia.cz>)

Kuřivody vznikly královským založením mezi lety 1264 - 1278 jako jeden z pokusů Přemysla Otakara II. založit královské město na kolonizovaném bezdězském panství. Předpokládaným lokátorem byl Hertvík z Kravař.

V 17. století se začíná užívat souběžně přeložený název do němčiny *Hühnerwasser*. Původ názvu Kuřivody je patrně odvozen od místní zeměpisné situace. Okolí je prakticky bez vodních toků, původní význam je tedy „nepatrné vody“, kolem nichž se sdružovaly kurovití ptáci. Byly to jen slabé pramínky, kde by se jen „kury napojily“. O vodu byla jinak v této oblasti velká nouze. Už Přemysl Otakar II., král železný a zlatý, založil Kuřivody jako královské svobodné město, ale právě kvůli nedostatku vody se nikdy nerozrostlo do opravdu městských rozměrů. Během staletí několikrát dokonce změnilo půdorys včetně náměstí, ale ani to nepomohlo.

Jak dokládá Chytilův místopis, v roce 1921 město mělo 213 domů a 924 obyvatel. Jejich etnické složení bylo: 32 Čechů a 891 Němců. V místě byla římsko-katolická fara, četnická stanice, automobilová stanice (autobus), pošta, telefon, telegraf, železniční stanice byla vzdálena 10,5 km v Mimoní. Poštovní stanice v Kuřivodích, byla zřízena jako jedna z prvních na severu České země v roce 1868. V roce 1904 zde bylo zřízeno také samostatné telefonní spojení a telegrafická stanice. Přes Kuřivody vedla již v 16. století poštovní cesta ze Žitavy do Prahy.

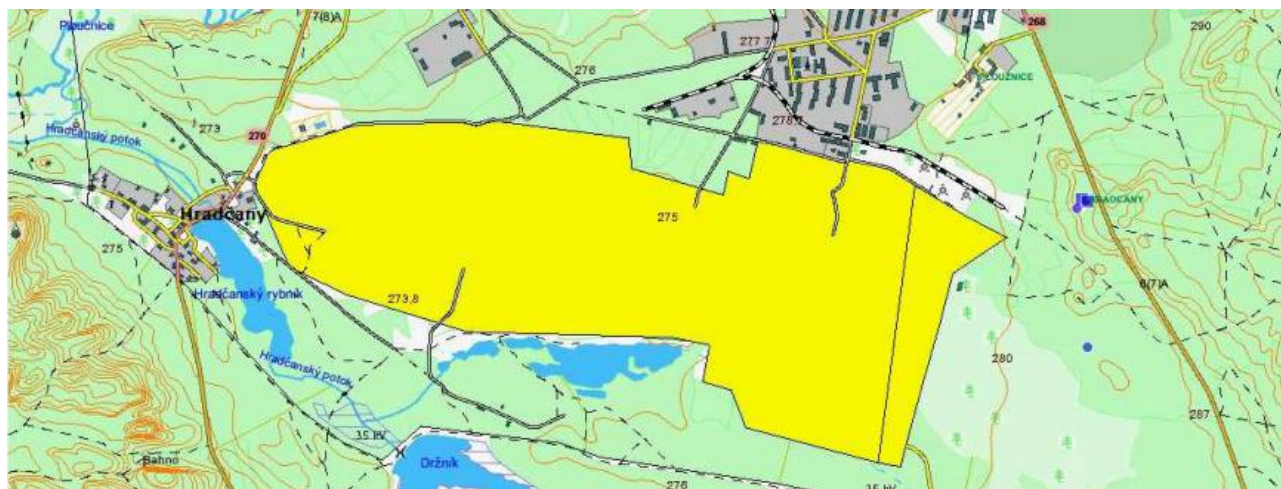
Obr. 64: Kuřivody (Hühnerwasser) na mapě Stablního katastru (cisařský otisk) z roku 1843. (<http://archivnimapy.cuzk.cz>)

Obr. 65: Kuřivody na současné ortofotomapě. Urbanistická struktura obce se téměř nedochovala a byla překryta novodobou zástavbou objektů VVP Ralsko. (<http://www.mapy.cz>)

Hradčany (Kummer). V roce 1890 stálo ve vsi 76 domů, ve kterých žilo 428 obyvatel německé národnosti. Stála zde také dvoutřídní škola, poplužní dvůr s myslivnou, továrna na sukno a mlýn s pilou.

Osada byla při vzniku vojenského výcvikového prostoru vysídlena. V její blízkosti se nachází bývalé vojenské letiště s přistávací dráhou dlouhou 2800m, severně od něho technologické objekty letiště a bývalé velitelství letectva. Původně travnaté letiště československé armády bylo přebudováno Luftwafe a koncem války na něm bylo mnoho poničených strojů. Později zde sídlil sovětský 236. stíhací bombardovací letecký pluk a část 131. smíšené letecké divize.

Obr. 66: Hradčany. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Boreček (Heidedörfel). V roce 1890 stálo v osadě (správní obec Brenná) 23 domů, ve kterých žilo 83 obyvatel německé národnosti. Byla zde myslivna a samota Papiermühle. V roce 1920 je zde doloženo 21 domů a 91 obyvatel.

Památky v obvodu obce Ralsko. Registrované památkové objekty se nachází mimo vymezené území. Památky v obci Ralsko v blízkosti řešeného území:

- kostel sv. Havla (Kuřivody)(číslo rejstříku 32967 / 5-3488)
- pomník generálmajora A. Sochora (Kuřivody)(číslo rejstříku 19873 / 5-4993)
- zámek (Kuřivody)(číslo rejstříku 28672 / 5-3489)

Obr. 67 a 68: Hradčany (Kummer) na mapě prvního vojenského mapování (1764-1768 a 1780-1783 /rektifikace/) a na mapě Stablinního katastru (císařský otisk) z roku 1843. (<http://oldmaps.geolab.cz>, <http://archivnimapy.cuzk.cz>)

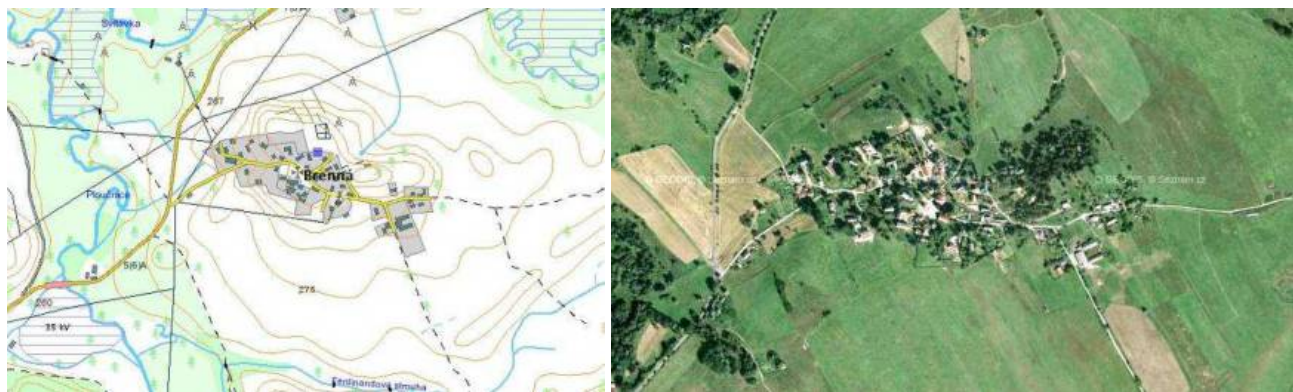

Obr. 69, 70, 71: Boreček (Heidedörfel) na mapě prvního vojenského mapování (1764-1768 a 1780-1783 /rektifikace/), na mapě Stablinního katastru (Gemeinde Brenn und Ortschaft Heidedörfel, císařský otisk) z roku 1843 a na topografické mapě ČR. (<http://oldmaps.geolab.cz>, <http://archivnimapy.cuzk.cz>, <http://geoportal.cenia.cz>)

Zákupy

V severní části posuzovaného území se nachází část správního území města Zákupy (místní části Zákupy Reichstadt, Božíkov Götzdorf, Brenná Brenn, Kamenice Deutsch Kamnitz, Lasvice Klemensdorf, Šidlov Schiedel, Veselí Wesseln). Zákupy leží poměrně daleko od hranice řešeného území. Při hranici s ním však leží místní část Brenná. Přímo v řešeném území pak leží osada Veselí a Brennský mlýn.

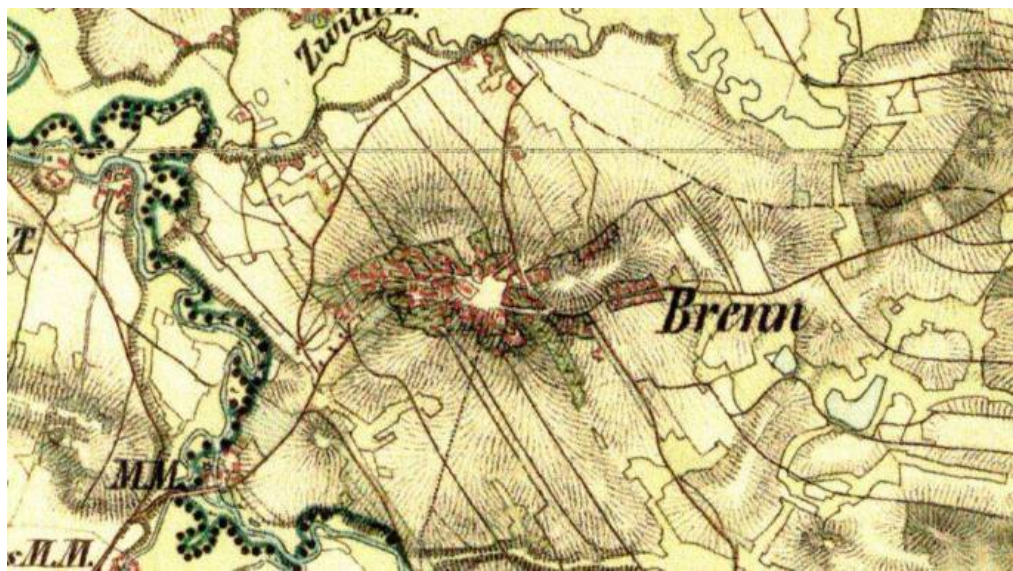
Brenná (Brenn). Obec Brenná je poprvé zmiňována ve 14. století, kdy zde stál již farní kostel svatého Jana Křtitele (farnost obnovena v roce 1856). Obec následně náležela k panství Zákupy. V roce 1880 zde stálo 93 domů, ve kterých žilo 462 obyvatel německé národnosti. Hospodářská krize ve 30. letech 20. století byla na Zákupsku jednou z příčin rostoucího vlivu fašismu. Po Mnichovu bylo Zákupsko obsazeno německým vojskem. Češi se sem vrátili až po vítězství v květnu 1945. Většina Němců byla odsunuta.

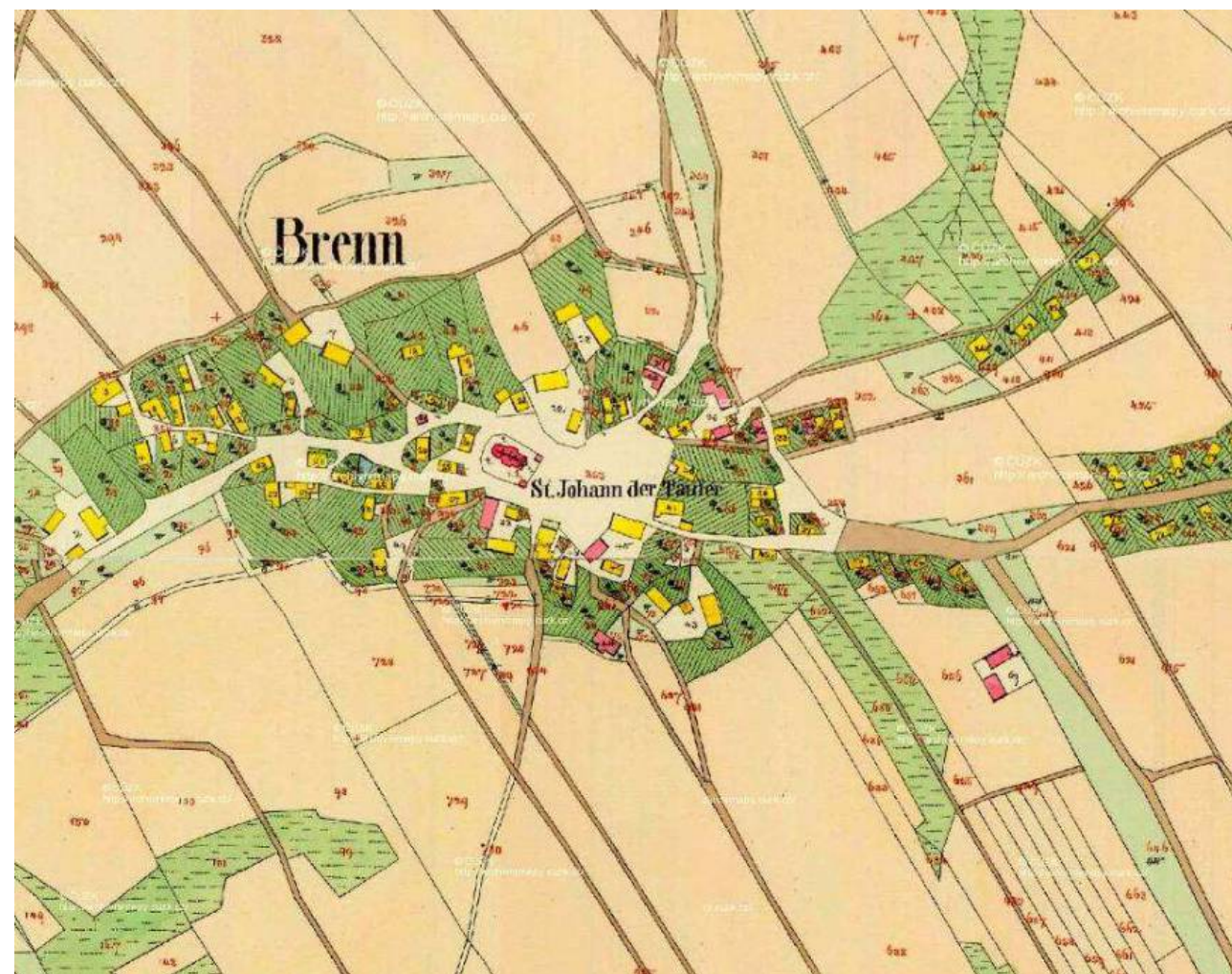
Obr. 72 a 73: Brenná na topografické mapě ČR a na ortofotomapě. (<http://geoportal.cenia.cz>, <http://www.mapy.cz>)

Další osudy Zákupska se podobaly osudům celé země. Nástup totality vedl ke zrušení obou zákupských klášterů a k pronásledování odpůrců komunismu. Po krátkém uvolnění v době Pražského jara i zde nastala tuhá normalizace. Zákupy rostly administrativní cestou. V roce 1960 byly k Zákupům připojeny Lasvice a Šidlov, 1964 Božíkov, 1971 Brenná s Veselím, 1980 Kamenice.

V osadě Brenná zaujme barokní kostel sv. Jana Křtitele z let 1723-1725. Je tu také kamenný (barokní?) most z opracovaných kvádrů o třech segmentových obloucích; pilíře vystupují půlkruhovitě do řečiště a jsou zakončeny zakulacenými vrchlíky. Na návsi v Brenné, asi 50 m od hřbitova, stojí kamenný kříž.

Obr. 74: Brenná (Brenn) a na mapě druhého vojenského mapování z let 1836 až 1852. (<http://oldmaps.geolab.cz>)

Obr. 75: Brenná (Brenn) na mapě Stabliního katastru (císařský otisk) z roku 1843. (<http://archivnimapy.cuzk.cz>.)

Památky v osadě Brenná. V osadě Brenná jsou registrovány tyto kulturní nemovité památky:

kostel sv. Jana Křtitele (číslo rejstříku 31091 / 5-2856)
venkovská usedlost čp. 26 (číslo rejstříku 27742 / 5-2857)

Veselí (Wesseln). V osadě náležející k farnosti Brenná stálo v roce 1900 39 domů, ve kterých žilo 140 obyvatel německé národnosti. V blízkosti osady se nachází mlýn (Brennský mlýn).

Obr. 76 a 77: Veselí na topografické mapě ČR a na ortofotomapě. (<http://geoportal.cenia.cz>, <http://www.mapy.cz>)

Obr. 78 a 79: Veselí (Wesseln) a Brennský mlýn na mapě Stablního katastru (císařský otisk) z roku 1843. (<http://archivnimapy.cz/kz>)

Obr. 80: Veselí (Wesseln) a Brennský mlýn na mapě druhého vojenského mapování z let 1836 až 1852. (<http://oldmaps.geolab.cz>)

Veselí a Brennský mlýn jsou tabelárně podrobněji zpracovány v kapitole 5.

Česká Lípa

V severní části posuzovaného území se nachází malá část správního území města Česká Lípa. V této části posuzovaného území leží místní část Heřmaničky. Na hranicích vymezeného území leží místní části Vlčí Důl a Vítkov

Heřmaničky (Heřmanice, Hermsdorf) je osada ležící na levém břehu Ploučnice. První záznam o osadě pochází z roku 1416 a v roce 1575 je zde uváděn Heřmanický rybník. Původní název obce byl Heřmanice, německy Hermsdorf, ale protože tak byly na okrese tři obce stejného jména, po sloučení obcí v roce 1949 bylo v roce 1950 schváleno nové jméno Heřmaničky. Po roce 1850 byly Heřmaničky součástí obce Veselí. V roce

1880 bylo povoleno rozloučení od obce Veselí a ustanovena samostatná obec Heřmanice. Po sloučení obcí v roce 1949 byly Heřmaničky osadou obce Vlčí důl, se kterou sdílely společný administrativní vývoj. Za druhé světové války byl zde lág pro Rusy a Poláky a po válce byla z uváděného komplexu vybudována zemědělská farma pro chov dobytka a drůbeže. Dnes jsou Heřmaničky zařazeny do správního obvodu města Česká Lípa. V roce 1869 zde bylo evidováno 37 domů. V roce 1890 zde stálo 36 domů, ve kterých žilo 160 obyvatel německé národnosti. V roce 1921 zde žilo 145 Němců, žádní Češi. V roce 1950 je zde 23 domů s 84 obyvateli a v roce 2001 je zde již pouhých 12 domů, ve kterých žije 31 obyvatel.

Heřmaničky jsou tabelárně podrobněji zpracovány v kapitole 5.

Obr. 81: Heřmaničky, Vítkov a Vlčí důl na topografické mapě ČR. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Obr. 82: Heřmaničky, Vítkov a Vlčí důl na ortofotomapě. (<http://www.mapy.cz>)

Obr. 83: Heřmaničky (Herrnsdorf, Hermsdorf), Vítkov (Leskenthal) a Vlčí důl (Wolfsthal) na mapě prvního vojenského mapování (1764-1768 a 1780-1783/rektifikace) (<http://oldmaps.geolab.cz>)

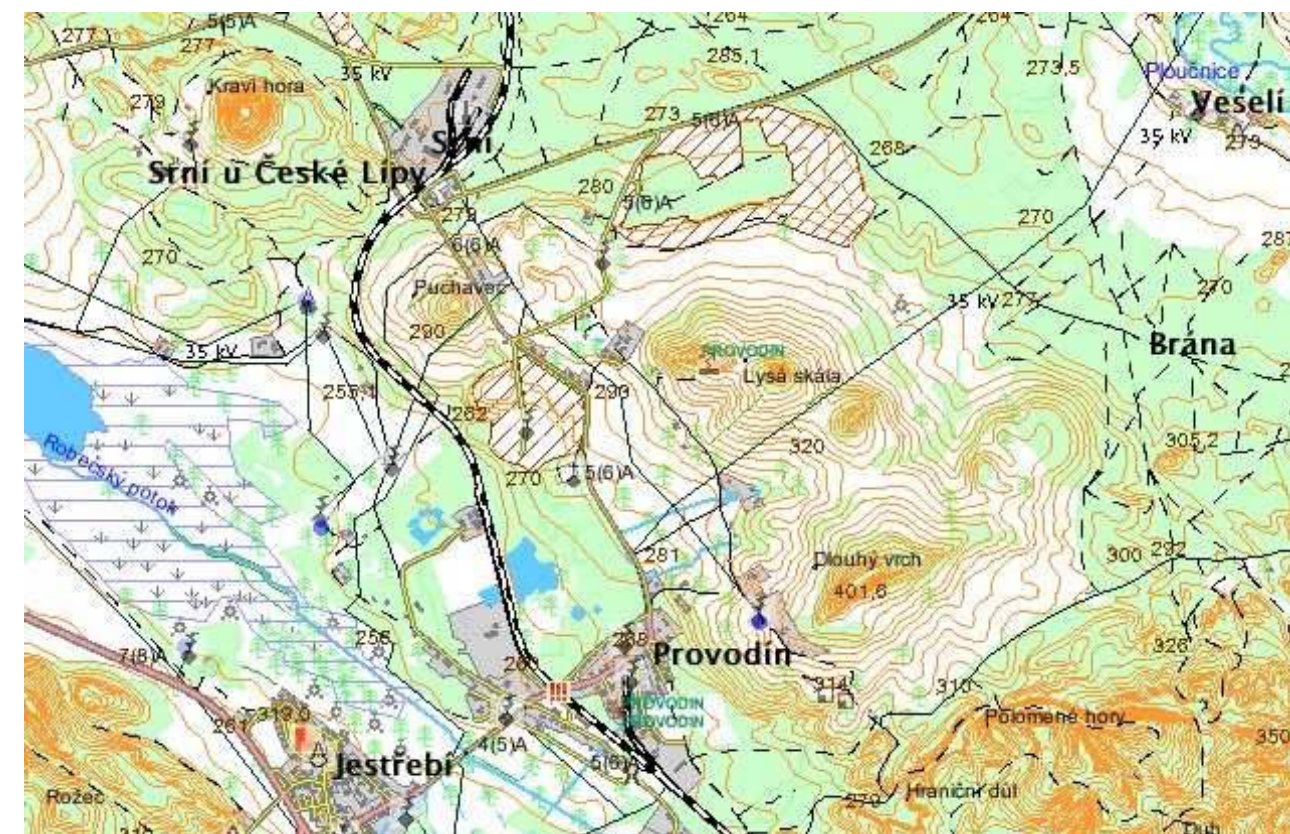
Obr. 84: Heřmaničky (Herrnsdorf, Hermsdorf), Vítkov (Leskenthal) a Vlčí důl (Wolfsthal) a na mapě druhého vojenského mapování z let 1836 až 1852. (<http://oldmaps.geolab.cz>)

Vlčí důl (Wolfsthal). Už první zmínka z roku 1426, jenž zmiňuje Jana z Vlčího dolu, je dokladem, že i toto místo bylo sídlem drobné šlechty. V 18. století jsou zde uváděny dva panské dvory a jeden pustý. Po roce 1850 je Vlčí důl, *Wolfsthal*, osadou obce Božíkov (*Götzdorf*). K roku 1874 se Vlčí důl osamostatňuje a jeho součástí je i osada Vítkov. Po sloučení obcí v roce 1976 a posléze roku 1981 se stává nejvzdálenější městskou částí České Lípy. V roce 1869 je v obci uváděno 57 domů. V roce 1921 zde žije 151 Němců a 3 Češi. V roce 1950 se zde uvádí 22 domů, ve kterých žije 70 obyvatel. V roce 1980 je zde pouhých 6 domů. V roce 2001 je ve Vlčím dole uváděno 10 domů a 18 obyvatel.

Vítkov (Leskenthal) je osadou vzniklou při rozparcelování Vlčího dolu mezi lety 1770-1780. Obec se nazývala *Leskenthal* a po roce 1850 byla součástí obce Božíkov (*Götzdorf*). Půda je zde písčité a neúrodná a tak se obyvatelé živilí převážně předemím a prací v okolních lomech. Vyhláškou z roku 1874 se *Leskenthal* odloučil od Božíkova jako osada Vlčího dolu a od roku 1912 byla ustanovena jako samostatná obec. Zajímavostí je, že posledním rychtářem před rokem 1850 byl Josef Krause a starostou v letech 1930-5 Bartoloměj Krause. Po roce 1945 získává obec Leskenthal jméno Vítkov po svém prvním poválečném předsedovi MNV Františku Vítovi, známém okresním despotovi a hrabivci. K roku 1949 byla obec sloučena s Vlčím dolem a s ním také sdílela následné administrativní změny. Dnes je místní částí České Lípy. V roce 1869 zde bylo evidováno 40 domů. V roce 1921 zde žilo 124 Němců a jeden Čech. V roce 1950 zde stálo 22 domů, ve kterých bylo evidováno 66 osob. V roce 2001 je zde uvádělo 23 domů a 72 obyvatel.

Provodín

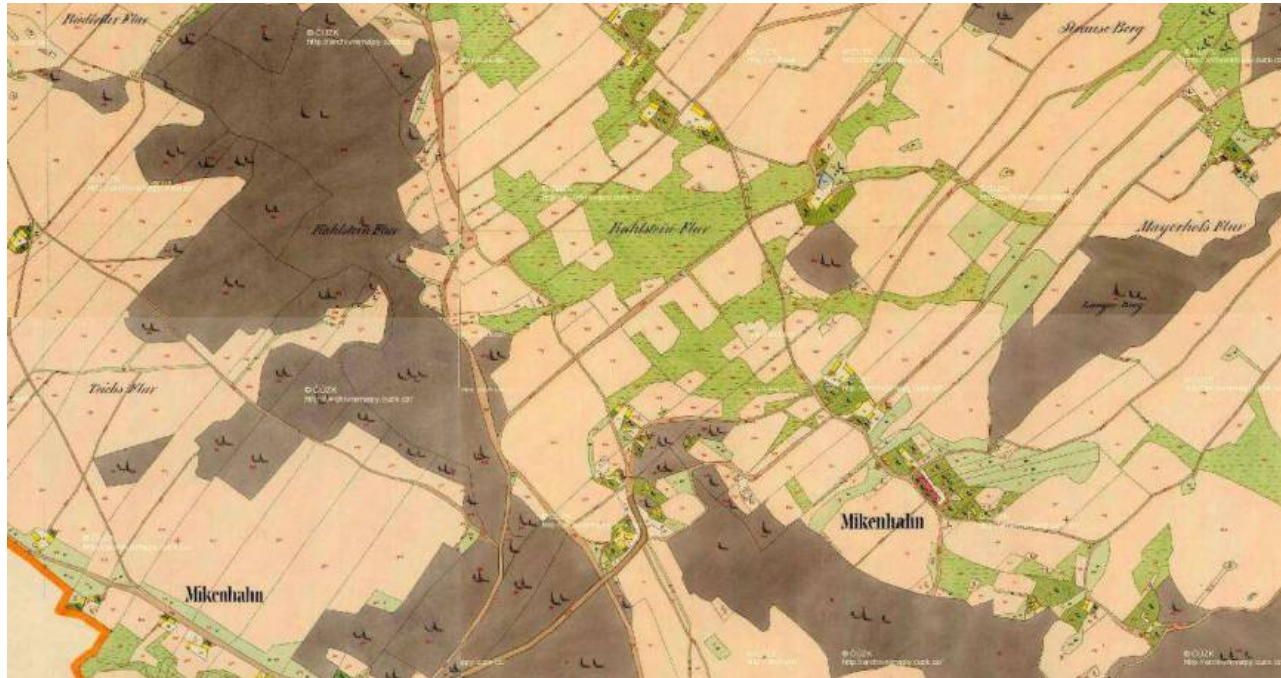
Velká část správního území obce Provodín (místní části Provodín a Srní u České Lípy) se nachází v posuzovaném území. Sama zastavěná část území Provodína je z vymezeného území vyloučena, Srní u České Lípy leží na samé hranici řešeného území (zemědělský areál a rozptýlená zástavba mezi Provodínem a Srním do něj zasahuje), kvůli vizuálnímu působení je však vhodné z hlediska krajinného rázu toto území zmínit, jako by bylo součástí posuzovaného prostoru.

Obr. 85: Provodín a Srní u České Lípy na topografické mapě ČR. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Provodín (Mikenhahn). První písemná zmínka o obci pochází z roku 1376, kdy je v městské knize z Bělé pod Bezdězem jmenován rychtář Nýček z Provodína. Již v této době asi vesnice patřila k jestřebskému zboží Berků z Dubé a zůstala jejich majetkem až do poloviny 15. století. Čeněk z Dubé prodal Jestřebí s příslušným panstvím Janovi ze Smiřic, jehož synové Václav a Jindřich udrželi panství do 80. let 15. století, kdy je prodali Kryštofovi z Vartenberka. Roku 1542 získal jestřebské panství Kryštofův syn Václav z Vartenberka, který je připojil ke svému zahrádeckému, později novozámeckému panství.

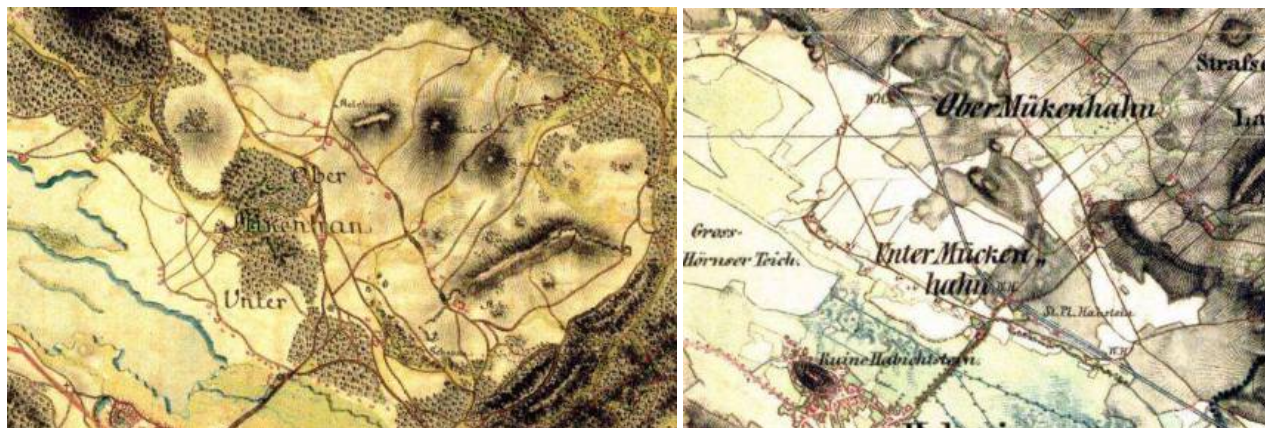
Novozámecké panství bylo majetkem Vartenberků až do třicetileté války, kdy bylo v roce 1622 Janu Jiřímu z Vartenberka zkonfiskováno a o rok později je koupil Albrecht z Valdštejna. Po jeho smrti roku 1634 bylo novozámecké panství ponecháno jeho vdově Isabele z Harrachu. Dědictvím přešlo roku 1654 na dceru Marii Alžbětu, provdanou za hraběte Rudolfa z Kounic. Tím se stalo novozámecké panství majetkem Kouniců a zůstalo jim až do 20. století.

Obr. 86: Provoďín (Mikenhahn) na mapě Stabilního katastru. Zástavba obce je velmi rozptýlená, nekompaktní, sestávající zejména z dřevěných objektů roztroušených po krajině. (<http://archivnimapy.cuzk.cz>)

Již ve středověku byl Provoďín pro svou rozlehlost rozdělen na dvě části, nazývané Provoďín hořejší a Provoďín dolejší. Zda měla každá část svého rychtáře však zůstává neobjasněnou otázkou. Obyvatelstvo se živilo zemědělstvím, řemesla se zřejmě soustřeďovala v blízkém městečku Jestřebí.

I v 19. století zůstával Provoďín stále zemědělskou obcí. Po správní stránce se stal od roku 1850 trvalou součástí politického a soudního okresu Česká Lípa. Když byla roku 1867 dána do provozu železnice Bakov nad Jizerou - Česká Lípa, byla v Provoďíně zřízena stanice, která však byla pojmenována Jestřebí. Pokusy o změnu názvu stanice byly bezvýsledné. Jestřebí zůstávalo jak v 19., tak i ve 20. století střediskem života nejen hospodářského, ale i kulturního.

Obr. 87 a 88: Provoďín (Mükenhahn) na mapě prvního vojenského mapování (1764-1768 a 1780-1783 /rektifikace/) a druhého vojenského mapování (1836 až 1852). (<http://oldmaps.geolab.cz>)

Koncem 19. století byly v Provoďíně otevřeny lomy na sklářský písek, který se používal i pro výrobu čistících filtrů. V období tzv. první republiky silně vzrostl počet českého obyvatelstva v obci. Péčí Českého stavebního družstva z České Lípy byly v Provoďíně vybudovány rodinné domky pro české rodiny. Zaslouhou Národní jednoty severočeské byly získány dostatečné finanční prostředky pro otevření dvouřídni české školy v Jestřebí, jejíž jedna třída byla umístěna v Provoďíně. Po záboru pohraničí Německem v říjnu 1938 řada Čechů odešla do vnitrozemí a česká škola zanikla.

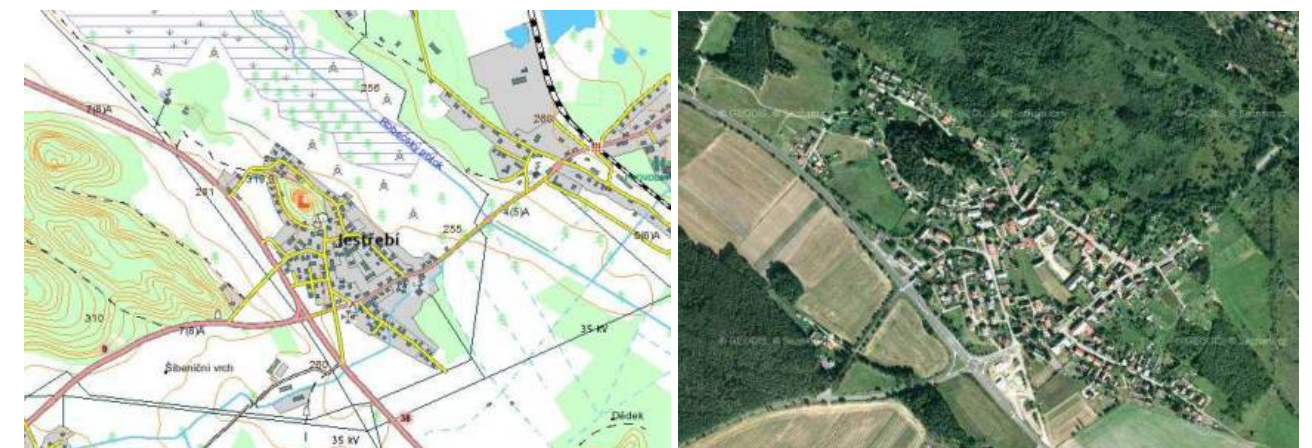
V současnosti má Provoďín 691 obyvatel. Severozápadním směrem na okraji obce se nachází moderní závod na zpracování písku a na jeho následnou úpravu na sklářský písek. V oblasti je také několik pískoven, ve kterých je tento písek těžen.

Památky v obvodu obce Provoďín. Památkové objekty se nachází mimo vymezené území.

boží muka v poli před rozcestím Chlum – Drchlava (číslo rejstříku 17423 / 5-2988)
zájezdní hostinec čp. 39 (číslo rejstříku 19986 / 5-3229)

Jestřebí

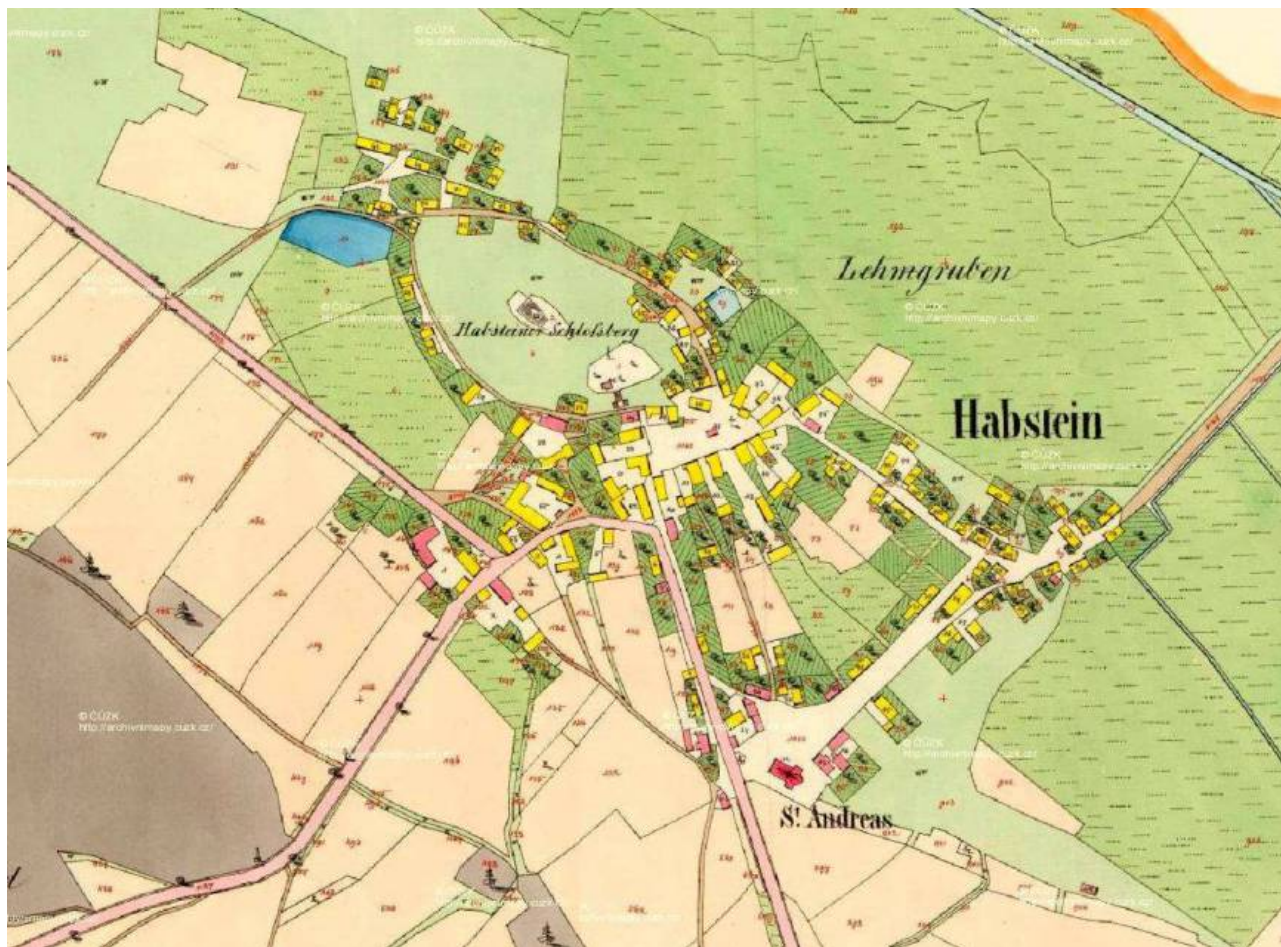
Severní část posuzovaného území náleží ke správnímu území obce Jestřebí (Habstein). Ta je sice z posuzovaného území vyloučena, hranice však prochází přímo po okraji zastavěného území. Kvůli vizuálnímu působení je však vhodné z hlediska krajinného rázu toto území posoudit, jako by bylo součástí posuzovaného prostoru.

Obr. 89 a 90: Jestřebí na topografické mapě ČR a na ortofotomapě. (<http://geoportal.cenia.cz>, <http://www.mapy.cz>)

Pod jestřebským hradem vznikla farní ves Krušina, prvně jmenovaná roku 1352 a od roku 1405 označována jako městečko. Není však jasné, zda tato obec ležela severozápadně od hradu na břehu Novozámeckého rybníka nebo se jedná o dnešní polohu s jiným jménem. Před polovinou 15. století mizí z pramenů jméno Krušina a okolo roku 1480 má již obec jednoznačně stejné jméno jako hrad, tj. Jestřebí. Kdy bylo povýšeno na městečko není známo, ale od počátku je centrem řemesel a obchodu nevelkého jestřebského zboží. Již roku 1407 se zde uvádí mlýn, v 16. století zde fungoval pivovar. To již bylo Jestřebí součástí rodící se domény Vartenberků s centrem na Novém Zámku v nedalekých Zahradkách. Většina obyvatel se živila zemědělstvím, ale pro špatnou bonitu půdy to nedostačovalo a zemědělství se kombinovalo s řemesly, doloženými od 16. století Na přelomu 18. a 19. století zde bylo nejméně 13 cechů, z nichž některé sdružovaly i více řemesel. Kromě rozšířeného lukařství se zde pěstoval i chmel.

Okolo roku 1806 byla dokončena císařská silnice od Mladé Boleslavi na Lípu a Rumburk, na níž byla v Jestřebí napojena silnice na Prahu, která se až doposud městečku vyhýbala. To znamenalo impulz pro rozvoj výročních trhů, jichž bylo až 6 do roka. Roku 1867 byla dokončena železniční trať z Bakova do Lípy se stanicí „Habichstein“ a to vedlo k rozvoji vyhlášených dobytčích trhů v městečku.

Obr. 91: Jestřebí (Habstein, Gestřaby) na mapě Stabliního katastru (císařský otisk) z roku 1843. (<http://archivnimapy.cuzk.cz>)

Městečko bylo vybavené poštou, záložnou, četnickou stanicí, třemi pekaři, sedmi hostinci, dvěma řezníky atd. Takto fungovalo až do roku 1945. Po ukončení druhé světové války byla převážná část zdejšího německého obyvatelstva odsunuta a přišli sem čeští osídlenci ze všech koutů země, přičemž největší skupina pocházela z Čáslavska. Ti převzali hospodaření a některé živnosti, nepřevzaté živnosti byly zrušeny. Celkem bylo po roce 1945 v obci strženo 42 domů, převážně dřevěných, navíc přišlo Jestřebí o statut města a kleslo na obec. Postupně zde odumřely další živnosti, byla zrušena mlékárna, před rokem 1953 přestal pracovat mlýn a pila a tak v 60. letech zde zůstal jeden hostinec, řeznictví a jedna prodejna smíšeného zboží, oboje patřící Jednotě.

V roce 1966 byl připojen k Jestřebí Újezd s Popelovem. Roku 1976 byly připojeny Pavlovice a tím Jestřebí získalo svou dnešní podobu katastru. Výjimkou byla léta 1980 - 1990, kdy došlo ke spojení se sousední obcí Provodín. V 10 bytovkách a ve 120 domech zde žije k roku 1998 na 590 občanů.

Památky v obvodu obce Jestřebí. Památkové objekty se nachází mimo vymezené území.

- hrad Jestřebí, zřícenina (číslo rejstříku 35083 / 5-3021)
- kostel sv. Ondřeje (číslo rejstříku 17883 / 5-3025)
- kaplička na návsi (číslo rejstříku 45923 / 5-3024)
- hřbitov, z toho jen: sloup, zvonice, náhrobník (číslo rejstříku 15170 / 5-3022)
- socha sv. Antonína Paduánského při kostele (číslo rejstříku 15331 / 5-3026)
- socha sv. Jana Nepomuckého (číslo rejstříku 34183 / 5-3032)
- sklep pod hřbitovem (číslo rejstříku 30211 / 5-3023)
- venkovská usedlost čp. 13 (číslo rejstříku 31577 / 5-3031)
- zemědělský dvůr čp. 18 (číslo rejstříku 13982 / 5-3028)

- zemědělský dvůr čp. 77 (číslo rejstříku 25883 / 5-3029)
- fara čp. 90 (číslo rejstříku 17375 / 5-3027)
- venkovská usedlost čp. 100 (číslo rejstříku 22369 / 5-3030)

Obr. 92 a 93: Jestřebí (Habichtstein, Habstein) na mapě prvního vojenského mapování (1764-1768 a 1780-1783 /rektifikace/) a druhého vojenského mapování (1836 až 1852). (<http://oldmaps.geolab.cz>)

Zahrádky

Malá část posuzovaného území leží ve správním území obce Zahrádky. V tomto malém prostoru se nevyskytuje žádná zástavba. Do řešeného prostoru zasahuje rozptýlená zástavba části Karasy.

První zmínka o obci je z roku 1376. V letech 1547 - 1550 zde byl postaven renesanční zámek později barokně upravený. Součástí zámeckého parku se stal v 19. století i skalní kaňon Robečského potoka zvaný Peklo, dnes národní přírodní památka (bohatý výskyt bledule jarní), Valdštejnská lipová alej (stáří 300 let) vedoucí do jedné z nejstarších bažantnic v Čechách, dnes s chovem kozy bezoárové a muflonů.

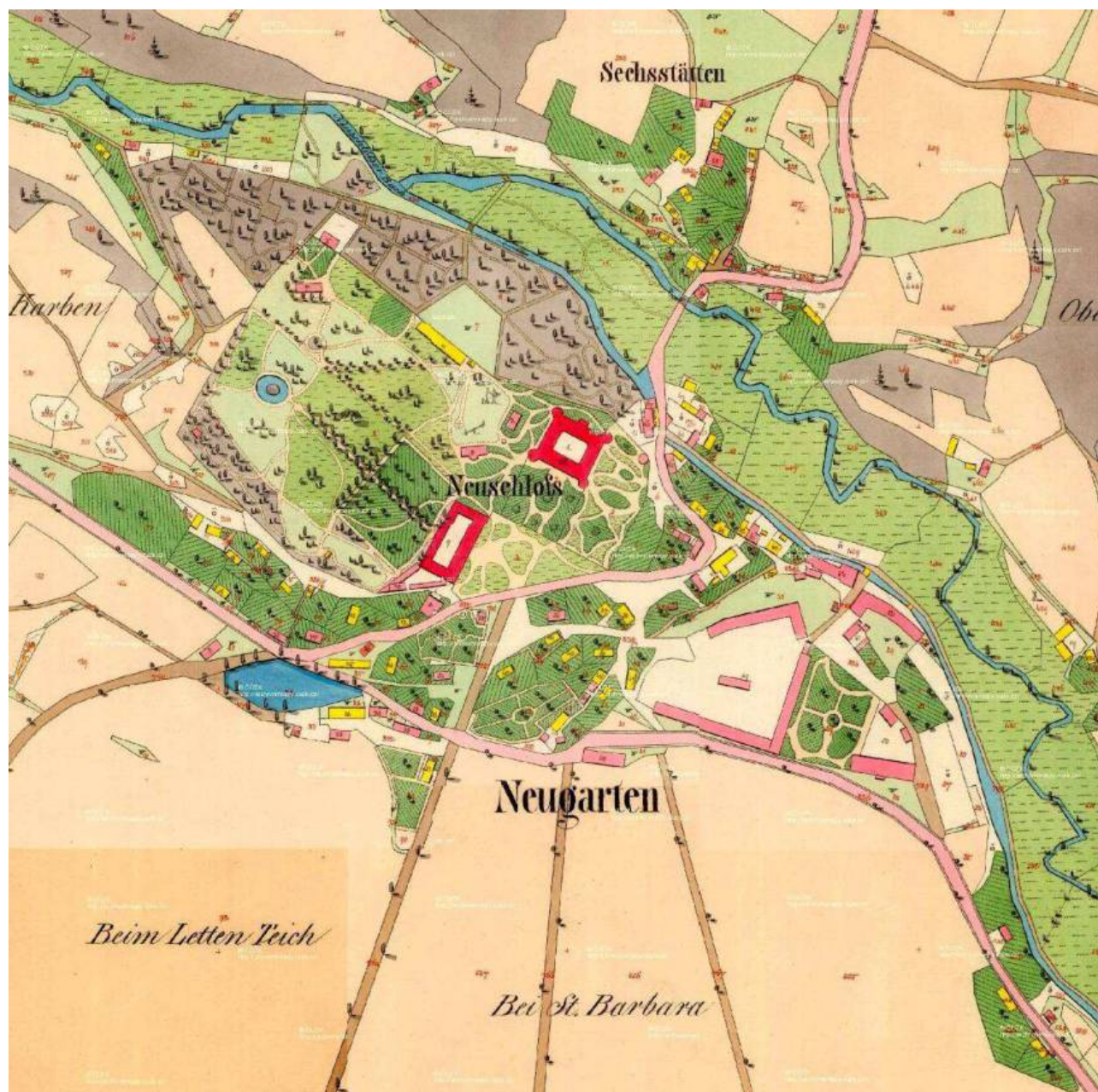

Obr. 94 a 95: Zahrádky na topografické mapě ČR a na ortofotomapě. (<http://geoportal.cenia.cz>, <http://www.mapy.cz>)

Kulturní nemovité památky v katastru obce Zahrádky. Vlastní obec do vymezeného území nezasahuje (vyhýbá se jí). Některé z registrovaných památek však leží přímo ve vymezeném prostoru (Novozámecký rybník). V obci jsou registrovány tyto památky:

- kostel sv. Barbory (číslo rejstříku 45588 / 5-3406)
- socha Archanděla Michaela při státní silnici (číslo rejstříku 32461 / 5-3404)

socha sv. Starosty při silnici na Jestřebí (číslo rejstříku 36608 / 5-3411)
 rybník Novozámecký (číslo rejstříku 28674 / 5-3407)
 silniční most – mostek (číslo rejstříku 19410 / 5-3405)
 výšinné opevněné sídliště - hradiště Frýdlant, archeologické stopy (č. rejstříku 15983 / 5-3412)
 venkovský dům čp. 22 (číslo rejstříku 21161 / 5-3403)
 venkovská usedlost čp. 46 (číslo rejstříku 27900 / 5-3409)
 venkovská usedlost čp. 48 (číslo rejstříku 23319 / 5-3410)
 venkovská usedlost čp. 78 (číslo rejstříku 14887 / 5-3408)
 zámek (číslo rejstříku 27899 / 5-3402)

Obr. 96: Zahradky (Neugarten) na mapě Stalního katastru (císařský otisk) z roku 1843. (<http://archivnimapy.cuzk.cz>)

Oblast Zahrádecka byla vyhlášena **krajinnou památkovou zónou**. Úval na Bobřím a Robečském potoce začal být lidskou rukou přetvářen již od středověku, vzniklo tu množství rybníků, Novozámecký, jehož odtok i napájení probíhá hlubokými tesanými kanály, údajně roku 1360. Kolem roku 1800 zde proběhly

romantické úpravy v duchu dobových představ (umělá zřícenina Jiljov, hudební pavilónek a rybářská bašta u rybníka).

Hranice památkové zóny krajinného celku Zahrádecko začíná v osadě Nový Dvůr na mostku polní cesty přes Robečský potok. Pokračuje východním směrem po hranicích katastrálního území Zahradky, protíná silnici 291 Česká Lípa - Zahradky, pokračuje po hranicích katastrálního území a dále po severovýchodním břehu Novozámeckého rybníka až do obce Jestřebí-Provodín, kterou prochází až k silnici Provodín - Jestřebí. Zde se lomí k jihozápadu a po této silnici směřuje do Jestřebí. Na křižovatce se silnicí I/291 se lomí a pokračuje po ní ve směru Zahradky. Za kótou 261 se opět lomí a pokračuje po hranicích katastrálních území Zahradky a Šváby k osadě Kozí Roh. Odtud pokračuje po silnici do obce Holany. Obec obchází po jižní hranici zastavěného území a navazuje na silnici Holany - Blíževedly. Sleduje tuto silnici západním směrem, přetíná potok napájející dolanský rybník a po cca 50 metrech v zatáčce silnice odbočuje hranice směrem severním. Pokračuje po hranici katastrálního území Stvolínky na kótu 335, zde se opětovně stáčí po polní cestě směrem severním k obci Stvolínky, překračuje železniční trať Stvolínky - Zahradky po silnici k mostku přes Bobří potok. Obchází východní část obce až k silnici Stvolínky - Zahradky a východním směrem pokračuje k Nebeskému rybníku. Sleduje jeho severozápadní a severní břeh až ke vtoku potoka v severovýchodní části rybníka, prochází skalní rozsedlinou a vrací se na silnici, kterou kolmo přetíná, a pokračuje po silnici směrem jihovýchodním. V místech podchodu železniční tratě odbočuje směrem východním a sleduje těleso železniční tratě až před železniční stanicí Zahradky na hranici katastrálního území Zahradky. Zde se lomí k severu a pokračuje po hranici katastrálního území až do osady Nový Dvůr, kde se hranice zóny uzavírá. (vyhláška MK ČR 208/1996 Sb. ze dne 1. července 1996 o prohlášení území vybraných částí krajinných celků za památkové zóny).

Obr. 97 a 98: Zahradky (Neuschloß, Neugarten) na mapě prvního vojenského mapování (1764-1768 a 1780-1783 /rektifikace/) a druhého vojenského mapování (1836 až 1852). (<http://oldmaps.geolab.cz>)

Karasy jsou tabelárně podrobněji zpracovány v kapitole 5.

2.2.3 Současná struktura osídlení a využití krajiny

Většinu vymezeného území pokrývají hluboké lesy se skalami, skalními městy a roklinami. Toto území nikdy nebyvalo hustě osídlené a dodnes si zachovalo svůj výrazně přírodní charakter, prakticky bez trvalého osídlení. Významný vliv na to mělo i zřízení vojenského výcvikového prostoru Ralsko, které znamenalo vylidnění značné části řešeného území. V této oblasti a to i vlivem poválečného odsunu německého obyvatelstva, došlo k zániku několika obcí a osad (v řešeném území Strážov). O jejich existenci svědčí již jen nepatrné zbytky zástavby (např. dochované sklepy), zbytky cestní sítě, nezalesněné enklávy a zbytky vegetace (ovocné stromy, zbytky alejí...). I dosud dochované osady v řešeném území (Heřmaničky, Veselí) nedosahují svého předválečného rozsahu, zástavba je zde prořídla, nesourodá, často značně nekompaktní, jen v náznacích a torzálně zachovávající původní urbanistickou strukturu. Nejceněnější lokalitou je z hlediska dochovaných hodnot kulturně-historické charakteristiky osada města Doksy Břehyně, kde je registrováno několik kulturních nemovitých památek. Významným prvkem tohoto kraje jsou rozlehlé rybníky a rybníční soustavy, mnohé historicky významné či památkově ceněné (Máchovo jezero, Novozámecký rybník...)

Strukturu území doplňují pozůstatky vojenských objektů bývalého vojenského výcvikového prostoru (letiště u Hradčan, zátaras, kryty...) a velkokapacitní zemědělské objekty. Větší sídla, velmi rozdílné architektonické a urbanistické kvality a velikosti, řešený prostor obklopují, jsou však z jeho hranic vyřaty. Co se však týká jejich krajinářského působení na řešený prostor, jsou s ním nerozlučně vizuálně a funkčně spjaty.

Kraj je ovlivněn vzrůstajícím turistickým ruchem, což se projevuje zejména v oblasti kolem Máchova jezera (hotely, penziony, kempy, pláže). Turistickým ruchem, i se všemi jeho negativními souvislostmi, je pak ovlivněn i celý Máchův kraj (cykloturistika, vodáci, pěší turisté, houbaři). Nápor turistů je však především sezónní záležitostí, takže mimo sezónu je kraj poměrně opuštěný.

Obr. 99: Pohled z Bezdězu. Typickým rysem krajiny Dokeska jsou rozsáhlé plochy lesů, mezi kterými se zrcadlí horizontály rozlehlých rybníků. (Foto: Atelier V)

Obr. 100, 101, 102, 103: Vojenské areály. (letiště u Hradčan a areály u Břehyně a v okolí Ralska). (<http://www.mapy.cz>)

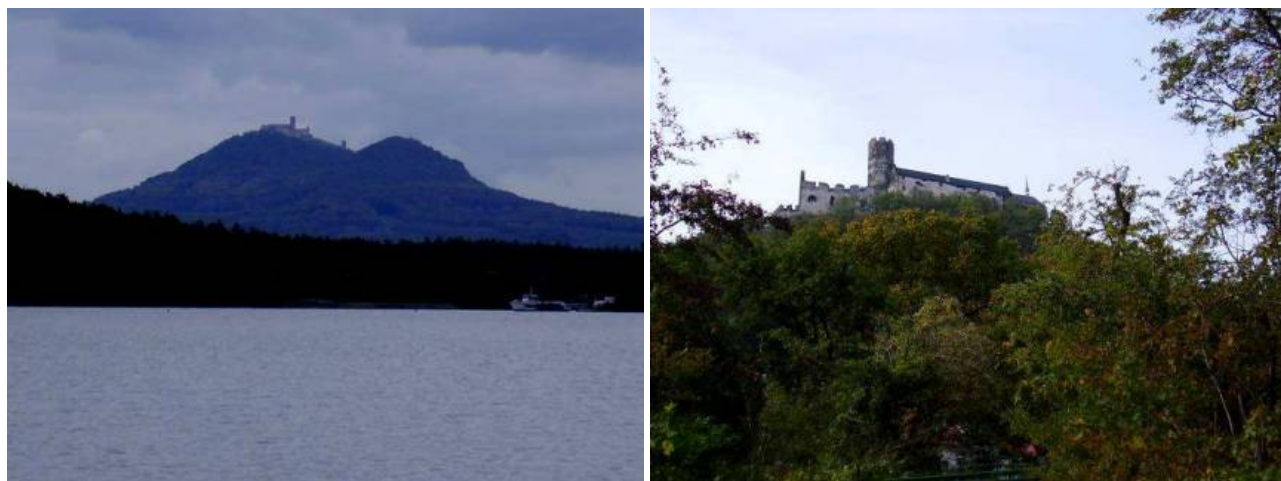
Obr. 104, 105, 106: Zemědělské areály. (Veselí, Heřmaničky, Smí u České Lípy) (<http://www.mapy.cz>)

2.2.4 Kulturní dominanty

V krajině Dokeska se vyskytují zejména dominanty přírodní (geomorfologické). Některé z nich jsou spojeny i s dominantami kulturními a historickými.

Nejvýznamnější dominantou par excellence je Velký Bezděz se středověkým hradem Bezděz. Panorama Velkého Bezdězu je také významnou hodnotou estetickou a krajinářskou.

Charakteristická silueta hradu se dvěma věžemi na vyšší ze dvou znělcových homolí (604 a 577 m), které výrazně převyšují okolní krajinu, tvoří nezapomenutelnou dominantu regionu.

Obr. 107 a 108: Bezděz. Pohled od Máchova jezera a z obce Bezděz. (Foto: Atelier V)

Bezděz. Jeden z nejvýznamnějších gotických hradů v Čechách byl postaven Přemyslem Otakarem II. v letech 1264-1278. Roku 1279 zde byl vězněn králevic Václav II. se svou matkou Kunhutou. V roce 1350 byl vydán Karlem IV. zákaz oddělení hradu od královských držav. Čeští panovníci si však tento hrad ponechali ve své moci jen do roku 1420, kdy jej Václav IV. zastavil. Hrad odprodal poslednímu zástavnímu držiteli císař Rudolf II. roku 1588. Po bitvě na Bílé hoře byl hrad v majetku Albrechta z Valdštejna, který ještě v průběhu třicetileté války nechal stavět před hradem barokní bašty. Od roku 1633 hradní budovy sloužily jako klášter, po jeho zrušení roku 1785 byl Bezděz opuštěn.

V 19. století se hrad stává inspirací pro mnoho romantických umělců (např. K. H. Máchy, B. Smetana). Do roku 1932 byl v majetku Valdštejnů, následně se dostal za symbolickou částku Klubu československých turistů. Roku 1953 byl hrad předán státní památkové péči. Od 60. let byl ve správě Okresního úřadu v České Lípě, na jehož náklady byly na hradě prováděny záchranné a konzervační práce. Byla zde mimo jiné provedena oprava hradní kaple, výměna střešní krytiny královského paláce, konzervace a opětovné zpřístupnění velké věže a obnova purkrabského paláce. Nyní je hrad řízen Národním památkovým ústavem ÚOP v Ústí nad Labem.

Bezděz se řadí mezi nejvýznamnější památky Česka. Jedná se o nejlépe dochovaný hrad Přemysla Otakara II.

Hrad byl postaven jako pevnost a jako reprezentační místo krále, bez jakýchkoliv hospodářských budov. I když se během stavby původní koncepce poněkud měnila a upravovala, byl Bezděz postaven v průběhu nemnoha let koncem třetí a počátkem čtvrté čtvrtiny 13. století a představuje tudíž jednotný výtvarný výtvor vyspělé rané gotiky, jak k nám byla přinesena cisterciáckou stavební hutí z Burgundska přes severní Německo. Stavitelé hradu vytvořili na vrcholu hory pevnost prakticky nedobytnou a přitom umělecky vysoce působivou, hodnou krále „železného a zlatého“.

Další kulturní dominantou je zřícenina hradu Ralsko na stejnojmenném kopci čtyři kilometry severovýchodně od Mimoně (696 m). Ačkoli tato památka leží mimo vymezené území, vizuální vazby z řešeného území jsou možné. Trosky hradu dotvářejí charakteristickou siluetu osamělého kopce Ralsko, který tvoří přírodní a kulturně-historickou dominantu Mimoňska a proto musí být reflektován i v hodnocení krajinného rázu řešeného území.

Obr. 109 a 110: Ralsko. Letecký snímek na vrch Ralsko, na jehož vrcholu je umístěna zřícenina stejnojmenného hradu. Pohled od hradu Ralsko směrem k jihu, tj. k posuzované lokalitě. (Wikipedie, otevřená encyklopedie; <http://www.cs.wikipedia.org>)

Ralsko. Pravděpodobnými zakladateli hradu byli Markvartici ve 13. století. Možná písemná zmínka vážící se k hradu pochází z roku 1339. Ralsko bylo šlechtickým hradem se dvěma obytnými věžemi a plnilo funkci vojenského opěrného bodu na obchodní cestě do Lužice. Byla zde umístěna celnice. Hrad byl dobýván a dobyt husity (1426). Po husitských válkách hrad rychle střídal majitele a roku 1468 byl dobyt žitavským vojskem. Pak zde působili loupeživí rytíři a byla zde podlouná mincovna. Od roku 1516 je hrad uváděn jako pustý. Zkázou dovršili hledači pokladů. V současném areálu nalezneme zbytky věží, hradby, zbytky dalších stavení, silnou štítová zeď, nádrž na vodu, prevét a zbytky brány. Od hradu je nádherný rozhled na České středohoří, Lužické a Jizerské hory, Ještěd, dominanty Českého ráje a Máchův kraj s Bezdězem.

Dílčí dominanty se objevují v okolí řešeného prostoru (hrad **Jestřebí**). Nejsou však dominantami celého kraje ani jeho významnější části a jejich působení je pouze lokální.

Kromě kulturních dominant lze hovořit o **dominantních rysech**. Na Dokesku jsou dominantními rysy zejména skutečnosti spadající pod přírodní charakteristiku krajinného rázu (typický georeliéf, rozsáhlé plochy lesů, rybníky, skály...). V oblasti kulturně-historické charakteristiky lze za dominantní rysy krajiny považovat velmi řídkou (částečně historicky podmíněnou) hustotu osídlení uvnitř řešeného prostoru, pozůstatky vojenských objektů bývalého VVP Ralsko, pozůstatky po zaniklých obcích a osadách a někdy torzální podobu dochovaných osad, která byla podmíněna jejich vývojem ve 20. století.

2.3 Prost. vztahy, estetické hodnoty, harmonické měřítko a vztahy

Krajina Dokeska je vyhledávána lidmi pro svou vysokou estetickou hodnotu. Ta je daná sepětím ploch řídké osídlených (Hradčanské stěny) a relativně rušných a hojně využívaných k rekreaci (Dokesko). Jistou podobu lze nalézt s rybníční krajinou Třeboňské pánve, avšak zde je navíc doplněna přitažlivým pahorkatinným reliéfem s dominantami čedičových vrchů (Bezděz). Pro svou inspirativnost a spojitost s dílem romantického básníka se pro ní žilo pojmenování Máchův kraj.

2.3.1 Úvod

Obraz krajiny musí hrát v ochraně krajiny Dokeska rozhodující význam. Jedná se totiž o krajinu, ve které přírodní složky, jejich vizuální znaky a přírodní hodnoty určujícím způsobem spoluvytvářejí krajinnou scénu a harmonii krajiny dotvářejí některé lokality vesnické zástavby.

Jedná se především o **geomorfologické hodnoty a znaky georeliéfu**, které **významnými terénními dominantami** doslova předurčují prostorové vztahy v krajině – Velký a Malý Bezděz (603,5 m n.m.), Velká a Malá Buková (474,1 m n.m.), Borný (446,6 m n.m.), Lysá skála (419,2 m n.m.), Mlýnský vrch (389,8 m n.m.). Rovněž skalní útvary Hradčanské pahorkatiny vytvářejí podivuhodné a bizarní scenérie tohoto území. Svou roli hrají i dominanty, ležící mimo vymezené území Dokeska, které se ale projevují v krajinných panoramatech – zejména Ralsko (696 m n.m.) na severovýchodě a Maršovický vrch (515,1 m n.m.) na jihozápadě. Výraznost těchto vulkanických dominant a jejich konfigurace představují v pahorkatinném reliéfu zásadní vizuální znaky. Tyto dominanty jsou v některých případech současně i dominantami kulturními, které též zvyšují atraktivitu krajiny o novou dimenzi – kulturní identitu.

Obr. 111: Velký a Malý Bezděz, významné terénní dominanty. (<http://www.turistik.cz>)

Rovněž partie související s **polohami sníženin** – vodních ploch a toků – představují zásadní znaky krajinné scény, které spoluvytvářejí rázovitost krajiny. Jedná se zejména o rozsáhlé litorální porosty Novozámeckého a Břežňského rybníka a o měřítkově drobnější partie Hradčanských rybníků a v porostech nivy sevřených meandrů Ploučnice.

Obr. 112 a 113: Novozámecký rybník a Břežňský rybník. (Foto: Atelier V)

Obr. 114 a 115: Niva Ploučnice z Havraního vrchu a u Veselí. (<http://www.turistik.cz>, Atelier V)

Stejně jako se v krajině vizuálně projevují jednotlivé prvky, projevuje se navenek i celková struktura krajinných složek – přírodních a civilizačních. Ať definujeme krajinu jakkoliv, **vnějším projevem její vnitřní struktury je krajinný obraz**. I když má krajinný obraz význam především vizuální, je ve skutečnosti vnímán senzuačně, resp. multisenzuačně – vícesmyslově.

Pro úvahy o krajinném rázu je vnější výraz krajiny – **krajinný obraz** – základní kategorií a to proto, že krajinný ráz je ve smyslu zákona z velké části kategorií vizuální. Znak krajinného rázu má stránku obsahovou a stránku vizuální. Přítomnost přírodních, kulturních a historických hodnot je sice důležitá z hlediska významu, cennosti a vzácnosti, avšak pro charakter krajiny se stává důležitou zejména tehdy, pokud se projevuje vizuálně.

2.3.2 Pojmy analýzy krajinné scény

2.3.2.1 Krajinná scéna

Obraz krajiny je pojmem obecným, vyjadřujícím senzuační projev vnitřní struktury krajiny. Různé části - místa a prostory v krajině - se navenek odlišují rozdílně, rozdílná je jejich **krajinná scéna**. Oproti obecnému pojmu „obraz krajiny“ se pojmu „krajinná scéna“ používá při vyjádření obrazu určité krajiny – místa nebo prostoru v určitém čase. Dílčí části krajinné scény, u kterých je záběr vnímání nějakým způsobem usměrněn, ohraničen nebo rámován, jsou označovány jako krajinné scenérie. Scenérie mohou být důležité pro vyjádření a popsání výjimečných estetických hodnot krajiny.

2.3.2.2 Estetická hodnota krajiny

Klíčovým pojmem hodnocení kvalit krajiny a identifikace znaků a hodnot krajinného rázu je pojem **estetické hodnoty krajiny**. Ve volné krajině s převládajícím přírodním charakterem, v záměrně kultivované krajině i v parku můžeme najít místa, prostory, pohledy, výhledy a scenérie, kde většina návštěvníků pocítí **příjemný pocit zájmu, potěšení, okouzlení, či překvapení. Emocionální zážitek** může být provázen vybavením si různých souvislostí, obdobných zážitků i **racionálním zhodnocením vnímaných jevů. V průběhu prožitku vzniká vědomí estetické hodnoty** pozorované (vícesmyslově vnímané) krajiny. Závisí samozřejmě na návštěvníkovi samém, jak silný je to pocit, jakými dalšími pocity, myšlenkami a asociacemi je provázen.

Estetická hodnota krajiny se projevuje ve smyslových vjemech pozorovatele, který krajinu vnímá jako prostor (prostorovou scénu) všemi smysly. Tyto vjemy odrážejí tzv. **emocionální hodnoty krajiny** a vyvolávají určité duševní pocity jako je uklidnění, vyrovnání nebo naopak neklid, překvapení, úžas.

Estetické hodnoty krajiny jsou však tvořeny nejenom hodnotami emocionálními, ale také hodnotami obsahovými. Právě **obsahové hodnoty** jsou pro vnímání a hodnocení krajiny velmi specifické. Běžný názor na estetiku krajiny tkívá v kráse přírodních prvků a scenérií je třeba doplnit o **vnímání a racionální hodnocení užitečnosti a potřeby** určitých prvků či struktur v krajině. U staveb a technických zařízení může tímto vnímáním spolu s estetikou funkčních technických tvarů vznikat vědomí estetické hodnoty. V přírodě si však vnímavý pozorovatel může uvědomovat a prožívat **pocit sejetí s přírodou a závislosti na přírodě**. Samota, vjemy působící na všechny smysly, vliv počasí nebo ročního období vytváří působivý rámec, ve kterém člověk oceňuje bohatství forem, tvarů a barev přírody, její proměnlivost a zákonitost jejího života. Tomu odpovídají některé rysy krajinné scény, které jsou zpravidla považovány za **znaky estetické hodnoty**. Jsou to např. neobvyklost, cennost a zachovalost přírodní nebo přírodě blízké scenerie, pocit zdravé harmonické a obyvatelné krajiny, výraznost, „převaha“ přírodních složek, krása a účelnost hospodářských úprav a kultivace krajiny.

Dějiny kultivace krajiny ukazují, že pohled na estetické hodnoty přírody se vyvíjel a měnil s vývojem poznání, filosofie, idejí a kultury. **Estetická hodnota krajiny byla vždy chápána v závislosti na estetické normě. Estetická norma** je určitým filtrem, který v určité době, v určité zeměpisné šířce a délce, v určitém kulturním prostředí ovlivňuje způsob estetického vnímání, citění a prožívání. Estetická norma je závislá na celé škále společenských vlivů. Estetickou normu pohledu na krajinu v naší době, v našich geografických a kulturních podmínkách ovlivňuje vědomí nutnosti zachování přírody a jejích přirozených hodnot. Estetickým se stává to, co je pro přírodu a její procesy přirozené a to, co k její přirozenosti patří.

Z hlediska hodnocení rázu krajiny chápeme estetickou hodnotu ve dvou rovinách - jakožto **výsledek emocionálního a hodnotícího prožitku a jako projev přítomnosti určitých specifických jevů, znaků a hodnot krajiny**. Vznik estetických hodnot krajiny je přitom závislý na **subjektivních vlastnostech uživatele nebo pozorovatele** (subjektu) - např. pozorovatel jako hospodář nebo návštěvník v krajině - a dále pak na **objektivních okolnostech pozorování a vnímání**. Těmito objektivními okolnostmi rozumíme za prvé **fyzický vztah subjektu a objektu** – vnímání v pohybu, vnímání z určitého místa, význam denní doby, význam roční doby – a za druhé **objektivní vlastnosti krajiny** (objektu). Těmito objektivními, identifikovatelnými a popsitelnými vlastnostmi jsou **konfigurace a charakter prvků krajinné scény, prostorová skladba a rozlišitelnost a jedinečnost krajinné scény**.

2.3.2.3 Prvky a struktury krajinné scény

Krajinná scéna je tvořena množstvím hmotných a vizuálně se projevujících prvků. Tyto prvky mohou mít přírodní či antropogenní povahu. **Přítomností prvků a jejich struktur vznikají určité vizuální jevy, které mohou představovat podstatné znaky krajinného rázu**. Analýza krajinné scény pracuje se zobecněním

prvků a struktur do několika skupin, tak jak je to obdobné v architektonické, urbanistické a krajinářské kompozici.

Krajinnou scénu charakterizuje přítomnost takových prvků a jejich struktur, jakými jsou **body a bodové struktury, linie a liniové struktury, plochy a plošné struktury, texturní a barevné struktury a prostorové struktury**.

2.3.3 Znaky prostorové skladby

Vlastnostmi prostorů a jejich skladbou vznikají určité jevy, které mohou být zobecněny ve znaky prostorové skladby. Jedná se o **způsob a čitelnost vymezení prostoru, formy prostorů, rozměry, otevřenost a uzavřenost, měřítko, vazby prostorů – vizuální propojení, řazení horizontů a konfiguraci prvků krajinné scény**.

Prostorové uspořádání a vlastní charakter prvků krajiny ovšem ještě nepopisuje všechny jedinečné vlastnosti krajiny nebo krajinného prostoru. Jsou zde ještě jevy a vlastnosti nejenom neměřitelné, ale také na první pohled těžko pozorovatelné. Je to **kulturní význam a tradice místa**, které dávají krajině v očích návštěvníka zvláštní hodnotu. Může vzniknout charakter **jedinečnosti, neopakovatelnosti** dojmu z určitého krajinného prostoru. Tyto hodnoty dávají vzniknout vztahu návštěvníka nebo pozorovatele k určitému místu, jeho subjektivnímu, emotivnímu vztahu, identifikaci s konkrétním prostředím.

2.3.4 Pozitivní rysy krajiny Dokeska z hlediska estetické atraktivnosti, harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině (pozitivní klasifikace)

Charakter krajiny je spoluurčován především terénní morfologií, sítí vodotečí, vegetačním krytem – zejména lesními porosty a enklávami zemědělské kulturní krajiny - a dále pak prvky civilizačními – osídlením, cestní a silniční sítí a technickou infrastrukturou.

Pro základní prostorové členění krajiny, pro vymezení prostorů, pro prostorovou morfologii a pro měřítko krajiny má zásadní význam **georeliéf a uspořádání terénních horizontů**, projevujících se rovněž v siluetárních vztazích krajinných panoramat.

Obr. 116: Celkové panorama území Dokeska z Bezdězu (Foto: Atelier V)

Na celkovém fotopanoramatu krajiny Dokeska jsou patrné jednotlivé prostorové celky. V popředí je vidět souvisle zalesněné území Bezdězské vrchoviny s dominantními výšinami Slatinné vrchy (429,5 m n.m.) a Velká

a Malá Buková (474,1 m n.m.) (v pravé části panoramatu). Východní část Jestřebské kotliny s Břežyňským rybníkem je lemována výrazným okrajem Hradčanské pahorkatiny s dominantou vrchu Pecopala (450,8 m n.m.) a menším akcentem Mlýnského vrchu (389,8 m n.m.). Okraj Hradčanské pahorkatiny výrazně pokračuje k severozápadu a přechází pak do Provodínské pahorkatiny. Směrem do Jestřebské kotliny je provázen výraznými dominantami Borného a Šroubeného vrchu.

Máchovo jezero vytváří v panoramatu výraznou horizontální plochu. Novozámecký rybník ani tok Ploučnice nejsou v panoramatu z Bezdězu viditelné, což svědčí o zřetelném prostorovém rozčlenění krajiny, kterého bude využito při členění na krajinné celky.

Převládající znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu předurčují určité typy krajinné scény v jednotlivých prostorových celcích ve vymezeném území. **Pozitivní vizuální znaky krajinného rázu v jednotlivých prostorově ohraničených typech krajiny jsou uvedeny dále:**

Bezdězská vrchovina

- souvislé zalesnění
- enkláva Strážova
- terénní dominanty uplatňující se v krajinných panoramatech a umožňující rozhledy (Bezděz, Králův Stolec, Buková)
- výrazná konfigurace dominant (Velký a Malý Bezděz, Velká a Malá Buková)

Jestřebská kotlina

- velké vodní plochy Novozámeckého rybníka, Máchova jezera a Břežyňského rybníka
- cenné přírodní hodnoty břehových porostů rybníků
- otevřený prostor s možností vnímání krajinných panoramat
- souvislé lesní porosty vymezují prostor
- výrazný okraj Hradčanské pahorkatiny ohraničující prostor na severu
- harmonický charakter zástavby severního břehu Novozámeckého rybníka a obce Břežyně

Hradčanská a Provodínská pahorkatina

- skalní útvary s výraznými okraji vůči okolní krajině (Hradčanské stěny)
- výrazné terénní dominanty (Provodínské kameny)
- zalesnění terénního hřbetu

Povodí Ploučnice a Hradčanské rybníky

- ohraničení prostoru okrajem hradčanské a Provodínské pahorkatiny s výraznými dominantami Provodínských kamenů
- uzavření meandrů Ploučnice souvislými porosty nivy do koridorového prostoru
- harmonické zapojení zástavby do krajinného rámce
- Hradčanské rybníky v lesním rámci

2.3.5 Rušivé rysy a prvky Dokeska z hlediska estetické atraktivnosti, harmonického měřítká a harmonických vztahů v krajině (negativní klasifikace)

- silo v Provodíně
- těžba štěrkopísků u Provodína
- nadměrné zatížení území objekty a provozem v obcích Doksy a Staré Splavy
- kempy a rekreační zařízení na severním břehu Máchova jezera pod Borným
- zanedbané části zástavby ve Veselí a Heřmaničkách
- zanedbané zemědělské areály a vojenské objekty bývalého VVP

3

**PROSTOROVÁ A
CHARAKTEROVÁ
DIFERENCIACE KRAJINY
A KLASIFIKACE
VÝZNAMU ZNAKŮ
V JEDNOTLIVÝCH
CELČÍCH**

3.1 Zásady diferenciacie vymezeného území Dokeska z hlediska prostorové struktury a charakterové odlišnosti

3.1.1 Principy prostorové a charakterové diferenciacie odvozené z dominantních znaků krajinného rázu

3.1.1.1 Dominantní znaky krajinného rázu

Prostorová diferenciacie je velmi silně ovlivněna dominantními znaky krajinného rázu pozorovatelnými na území Dokeska. Z kapitoly 1.2.2 je možno odvodit následující tři aspekty. Prvním aspektem je **prostorové členění území** – charakter georeliéfu Druhým aspektem je **poměr mezi plochami lesních porostů a plochami zbytků kulturní zemědělské krajiny**. Třetím aspektem je **charakter osídlení** – rekreačních středisek a dřívějších zemědělských obcí. Podrobněji je možno dominantní znaky specifikovat následovně:

- výrazné rozdíly v typech krajiny s odlišným georeliéfem a vegetačním krytem
- výrazný charakter sníženin s velkými vodními plochami a cennými litorálními porosty
- výrazné celky kulturní kultivované krajiny v drobných enklávách bezlesí
- přítomnost nemnoha lokalit s cennou urbanistickou strukturou a cennou architekturou
- přítomnost velkých tradičních rekreačních středisek
- výrazná konfigurace terénních dominant (Bezděz, Borný, Provodínské kameny)
- vysoký podíl lesních porostů
- průhledy na terénní a kulturní dominanty mimo hranice Dokeska

3.1.1.2 Principy prostorové a charakterové diferenciacie

- V diferenciaci krajiny z hlediska krajinného rázu byla **upřednostněna hlediska vizuální percepce a prostorového uspořádání krajinné scény**.
- V úvahu byla vzata hlediska ochrany krajinného rázu v různých typech krajiny **s důrazem na vizuálně otevřené segmenty krajiny se sídly a prvky osídlení**. Ochrana krajinného rázu bude uplatňována v **zachování základních hodnot krajinných panoramat** (např. ochrana horizontů, **vyločení změn poměrů mezi plochami s vegetací a plochami bezlesí, mezi plochami přírodního či přírodě blízkého charakteru a plochami více či méně urbanizovanými** s výjimkou rozvoje zástavby vybraných obcí v bezprostřední návaznosti na současně zastavěné území.
- Prostorová a charakterová diferenciacie by měla směřovat k **ochraně otevřených ploch kulturní krajiny**. Uplatnění ochrany KR v segmentech se souvislými lesními porosty nebude zvažováno .

3.1.2 Členění území Dokeska z hlediska krajinného rázu

Prostorové a charakterové členění území Dokeska je odvozeno od charakterových odlišností pozorovatelných vizuálně v obrazu krajiny, zejména od georeliéfu, vegetačního krytu a charakteru osídlení. Na **úrovni oblastí krajinného rázu** (ve smyslu §12 zákona č. 114/1992 Sb.) jsou v krajině vymezeny **krajinné celky (KC)**, na **úrovni míst krajinného rázu** jsou vymezeny **krajinné prostory (KP)** a **vizuálně otevřené segmenty krajiny (VOSK)**. Základním krajinným celkem ve vztahu k území CHKO Kokořínsko je ZKC „A“ – DOKESKO.

ZÁKLADNÍ KRAJINNÝ CELEK „ZKC A – DOKESKO“

Krajinný celek KC A1 Jestřebská kotlina

Krajinné prostory	KP A.1.1 KP A.1.2	Kotlina Robečského potoka Kotlina Břehyňského potoka
-------------------	----------------------	---

Vizuálně otevřené segmenty krajiny: VOSK A.1.1/1 Jižní břeh Novozámeckého rybníka
VOSK A.1.1/2 Karasy
VOSK A.1.1/3 U Cihelny
VOSK A.1.1/4 Sluneční dvůr
VOSK A.1.2/1 Břehyně

Krajinný celek KC A2 Hradčanské a Provodínské skály

Krajinné prostory	KP A.2.1 KP A.2.2	Provodínské kameny Hradčanské bučiny
-------------------	----------------------	---

Vizuálně otevřené segmenty krajiny: VOSK A.2.1/1 Lysá skála

Krajinný celek KC A3 Povodí Ploučnice

Krajinné prostory	KP A.3.1 KP A.3.2	Heřmaničky Hradčanské rybníky
-------------------	----------------------	----------------------------------

Vizuálně otevřené segmenty krajiny: VOSK A.3.1/1 Heřmanický rybník
VOSK A.3.1/2 Meandry Ploučnice
VOSK A.3.1/3 Veselí
VOSK A.3.1/4 Hradčany

Krajinný celek KC A4 Bezděz – Buková

Krajinné prostory	KP A.4.1. KP A.4.2.	Bezdězská vrchovina Skalská tabule
-------------------	------------------------	---------------------------------------

Vizuálně otevřené segmenty krajiny: VOSK A.4.1/1 Bezděz
VOSK A.4.1/2 Strážov
VOSK A.4.2/1 Čihadlo
VOSK A.4.2/2 Nová Hospoda
VOSK A.4.2/3 Vrchbělá

SCHÉMA KRAJINNÝCH CELKŮ (KC) A KRAJINNÝCH PROSTORŮ (KP) (bez měřítka)

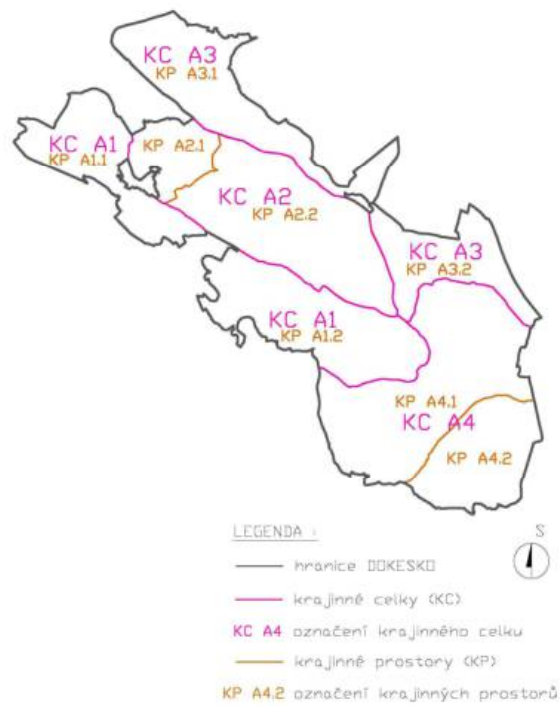

SCHÉMA VIZUÁLNĚ OTEVŘENÝCH SEGMENTŮ KRAJINY (VOSK) (bez měřítka)

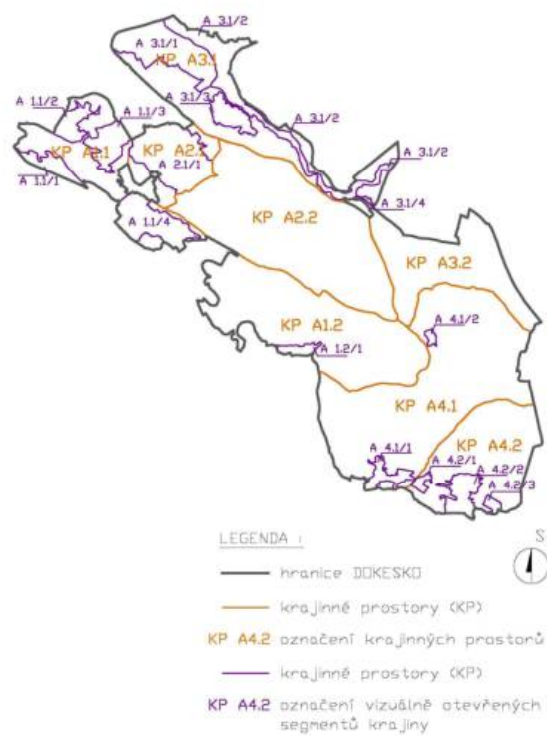
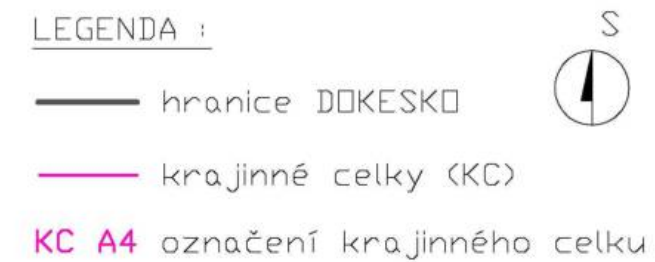
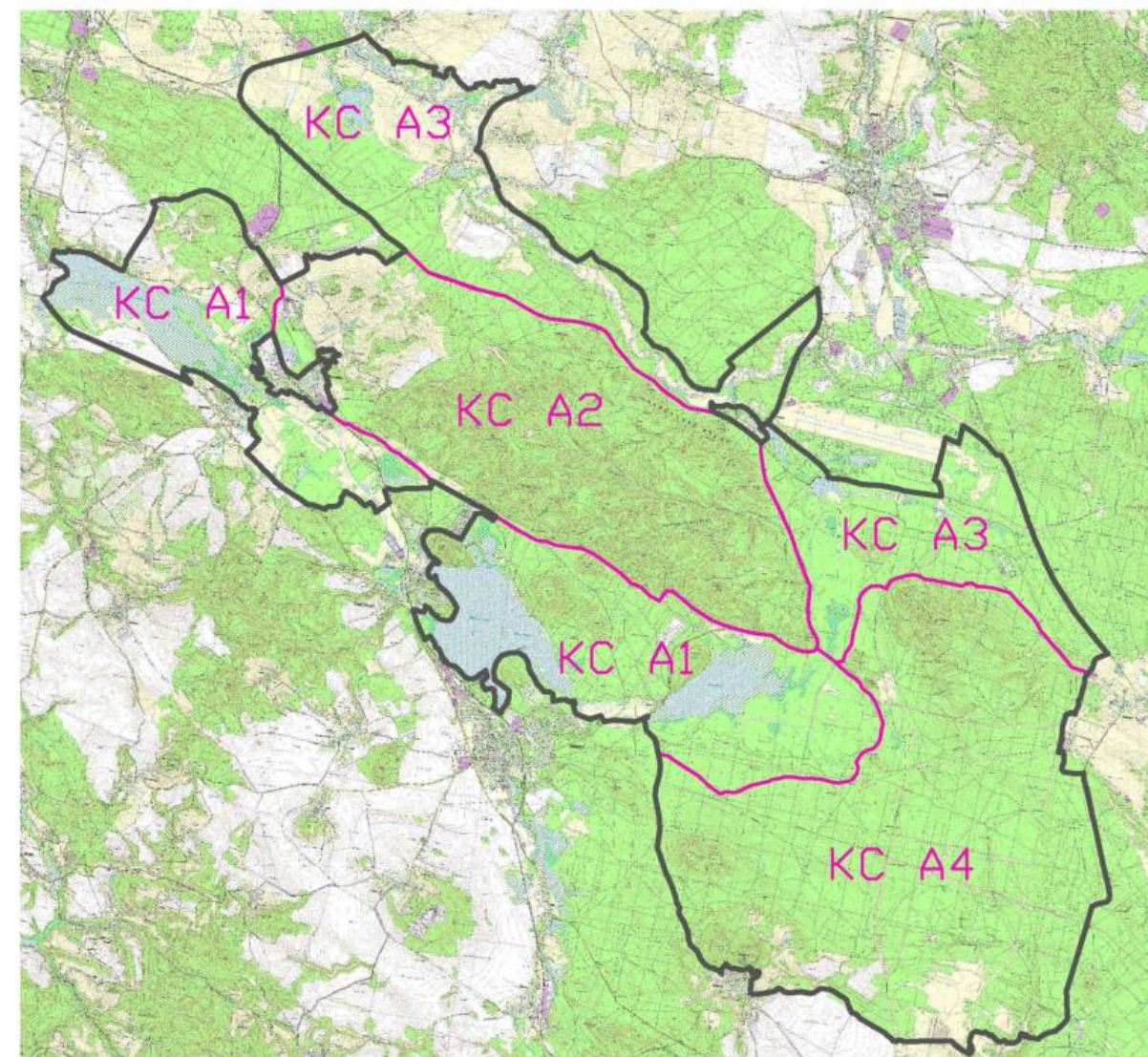

Schéma krajinných celků (KC) – M 1:100 000

3.1.2 Prostorová a charakterová diference, dominantní znaky krajinné scény a jejich klasifikace na úrovni krajinných celků

3.1.2.1 Diference v rámci Základního krajinného celku ZKC A – „DOKESKO“

Základní krajinný celek ZKC A – „DOKESKO“

Obr. 117: Simulace šikmého leteckého snímku z velké výšky (8,28 km) ukazuje, že vymezené území Dokeska je tvořeno ústředním prostorem Hradčanské pahorkatiny pokračující k hranici území do Provodínské pahorkatiny a na jihovýchodě do mohutného lesního komplexu Bezděžské vrchoviny. Osa Ploučnice odděluje na severu masív Borečského lesa, který leží již mimo vymezené území a na jihozápadě je vidět, že břeh Máchova jezera (tvořící hranici vymezeného území) již přechází do urbanizovaného území obce Doksy s rekreačními středisky. Jako bílé plochy vynikají ve fotografii pískovny u Provodína. Panský háj, táhnoucí se od Jestřebí k západu, vymezuje prostor Novozámeckého rybníka. (Google Earth)

Krajinný celek Jestřebská kotlina (KC A.1) a krajinné prostory KP A.1.1 a KP A.1.2

KC A.1 Jestřebská kotlina představuje sníženinu Břežyňského a Robečského potoka s velkými vodními plochami Břežyňského rybníka, Máchova jezera (Velký rybník) a Novozámeckého rybníka ohraničující z jihu a jihozápadu výrazný okraj Hradčanské a Provodínské pahorkatiny a vytvářející v krajině výrazný a rozlehlý, přitom prostorově členitý, segment krajiny.

Krajinný celek je tvořen dvěma vzájemně oddělnými prostory. Je to východní část (Krajinný prostor **KP A.1.2 Kotlina Břežyňského potoka**) s rozlehlými prostory Máchova jezera (Velkého rybníka) a pramenné oblasti Břežyňského potoka. Kotliny obou rybníků jsou ohraničeny okrajem Hradčanské pahorkatiny a zřetelnými až nepřehlédnutelnými dominantami a prostorovými akcenty výšin - Mlýnský vrch (389,0 m n.m.), Dubová hora u Strážova (320,8 m n.m.), Zlatý vrch (323,5 m n.m.), Slatinné vrchy (429,5 m n.m.), Králův kámen (314,8 m n.m.), Borný (446,4 m n.m.) a Šroubený vrch (375,3 m n.m.). Zatímco poměrně odděleně působící klidný prostor Břežyňského rybníka s okolními mokřinami představuje neurbanizované území s drobnou osadou Břežyně pod hrází rybníka, okolí Velkého rybníka je rekreační krajinou s plážemi, rekreačními středisky a zařízeními.

Západní část krajinné celku (Krajinný prostor **KP A.1.1 Kotlina Robečského potoka**) je oddělena zúžením údolí pod Šroubeným vrchem pod hrází Velkého rybníka, odkud vytéká Robečský potok do rovinatého prostoru s loukami a lesy kolem lokality Sluneční dvůr. Tento klidný segment krajiny přechází partií mezi zastavěnými plochami kolem Jestřebí a Provodína do rozlehlých mokřin a rákosin Novozámeckého rybníka.

Krajinný celek se vyznačuje přítomností cenných přírodních hodnot ve zvláště chráněných územích NPR Břežyně-Pecopala, NPP Swamp, PP Konvalinkový vrch, PR Sluneční dvůr a NPR Novozámecký rybník.

Krajinná scéna, prostorové vztahy a estetická atraktivnost

Krajina vyniká kontrastem otevřených prostorů a lesních porostů s výraznými scenériemi, vynikající absencí rušivých prvků a odloučeností. Neovulkanické terénní dominanty se podílejí na zřetelném vymezení prostoru a na výrazné konfiguraci prvků krajinné scény. Široká krajinná panoramata s dominantou Bezděž a podivuhodnými partiemi litorálních porostů Novozámeckého a Břežyňského rybníka představují jedinečné estetické hodnoty. V krajinných scenériích okolí Velkého rybníka se projevují znaky intenzivní rekreace, které však v lesních porostech lemujících břehy spoluvytvářejí charakter rekreační krajiny.

TABULKA IDENTIFIKACE A KLASIFIKACE DOMINANTNÍCH ZNAKŮ KRAJINNÉHO RÁZU v KC A.1 Jestřebská kotlina

Znaky dle § 12	Konkrétní identifikované znaky a hodnoty	Klasifikace identifikovaných znaků		
		Dle pozitivních či negativních projevů Pozitivní Neutrální Negativní	Dle významu v KR Zásadní Spoluurčující Doplňující	Dle cennosti Jedinečný Význačný Běžný
Znaky přírodní charakteristiky vč. přírodních hodnot, VKP a ZCHÚ	<ul style="list-style-type: none"> ° Zamokřená sníženina s třemi velkými vodními plochami, bažinami, rašelinnými loukami a mokřadními společenstvy ° Mokřadní polohy NPR Novozámecký rybník ° Mokřadní polohy NPP Swamp ° Mokřadní polohy NPR Břežyně-Pecopala ° Specifické porosty PR Sluneční dvůr a PP Konvalinkový vrch ° Výrazné vulkanické tvary lemující sníženinu 	Pozitivní Pozitivní Pozitivní Pozitivní Pozitivní	Zásadní Zásadní Zásadní Zásadní Zásadní	Jedinečný Jedinečný Jedinečný Jedinečný Jedinečný
Znaky kulturní a historické charakteristiky vč. kulturních dominant	<ul style="list-style-type: none"> ° Kulturní dominanta hradu Bezděž ° Cenná architektura obce Břežyně (kaple, mlýn) ° Máchovo jezero (Velký rybník)-významná vodohospodářská stavba ze 14.stol. ° Okraje zástavby rekreačních středisek přesahující do vymezeného prostoru 	Pozitivní Pozitivní Pozitivní Neutrální až negativní	Zásadní Doplňující Zásadní Spoluurčující	Jedinečný Význačný Jedinečný Běžný
Znaky estetických hodnot vč. harmonického měřítka a vztahů v krajině	<ul style="list-style-type: none"> ° Velké vodní plochy Novozámeckého rybníka, Máchova jezera a Břežyňského rybníka ° Otevřený prostor s možností vnímání krajinných panoramat ° Souvislé lesní porosty vymezující prostor ° Výrazný okraj Hradčanské pahorkatiny ohraničující prostor na severu ° Harmonický charakter zástavby severního břehu Novozámeckého rybníka a obce Břežyně 	Pozitivní Pozitivní Pozitivní Pozitivní Pozitivní	Zásadní Zásadní Spoluurčující Spoluurčující Doplňující	Jedinečný Jedinečný Význačný Význačný Význačný

Vizuálně otevřené segmenty krajiny (VOSK) - enklávy kulturní krajiny

Na prostory rybníků navazují nečetné segmenty původní zemědělské krajiny, které využívaly blízkosti k vodnímu zdroji (poloha u rybníka, mlýn v Břežyni – *Heidemühle*, mlýn ve Starých splavech - *Thammühle*) a polohy pod úrodnými svahy.

VOSK A.1.1/1 Jižní břeh Novozámeckého rybníka. Prostor mezi silnicí I/38 a okrajem mokřadů při jižním břehu Novozámeckého rybníka představuje otevřený prostor luk a mokřadních porostů. Nachází se zde lokalita zaniklé obce Krušina ze 14. století. Otevírá se působivý pohled k severovýchodu přes mokřady na dominantu Kraví hory (377,7 m n.m.) a Provodínských kamenů. Lokalita je zařazena do pásma s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo **A** odstupňované ochrany).

VOSK A.1.1/2 Karasy. Prostor severovýchodně od břehu Novozámeckého rybníka je segmentem někdejší zemědělské krajiny se svahy stoupajícími od zemědělských usedlostí obce Karasy, rozložených při břehu rybníka těsně pod patou svahu. Svah stoupá ke Kraví hoře. Louky a pastviny jsou rozčleněny lesními porosty, které severně přecházejí do souvislých porostů polesí Vřesoviště táhnoucího se k České Lípě. Prostor vyniká harmonií zástavby a krajinného rámce, nenarušeným harmonickým měřítkem a výraznou estetickou atraktivností. Lokalita je zařazena do pásma s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo **A** odstupňované ochrany)

VOSK A.1.1/3 U Cihelny. Prostor rozšiřujícího se plochého břehu rybníka v blízkosti okraje Provodína představuje skladbu luk a lesů přecházejících k mokřadům. Prostor vyniká harmonií zástavby a krajinného rámce, nenarušeným harmonickým měřítkem a výraznou estetickou atraktivností. Lokalita je zařazena do pásma s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo **B** odstupňované ochrany)

VOSK A.1.1/4 Sluneční dvůr. Zajímavá poloha hospodářsky využívané nivy Robečského potoka s mozaikou zemědělských ploch a lesů, množstvím liniové zeleně na hranicích pozemků. Vzniká krajina s uzavřenými prostory menšího měřítka a překvapivou prostorovou skladbou. Krajina vyniká harmonickým měřítkem a vztahy a přítomností některých přírodně cenných lokalit. Lokalita je zařazena do pásma s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo **B** odstupňované ochrany)

Obr. 118: Pohled přes Břehyňský rybník k Bezdězu (Foto: Atelier V)

VOSK A.1.2/1 Břehyně. Menší koridorový prostor nivy Břehyňského potoka mezi hrází Břehyňského rybníka a mokřady jihovýchodního cípu Máchova jezera (Swamp) vyniká jasným ohraničením a působivými průhledy. Vzniká výrazně harmonické měřítko krajiny a nenarušené harmonické vztahy v krajinné scéně. Lokalita je zařazena do pásma s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo **A** odstupňované ochrany).

Obr. 119: Obec Karasy (Foto: Atelier V)

Obr. 120: Usedlost pod kopcem Puchavec (Foto: Atelier V)

Obr. 121: Bývalý mlýn v Břehyni (Foto: Atelier V)

Krajinný celek Hradčanské a Provodínské skály (KC A.2) a krajinné prostory KP A.2.1 a KP A.2.2

Ústřední část vymezeného území Dokeska s hluboce rozbrázděnou pískovcovou tabulí pokrytou lesními porosty s bučinami na vulkanitech je zahrnuta do krajinného prostoru **KP A.2.2 Hradčanské bučiny**. Vytváří nejenom cenné přírodní hodnoty, ale též výrazné a bizarní scenérie okrajových částí skalních stěn i kaňonovitých údolí uvnitř území.

Navazující část Provodínské pahorkatiny zahrnutá do **KP A.2.1 Provodínské kameny** je více odlesněná a zahrnuje někdejší zemědělskou krajinu a lokality těžby štěrkopísků. Vynikají zde jedinečné útvary Provodínských kamenů. Tabule vytváří výrazný okraj vůči navazujícím sníženinám na jihozápadě (Jestřebská kotlina) i severu (Ploučnice).

Krajinná scéna, prostorové vztahy a estetická atraktivnost

Výrazné vulkanické tvary výšin Dub (458,0 m n.m.) a Pec (450,8 m n.m.) dotvářejí neklidnou siluetu Hradčanské pahorkatiny. Na západě navazující výšiny Provodínské pahorkatiny, zejména Lysá skála (419,2 m n.m.) a Dlouhý vrch (401,6 m n.m.), spoluvytvářející jedinečné scenérie pozorované z okolních sníženin i v celkových panoramatech krajiny pozorované z vyšších horizontů.

**TABULKA IDENTIFIKACE A KLASIFIKACE DOMINANTNÍCH ZNAKŮ
KRAJINNÉHO RÁZU v KC A.2 Hradčanské a Provodínské skály**

Znaky dle § 12	Konkrétní identifikované znaky a hodnoty	Klasifikace identifikovaných znaků		
		Dle pozitivních či negativních projevů Pozitivní Neutrální Negativní	Dle významu v KR Zásadní Spoluurčující Doplňující	Dle cennosti Jedinečný Význačný Běžný
Znaky přírodní charakteristiky vč. přírodních hodnot, VKP a ZCHÚ	<ul style="list-style-type: none"> ° Pískovcová tabule rozbrázděná sítí hlubokých údolí ° Skalní stěny a věže ° Vulkanické výlevy tvořící terénní dominanty ° Bučiny ve vrcholových partiích ° Přírodní cennosti pahorkatinné části NPR Břehyně-Pecopala (geologie, geomorfologie, borové a bukové porosty) ° Přírodní cennosti (geomorfologie, geologie, porosty) PP Provodínské kameny 	Pozitivní Pozitivní Pozitivní Pozitivní Pozitivní Pozitivní	Zásadní Spoluurčující Zásadní Spoluurčující Doplňující Spoluurčující	Jedinečný Jedinečný Význačný Význačný Jedinečný Jedinečný
Znaky kulturní a historické charakteristiky vč. kulturních dominant	<ul style="list-style-type: none"> ° Absence osídlení a dalších civilizačních prvků v hradčanských bučinách ° Těžba štěrkopísků v okolí Provodína 	Pozitivní Neutrální	Spoluurčující Doplňující	Význačný Běžný
Znaky estetických hodnot vč. harmonického měřítka a vztahů v krajině	<ul style="list-style-type: none"> ° Skalní útvary s výraznými okraji vůči okolní krajině (Hradčanské stěny) ° Výrazné terénní dominanty (Provodínské kameny) ° Zalesnění pískovcové tabule, přítomnost bučin 	Pozitivní Pozitivní Pozitivní	Zásadní Zásadní Spoluurčující	Jedinečný Jedinečný Význačný

Vizuálně otevřené segmenty krajiny (VOSK) - enklávy kulturní krajiny

VOSK A.2.1/1 Lysá skála. Jedná se o zbytek zemědělsky využívané velmi členité krajiny v okolí Provodína. Členitý terén vytváří působivé scenérie skal, nelesní zeleně a luk. Lesní rámeček uzavírá výrazně konvexní prostor. I když se v prostoru nacházejí pískovny, jsou scenérie skalních útvarů i výhledy z těchto míst do krajiny natolik cenné, že je lokalita zařazena do pásma s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo **A** odstupňované ochrany)

Obr. 122: Pískovna u Provodína (Foto: Atelier V)

Obr. 123: Pískovna u Provodína – v pozadí dominanty Lysé skály (Foto: Atelier V)

Obr. 124: Provodínské kameny – Lysá skála (www.turistik.cz)

Krajinný celek Povodí Ploučnice (KC A.3) a krajinné prostory KP A.3.1 a KP A.3.2

Krajinný celek představuje sníženinu toku Ploučnice a Hradčanských rybníků, ohraničující ze severu centrální prostor Dokeska – Hradčanskou a Provodínskou pahorkatinu. KC vyniká zcela jinými znaky a hodnotami než prostor Jestřebské kotliny na jihozápadním okraji Dokeska. Zatímco severní část celku v prostoru Heřmaniček se již dojmově obrací k České Lípě a k její dominantě Hůrce (327,2 m n.m.), jihovýchodním směrem se celek proti proudu Ploučnice vyznačuje prostorovým sevřením meandrující řeky mezi okraj Hradčanských stěn a masiv Borečského lesa. Ještě dále k jihovýchodu je celek tvořen skladbou prostorů Hradčanských rybníků sevřených v lesním rámci.

V krajinném celku jsou proto vymezeny dva krajinné prostory (KP). Je to **KP A.3.1 Heřmaničky** zahrnující zemědělskou krajinu jihozápadně od Ploučnice s Heřmanickým rybníkem ukrytým za terénní vlnou a s otevřenými plochami bývalé zemědělské krajiny a **KP A.3.2 Hradčanské rybníky** zahrnující nejenom území PR Hradčanské rybníky s cennými ekosystémy, ale též mokřadní polohy bývalých rybníků (Pustý rybník) až k výběžku Hradčanské pahorkatiny – k ostrožnímu tvaru Bílého kamene (317,4 m n.m.).

Krajinná scéna, prostorové vztahy a estetická atraktivnost

V obrazu krajiny vyniká malé množství zástavby a kontrast zcela uzavřeného koridoru meandrujícího toku Ploučnice a otevřených prostorů zemědělské krajiny s otevírajícími se výhledy na Provodínské kameny (prostor Heřmaniček) a na okraje Hradčanské pahorkatiny a Hradčanských stěn (prostor Veselí). V Heřmaničkách a v okolí obce Brenná se objevují velmi zajímavé památky lidové architektury. Lesní krajina prostoru Hradčanských rybníků a bývalých rybníků při plochém rozvodí Ploučnice a Robečského potoka působí tajemným uzavřeným dojmem. Rybníky v lesních porostech představují esteticky atraktivní a vysoce harmonické scenérie.

TABULKA IDENTIFIKACE A KLASIFIKACE DOMINANTNÍCH ZNAKŮ
KRAJINNÉHO RÁZU v KC A.3 Povodí Ploučnice

Znaky dle § 12	Konkrétní identifikované znaky a hodnoty	Klasifikace identifikovaných znaků		
		Dle pozitivních či negativních projevů Pozitivní Neutrální Negativní	Dle významu v KR Zásadní Spoluurčující Doplňující	Dle cennosti Jedinečný Význačný Běžný
Znaky přírodní charakteristiky vč. přírodních hodnot, VKP a ZCHÚ	<ul style="list-style-type: none"> ° Cenné přírodní hodnoty toku Ploučnice meandrujícího v nivě uzavřené doprovodnými porosty ° Cenné mokřadní ekosystémy v PR Hradčanské rybníky a v navazujících mokřadních polohách 	Pozitivní Pozitivní	Zásadní Spoluurčující	Jedinečný Význačný
Znaky kulturní a historické charakteristiky vč. kulturních dominant	<ul style="list-style-type: none"> ° Zbytky obcí podél Ploučnice s dochovanými tradičními formami staveb ° Cenné objekty lidové architektury v Heřmaničkách a v prostoru obce Brenná 	Pozitivní Pozitivní	Spoluurčující Doplňující	Význačný Význačný
Znaky estetických hodnot vč. harmonického měřítka a vztahů v krajině	<ul style="list-style-type: none"> ° Ohraničení prostoru okrajem Hradčanské a Provodínské pahorkatiny s výraznými dominantami Provodínských kamenů ° Uzavření meandrů Ploučnice souvislými porosty nivy do koridorového prostoru ° Harmonické zapojení zástavby do krajinného rámce ° Hradčanské rybníky v lesním rámci 	Pozitivní Pozitivní Pozitivní	Zásadní Zásadní Spoluurčující Spoluurčující	Jedinečný Význačný Význačný Význačný

Vizuálně otevřené segmenty krajiny (VOSK) – enklávy kulturní krajiny

VOSK A.3.1/1 Heřmanický rybník. Území bývalé zemědělské krajiny přiléhající k zástavbě obce rozložené při cestě podél řeky a v meandrech řeky Ploučnice. Zřetelné vymezení prostoru okraji lesa i okraji souvislých porostů nivy vytváří působivý krajinný rámec s výhledy na dominanty Provodínských

kamenů. Lokalita je zařazena do pásma s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo B odstupňované ochrany)

VOSK A.3.1/2 Meandry Ploučnice. Jedinečné území nivy Ploučnice tvoří koridorový prostor jasně vymezený mohutnou doprovodnou zelení. Lokalita je zařazena do pásma s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo A odstupňované ochrany)

VOSK A.3.1/3 Veselí. Rozlehlý otevřený prostor je jasně vymezen okrajem lesů a okrajem porostů nivy Ploučnice. Nad terénní, hranou ohraničující nivu na levém břehu, jsou rozloženy zbytky zástavby s mohutnými objekty. Cenné jsou pohledy na siluetu Hradčanské pahorkatiny. Lokalita je zařazena do pásma s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo B odstupňované ochrany).

VOSK A.3.1/4 Hradčany. Drobný prostor nivy levobřežního přítoku Ploučnice, přivádějícího vodu ze soustavy Hradčanských rybníků, představuje výběžek zastavěného prostoru Hradčan. Rekreační objekty jsou však přimknuty k okraji nivy. Lokalita je zařazena do pásma s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo B odstupňované ochrany)

Obr. 125: Heřmaničky – usedlosti u Ploučnice (Foto: Atelier V)

Obr. 126: Veselí – usedlosti u Ploučnice a otevřený prostor se siluetou okraje Hradčanských stěn (Foto: Atelier V)

Obr. 127: Tok Ploučnice se vyznačuje přirozeností a bohatou vegetací (Foto: Atelier V)

Obr. 128 a 129: Meandry Ploučnice (Foto: M. Drahoňovský)

Krajinný celek Bezděz – Buková (KC A.4) a krajinné prostory KP A.4.a a KP A.4.2

Rozsáhlý krajinný celek tvoří jihovýchodní cíp Dokeska. Je prakticky celý vyplněn lesními porosty Bezdězské vrchoviny s několika otevřenými prostory spadajícími do nižších poloh okraje vymezeného území – Skalské tabule. Z poměrně mírně zvlněného povrchu vystupují výrazné terénní dominanty Bezdězu a Bukové. Výrazné jsou též Slatinné vrchy.

Celek je rozdělen významným rozvodím Ploučnice a Jizery na dva krajinné prostory. **KP A.4.1 Bezdězská vrchovina** je krajinou vizuálně přivrácenou k Jestřebské kotlině a dostávající se do významných prostorových souvislostí vnímaných v krajinných panoramatech (siluety Velké a Malé Bukové a Bezdězu). **KP A.4.2 Skalská tabule** je již krajina vizuálně odvrácená od většiny prostoru Dokeska. Je rovněž tvořena převážně lesními porosty, ale výrazné zde jsou již enklávy bezlesí, částečně s ornou půdou, s loukami a pastvinami.

Krajinná scéna, prostorové vztahy a estetická atraktivnost

Výrazný kontrast rovinnaté a mírně zvlněné lesnaté krajiny s výraznými terénními dominantami představuje mimořádnou hodnotu dynamické krajinné scény vyjadřující napětí. Ojedinelá a neopakovatelná konfigurace terénních tvarů je pro tuto krajinu zcela typická (Bezděz, Ralsko) a je základem výrazné rekreační atraktivnosti.

TABULKA IDENTIFIKACE A KLASIFIKACE DOMINANTNÍCH ZNAKŮ
KRAJINNÉHO RÁZU v KC A.4 Bezděz - Buková

Znaky dle § 12	Konkrétní identifikované znaky a hodnoty	Klasifikace identifikovaných znaků		
		Dle pozitivních či negativních projevů Pozitivní Neutrální Negativní	Dle významu v KR Zásadní Spoluurčující Doplňující	Dle cennosti Jedinečný Význačný Běžný
Znaky přírodní charakteristiky vč. přírodních hodnot, VKP a ZCHÚ	<ul style="list-style-type: none"> o Souvislé zalesnění o Výrazné geomorfologické tvary vulkanických dominant 	Pozitivní Pozitivní	Zásadní Zásadní	Význačný Jedinečný
Znaky kulturní a historické charakteristiky vč. kulturních dominant	<ul style="list-style-type: none"> o Enkláva bývalé osady Strážov o Zříceniny hradu Bezděz – kulturní dominanta 	Pozitivní Pozitivní	Doplňující Zásadní	Význačný Jedinečný
Znaky estetických hodnot vč. harmonického měřítka a vztahů v krajině	<ul style="list-style-type: none"> o Terénní dominanty uplatňující se v krajinných panoramatech a umožňující rozhledy (Bezděz, Králův Stolec, Buková) o Výrazná konfigurace dominant (Velký a Malý Bezděz, Velká a Malá Buková) 	Pozitivní Pozitivní	Zásadní Zásadní	Jedinečný Jedinečný

Vizuálně otevřené segmenty krajiny (VOSK) – enklávy kulturní krajiny

VOSK A.4.1/1 Bezděz. Lokalita bezlesí na východním úpatí Bezdězu je uzavřena lesními okraji a je zcela oddělena od otevřené zemědělské krajiny hospodářského dvora Bezděz. Lokalita je zařazena do pásma s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo **A** odstupňované ochrany)

VOSK A.4.1/2 Strážov. Zcela uzavřený drobný prostor v hlubokých lesích při tradiční (Strážovské) cestě připomíná někdejší osadu. Lokalita je zařazena do pásma s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo **A** odstupňované ochrany)

VOSK A.4.2/1 Čihadlo. Lokalita navazující na VOSK A.3.1/1 představuje zcela uzavřený prostor v lesním porostu. Lokalita je zařazena do pásma s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo **A** odstupňované ochrany)

VOSK A.4.2/2 Nová Hospoda. Velký prostor bezlesí v minulosti zřejmě náležející k Nové Hospodě jako kopanina (*Rodeland*). Lokalita je zařazena do pásma s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo **B** odstupňované ochrany)

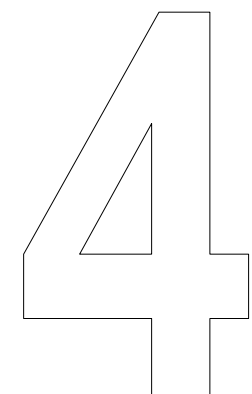
VOSK A.4.2/3 Vrchbělá. Drobný prostor náleží k obci Vrchbělá a je částečně zapuštěn do Vrchbělské rokle. Lokalita je zařazena do pásma s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu (Pásmo **B** odstupňované ochrany)

Obr.130: Hrad Bezděz (www.turistik.cz)

Obr. 131 a 132: Pohled z Bezdězu směrem k Máchovu jezeru a Břehyňskému rybníku a k Bukové do lesních komplexů Bezdězské vrchoviny (Foto: Atelier V)

**NÁVRH ODSTUPŇOVANÉ
OCHRANY
KRAJINNÉHO RÁZU**

4.1 Principy ochrany

4.1.1 Postup při definování odstupňované ochrany vzhledem ke specifickým rysům krajiny Dokeska

4.1.1.1 Prostorová a charakterová diferenciacie krajiny a delimitace pásem odstupňované ochrany pro VOSK

Prostorová a charakterová diferenciacie krajiny a delimitace pásem odstupňované ochrany pro VOSK je základní podmínkou pro systém ochrany krajinného rázu na území Dokeska, který je tvořen třemi dále uvedenými úrovněmi. Diferenciacie má následující podobu:

Hranice vymezeného území „Dokesko“
PROSTOROVÁ A CHARAKTEROVÁ DIFERENCIACE KRAJINY
Rozhraní krajinných celků (KC)
Rozhraní krajinných prostorů (KP)
Hranice vizuálně otevřených segmentů krajiny (VOSK)
PÁSMA ODSUPŇOVANÉ OCHRANY
Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu
Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu
Území se zvýšeným stupněm ochrany krajinného rázu

4.1.1.2 První úroveň ochranných podmínek.

Struktura krajiny Dokeska se vyznačuje převahou lesních porostů a přítomností enkláv kulturní krajiny ve vazbě na krajinné osy vodotečí (krajina intenzivně rekreačně využívaná a obývaná a krajina extenzivně využívaná, resp. opuštěná, se zaniklými sídly). **Pro jednotlivé krajinné celky (KC)** jsou stanoveny obecné **podmínky ochrany**, které korespondují s identifikovanými a klasifikovanými dominantními znaky krajinného rázu v těchto krajinných celcích.

4.1.1.3 Druhá úroveň ochranných podmínek

Změny ve využití území a stavební akce budou směřovány v naprosté většině mimo lesní porosty do enkláv bezlesí, do existujících sídel a do jejich okolí. Proto musí být ochrana krajinného rázu směřována především do těchto území a je třeba se vyjádřit obecně k usměrnění takových záměrů. Kromě toho se krajinný ráz souvisle zalesněného území definuje obtížně, protože je velmi omezena možnost vizuálního vnímání krajinné scény a toto vnímání se soustřeďuje na dílčí scénérie a detaily.

Na území Dokeska byla proto vymezena dílčí území ležící mimo souvislé lesní porosty a zahrnující kulturní krajinu, drobné lesní porosty a rozptýlenou zeleň, sídla, stopy zaniklých sídel a další civilizační prvky. Jedná se o tzv. „**vizuálně otevřené segmenty krajiny (VOSK)**“, pro které byla provedena **delimitace pásem odstupňované ochrany**. Pro pásma ochrany **A** – nejvyšší ochrany krajinného rázu, **B** – vysoké ochrany krajinného rázu a **C** – zpřísněné ochrany krajinného rázu jsou stanoveny obecné **zásady ochrany**.

4.1.1.4 Třetí úroveň ochranných podmínek

Ve vizuálně otevřených segmentech krajiny leží sídla, která mají vlastní kvality, závislé na urbanistické struktuře, na přítomnosti architektonicky cenných objektů a kulturních dominant, na obrazu sídla v krajině a na

rozvojových možnostech sídla. Proto byla provedena analýza všech sídel ve vymezeném území Dokeska (s výjimkou sídel na hranicích která jsou z území vyňata) a byly stanoveny podmínky pro výstavbu. Vyhodnocení sídel bylo provedeno podle následující osnova:

1	ZÁKLADNÍ ÚDAJE
1.1	Jméno obce
1.2	Krajinný celek
1.3	Krajinný prostor
1.4	První písemná zmínka
1.5	Počet obyvatel v roce 1930
1.6	Počet obyvatel v roce 2000
2	ZNAKY PŘÍRODNÍ CHARAKTERISTIKY A KRAJINNÝ RÁMEC
2.1	Charakter přírodních prvků a zeleně ve struktuře sídla
2.1	Charakter krajinného rámce (plošná struktura) (převaha lesních porostů, mozaika lesních porostů a zemědělských ploch, maloplošná struktura zemědělských ploch s velkým podílem nelesní rozptýlené zeleně, velkoplošná struktura zemědělské krajiny, otevřené plochy pastvin a luk, jiná struktura)
2.2	Charakter krajinného rámce (prostorová struktura)(sídlo v rovině, v rozlehlém údolí nebo v kotlině, v sevřeném údolí, ve svahu, na terénní hraně, na návrší, na terénním hřbetu, na výšně, na terénním ostrohu atd.)
3	ZNAKY KULTURNÍ A HISTORICKÉ CHARAKTERISTIKY
3.1	Urbanistická struktura a její dochovanost
3.2	Převažující charakter zástavby
3.3	Vizuální projev zástavby v krajinných panoramatech, silueta zástavby obce
3.4	Přítomnost architektonicky cenných staveb a dochovaných objektů lidové architektury
3.5	Přítomnost památkově chráněných objektů a území
3.6	Dochované stopy členění plučiny nebo jiné stopy hospodářského využití nebo jiné kultivace krajiny
4	ROZVOJOVÉ MOŽNOSTI A REGULATIVY DLE ÚPD NEBO ÚPP
5	ROZVOJOVÉ MOŽNOSTI Z HLEDISKA OCHRANY KR
5.1	Rozvojové možnosti (bez rozvojových možností, možná dostavba v prolukách, možná dostavba na rozvojových plochách)
5.2	Omezující podmínky (regulativy) z hlediska ochrany struktury zástavby jakožto součásti rázu a identity krajiny (zachování struktury zástavby bez možnosti jejího doplnění, doplnění zástavby s respektováním dochované struktury, dotvoření struktury zástavby s ohledem na obraz sídla v krajinném rámci)
5.3	Omezující podmínky z hlediska ochrany forem zástavby (zachování charakteru zástavby při respektování tradičních architektonických forem, prvků a materiálů, zachování charakteru zástavby při architektonickém výrazu korespondujícím s dochovanou architekturou, zachování charakteru zástavby při individuálním architektonickém výrazu)

4.1.2 Výhodiska

- zachovat nenarušenost výrazných a jedinečných krajinných panoramat s převládajícím lesním charakterem v hřbetních polohách (Hradčanská pahorkatina, Bezděžská vrchovina)
- zachovat nenarušenost přírodě blízkých segmentů a partií krajiny
- zachovat měřítko a formy zástavby vybraných sídel, obnovovat strukturu zástavby a navazovat na ni
- nerozšiřovat rekreační funkce a zástavbu do hranic Dokeska

4.2 Úrovně ochrany

4.2.1 První úroveň ochrany – ochranné podmínky pro krajinné celky

TABULKY OCHRANNÝCH PODMÍNEK PRO KRAJINNÉ CELKY (PODMÍNKY K OCHRANĚ DOMINANTNÍCH ZNAKŮ KRAJINNÉHO RÁZU KTERÉ NEJSOU CHRÁNĚNY DLE JINÝCH USTANOVENÍ ZÁKONA)

Krajinný celek KC A.1 Jestřebská kotlina	
Znaky dle § 12	Ochranné podmínky
Ochrana znaků přírodní charakteristiky vč. přírodních hodnot, VKP a ZCHÚ	<ul style="list-style-type: none"> ○ Jsou chráněny dle některých ustanovení zák. č. 114/1992 Sb. (MZCHÚ, VKP, ÚSES, Natura 2000)
Ochrana znaků kulturní a historické charakteristiky vč. kulturních dominant	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ochrana terénních dominant před vizuálním znečištěním - bez možnosti výstavby na těchto bodech krajiny ○ Omezení výstavby v obci Břehyně a na severním břehu Novozámeckého rybníka s cílem zachování dochovaných stop urbanistické struktury a architektonického výrazu staveb
Ochrana znaků estetických hodnot vč. harmonického měřítka a vztahů v krajině	<ul style="list-style-type: none"> ○ Vyloučení zásahů do terénních horizontů ○ Respektování harmonického vztahu zástavby a krajinného rámce ○ Vyloučení záměrů vybočujících z harmonického měřítka krajiny

Krajinný celek KC A.2 Hradčanské a Provodínské skály	
Znaky dle § 12	Ochranné podmínky
Ochrana znaků přírodní charakteristiky vč. přírodních hodnot, VKP a ZCHÚ	<ul style="list-style-type: none"> ○ Jsou chráněny dle některých ustanovení zák. č. 114/1992 Sb. (MZCHÚ, VKP, ÚSES, Natura 2000)
Ochrana znaků kulturní a historické charakteristiky vč. kulturních dominant	<ul style="list-style-type: none"> ○ Omezení stavební činnosti a nerozšiřování těžby štěrkopísků s následnými rekultivačními opatřeními
Ochrana znaků estetických hodnot vč. harmonického měřítka a vztahů v krajině	<ul style="list-style-type: none"> ○ Minimalizace zásahů do terénních horizontů ○ Zachování příznivého stavu absence vizuálního znečištění krajiny ○ Respektování harmonických partií zemědělské krajiny v okolí Provodínských kamenů

Krajinný celek KC A.3 Povodí Ploučnice	
Znaky dle § 12	Ochranné podmínky
Ochrana znaků přírodní charakteristiky vč. přírodních hodnot, VKP a ZCHÚ	<ul style="list-style-type: none"> ○ Jsou chráněny dle některých ustanovení zák. č. 114/1992 Sb. (MZCHÚ, VKP, ÚSES, Natura 2000)
Ochrana znaků kulturní a historické charakteristiky vč. kulturních dominant	<ul style="list-style-type: none"> ○ Respektování a obnova dochovaných stop historického osídlení ○ Ochrana cenných staveb lidové architektury a jejich prostředí
Ochrana znaků estetických hodnot vč. harmonického měřítka a vztahů v krajině	<ul style="list-style-type: none"> ○ Přísná ochrana přírodě blízkých scenérií proti stavebním záměrům a vizuálnímu znečištění krajiny ○ Respektování harmonického vztahu zástavby a krajinného rámce ○ Vyloučení záměrů vybočujících z harmonického měřítka krajiny ○ Respektování tradičního měřítka a forem architektury.

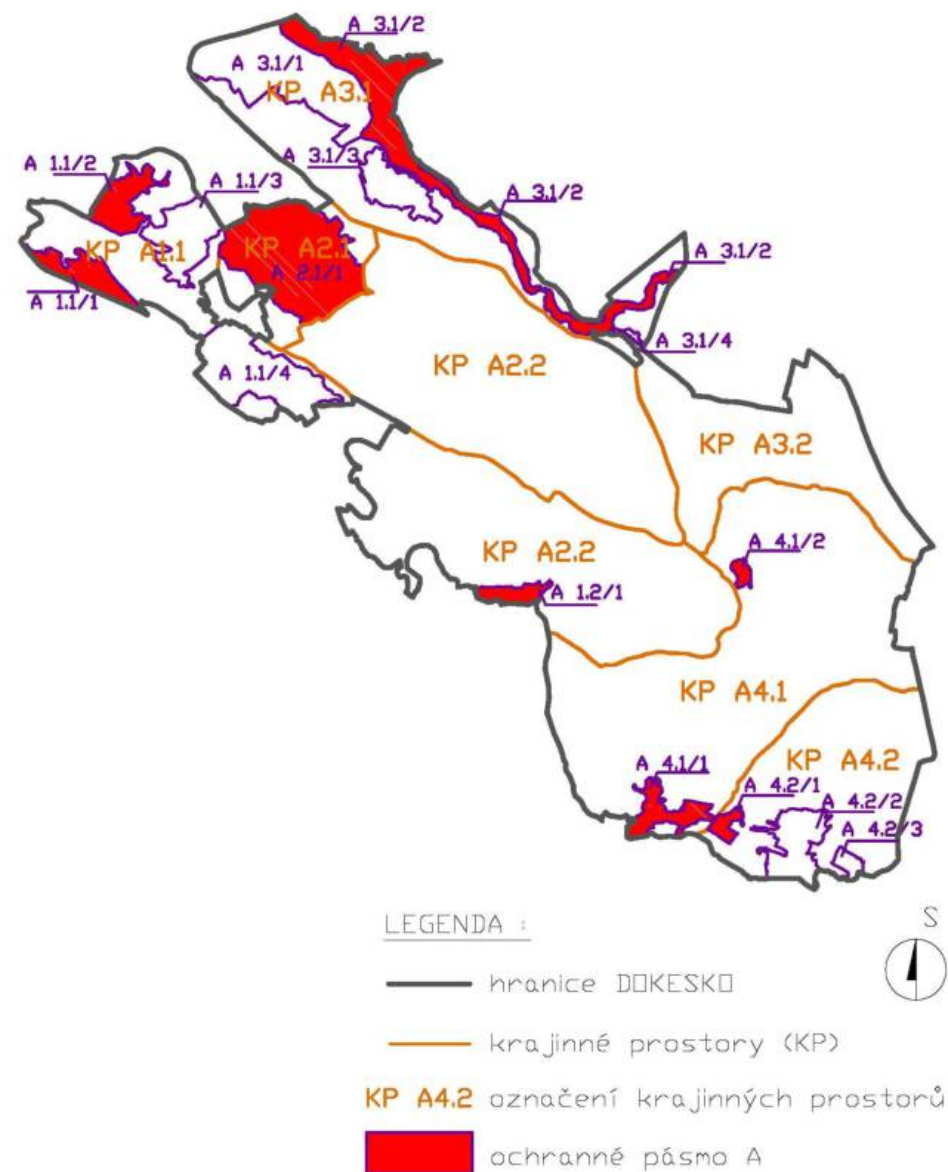
Krajinný celek KC A4 Bezděz – Buková	
Znaky dle § 12	Ochranné podmínky
Ochrana znaků přírodní charakteristiky vč. přírodních hodnot, VKP a ZCHÚ	<ul style="list-style-type: none"> ○ Jsou chráněny dle některých ustanovení zák. č. 114/1992 Sb. (MZCHÚ, VKP, ÚSES, Natura 2000)
Ochrana znaků kulturní a historické charakteristiky vč. kulturních dominant	<ul style="list-style-type: none"> ○ Respektování lokality Strážova bez možnosti nové výstavby ○ Respektování kulturní dominanty Bezdězu
Ochrana znaků estetických hodnot vč. harmonického měřítka a vztahů v krajině	<ul style="list-style-type: none"> ○ Vyloučení obnovy staveb na zaniklých lokalitách ○ Respektování harmonického vztahu zástavby a krajinného rámce ○ Vyloučení záměrů vybočujících z harmonického měřítka krajiny ○ Zachování příznivého stavu vizuálního znečištění krajiny

4.2.2 Druhá úroveň ochrany - odstupňovaná ochrana krajinného rázu ve vizuálně otevřených segmentech krajiny (VOSK)

Pro vizuálně otevřené segmenty krajiny (VOSK), představující místa krajinného rázu, je navržena odstupňovaná ochrana krajinného rázu a to formou vymezení pásem. Jedná se o pásmo **A** – nejvyšší ochrany krajinného rázu, pásmo **B** – vysoké ochrany krajinného rázu a pásmo **C** – zvýšené ochrany krajinného rázu. V jednotlivých pásmech budou platit následující ochranná opatření:

Pásmo „A“ – nejvyšší ochrany krajinného rázu (zaujímá 9,36% plochy Dokeska)

Pásmo odstupňované ochrany A – M 1:100 000

(bez měřítka)

Nová výstavba

- je přípustná pouze v lokalitách zvláště vyznačených a to v zastavěném území obcí nebo v bezprostředním kontaktu s existující zástavbou
- je nepřipustná ve volné krajině, v lokalitách zaniklých obcí a v obcích, u kterých není možnost nové výstavby výslovně uvedena
- bude se podřizovat tradičním formám a architektonickému výrazu (půdorysný tvar, výška, tvar střechy, materiály a barevnost) a objektům spoluvytvářejícím ráz krajiny v daném místě krajinného rázu
- nebude zasahovat do siluet zástavby a do měřítka zástavby, nebude měnit harmonii vztahu zástavby a přírodního prostředí

Nová výstavba a další zásahy do krajiny (změny ve využití území, zásahy do porostů, technické úpravy vodních toků a ploch, komunikací a technické infrastruktury):

- budou respektovat dochovaný ráz krajiny, nebudou zasahovat do prostorových vztahů a měřítka krajiny
- nebudou patrné v siluetách a na vizuálních horizontech
- nebudou zasahovat do struktury osídlení a forem jednotlivých sídel

V pásmu „A“ nelze připustit silný zásah do některé z pozitivních hodnot jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů. **V pásmu „A“ nelze připustit** takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.

Pásmo „B“ – vysoké ochrany krajinného rázu (zaujímá 8,63% plochy Dokeska)

Nová výstavba

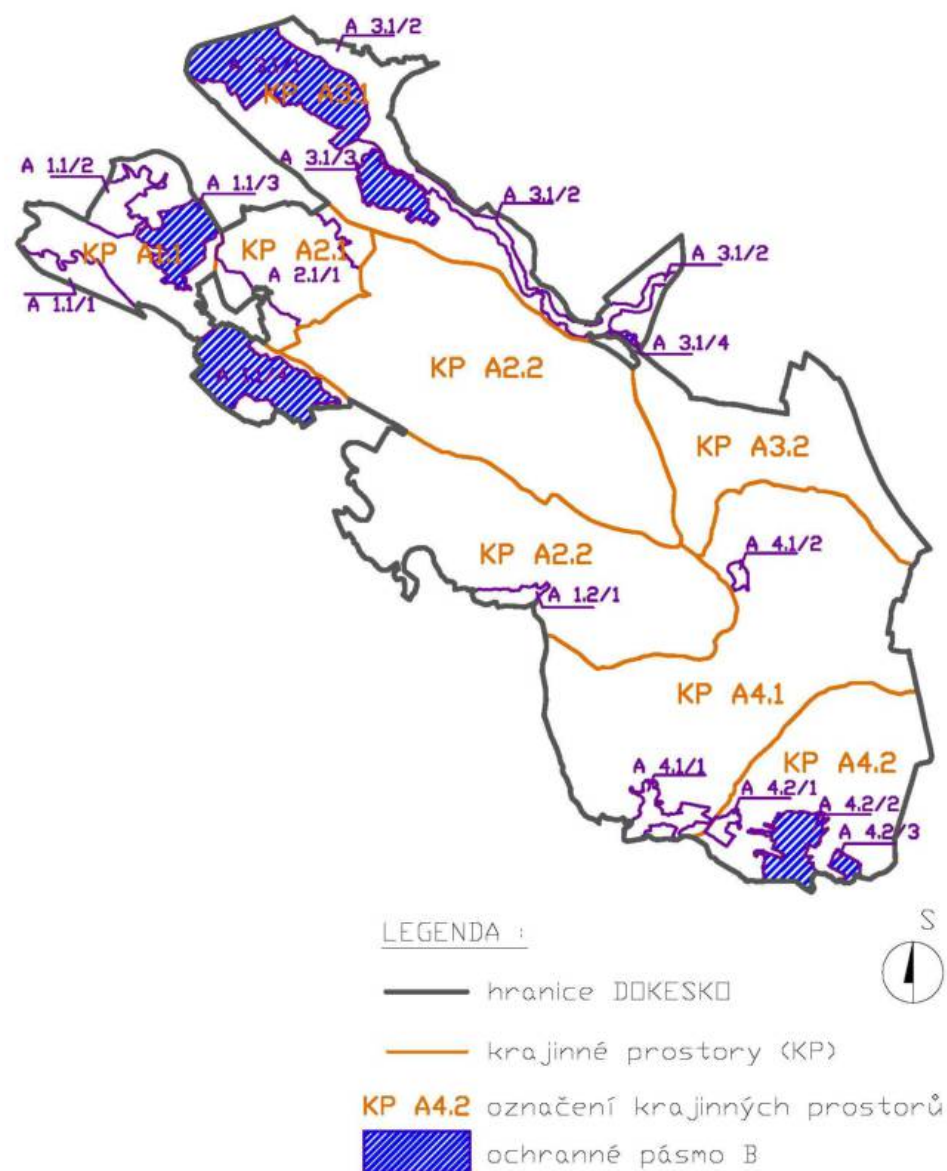
- je přípustná pouze v zastavěném území obcí nebo v bezprostředním kontaktu s existující zástavbou
- je nepřipustná ve volné krajině
- bude v krajinářsky exponovaných polohách korespondovat s formami a výrazem objektů (půdorysný tvar, výška, tvar střechy, materiály a barevnost), spoluvytvářejícím ráz krajiny
- nebude zasahovat do siluet zástavby a do měřítka zástavby, nebude měnit harmonii vztahu zástavby a přírodního prostředí

Nová výstavba a další zásahy do krajiny (změny ve využití území, zásahy do porostů, technické úpravy vodních toků a ploch, komunikací a technické infrastruktury)

- budou respektovat dochovaný ráz krajiny, nebudou výrazně zasahovat do prostorových vztahů a měřítka krajiny
- nebudou patrné v siluetách a na vizuálních horizontech
- nebudou zasahovat do struktury osídlení a omezeně mohou zasahovat do forem jednotlivých sídel

V pásmu „B“ lze připustit silný zásah do některé z pozitivních hodnot jednotlivých charakteristik krajinného rázu (pokud se nejedná o hodnotu jedinečného významu), zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů. **V pásmu „B“ lze připustit** i takové zásahy, které jsou z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti nebo které by mohly být přijatelné pouze za splnění určitých podmínek.

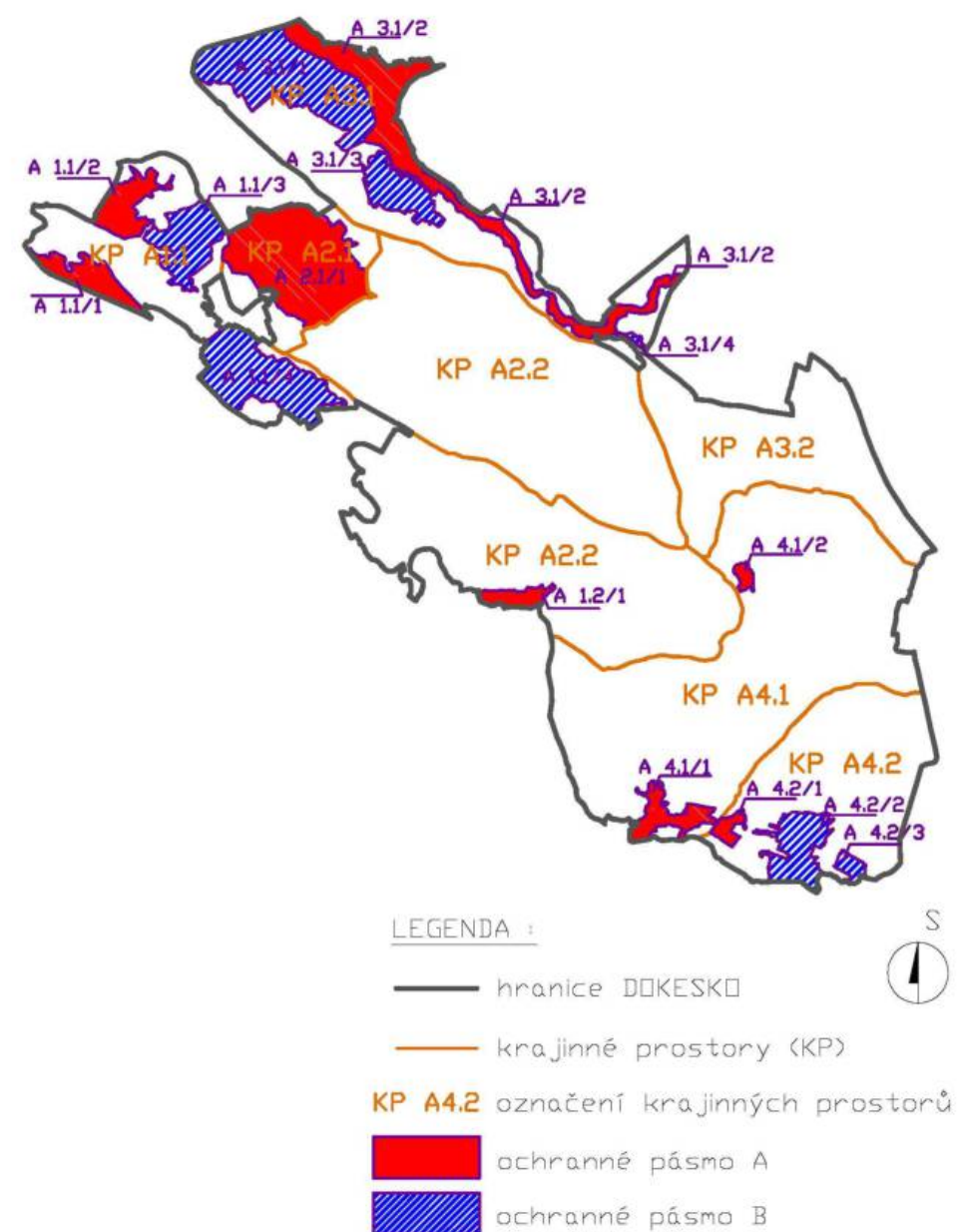
Pásmo odstupňované ochrany B - M 1:100 000

(bez měřítka)

Je třeba si uvědomit, že vizuálně otevřené segmenty krajiny (VOSK) pokrývají téměř veškeré území mimo souvislé lesní porosty a zahrnují některé drobnější lesní porosty. Celková výměra VOSK tvoří 18% plochy vymezeného území Dokesko a prakticky veškeré další plochy jsou plochy lesů, které jsou vůči zástavbě chráněny jiným způsobem.

Pásmo odstupňované ochrany A a B - M 1:100 000

Pásmo „C“ – zvýšené ochrany krajinného rázu

Na území Dokeska se Pásmo „C“ nevyskytuje.

4.2.3 Třetí úroveň ochrany – ochranné podmínky pro výstavbu v sídlech

Ochranné podmínky pro výstavbu v sídlech jsou řešeny v Kapitole 5.

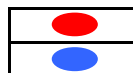
5

**REGULACE STAVEBNÍ
ČINNOSTI UVNITŘ
ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ**

5.1 Břehyně

5.1.1 Vyhodnocení sídla

osada: **BŘEHYNĚ**
obec: Doksy

Vizuální projev - harmonický
Architektonicky cenné stavby - přítomny

Základní údaje			
krajinný celek	KC A.1	první písemná zmínka	
krajinný prostor	KP A.1.2	počet obyvatel r. 1930	
VOSK	A.1.2/1	počet obyvatel r. 2000	
Znaky přírodní charakteristiky a krajinný rámec			
charakter přírodních prvků a zeleně ve struktuře sídla			
1/ s výraznou zelení zahrad			
2/ zástavba s plynulým přechodem do krajiny			●
3/ výrazná zeleň veřejných prostorů obce			●
charakter krajinného rámce (plošná struktura)			
1/ převaha lesních porostů v okolí			●
2/ mozaika lesních porostů a zemědělských ploch			
3/ maloplošná struktura zemědělských ploch s velkým podílem nelesní rozptýlené zeleně			
4/ velkoplošná struktura zemědělské krajiny			
5/ otevřené plochy pastvin, polí a luk			
6/ jiná struktura			
charakter krajinného rámce (prostorová struktura)			
1/ sídlo v rovině	●	5/ na terénní hraně	
2/ v rozlehlém údolí nebo kotlině		6/ na návrší	
3/ v sevřeném údolí		7/ na terénním hřbetu	
4/ ve svahu		8/ na výšině	
		9/ na terénním ostrohu	
Znaky kulturní a historické charakteristiky			
urbanistická struktura a její dochovanost			
1/ dochovaná		3/ částečně setřená	
2/ částečně dochovaná	●	4/ setřená	
převažující charakter zástavby			
1/ s převažujícím tradičním výrazem			●
2/ s velkým podílem přestaveb a novostaveb			
3/ s převažujícím novodobým charakterem			
vizuální projev zástavby v krajinných panoramatech			
A/ harmonický	●	B/ disharomický	
1/ výrazný		3/ minimální	●
2/ dílčí		4/ neuplatňuje se	
přítomnost architekt. cenných staveb a dochov. objektů lidové architektury			
1/ přítomny	●	2/ nepřítomny	
přítomnost památkově chráněných objektů a území			
1/ přítomny	●	2/ nepřítomny	
dochov. stopy členění pluziny či jiné stopy hospod. využití či jiné kultivace krajiny			
1/ výrazné		2/ nezřetelné	●
Rozvojové možnosti a regulativy dle ÚPD nebo ÚPP			
1/ ANO		2/ NE	●

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany KR	
rozvojové možnosti	
1/ bez rozvojových možností	
2/ možná dostavba v prolukách	●
3/ možná dostavba na rozvojových plochách	
omezující podmínky z hlediska ochrany struktury zástavby	
1/ zachování struktury zástavby bez možnosti jejího doplnění	
2/ doplnění zástavby s respektováním dochované struktury	●
3/ dotvoření struktury zástavby s ohledem na obraz sídla v krajinném rámci	
omezující podmínky z hlediska ochrany forem zástavby	
1/ zachování charakteru zástavby při respektování tradičních architektonických forem prvků a materiálů	●
2/ zachování charakteru zástavby při architektonickém výrazu korespondujícím s dochovanou architekturou	
3/ zachování charakteru zástavby při individuálním arch. výrazu	
4/ bez omezení	

5.1.2 Charakteristika sídla

Osadu obce Doksy tvoří několik jednotlivých objektů pod hrází a na břehu Břehyňského rybníka. Osada se v panoramatických pohledech nijak neuplatňuje a její zástavba je obklopena vzrostlou zelení. Objekty jsou různého stáří a různé kvality (zachovaná tradiční zástavba i novodobý objekt). Urbanistická struktura obce je částečně dochována. V centru osady se nachází kaple svatého Vavřince a klasicistní budova bývalého mlýna (vodní pily). Památkově chráněný je mlýnský náhon s hrází, kaple a venkovská usedlost čp. 280. V katastru Břehyně, severně od jádra osady, se v lesích nachází rozlehlý vojenský areál. Ve čtyřstupňové škále je cennost osady z hlediska architektonického a urbanistického hodnocena stupněm 2.

Podle územního plánu se zde nevymezují žádné rozvojové plochy. Vzhledem k estetickým a architektonickým hodnotám osady a vzhledem k významným přírodním hodnotám území, zde není předpokládána žádná výstavba. Z hlediska ochrany hodnot krajinného rázu by bylo možné připustit zástavbu několika jednotlivými objekty uvnitř zastavěného území osady, při zachování tradičního měřítka, hmot, architektonického výrazu a rozptýlenosti urbanistické struktury s množstvím prostupující zeleně. Rozvoj lze spatřovat i v adaptaci nevhodných novodobých objektů či v rekonstrukci objektů stávajících (mlýn). Rozvoj v bývalém vojenském areálu není žádoucí.

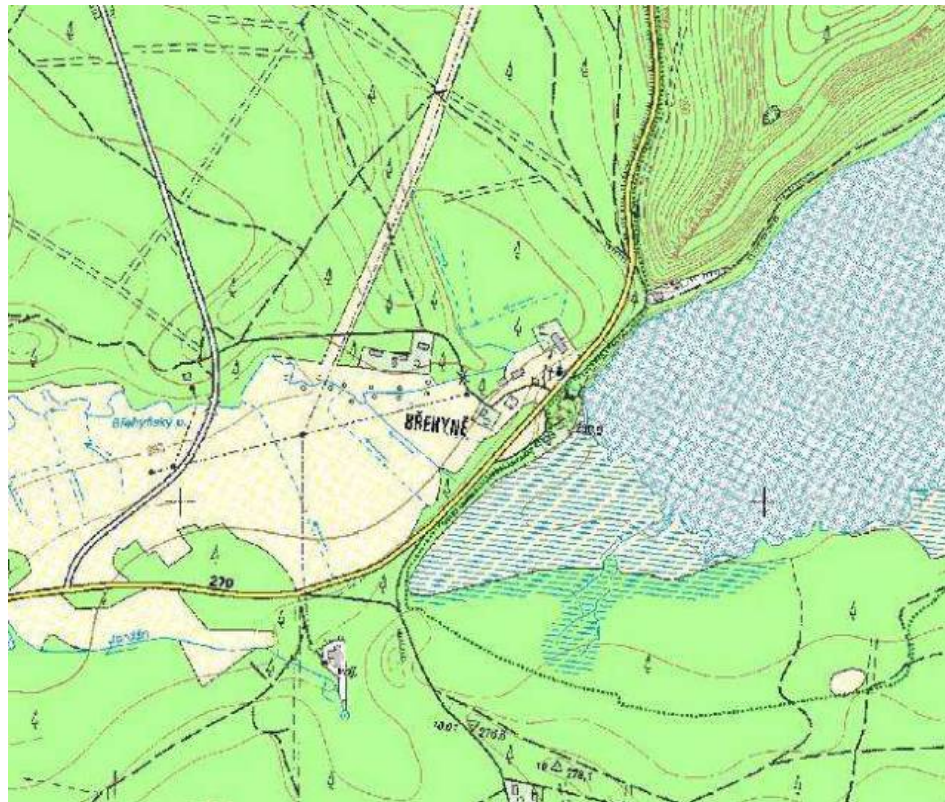
5.1.3 Rozvojové možnosti a regulativy

OSADA SPADÁ POD ÚZEMNÍ PLÁN MĚSTA DOKSY.

Projektant ÚPD Doksy – SAUL s.r.o., U Domoviny 491/1, Liberec 4
Vedoucí projektant Ing. arch. Vladislav Hron
V ÚPn se v lokalitě **nepočítá ze žádnými rozvojovými plochami.**

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany krajinného rázu

Z hlediska ochrany hodnot krajinného rázu by bylo možné připustit zástavbu několika jednotlivými objekty uvnitř zastavěného území osady, při zachování tradičního měřítka, hmot, architektonického výrazu a rozptýlenosti urbanistické struktury s množstvím prostupující zeleně. **Rozvoj lze spatřovat i v adaptaci nevhodných novodobých objektů či v rekonstrukci objektů stávajících (mlýn). Rozvoj v bývalém vojenském areálu není žádoucí.**

Obr. 5.1: Břehyně – topografická mapa (<http://geoportal.cenia.cz>)

Obr. 5.2: Břehyně– ortofotomapa (<http://www.mapy.cz>)

Obr. 5.3: ÚPn (výřez). Hlavní výkres č. 1 (M 1:5000) kompletní urbanistický návrh, etapizace (Břehyně).

BH	BH	PLOCHY BYDLENÍ HROMADNÉHO
BI	BI	PLOCHY BYDLENÍ INDIVIDUÁLNÍHO
BV	BV	PLOCHY BYDLENÍ VENKOVSKÉHO
BK	BK	PLOCHY OBYTNÉ S PODÍLEM Komerčního URYTOVÁNÍ
BC	BC	PLOCHY FUNKČNĚ SMĚŠNÉ
OV	OV	PLOCHY OBYČNÉ VYBAVENOSTI
RA	RA	PLOCHY REKREAČNÍHO URYTOVÁNÍ - AREÁLOVÉHO TYPU
		PLOCHY REKREAČNÍHO URYTOVÁNÍ - OSTATNÍ
S	S	PLOCHY PRO SPORT
SR	SR	PLOCHY PRO RELAXACI - PLÁŽE
SV	SV	PLOCHY PRO VYBAVENOST PLÁŽÍ
SX	SX	SPECIFICKÉ SPORTOVNÍ PLOCHY - LODIČNICE
VP	VP	PLOCHY VÝROBNÍ A SKLADOVÉ
VZ	VZ	PLOCHY PRŮMYŠLĚNÉ VÝROBY
DV	DV	PLOCHY DOPRAVNÍ VYBAVENOSTI
		PLOCHY ZÁKLADNÍHO KOMUNIKAČNÍHO SYSTÉMU
		PLOCHY OSTATNÍCH KOMUNIKACÍ
		PLOCHY HLAVNÍCH PĚŠÍCH TRAS A PROSTRANSTVÍ
		PLOCHY ŽELEZNICE
		PLOCHY TECHNICKÉ VYBAVENOSTI
		PLOCHY SE SPECIFICKÝM VYUŽITÍM (ARMÁDA ČR, COI)
		PLOCHY LESŮ (PUPEL)
		PLOCHY LESŮ S REKREAČNÍM VYUŽITÍM
		PLOCHY OSTATNÍ KRAJINNÉ ZELENĚ
		PLOCHY VOONICH TORŮ A NÁDŘÍ
		PLOCHY MOKŘADŮ
		PLOCHY ORNĚ PLODY
		PLOCHY LUK A PASTVIN
		PLOCHY ZAHRAD, SÁDKŮ, ZAHRAČKÁŘSKÝCH KOLON
		PLOCHY VEŘEJNÉ ZELENĚ A PARNY
		PLOCHY HRŠTOVŮ
		PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÉ STROMY
		PLOCHY OCHRANĚNÉ A DOPROVOZENÉ ZELENĚ
		VÝZNAMNÉ SOLITERNÍ ALJE
		PŘESTAVBOVÉ ÚZEMÍ
		POSTUPNÁ DEURBAVNICE - UNOVNĚNÍ ÚZEMÍ ODĚSTAVIT
		INTERAKČNÍ VYUŽITÍ ÚZEMÍ
		HUMANIZACE ÚZEMÍ

Obr. 5.4: ÚPn. Legenda k hlavnímu výkresu.

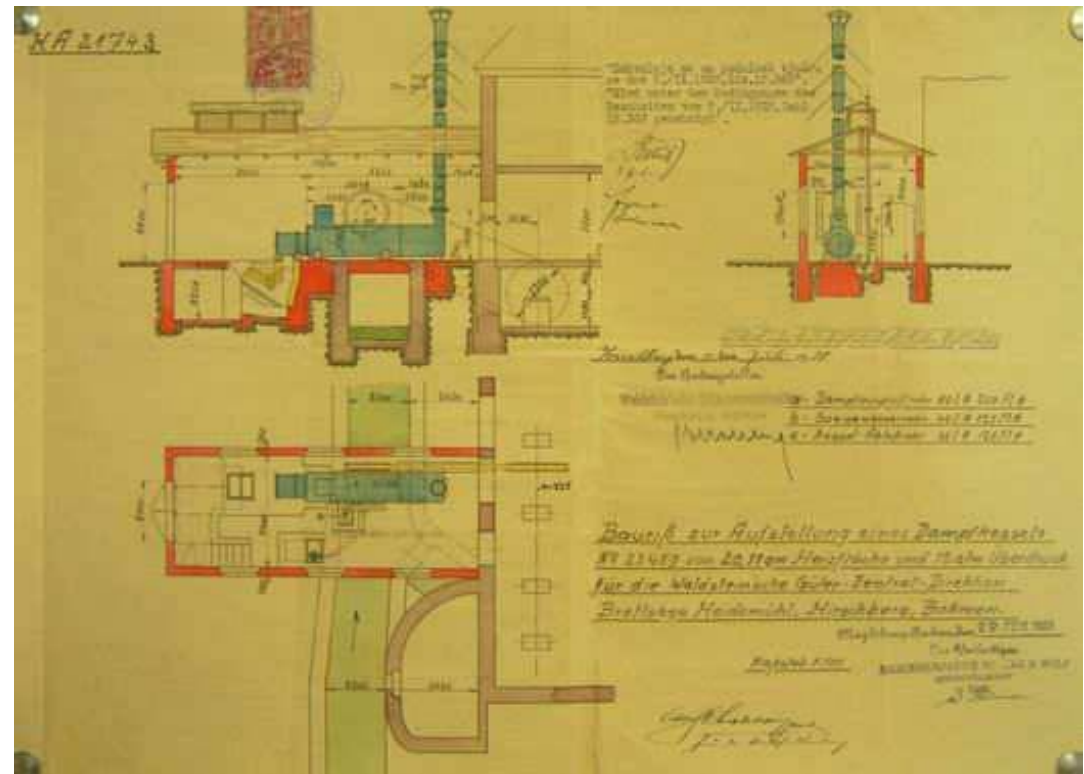
Obr. 5.5: Břehyně - kaple svatého Vavřince. (Foto: Atelier V)

Obr. 5.6: Břehyně - stávající objekty. (Foto: Atelier V)

Obr. 5.7: Břehyně - klasicistní budova bývalého mlýna (vodní pily). (Foto: Atelier V)

Obr. 5.8: Břehyně - památkově chráněný mlýnský náhon (archivní výkresová dokumentace).

Obr. 5.9: Břehyně - stávající objekty. (Foto: Atelier V)

Obr. 5.10: Břehyně - stávající objekt. (Foto: Atelier V)

Obr. 5.11: Břehyně - osamocený objekt na hrázi Břehyňského rybníka. (Foto: Atelier V)

Obr. 5.12: Břehyně - osamocený objekt na hrázi Břehyňského rybníka - detail. (Foto: Atelier V)

Obr. 5.13: Břehyně - mapa s vyznačením NPR Břehyně-Pecopala a dalších ZCHÚ (informační tabule na místě).

Obr. 5.14: Břehyně - Břehýňský rybník - biogenetická rezervace (NPR Břehyně-Pecopala). (Foto: Atelier V)

Obr. 5.15: Břehyně - Břehýňský rybník - biogenetická rezervace (NPR Břehyně-Pecopala). (Foto: Atelier V)

Obr. 5.16: Břehyně - památkově chráněná hráz Břehýňského rybníka (NPR Břehyně-Pecopala). (Foto: Atelier V)

5.2 Strážov

5.2.1 Vyhodnocení sídla

osada: **STRÁŽOV**

 Vizuální projev - harmonický
 obec: Ralsko

 Architektonicky cenné stavby - přítomny

Základní údaje			
krajinný celek	KC A.4	první písemná zmínka	
krajinný prostor	KP A.4.1	počet obyvatel r. 1930	
VOSK	A.4.1/2	počet obyvatel r. 2000	0

Osada se nedochovala (zanikla) – nebude tedy standardně posuzována.

Rozvojové možnosti a regulativy dle ÚPD nebo ÚPP			
1/ ANO		2/ NE	●
Rozvojové možnosti z hlediska ochrany KR			
rozvojové možnosti			
1/ bez rozvojových možností			●
2/ možná dostavba v prolukách			
3/ možná dostavba na rozvojových plochách			

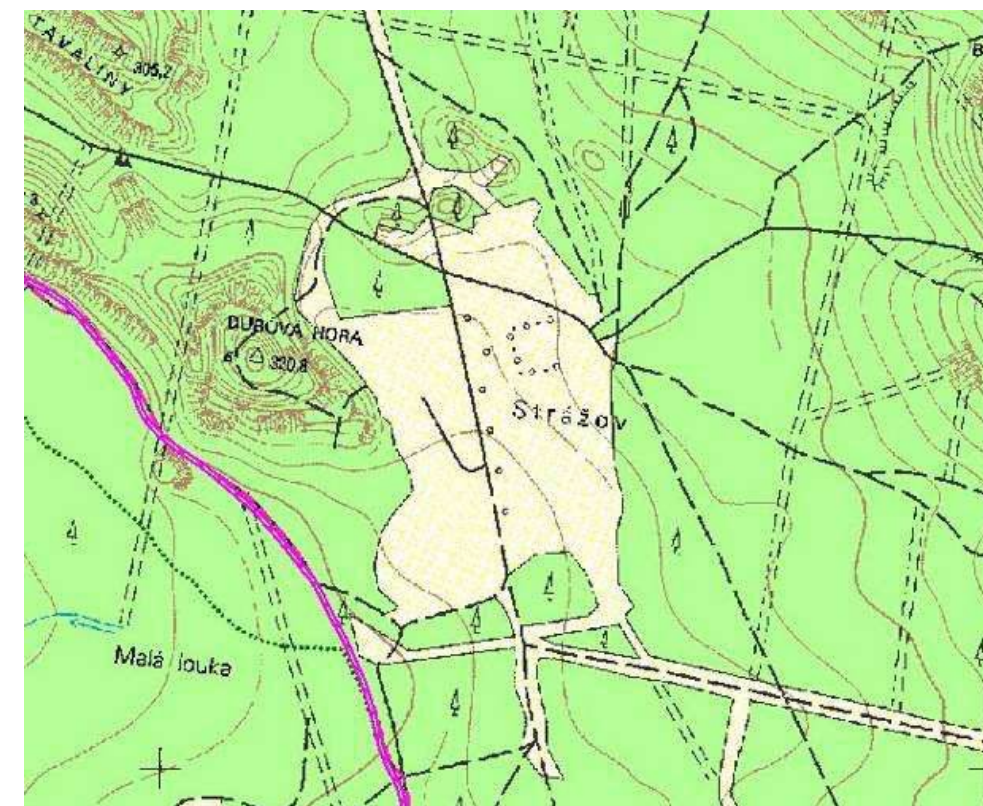
5.2.2 Charakteristika sídla

Zaniklá osada leží ve správním obvodu města Ralsko. V současnosti je v místech zaniklé osady rozlehlá mýtina uprostřed lesů se skupinami solitérních stromů. Po bývalé zástavbě, která byla aplanována, se dochovaly nepatrné zbytky (zachováno několik skalních sklípků). V současnosti se zde žádná zástavba nenachází ani není plánována a z hlediska ochrany krajinného rázu ani není žádoucí. Protože zde nejsou žádné rozvojové plochy, nebudou zde stanoveny žádné regulativy.

5.2.3 Rozvojové možnosti a regulativy

LOKALITA NEMÁ ZPRACOVANÝ ÚZEMNÍ PLÁN.

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany krajinného rázu
Z hlediska ochrany krajinného rázu není zástavba žádoucí.

Obr. 5.17: Strážov – topografická mapa (<http://geoportal.cenia.cz>)

Obr. 5.18: Strážov – ortofotomapa (<http://www.mapy.cz>)

Obr. 5.19: Strážov - rozlehlá mýtina v místech zaniklé osady. (Foto: Atelier V)

Obr. 5.20: Strážov - rozlehlá mýtina v místech zaniklé osady. (Foto: Atelier V)

Obr. 5.21: Strážov - rozlehlá mýtina v místech zaniklé osady se skupinkami solitérních stromů. (Foto: Atelier V)

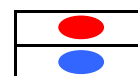

Obr. 5.22: Strážov - rozlehlá mýtina v místech zaniklé osady. (Foto: Atelier V)

5.3 Heřmaničky

5.3.1 Vyhodnocení sídla

osada: HEŘMANIČKY
obec: Česká Lípa

Vizuální projev - harmonický
Architektonicky cenné stavby - přítomny

Základní údaje			
krajinný celek	KC A.3	první písemná zmínka	1416
krajinný prostor	KP A.3.1	počet obyvatel r. 1930	
VOSK	A3.1/1 a A3.1/2	počet obyvatel r. 2000	31
Znaky přírodní charakteristiky a krajinný rámeček			
charakter přírodních prvků a zeleně ve struktuře sídla			
1/ s výraznou zelení zahrad			
2/ zástavba s plynulým přechodem do krajiny		●	
3/ výrazná zeleň veřejných prostorů obce		●	
charakter krajinného rámce (plošná struktura)			
1/ převaha lesních porostů v okolí			
2/ mozaika lesních porostů a zemědělských ploch		●	
3/ maloplošná struktura zemědělských ploch s velkým podílem nelesní rozptýlené zeleně			
4/ velkoplošná struktura zemědělské krajiny			
5/ otevřené plochy pastvin, polí a luk		●	
6/ jiná struktura			
charakter krajinného rámce (prostorová struktura)			
1/ sídlo v rovině		5/ na terénní hraně	
2/ v rozlehlém údolí nebo kotlině	●	6/ na návrší	
3/ v sevřeném údolí		7/ na terénním hřbetu	
4/ ve svahu		8/ na výšině	
		9/ na terénním ostrohu	
Znaky kulturní a historické charakteristiky			
urbanistická struktura a její dochovanost			
1/ dochovaná		3/ částečně setřená	
2/ částečně dochovaná	●	4/ setřená	
převažující charakter zástavby			
1/ s převažujícím tradičním výrazem			
2/ s velkým podílem přestaveb a novostaveb		●	
3/ s převažujícím novodobým charakterem			
vizuální projev zástavby v krajinných panoramatech			
A/ harmonický	●	B/ disharomický	
1/ výrazný		3/ minimální	●
2/ dílčí		4/ neuplatňuje se	
přítomnost architekt. cenných staveb a dochov. objektů lidové architektury			
1/ přítomny	●	2/ nepřítomny	
přítomnost památkově chráněných objektů a území			
1/ přítomny		2/ nepřítomny	●
dochov. stopy členění pluziny či jiné stopy hospod. využití či jiné kultivace krajiny			
1/ výrazné		2/ nezřetelné	●
Rozvojové možnosti a regulativy dle ÚPD nebo ÚPP			
1/ ANO		2/ NE	●

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany KR	
rozvojové možnosti	
1/ bez rozvojových možností	
2/ možná dostavba v prolukách	●
3/ možná dostavba na rozvojových plochách	
omezuující podmínky z hlediska ochrany struktury zástavby	
1/ zachování struktury zástavby bez možnosti jejího doplnění	
2/ doplnění zástavby s respektováním dochované struktury	●
3/ dotvoření struktury zástavby s ohledem na obraz sídla v krajinném rámci	
omezuující podmínky z hlediska ochrany forem zástavby	
1/ zachování charakteru zástavby při respektování tradičních architektonických forem prvků a materiálů	
2/ zachování charakteru zástavby při architektonickém výrazu korespondujícím s dochovanou architekturou	
3/ zachování charakteru zástavby při individuálním arch. výrazu	●
4/ bez omezení	

5.3.2 Charakteristika sídla

Osada České Lípy je volně rozptýlena v rovinatém terénu v nivě meandrující Ploučnice. Osada se neuplatňuje v dálkových pohledech, pouze v dílčích pohledech při příjezdu. Volná urbanistická struktura osady s množstvím rozptýlené zeleně navazuje na její historický vývoj. Je však oproti historickým mapám značně prořídla. Osada nepůsobí jednotným kompaktním dojmem. Jednotlivé objekty jsou od sebe poměrně vzdáleny, oddělené množstvím zeleně. Objekty v Heřmaničkách jsou různého charakteru, stáří a kvality, od zajímavějších staveb (roubený dům, opravená kaple) až po nehodnotné novodobé objekty a polorozpadlý zemědělský areál. Nedaleko, v katastru osady, se nachází rozlehlý zemědělský areál. Ve čtyřstupňové škále je cennost osady z hlediska architektonického a urbanistického hodnocena stupněm 3.

Územní plán v katastru nevynezuje žádné rozvojové plochy. Vzhledem k charakteru stávající zástavby, její kvalitě a urbanistické struktuře je z hlediska ochrany krajinného rázu možná v zastavěném území osady výstavba několika jednotlivých objektů, při zachování tradičních hmot a měřítka. Vzhledem k nejednotnému charakteru stávající obce nejsou požadovány prvky tradiční architektury ani specifický výraz. Rozvoj zemědělského areálu jižně od osady není žádoucí.

5.3.3 Rozvojové možnosti a regulativy

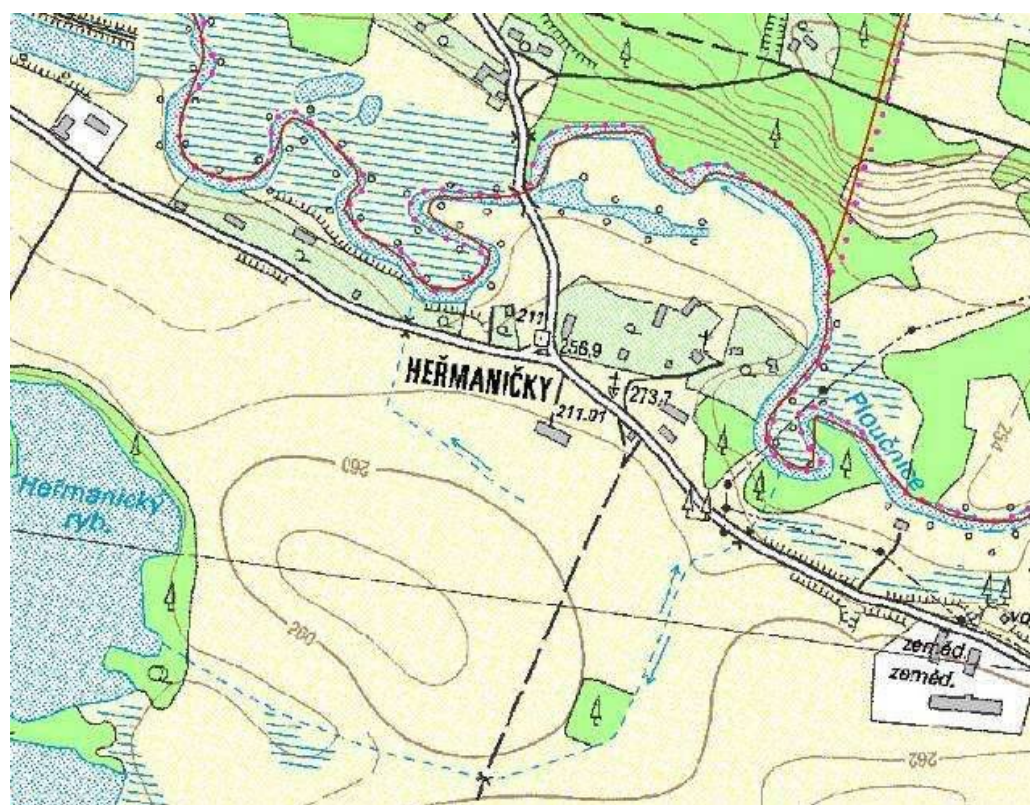
OSADA SPADÁ POD ÚZEMNÍ PLÁN MĚSTA ČESKÁ LÍPA.

Zpracovatel: SAUL s.r.o., U Domoviny 491/1, Liberec 4 (Souhlasné stanovisko 4.5.1998, č.j. RRR-602-98)

datum zpracování: srpen 1997

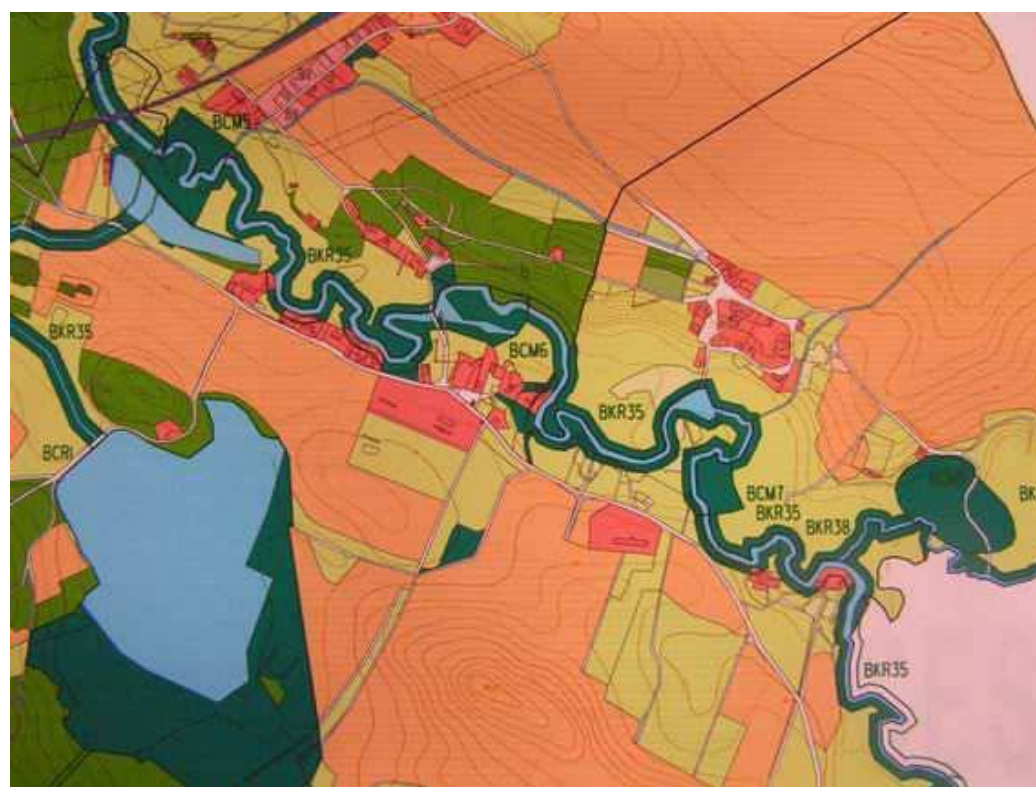
V ÚPn se v lokalitě nepočítá ze žádnými rozvojovými plochami.

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany krajinného rázu
Převažuje smíšená zástavba bez výraznější hodnotné lidové architektury. Objeven byl pouze jeden celodřevěný, poměrně netypický, patrový objekt s valbovou střechou a zdobně vyřezávanou podstávkou (pravděpodobně z 1. čtvrtiny 20. století v duchu jakési venkovské secese). Součástí původní zástavby jsou i novodobé chaty. Stavební rozvoj je možný za předpokladu zachování tradičního měřítka a formy objektů a typické rozptýlené zástavby s množstvím zeleně.

Obr. 5.23: Heřmaničky – topografická mapa (<http://geoportal.cenia.cz>)

Obr. 5.24: Heřmaničky – ortofotomapa (<http://www.mapy.cz>)

BH	BI	PLOCHY BYDLENÍ HROMADNÉHO
BI	BI	PLOCHY BYDLENÍ INDIVIDUÁLNÍHO
BV	BV	PLOCHY BYDLENÍ VENKOVSKÉHO
BK	BK	PLOCHY OBYTNÉ S POOL EM KOMERČNÍHO UŽITÍM
BC		PLOCHY FUNKČNĚ SMÍŠENÉ
OV	OV	PLOCHY OBČANSKÉ VYBAVENOSTI
RA		PLOCHY REKREAČNÍHO UŽITÍM - AREÁLOVÉHO TYPU
		PLOCHY REKREAČNÍHO UŽITÍM - OSTATNÍ
S	S	PLOCHY PRO SPORT
SR	SR	PLOCHY PRO RELAXACI - PLÁŽE
SV	SV	PLOCHY PRO VYBAVENOST PLÁŽÍ
SX		SPECIFICKÉ SPORTOVNÍ PLOCHY - LODIČNICE
VP	VP	PLOCHY VÝROBNÍ A SKLADOVÉ
VZ	VZ	PLOCHY PRŮMYŠLĚNÉ VÝROBY
DV	DV	PLOCHY DOPRAVNÍ VYBAVENOSTI
		PLOCHY ZÁKLADNÍHO KOMUNIKAČNÍHO SYSTÉMU
		PLOCHY OSTATNÍCH KOMUNIKACÍ
		PLOCHY HLAVNÍCH PĚŠÍCH TRAS A PROSTRANSTVÍ
		PLOCHY ŽELEZNICE
	TM	PLOCHY TECHNICKÉ VYBAVENOSTI
		PLOCHY SE SPECIFICKÝM VYUŽITÍM (ARMÁDA ČR, COI)
		PLOCHY LESNÍ (PUPEL)
		PLOCHY LESNÍ S REKREAČNÍM VYUŽITÍM
		PLOCHY OSTATNÍ KRAJINNÉ ZELENĚ
		PLOCHY VOZOVNÍCH TOKŮ A NÁDRŽÍ
		PLOCHY MOKŘADŮ
		PLOCHY ORNĚ PLODY
		PLOCHY LUK A PASTVINY
		PLOCHY ZAHRAD, BAHŮ, ZAHRAČKÁŘSKÝCH KOLONÍ
		PLOCHY VEŘEJNÉ ZELENĚ A PARKY
		PLOCHY HRŠTŮV
		PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÉ STROMY
		PLOCHY OCHRANNÉ A DOPROVOZOVNĚ ZELENĚ
		VÝZNAMNÉ SOLITERY, ALJEJE
		PŘETAVBOVÉ ÚZEMÍ
		POSTUPNÁ DEURBANIZACE - VOLNĚNÍ ÚZEMÍ OD ZASTAVĚNÍ
		INTERAKČNÍ VYUŽITÍ ÚZEMÍ
		HUMANIZACE ÚZEMÍ

Obr. 5.25: ÚPn České Lípy – osada Heřmaničky, výkres funkčních ploch č.1.

Obr. 5.26: ÚPn České Lípy – legenda k výkresu funkčních ploch č.1.

Obr. 5.27: Heřmaničky - polorozpadlý zemědělský areál na okraji osady.

Obr. 5.28: Heřmaničky - zachovalý patrový objekt (jedna z největších staveb v osadě).

Obr. 5.29: Heřmaničky - opravená kaple.

Obr. 5.30: Heřmaničky - stávající zástavba - roubený dům.

Obr. 5.31: Heřmaničky - stávající objekty.

Obr. 5.32: Heřmaničky - novodobý objekt chaty.

Obr. 5.33: Heřmaničky - novodobé objekty.

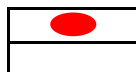
Obr. 5.34: Heřmaničky - roubený dům.

5.4 Veselí

5.4.1 Vyhodnocení sídla

osada: VESELÍ

obec: Zákupy

Vizuální projev - harmonický

Architektonicky cenné stavby - přítomny

Základní údaje			
krajinný celek	KC A.3	první písemná zmínka	
krajinný prostor	KP A.3.1	počet obyvatel r. 1930	
VOSK	A3.1/3	počet obyvatel r. 2000	
Znaky přírodní charakteristiky a krajinný rámeček			
charakter přírodních prvků a zeleně ve struktuře sídla			
1/ s výraznou zelení zahrad			
2/ zástavba s plynulým přechodem do krajiny			●
3/ výrazná zeleň veřejných prostorů obce			●
charakter krajinného rámce (plošná struktura)			
1/ převaha lesních porostů v okolí			
2/ mozaika lesních porostů a zemědělských ploch			
3/ maloplošná struktura zemědělských ploch s velkým podílem nelesní rozptýlené zeleně			
4/ velkoplošná struktura zemědělské krajiny			
5/ otevřené plochy pastvin, polí a luk			●
6/ jiná struktura			
charakter krajinného rámce (prostorová struktura)			
1/ sídlo v rovině		5/ na terénní hraně	
2/ v rozlehlém údolí nebo kotlině		6/ na návrší	
3/ v sevřeném údolí		7/ na terénním hřbetu	●
4/ ve svahu		8/ na výšině	
		9/ na terénním ostrohu	
Znaky kulturní a historické charakteristiky			
urbanistická struktura a její dochovanost			
1/ dochovaná		3/ částečně setřená	
2/ částečně dochovaná	●	4/ setřená	
převažující charakter zástavby			
1/ s převažujícím tradičním výrazem			
2/ s velkým podílem přestaveb a novostaveb			●
3/ s převažujícím novodobým charakterem			
vizuální projev zástavby v krajinných panoramatech			
A/ harmonický	●	B/ disharmonický	
1/ výrazný		3/ minimální	●
2/ dílčí		4/ neuplatňuje se	
přítomnost architekt. cenných staveb a dochov. objektů lidové architektury			
1/ přítomny		2/ nepřítomny	
přítomnost památkově chráněných objektů a území			
1/ přítomny		2/ nepřítomny	●
dochov. stopy členění pluziny či jiné stopy hospod. využití či jiné kultivace krajiny			
1/ výrazné		2/ nezřetelné	●
Rozvojové možnosti a regulativy dle ÚPD nebo ÚPP			
1/ ANO		2/ NE	

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany KR	
rozvojové možnosti	
1/ bez rozvojových možností	
2/ možná dostavba v prolukách	●
3/ možná dostavba na rozvojových plochách	
omezující podmínky z hlediska ochrany struktury zástavby	
1/ zachování struktury zástavby bez možnosti jejího doplnění	
2/ doplnění zástavby s respektováním dochované struktury	●
3/ dotvoření struktury zástavby s ohledem na obraz sídla v krajinném rámci	
omezující podmínky z hlediska ochrany forem zástavby	
1/ zachování charakteru zástavby při respektování tradičních architektonických forem prvků a materiálů	
2/ zachování charakteru zástavby při architektonickém výrazu korespondujícím s dochovanou architekturou	
3/ zachování charakteru zástavby při individuálním arch. výrazu	●
4/ bez omezení	

5.4.2 Charakteristika sídla

Osadu Veselí, která náleží do správního obvodu obce Zákupy, tvoří několik objektů nad zalesněnou nivou meandrující Ploučnice. Osada působí velmi nekompatně, jednotlivé objekty různé kvality a stáří, jsou od sebe odděleny rozptýlenou zelení a terénem. V panoramatech se osada neuplatňuje, je patrná pouze v dílčích pohledech při příjezdu. Urbanistická struktura navazuje na historickou, jak je patrné z historických map, je však značně prořídla a nesourodá (přestavby, přístavby). Je zde několik dvoupatrových objektů (s podkrovím) i jednopatrové chalupy. Zajímavá je větší zemědělská usedlost. Osadu obklopují louky a pastviny, vymezené lesy. Severozápadně, při odbočce na Veselí a Heřmaničky, se nachází rozlehlý zemědělský areál (viz Heřmaničky). V kraji, v okolí osady, je několik objektů drobné sakrální architektury (kaplička, kříž při cestě). Ve čtyřstupňové škále je cennost osady z hlediska architektonického a urbanistického hodnocena stupněm 3.

Veselí nemá schválený platný územní plán (je ve fázi průzkumů a rozborů 10/2007). Z hlediska ochrany krajinného rázu je v zastavěném území osady možná zástavba jednotlivými objekty při zachování tradičních hmot a měřítka a volné urbanistické struktury s množstvím rozptýlené zeleně. Vzhledem ke kvalitě a nesourodosti současné architektury není požadován tradiční výraz ani architektonické detaily. Rozvoj zemědělského areálu při příjezdu do osady není žádoucí.

5.4.3 Rozvoje, možnosti a regulativy

ÚZEMNÍ PLÁN OBCE ZÁKUPY SE ZPRACOVÁVÁ.

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany krajinného rázu

Původní zástavbu tvořily zděné patrové domy z přelomu 19. a 20. století (objeven pouze jeden hodnotnější objekt z této doby). Dnes je zde zástavba smíšená, prorostlá rekreačními chatami s různorodou formou. Parter obce je zpustlý. **Stavební rozvoj je možný při zachování měřítka a forem tradičních zemědělských usedlostí.**

Obr. 5.35: Veselí – topografická mapa (<http://geoportal.cenia.cz>)

Obr. 5.36: Veselí – ortofotomapa (<http://www.mapy.cz>)

Obr. 5.37: Veselí - dvoupodlažní objekt.

Obr. 5.38: Veselí - stávající objekt.

Obr. 5.39: Veselí - stávající jednopodlažní objekt chaty.

Obr. 5.40: Veselí - rozptýlená zástavba (množství přestaveb).

Obr. 5.41: Veselí - dvoupodlažní objekt.

Obr. 5.42: Veselí - stávající objekt.

Obr. 5.43: Veselí – objekty při křižovatce na Veselí.

Obr. 5.44: Veselí - stávající dvoupodlažní objekt v osadě.

Obr. 5.45: Veselí - stávající rozptýlená zástavba osady.

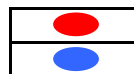
Obr. 5.46: Veselí - novodobé objekty při příjezdu do osady od východu.

5.5 Brennský mlýn

5.5.1 Vyhodnocení sídla

osada: **BRENNSKÝ MLÝN**

obec: Zákupy

Vizuální projev - harmonický

Architektonicky cenné stavby - přítomny

Základní údaje			
krajinný celek	KC A.3	první písemná zmínka	
krajinný prostor	KP A.3.1	počet obyvatel r. 1930	
VOSK	A3.1/3	počet obyvatel r. 2000	
Znaky přírodní charakteristiky a krajinný rámec			
charakter přírodních prvků a zeleně ve struktuře sídla			
1/ s výraznou zelení zahrad			
2/ zástavba s plynulým přechodem do krajiny		●	
3/ výrazná zeleň veřejných prostorů obce		●	
charakter krajinného rámce (plošná struktura)			
1/ převaha lesních porostů v okolí		●	
2/ mozaika lesních porostů a zemědělských ploch			
3/ maloplošná struktura zemědělských ploch s velkým podílem nelesní rozptýlené zeleně			
4/ velkoplošná struktura zemědělské krajiny			
5/ otevřené plochy pastvin, polí a luk		●	
6/ jiná struktura			
charakter krajinného rámce (prostorová struktura)			
1/ sídlo v rovině		5/ na terénní hraně	
2/ v rozlehlém údolí nebo kotlině	●	6/ na návrší	
3/ v sevřeném údolí		7/ na terénním hřbetu	
4/ ve svahu		8/ na výšině	
		9/ na terénním ostrohu	
Znaky kulturní a historické charakteristiky			
urbanistická struktura a její dochovanost			
1/ dochovaná	●	3/ částečně setřená	
2/ částečně dochovaná		4/ setřená	
převažující charakter zástavby			
1/ s převažujícím tradičním výrazem		●	
2/ s velkým podílem přestaveb a novostaveb			
3/ s převažujícím novodobým charakterem			
vizuální projev zástavby v krajinných panoramatech			
A/ harmonický	●	B/ disharomický	
1/ výrazný		3/ minimální	●
2/ dílčí		4/ neuplatňuje se	
přítomnost architekt. cenných staveb a dochov. objektů lidové architektury			
1/ přítomny	●	2/ nepřítomny	
přítomnost památkově chráněných objektů a území			
1/ přítomny		2/ nepřítomny	●
dochov. stopy členění pluziny či jiné stopy hospod. využití či jiné kultivace krajiny			
1/ výrazné		2/ nezřetelné	●
Rozvojové možnosti a regulativy dle ÚPD nebo ÚPP			
1/ ANO		2/ NE	

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany KR	
rozvojové možnosti	
1/ bez rozvojových možností	●
2/ možná dostavba v prolukách	
3/ možná dostavba na rozvojových plochách	
omezující podmínky z hlediska ochrany struktury zástavby	
1/ zachování struktury zástavby bez možnosti jejího doplnění	
2/ doplnění zástavby s respektováním dochované struktury	
3/ dotvoření struktury zástavby s ohledem na obraz sídla v krajinném rámci	
omezující podmínky z hlediska ochrany forem zástavby	
1/ zachování charakteru zástavby při respektování tradičních architektonických forem prvků a materiálů	
2/ zachování charakteru zástavby při architektonickém výrazu korespondujícím s dochovanou architekturou	
3/ zachování charakteru zástavby při individuálním arch. výrazu	
4/ bez omezení	

5.5.2 Charakteristika sídla

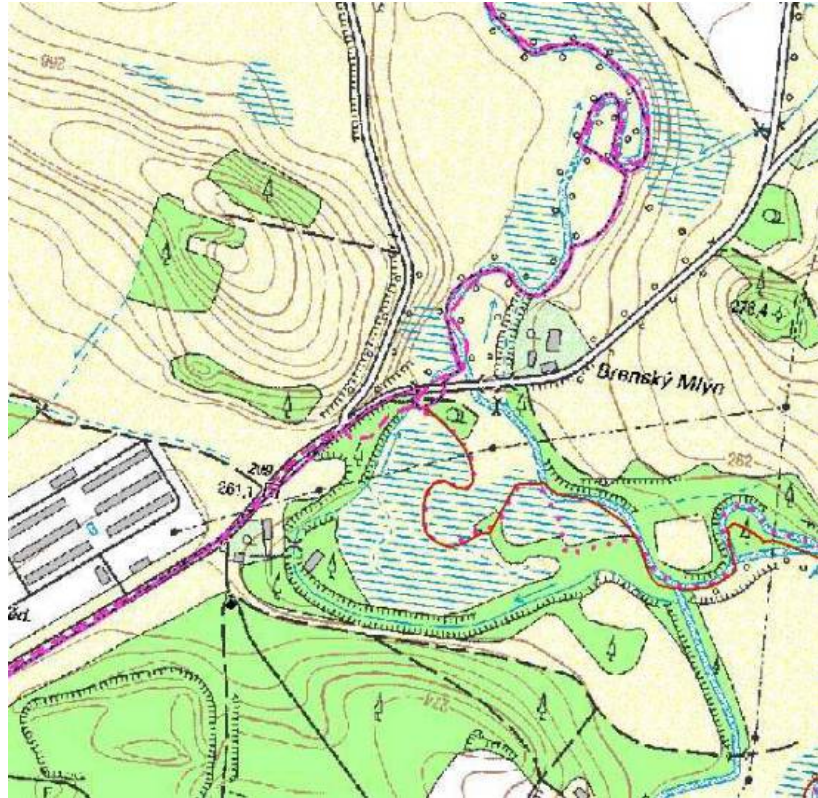
Nedaleko od Veselí se u mostu přecházejícího nivu Ploučnice objevuje Brennský mlýn, příklad tradiční roubené lidové architektury představovaný patrovým objektem s poměrně neobvyklou hmotou do písmene L. Hodnotný je i areál tvořený patrovým zděným stavením se štítovým zvalbením a kolmo situovaným patrovým stavením, které má zdobně obložený štít a průčelí v patře štípanou břidlicí. Ve dvoře areálu je netypický roubený objekt se širokým průčelím nápadně připomínající tzv. „volarský dům“. Zástavba je tvořená samotami v poměrně dobrém technickém stavu. Další stavební rozvoj v této lokalitě není možný.

5.5.3 Rozvojové možnosti a regulativy

ÚZEMNÍ PLÁN OBCE ZÁKUPY SE ZPRACOVÁVÁ.

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany krajinného rázu

Objevuje se zde příklad tradiční roubené lidové architektury představovaný patrovým objektem s poměrně neobvyklou hmotou do písmene L. Hodnotný je i areál tvořený patrovým zděným stavením se štítovým zvalbením a kolmo situovaným patrovým stavením, které má zdobně obložený štít a průčelí v patře štípanou břidlicí. Ve dvoře areálu je netypický roubený objekt se širokým průčelím nápadně připomínající tzv. „volarský dům“. Zástavba je tvořená samotami v poměrně dobrém technickém stavu. **Další stavební rozvoj není možný.**

Obr. 5.47: Brenský mlýn – topografická mapa (<http://geoportal.cenia.cz>)

Obr. 5.48: Brenský mlýn – ortofotomapa (<http://www.mapy.cz>)

Obr. 5.49: Brenský mlýn - zdobně obložený štít patrového zděného stavení.

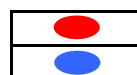

Obr. 5.50: Brenský mlýn - příklad tradiční roubené lidové architektury.

5.6 Karasy

5.6.1 Vyhodnocení sídla

osada: **KARASY**
obec: Zahrádky

Vizuální projev - harmonický
Architektonicky cenné stavby - přítomny

Základní údaje			
krajinný celek	KC A1	první písemná zmínka	
krajinný prostor	KP A1.1	počet obyvatel r. 1930	
VOSK	A 1.1./2	počet obyvatel r. 2000	
Znaky přírodní charakteristiky a krajinný rámeček			
charakter přírodních prvků a zeleně ve struktuře sídla			
1/ s výraznou zelení zahrad			●
2/ zástavba s plynulým přechodem do krajiny			●
3/ výrazná zeleň veřejných prostorů obce			●
charakter krajinného rámce (plošná struktura)			
1/ převaha lesních porostů v okolí			
2/ mozaika lesních porostů a zemědělských ploch			●
3/ maloplošná struktura zemědělských ploch s velkým podílem nelesní rozptýlené zeleně			
4/ velkoplošná struktura zemědělské krajiny			
5/ otevřené plochy pastvin, polí a luk			●
6/ jiná struktura			
charakter krajinného rámce (prostorová struktura)			
1/ sídlo v rovině		5/ na terénní hraně	
2/ v rozlehlém údolí nebo kotlině		6/ na návrší	
3/ v sevřeném údolí		7/ na terénním hřbetu	
4/ ve svahu	●	8/ na výšině	
		9/ na terénním ostrohu	
Znaky kulturní a historické charakteristiky			
urbanistická struktura a její dochovanost			
1/ dochovaná		3/ částečně setřená	
2/ částečně dochovaná	●	4/ setřená	
převažující charakter zástavby			
1/ s převažujícím tradičním výrazem			●
2/ s velkým podílem přestaveb a novostaveb			
3/ s převažujícím novodobým charakterem			
vizuální projev zástavby v krajinných panoramatech			
A/ harmonický	●	B/ disharomický	
1/ výrazný		3/ minimální	
2/ dílčí	●	4/ neuplatňuje se	
přítomnost architekt. cenných staveb a dochov. objektů lidové architektury			
1/ přítomny	●	2/ nepřítomny	
přítomnost památkově chráněných objektů a území			
1/ přítomny	●	2/ nepřítomny	●
dochov. stopy členění pluziny či jiné stopy hospod. využití či jiné kultivace krajiny			
1/ výrazné		2/ nezřetelné	●
Rozvojové možnosti a regulativy dle ÚPD nebo ÚPP			
1/ ANO		2/ NE	

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany KR	
rozvojové možnosti	
1/ bez rozvojových možností	●
2/ možná dostavba v prolukách	
3/ možná dostavba na rozvojových plochách	
omezuující podmínky z hlediska ochrany struktury zástavby	
1/ zachování struktury zástavby bez možnosti jejího doplnění	
2/ doplnění zástavby s respektováním dochované struktury	
3/ dotvoření struktury zástavby s ohledem na obraz sídla v krajinném rámci	
omezuující podmínky z hlediska ochrany forem zástavby	
1/ zachování charakteru zástavby při respektování tradičních architektonických forem prvků a materiálů	
2/ zachování charakteru zástavby při architektonickém výrazu korespondujícím s dochovanou architekturou	
3/ zachování charakteru zástavby při individuálním arch. výrazu	
4/ bez omezení	

5.6.2 Charakteristika sídla

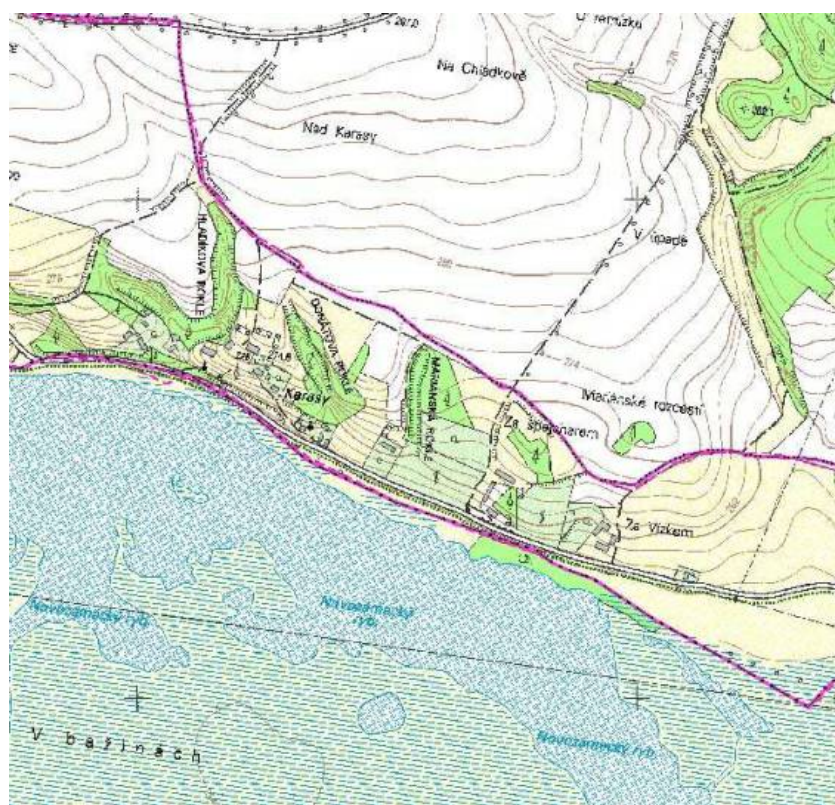
Část obce Zahrádky leží při Novozámeckém rybníku. Jádrem části Karasy je z řešeného území vymezeno. V okolí je však řada rozptýlených objektů, převážně rozměrné patrové zděné stavby, které jsou volně roztroušené v krajině. V místě se objevila i jedna roubená stavba s podstávkou a bedněným patrem, dále jedna zděná novostavba a několik drobných objektů chat. Objekty včetně parteru jsou dobře udržovány. Další stavební rozvoj lokality je z hlediska krajinného rázu vyloučen.

5.6.3 Rozvojové možnosti a regulativy

ÚZEMNÍ PLÁN ZAHRÁDEK NEBYL ZJIŠŤOVÁN.

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany krajinného rázu

Zástavbu ležící ve vymezeném území tvoří převážně rozměrné patrové zděné stavby, které jsou volně roztroušené v krajině. V lokalitě se objevila i jedna roubená stavba s podstávkou a bedněným patrem., dále jedna zděná novostavba a několik drobných objektů chat. Objekty včetně parteru jsou dobře udržovány. **Další stavební rozvoj obce je vyloučen.**

Obr. 5.51: Karasy – topografická mapa (<http://geoportal.cenia.cz>)

Obr. 5.52: Karasy – ortofotomapa (<http://www.mapy.cz>)

Obr. 5.53: Karasy – rozměrné zděné objekty typické pro lokalitu.

Obr. 5.54: Karasy – rozměrné zděné objekty typické pro lokalitu.

6

VÝKRESOVÉ PŘÍLOHY

Obsah

Schémata

Schéma-hranice Dokesko	(M 1:100 000)
Schéma krajinných celků	(M 1:100 000)
Schéma krajinných celků (KC) a krajinných prostorů (KP)	(M 1:100 000)
Schéma krajinných prostorů (KP)	(M 1:100 000)
Schéma vizuálně otevřených segmentů krajiny (VOSK)	(M 1:100 000)
Pásmo odstupňované ochrany A a B	(M 1:100 000)
Pásmo odstupňované ochrany A	(M 1:100 000)
Pásmo odstupňované ochrany B	(M 1:100 000)
Schéma chráněných území	(M 1:100 000)
Lokality s vysokou estetickou atraktivností	(M 1:100 000)

01	Hlavní výkres (schéma kladu listů + jednotlivé klady listů 1-6)	(M 1:25 000)
----	---	--------------

02	Lokality s vysokou estetickou atraktivností (schéma kladu listů + jednotlivé klady listů 1-6)	(M 1:25 000)
----	---	--------------

PREVENTIVNÍ HODNOCENÍ ÚZEMÍ DOKESKA Z HLEDISKA KRAJINNÉHO RÁZU

PODLE §12 ZÁKONA 114/1992 Sb. O OCHRANĚ PŘÍRODY A KRAJINY

Objednatel: **AOPK ČR**
Zpracovatel: **Atelier V, Na Cihlářce 26, Praha 5**
IČO 60875577
Březen 2008

Autoři posouzení: **doc. Ing. arch. Ivan Vorel, CSc., ČKA, IFLA**
Ing. arch. Jana Vorlová
Ing. arch. Mgr. Jiří Kupka, Ph.D., Ing-Paed IGIP
Ing. Kateřina Hronovská

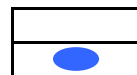
Obsah

5	Ochranné podmínky pro výstavbu v sídlech	63
5.7	Provodín	83
5.7.1	Vyhodnocení sídla	83
5.7.2	Charakteristika sídla	83
5.7.3	Rozvojové možnosti a regulativy	83
5.8	Hradčany	87
5.8.1	Vyhodnocení sídla	87
5.8.2	Charakteristika sídla	87
5.8.3	Rozvojové možnosti a regulativy	87
5.9	Severovýchodní břeh Máchova jezera pod Borným	91
5.9.1	Vyhodnocení sídla	91
5.9.2	Charakteristika sídla	91
5.9.3	Rozvojové možnosti a regulativy	91

5.7 Provodín

5.7.1 Vyhodnocení sídla

osada: **PROVODÍN**
obec: Provodín

Vizuální projev - harmonický
Architektonicky cenné stavby - přítomny

Základní údaje			
krajinný celek	KC A.1 / KC A.2	první písemná zmínka	1376
krajinný prostor	KP A.1.1 / KP A.2.1	počet obyvatel r. 1930	588
VOSK	A.1.1/4	počet obyvatel r. 2001	622
Znaky přírodní charakteristiky a krajinný rámec			
charakter přírodních prvků a zeleně ve struktuře sídla			
1/ s výraznou zelení zahrad			●
2/ zástavba s plynulým přechodem do krajiny			●
3/ výrazná zeleň veřejných prostorů obce			
charakter krajinného rámce (plošná struktura)			
1/ převaha lesních porostů v okolí			●
2/ mozaika lesních porostů a zemědělských ploch			●
3/ maloplošná struktura zemědělských ploch s velkým podílem nelesní rozptýlené zeleně			
4/ velkoplošná struktura zemědělské krajiny			
5/ otevřené plochy pastvin, polí a luk			
6/ jiná struktura			
charakter krajinného rámce (prostorová struktura)			
1/ sídlo v rovině		5/ na terénní hraně	
2/ v rozlehlém údolí nebo kotlině	●	6/ na návrší	
3/ v sevřeném údolí		7/ na terénním hřbetu	
4/ ve svahu		8/ na výšině	
		9/ na terénním ostrohu	
Znaky kulturní a historické charakteristiky			
urbanistická struktura a její dochovanost			
1/ dochovaná		3/ částečně setřená	●
2/ částečně dochovaná		4/ setřená	
převažující charakter zástavby			
1/ s převažujícím tradičním výrazem			
2/ s velkým podílem přestaveb a novostaveb			
3/ s převažujícím novodobým charakterem			●
vizuální projev zástavby v krajinných panoramatech			
A/ harmonický		B/ disharomický	●
1/ výrazný	● (silo)	3/ minimální	● (zástavba)
2/ dílčí		4/ neuplatňuje se	
přítomnost architekt. cenných staveb a dochov. objektů lidové architektury			
1/ přítomny	●	2/ nepřítomny	
přítomnost památkově chráněných objektů a území			
1/ přítomny	●	2/ nepřítomny	
dochov. stopy členění plužiny či jiné stopy hospod. využití či jiné kultivace krajiny			
1/ výrazné		2/ nezřetelné	●
Rozvojové možnosti a regulativy dle ÚPD nebo ÚPP			
1/ ANO		2/ NE	

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany KR	
rozvojové možnosti	
1/ bez rozvojových možností	
2/ možná dostavba v prolukách	
3/ možná dostavba na rozvojových plochách	●
omezující podmínky z hlediska ochrany struktury zástavby	
1/ zachování struktury zástavby bez možnosti jejího doplnění	
2/ doplnění zástavby s respektováním dochované struktury	
3/ dotvoření struktury zástavby s ohledem na obraz sídla v krajinném rámci	●
omezující podmínky z hlediska ochrany forem zástavby	
1/ zachování charakteru zástavby při respektování tradičních architektonických forem prvků a materiálů	
2/ zachování charakteru zástavby při architektonickém výrazu korespondujícím s dochovanou architekturou	
3/ zachování charakteru zástavby při individuálním arch. výrazu	
4/ bez omezení	●

5.7.2 Charakteristika sídla

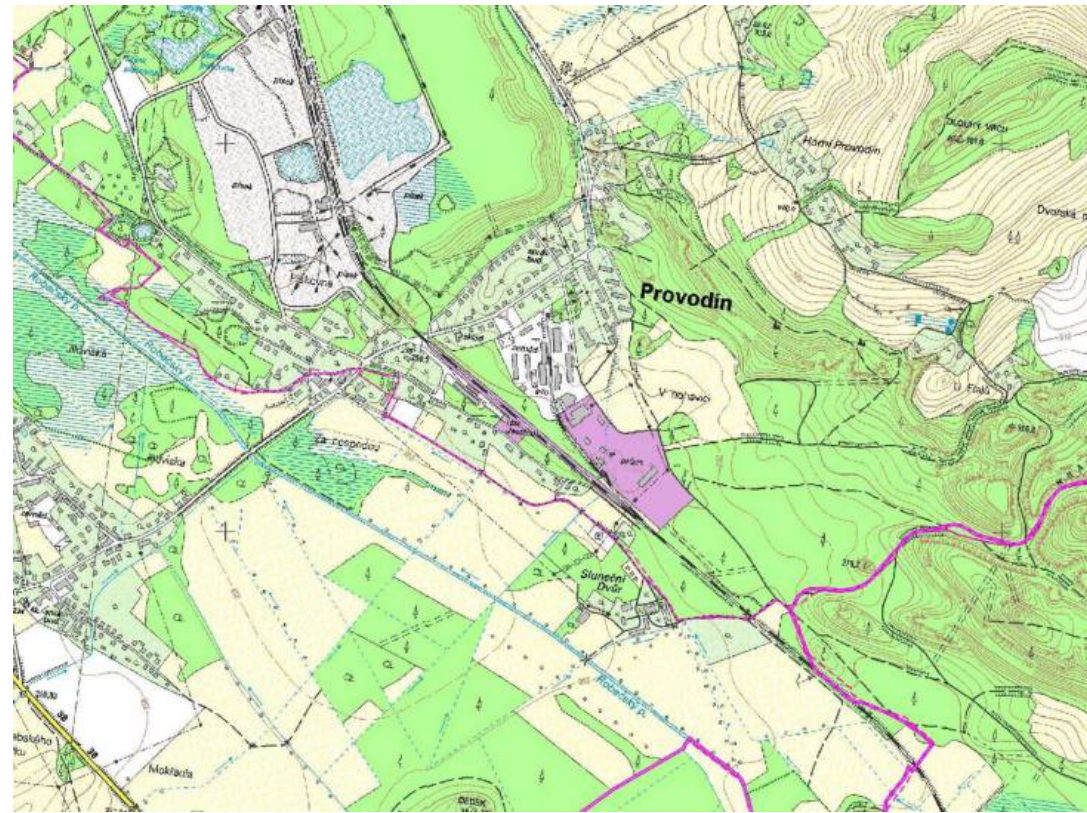
Obec Provodín tvoří enklávu vyloučenou z řešeného území. Je však posuzována z hlediska vizuálního zásahu do řešeného území. Zástavba obce je značně různorodá, bez výraznějších architektonických či urbanistických hodnot. Veřejné prostory obce nejsou výrazné, dominantní je roubený objekt muzea. V katastru obce jsou registrovány dvě kulturní nemovitě památky. Vizuálně je obraz obce značně znehodnocen blízkou pískovnou, zemědělským areálem a nádražím, které je ve středu obce. Velmi rušivým prvkem je objekt sila představující technickou dominantu nivy Robečského potoka. Ve čtyřstupňové škále je cennost obce z hlediska architektonického a urbanistického hodnocena stupněm 3 až 4.

5.7.3 Rozvojové možnosti a regulativy

V současné době se zpracovává koncept ÚP.

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany krajinného rázu

Obec Provodín nevykazuje architektonické, urbanistické ani vizuální hodnoty. Případná další zástavba musí respektovat pouze krajinný rámec, ochranné podmínky pro krajinné celky KC A.1 a KC A.2, VOSK A.1.1/4 a rozvojové možnosti, které umožní budoucí územní plán. Z hlediska ochrany forem stávající zástavby nejsou předepsány žádné omezující regulativy, které by se týkaly celého území obce.

Obr. 5.55: Provođín – topografická mapa (<http://geoportal.cenia.cz>)

Obr. 5.56: Provođín – ortofotomapa (<http://www.mapy.cz>)

Obr. 5.57: Provođín - (Foto: Atelier V)

Obr. 5.58: Provođín - (Foto: Atelier V)

Obr. 5.59: Provodín - (Foto: Atelier V)

Obr. 5.60: Provodín - (Foto: Atelier V)

Obr. 5.61: Provodín - (Foto: Atelier V)

Obr. 5.62: Provodín - (Foto: Atelier V)

Obr. 5.63: Provodín - (Foto: Atelier V)

Obr. 5.64: Provodín - (Foto: Atelier V)

Obr. 5.65: Provodín - (Foto: Atelier V)

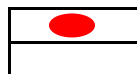

Obr. 5.66: Provodín - (Foto: Atelier V)

5.8 Hradčany

5.8.1 Vyhodnocení sídla

osada: HRADČANY
obec: Ralsko

Vizuální projev - harmonický
Architektonicky cenné stavby - přítomny

Základní údaje			
krajinný celek	KC A.3	první písemná zmínka	1720
krajinný prostor	KP A.3.1 / KP A.3.2	počet obyvatel r. 1930	386
VOSK	A 3.1 / 4	počet obyvatel r. 2001	63
Znaky přírodní charakteristiky a krajinný rámeček			
charakter přírodních prvků a zeleně ve struktuře sídla			
1/ s výraznou zelení zahrad			●
2/ zástavba s plynulým přechodem do krajiny			●
3/ výrazná zeleň veřejných prostorů obce			●
charakter krajinného rámce (plošná struktura)			
1/ převaha lesních porostů v okolí			●
2/ mozaika lesních porostů a zemědělských ploch			
3/ maloplošná struktura zemědělských ploch s velkým podílem nelesní rozptýlené zeleně			
4/ velkoplošná struktura zemědělské krajiny			
5/ otevřené plochy pastvin, polí a luk			
6/ jiná struktura			
charakter krajinného rámce (prostorová struktura)			
1/ sídlo v rovině		5/ na terénní hraně	
2/ v rozlehlém údolí nebo kotlině	●	6/ na návrší	
3/ v sevřeném údolí		7/ na terénním hřbetu	
4/ ve svahu		8/ na výšině	
		9/ na terénním ostrohu	
Znaky kulturní a historické charakteristiky			
urbanistická struktura a její dochovanost			
1/ dochovaná		3/ částečně setřená	
2/ částečně dochovaná	●	4/ setřená	
převažující charakter zástavby			
1/ s převažujícím tradičním výrazem			
2/ s velkým podílem přestaveb a novostaveb			●
3/ s převažujícím novodobým charakterem			
vizuální projev zástavby v krajinných panoramatech			
A/ harmonický	●	B/ disharmonický	
1/ výrazný		3/ minimální	●
2/ dílčí		4/ neuplatňuje se	
přítomnost architekt. cenných staveb a dochov. objektů lidové architektury			
1/ přítomny		2/ nepřítomny	
přítomnost památkově chráněných objektů a území			
1/ přítomny		2/ nepřítomny	●
dochov. stopy členění plužiny či jiné stopy hospod. využití či jiné kultivace krajiny			
1/ výrazné		2/ nezřetelné	●
Rozvojové možnosti a regulativy dle ÚPD nebo ÚPP			
1/ ANO		2/ NE	
Rozvojové možnosti z hlediska ochrany KR			

rozvojové možnosti	
1/ bez rozvojových možností	
2/ možná dostavba v prolukách	
3/ možná dostavba na rozvojových plochách	●
omezuující podmínky z hlediska ochrany struktury zástavby	
1/ zachování struktury zástavby bez možnosti jejího doplnění	
2/ doplnění zástavby s respektováním dochované struktury	●
3/ dotvoření struktury zástavby s ohledem na obraz sídla v krajinném rámci	
omezuující podmínky z hlediska ochrany forem zástavby	
1/ zachování charakteru zástavby při respektování tradičních architektonických forem prvků a materiálů	
2/ zachování charakteru zástavby při architektonickém výrazu korespondujícím s dochovanou architekturou	
3/ zachování charakteru zástavby při individuálním arch. výrazu	●
4/ bez omezení	

5.8.2 Charakteristika sídla

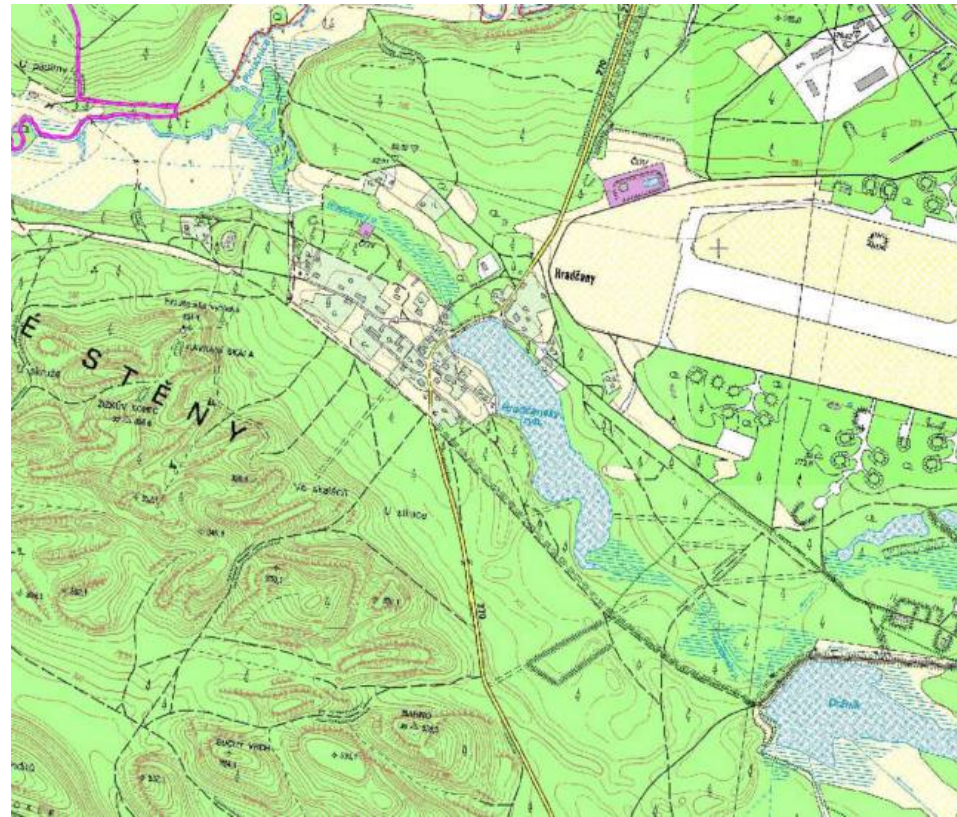
Osada města Ralsko tvoří enklávu vyloučenou z řešeného území. Je však posuzována z hlediska vizuálního zásahu do řešeného území. Dominantou Hradčan je bývalé vojenské letiště bývalé vojenské letiště s přistávací dráhou dlouhou 2800 m a severně od něho technologické objekty letiště a bývalé velitelství letectva. Jádro obce potom tvoří řada objektů různé kvality při Hradčanském rybníku. Struktura zástavby navazuje v této části na historickou urbanistickou strukturu obce. Většinou se jedná o různorodé rodinné domy městského i venkovského typu, různého stavu, bez větších architektonických hodnot. Ve čtyřstupňové škále je cennost osady z hlediska architektonického a urbanistického hodnocena stupněm 3 až 4.

5.8.3 Rozvojové možnosti a regulativy

ÚP není zpracován.

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany krajinného rázu

Případná další zástavba musí respektovat krajinný rámeček, ochranné podmínky pro krajinný celek KC A.3 a VOSK A 3.1 / 4, částečně dochovanou strukturu v jádru obce (tj. na dotyku s řešeným územím) a rozvojové možnosti umožněné budoucím územním plánem. Z hlediska ochrany forem stávající zástavby nejsou předepsány žádné omezující regulativy, neboť stávající zástavba nevykazuje větší architektonické hodnoty a nemá kulturně historickou hodnotu. V částech při hradčanském letišti je nová výstavba možná bez omezení.

Obr. 5.67: Hradčany – topografická mapa (<http://geoportal.cenia.cz>)

Obr. 5.68: Hradčany – ortofotomapa (<http://www.mapy.cz>).

Obr. 5.69: Hradčany – centrum osady s autobusovou zastávkou a informačním centrem (Foto: Atelier V)

Obr. 5.70: Hradčany – (Foto: Atelier V)

Obr. 5.71: Hradčany – (Foto: Atelier V)

Obr. 5.72: Hradčany – (Foto: Atelier V)

Obr. 5.73: Hradčany – (Foto: Atelier V)

Obr. 5.74: Hradčany – (Foto: Atelier V)

Obr. 5.75: Hradčany – (Foto: Atelier V)

Obr. 5.76: Hradčany – (Foto: Atelier V)

Obr. 5.77: Hradčany – (Foto: Atelier V)

Obr. 5.78: Hradčany – (Foto: Atelier V)

5.9 Severovýchodní břeh Máchova jezera pod Borným

5.9.1 Vyhodnocení sídla

osada: Vizuální projev - harmonický
 obec: Doksy Architektonicky cenné stavby - přítomny

Základní údaje			
krajinný celek	KC A.1	první písemná zmínka	
krajinný prostor	KP A.1.2	počet obyvatel r. 1930	
VOSK		počet obyvatel r. 2000	
Znaky přírodní charakteristiky a krajinný rámec			
charakter přírodních prvků a zeleně ve struktuře sídla			
1/ s výraznou zelení zahrad			
2/ zástavba s plynulým přechodem do krajiny			●
3/ výrazná zeleň veřejných prostorů obce			
charakter krajinného rámce (plošná struktura)			
1/ převaha lesních porostů v okolí			●
2/ mozaika lesních porostů a zemědělských ploch			
3/ maloplošná struktura zemědělských ploch s velkým podílem nelesní rozptýlené zeleně			
4/ velkoplošná struktura zemědělské krajiny			
5/ otevřené plochy pastvin, polí a luk			
6/ jiná struktura			
charakter krajinného rámce (prostorová struktura)			
1/ sídlo v rovině		5/ na terénní hraně	
2/ v rozlehlém údolí nebo kotlině	●	6/ na návrší	
3/ v sevřeném údolí		7/ na terénním hřbetu	
4/ ve svahu		8/ na výšině	
		9/ na terénním ostrohu	
Znaky kulturní a historické charakteristiky			
urbanistická struktura a její dochovanost			
1/ dochovaná		3/ částečně setřená	
2/ částečně dochovaná		4/ setřená	
převažující charakter zástavby			
1/ s převažujícím tradičním výrazem			
2/ s velkým podílem přestaveb a novostaveb			
3/ s převažujícím novodobým charakterem			●
vizuální projev zástavby v krajinných panoramatech			
A/ harmonický		B/ disharmonický	
1/ výrazný		3/ minimální	
2/ dílčí		4/ neuplatňuje se	●
přítomnost architekt. cenných staveb a dochov. objektů lidové architektury			
1/ přítomny		2/ nepřítomny	●
přítomnost památkově chráněných objektů a území			
1/ přítomny		2/ nepřítomny	●
dochov. stopy členění plužiny či jiné stopy hospod. využití či jiné kultivace krajiny			
1/ výrazné		2/ nezřetelné	●
Rozvojové možnosti a regulativy dle ÚPD nebo ÚPP			
1/ ANO		2/ NE	

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany KR	
rozvojové možnosti	
1/ bez rozvojových možností	
2/ možná dostavba v prolukách	
3/ možná dostavba na rozvojových plochách	
3/ možná přestavba stávajících objektů	●
omezující podmínky z hlediska ochrany struktury zástavby	
1/ zachování struktury zástavby bez možnosti jejího doplnění	
2/ doplnění zástavby s respektováním dochované struktury	
3/ dotvoření struktury zástavby s ohledem na obraz sídla v krajinném rámci	●
omezující podmínky z hlediska ochrany forem zástavby	
1/ zachování charakteru zástavby při respektování tradičních architektonických forem prvků a materiálů	
2/ zachování charakteru zástavby při architektonickém výrazu korespondujícím s dochovanou architekturou	
3/ zachování charakteru zástavby při individuálním arch. výrazu	
4/ bez omezení	●

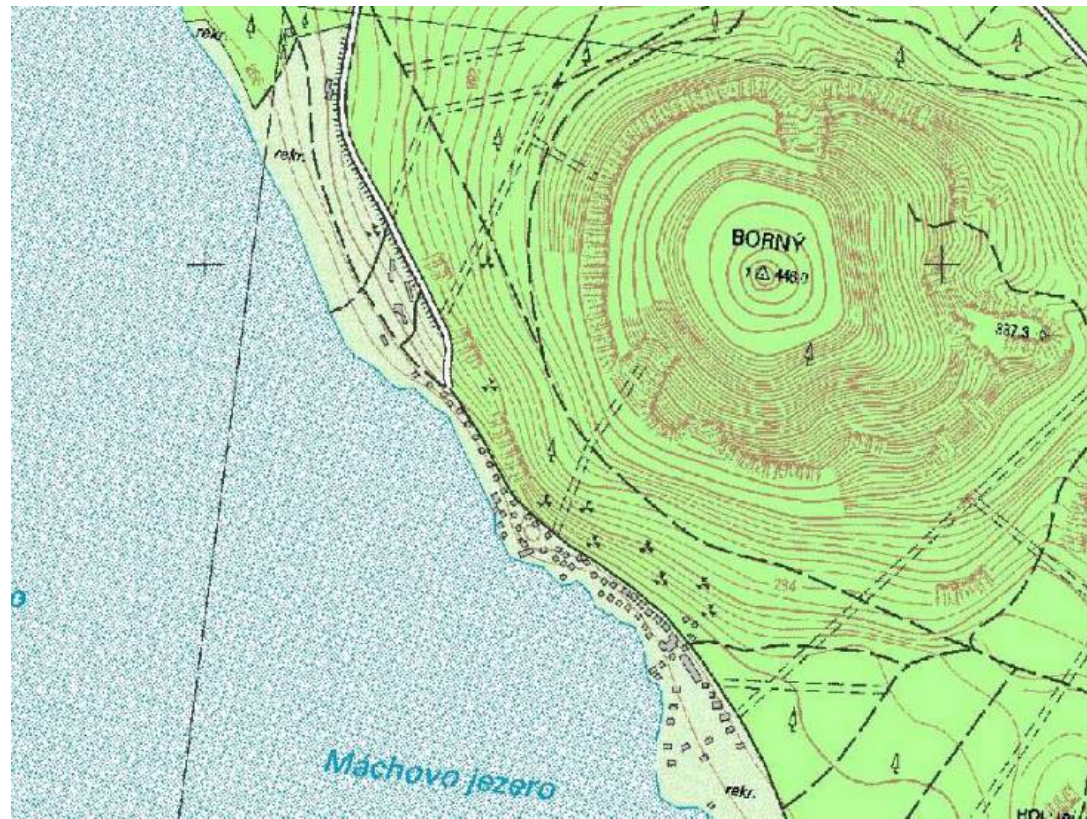
5.9.2 Charakteristika sídla

Na protějším břehu Máchova jezera se nachází zástavba několika kempů a rekreačních středisek. Zdejší rekreační objekty, zhusta umístěné uvnitř vzrostlé zeleně pod vrchem Borným, navazují na písčité pláže Máchova jezera. Jsou různorodé kvality, bez architektonických či estetických hodnot. Jedná se o velmi smíšenou a intenzivní rekreační zástavbu, která má z velké části charakter lehkých sezónních staveb. Ve čtyřstupňové škále je cenost osady z hlediska architektonického a urbanistického hodnocena stupněm 4.

5.9.3 Rozvojové možnosti a regulativy

V současné době se připravuje zadání pro zpracování regulačního plánu.

Rozvojové možnosti z hlediska ochrany krajinného rázu
Případná další zástavba musí respektovat pouze krajinný rámec, ochranné podmínky pro krajinný celek KC A.1 a VOSK a rozvojové možnosti umožněné budoucím regulačním plánem. Z hlediska ochrany forem stávající zástavby nejsou předepsány žádné omezující regulativy, neboť stávající zástavba je zcela nevhodná, bez jakýchkoli urbanistických či architektonických hodnot, nemá žádnou kulturně historickou hodnotu ani nenavazuje na starší historické stavební struktury. Je možno počítat s přestavbou jednotlivých areálů a eventuelním nahrazením sezónních objektů uspořádaných v husté struktuře trvalými objekty (volnější uspořádání). V případě plochých střech nelze překročit výšku 2 podlaží, v případě šikmých střech přízemí a podkroví.

Obr. 5.79: Severovýchodní břeh Máchova jezera pod Borným – topografická mapa (<http://geoportal.cenia.cz>)

Obr. 5.80: Severovýchodní břeh Máchova jezera pod Borným – ortofotomapa (<http://www.mapy.cz>)

Obr. 5.81: Severovýchodní břeh Máchova jezera pod Borným – (Atelier V)

Obr. 5.82: Severovýchodní břeh Máchova jezera pod Borným – (Atelier V)

Obr. 5.83: Severovýchodní břeh Máchova jezera pod Borným – (Atelier V)

Obr. 5.84: Severovýchodní břeh Máchova jezera pod Borným – (Atelier V)

Obr. 5.85: Severovýchodní břeh Máchova jezera pod Borným – (Atelier V)

Obr. 5.86: Severovýchodní břeh Máchova jezera pod Borným – (Atelier V)

